HENRY JAMES

KISA ROMANLAR, UZUN ÖYKÜLER

MADAM DE MAUVES, DAISY MILLER, ERDEMİN ÖYKÜSÜ, ORMANDAKİ CANAVAR

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİRENLER:
NECLA AYTÜR, ÜNAL AYTÜR

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

HENRY JAMES

KISA ROMANLAR, UZUN ÖYKÜLER

MADAM DE MAUVES, DAISY MILLER,

ERDEMİN ÖYKÜSÜ, ORMANDAKİ CANAVAR

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİRENLER:

NECLA AYTÜR, ÜNAL AYTÜR

ÖNSÖZ:

ÜNAL AYTÜR

Kısa Romanlar, Uzun Öyküler
HENRY JAMES
özgün adı: MADAM DE MAUVES, DAISY MILLER,

THE STORY IN IT, THE BEAST IN THE JUNGLE
görsel yönetmen: BİROL BAYRAM
grafik tasarım ve uygulama: TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1208

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

Önsöz

Henry James (1843-1916) dünya edebiyatındaki büyük ününü daha çok romanlarıyla kazandı, ama o aynı zamanda çok iyi bir öykü ustasıdır. Aslında, yazarlık hayatına tanınmış Amerikan ve İngiliz dergilerinde çıkan öykülerle başladı. İlk öyküsü “The Story of a Year”ı 1865’te yayımladı; bundan sonra ilk romanı *Roderick Hudson* (1876) yayımlanıncaya kadar otuza yakın öykü daha yazdı ve ömrünün sonuna kadar da öykü yazmaya devam etti. Öykülerinin toplam sayısı yüz ondan fazladır; bunlar arasında, “Erdemin Öyküsü” benzeri kısa sayılabilecek öyküler bulunduğu gibi, “Madam de Mauves” ile “Daisy Miller”den uzunları da vardır. Çok sevdiği bu tür uzun öykülerine James “nouvelle” ya da “kısa roman” diyordu. Bunlar arasında sanatsal açıdan en iyi “uzun” romanlarıyla boy ölçüşebilecek değerde olanlar vardır.

İlk öyküsü ile ilk romanı arasında geçen on bir yıllık sürede yazdığı öykülerin önemli bir bölümünde James, daha sonraki öykü ve romanlarında da işlediği “Avrupa’daki Amerikalılar” konusunu ele aldı; bunlarda değişik anlatım yöntemleri deneyerek, kendi sanat anlayışına uygun bir yöntem geliştirmeye çalıştı. James’in Avrupa’nın eski kültür ve uygarlığına yakın bir ilgi duyması doğaldı. Babasının ailesi Amerika’ya İrlanda’dan, annesininki İskoçya’dan göçmüştü. Büyükbabası William James Amerika’da çalışıp zengin olmuş ve oğluna yüklüce bir servet bırakmıştı. James’in babası Henry James (baba James ilk oğluna babasının adını, ikinci oğluna kendi adını vermişti), Amerika’nın Emerson ve Thoreau gibi önde gelen düşünür ve yazarları arasında yakın dostları bulunan, okumuş, aydın bir insandı. Evi, yeni düşüncelerin, felsefenin, kitapların konuşulduğu, tartışıldığı ilerici bir kültür merkezi niteliğindeydi. Oğulları Henry ile sonradan ünlü bir psikolog ve filozof olan William, işte evlerindeki bu sağlam edebiyat ve kültür ortamında büyüdüler.

Baba Henry James, Avrupa’nın eski kültür ve uygarlığının modern Amerika için büyük önem taşıdığına inanan bir adamdı. Bu yüzden çocuklarıyla birlikte değişik Avrupa ülkelerinde uzun seyahatlere çıktı; 1855’te James on iki yaşındayken, üç yıl İsviçre, Fransa ve İngiltere’de kaldılar, iki oğluna özel öğretmenler tuttu, onları buralarda okullara yazdırdı. Amerika’ya dönüşlerinden bir yıl sonra yeniden İsviçre’ye gittiler; James önce Cenevre’de, sonra Almanya’nın Bonn kentinde öğrenimine

devam etti. Üniversite çağına gelince Harvard'da hukuk fakültesine yazıldı, ama çağdaş Amerikan, İngiliz, özellikle de Fransız romanlarını okuyarak büyüyen genç James'in asıl ilgi duyduğu alan edebiyattı. İlk öyküsünü yirmi bir yaşında yayımladı. Babası gibi o da Avrupa'nın büyüsüne kapılmış gibiydi. 1869'da Avrupa'ya ilk kez tek başına gitti; uzun süre Paris, Roma ve Londra'da kaldı; zamanın önde gelen İngiliz yazarlarıyla tanıştı. Daha sonraki yıllarda Avrupa gezilerine devam etti; *Roderick Hudson*'ı Roma'da yazdı; 1876'da sürekli İngiltere'de yaşamaya başladı. Bu ilk yıllarda edindiği deneyimlerin genç James'in yazar olarak tutacağı yolu seçebilmesine önemli katkıları oldu. Çünkü gezileri bir yandan, kendi deyişiyle, "sevgili yaşlı Avrupa" ülkelerinin köklü kültürü ve yaşam biçimleri hakkındaki bilgilerini artırmış, bir yandan da buralarda karşılaştığı Amerikalı yurttaşlarının tutum ve davranışlarını yakından görmesine olanak sağlamıştı. Şimdi önünde, öykü ve romanlarında yetkiyle ele alabileceği bir konu vardı; Avrupa ülkelerinin tarihi yerlerini, kültür merkezlerini gezmeye gelen ya da bu ülkelerde yerleşip kalan Amerikalıların başından geçenler yoluyla Avrupa ile Amerika arasında bir karşılaştırma yapabilirdi.

James'in çocukluk ve gençlik yıllarının Amerika'sı, hayranlık duyduğu Avrupa ile hemen her alanda boy ölçüşmeye, kendini sürekli onunla karşılaştırarak özgüven kazanmaya ya da kimliğini bulmaya çalışan genç bir Amerika'dır. Bu genç ülkenin insanları genellikle saf, içten, dürüst, servet sahibi ama bir parça görgüsüz, incelikten yoksun kimselerdi. Avrupa ise tarihi, köklü kültür ve sanatı, toplumsal gelenekleri, göz alıcı güzellikleriyle, parlak bir yaşama biçimi sürdüren insanların ülkesiydi. James, Avrupa ülkelerine gelen Amerikalı kişilerini bu temel çerçeve içinde ele alır, ama hayatın acımasızlığının, insan doğasının derinliklerinde yatan kötülüklerin bilincinde bir yazar olarak, böyle bir genellemenin doğruluğundan kuşkuludur. Bu yüzden Avrupa'yla Amerikalıları bir arada ele alan öykü ve romanlarında, ak ile kara gibi kesin ve yalın ayrımlar yoktur elbette; bu kişileri içine soktuğu karmaşık, çok yönlü ilişkiler yoluyla, sanat değeri üstün insanlık dramları yaratma çabasındadır o.

Avrupa-Amerika çatışması James'in öykü ve romanlarında ele aldığı dört temel konudan biridir. Öteki konular: Doğaüstü olay ve durumlar (*Yürek Burgusu* [1898], *The Sacred Fount* [1901]); sanat ve sanatçılar (*Roderick Hudson*, "The Aspen Papers" [1888]); yaşanmamış hayatlar (*The Ambassadors* [1903], "Ormandaki Canavar" ve daha ufak çapta olmak üzere "Erdemin Öyküsü"). Tüm bu konuları kendi roman anlayışına uygun

bir biçimde ele alabilmek için James, yazarlık yaşamının ilk yıllarından başlayarak, sanat düzeyi yüksek, ciddi, saygın bir öykü ve roman türü yaratmaya çalıştı. Onun bu alandaki çabalarının esin kaynağının da Avrupa'dan geldiğini söyleyebiliriz; çünkü James bir yıl kaldığı Paris'te (1875) Turgenyev'le yakın bir dostluk kurmuştu; onun aracılığıyla Flaubert, Zola, Daudet, Maupassant gibi roman ve öykü ustalarının çevresine girdi, bu yazarların sanatlarına ne büyük bir önem verdiklerine tanık oldu. Fransız romanı onun ilk gençlik yıllarından beri büyük ilgi duyduğu bir konuydu; Mérimée ve Alfred de Musset'den İngilizce'ye çeviriler yapmıştı; sonraki yıllarda Flaubert, Zola ve Maupassant hakkında yazdığı kapsamlı eleştiri yazıları bu derin ilginin ürünleridir.

James'in kendi anlayışına uygun yeni bir öykü ve roman türü yaratmak amacıyla giriştiği yöntem arayışı, *Roderick Hudson*'dan önce yazdığı öykülerde açıkça bellidir. Bu kitapta çevirileri sunulan “Madam de Mauves” (1874) ile “Daisy Miller”in (1878) daha iyi anlaşılmalarına yardım edeceği için, bu sürecin başlıca aşamalarına kısaca bakmak yararlı olacaktır. James, “The Story of a Year” (1865), “A Day of Days” (1866), “Poor Richard” (1867), “The Story of a Masterpiece” (1868) gibi ilk birkaç öyküsünü, kişileri hakkında her şeyi bilen, geleneksel türden anlatıcılar kullanarak yazdı. Ama, öyküdeki olay ve kişileri dışarıdan yazarın kendisinin yönlendirdiği izlenimini uyandıran bu yöntemin, çok önemsediği gerçeklik duygusunu yaratmaya pek uygun olmadığını gördü. O, yaşamı tüm çelişkileri, belirsizlikleri ve karmaşıklığıyla yansıtmaya elverişli bir yöntem arıyordu. Bu amaçla, “A Landscape Painter” (l866) ve “A Light Man” (1869) gibi öykülerde olayları, kişilerin tuttukları günlükler yoluyla kendilerine anlattırmayı denedi. Günlükler insanlara en gizli duygu ve düşüncelerini çekinmeden dile getirebilme olanağı verdiği için, günlük yoluyla anlatım James'in roman anlayışına uygun sayılabilecek bir yöntemdi; ama yazara getirdiği belli sınırlamalar yüzünden sonraki yıllarda James bu yöntemi kullanmadı. “Travelling Companions” (1870) ile “Guest's Confession” (1872) adlı iki öyküde, anlatım görevini, bu kez özyaşamöyküsü biçiminde, gene olayları yaşayan kişilerin kendilerine bırakmayı denedi. Günlük yoluyla anlatımın bir başka biçimi olan özyaşamöyküsü de, hem gerçeklik duygusu yaratmaya hem de yazarın kendi varlığını gizlemeye olanak veren bir yöntemdi, ama günlük gibi, onun uygulama alanı da sınırlıydı; ayrıca James bu yöntemin özellikle uzun öykü

ve romanlarda (bir örneği Dickens'ın *David Copperfield*'inde görüldüğü gibi) konunun dağılmasına yol açacağı düşüncesindedir.

"A Passionate Pilgrim" (1871) ile "The Madonna of the Future" (1873) adlı öykülerinde olayları bir görgü tanığına anlattıran James'in, yöntem arayışında önemli bir aşamaya ulaştığı görülür. Her iki öykü de Avrupa'da geçer; "Daisy Miller"de olduğu gibi, burada da baş kişiler Amerikalı'dır. "A Passionate Pilgrim"de İngiltere'ye yeni gelen bir Amerikalı'nın başından geçenler, uzun süredir bu ülkede yaşayan başka bir Amerikalı tarafından anlatılır; "The Madonna of the Future"da ise Floransa'da yaşayan Amerikalı bir ressamın öyküsü, Avrupa gezisi sırasında onunla tanışıp dost olan bir Amerikalı tarafından. Bu öykülerdeki anlatıcılar, görgü tanığı (ya da gözlemci) durumundadırlar. Kendileri de az çok olaylara karıştıkları için, bu tür anlatıcılar öyküde ikinci bir ilgi odağı da yaratabilmektedirler. Bu ilginin derecesi, görgü tanığı anlatıcının gözlem ve anlayış gücüyle doğru orantılıdır.

"A Passionate Pilgrim" ile "The Madonna of the Future"daki anlatıcılarla James, ileride pek çok öykü ve romanında kullanacağı anlatım yöntemine artık iyice yaklaşmıştı. Bir sonraki adım, öyküyü görgü tanığının ağzından değil de, onun gözünden, onun zihninden anlatmak oldu. Bu yeni uygulamada olaylar yazar-anlatıcı tarafından ama bir görgü tanığının algıladığı biçimde aktarılır; anlatıcı görgü tanığının bilincinin sınırları dışına çıkmamaya özen gösterir. İşte "Madam de Mauves" ile "Daisy Miller", James'in büyük ölçüde bu yeni yöntemle yazdığı ilk öykülerdir; "Daisy Miller"den yirmi beş yıl sonra yayımladığı "Ormandaki Canavar"da (1903) ise bu yöntem en gelişmiş düzeyine erişir. Bu öyküde görgü tanığının yerini, anlattıklarını gene öykünün baş kişisinin bilinç sınırları içinde tutmaya çaba gösteren bir yazar-anlatıcı almıştır.

***

James, Amerika-Avrupa ilişkileri konusunu da belirgin biçimde ilk kez "Madam de Mauves"da ele aldı. Öykü, yazar-anlatıcının görgü tanığı konumundaki Longmore hakkında verdiği kısa bilgilerle başlar. Altı aydır Paris'te bulunan bu Amerikalı genç, uzun zamandır Fransa'da yaşayan yurttaşı Euphemia de Mauves'la tanışır; Euphemia'nın soylu bir Fransız'la evli olduğunu, ama kocasıyla pek geçinemediğini öğrenir; mutsuz genç kadın, dışarıya karşı bir şey belli etmemek amacıyla genellikle insanlardan

uzak durmaya çalışmaktadır. Euphemia'yı böylece ilk kez bir görgü tanığının gözünden tanıttıktan sonra, yazar-anlatıcı geriye dönüp, onun Paris'teki okul yıllarından Baron de Mauves'la evlenmesine kadar geçen sürede olup bitenleri anlatır; Euphemia ile kocası hakkında, sonraki gelişmelere ışık tutacak temel bilgiler verir. Buna göre, Euphemia, soylu bir aileden gelen erkeklerin nazik, iyi yürekli kimseler olduklarına inandığı için böyle biriyle evlenebilme hayalleri kuran saf ve romantik bir genç kızdır. Baron de Mauves ile kız kardeşinin hazırladıkları tuzağa kolayca düşmesi, bu romantik yaradılışı yüzündendir. Amerikalı genç kadının evlendiği Baron ise, pahalı zevklerine para yetiştirebilmek uğruna çocukken sahip olduğu tüm iyiliği ve cömertliği yitirmiş, peşinde koştuğu kadınları kullanılıp atılacak eşya gibi gören, bencil ama son derece nazik tavırlı bir adamdır.

Yazar-anlatıcı bu bilgileri verdikten sonra, öykü yeniden Longmore'un bakış açısına döner ve bundan sonraki gelişmeler hep onun gözünden ve zihninden gösterilir. Euphemia'yla uzun saatler geçirmeye başlayan genç adam, onun mutlu olmadığını bildiğinden, hem bu mutsuzluğun nedenini, hem de dışarıya karşı takındığı güler yüzün gerisinde neler hissettiğini öğrenmek ister. James'in olayları Longmore'un gözünden anlatmasındaki temel amaç da budur. Çünkü "Madam de Mauves"da önemli olan, yalnızca Euphemia'nın kişiliği ve içine düştüğü durumda ortaya koyacağı davranış biçimi değildir. Aslında yazar-anlatıcının verdiği bilgiler, özellikle de Baron'un büyükannesinin öğütleri, genç kadının karakteri ile ileride kocasına karşı izleyeceği tutumu belirlemeye yetecek niteliktedir. Ancak, Longmore bu bilgilerden yoksun olduğundan, Euphemia'nın gerçek duygularını anlamaya çalışırken birtakım tahminlerde bulunur, varsayımlar ileri sürer. Bu tahmin ve varsayımlar, aslında James'in "Madam de Mauves"u yalın bir öykü olmaktan çıkarmak için özellikle tasarladığı "dramatik" yöntemin temelini oluşturur. Dramatik yöntemde yazar-anlatıcının varlığı ortadan kalkmıştır, öykü ya da romandaki her şey bir tiyatro sahnesindeymiş gibi, okuyucunun gözleri önünde geçer. Görgü tanığı yöntemi, işte anlatılan ile "anlatanı" birlikte sahnede gösterdiği için dramatiktir. En büyük yararı, yazara öykü ya da romanında iç içe iki ayrı ilgi alanı yaratabilme olanağı sağlamasıdır. Adından anlaşıldığı gibi, "Madam de Mauves"da anlatılan, Euphemia'nın mutsuz evlilik öyküsüdür; ikinci ilgi odağı ise, olaylara gözünden ve zihninden baktığımız Longmore'un ona ilişkin duygu ve düşünceleridir. Euphemia'nın başından

geçenler kadar önemli olan bu ek ilgi alanı, doğrusu ve yanlışıyla Longmore'un, başta Euphemia, öyküdeki tüm kişilerle olayları algılayış ve değerlendiriş biçiminden kaynaklanır.

Yazar-anlatıcı Longmore'u "aklı başında ve hayal gücü işlek" bir genç diye tanıtmıştır. Bunlar, öyküdeki her şeye, ama özellikle kadın kahramana bakışımızı yönlendiren bir kişi için son derece önemli niteliklerdir. Gerçekten de bu nitelikleri nedeniyle, "Madam de Mauves" büyük ölçüde, romantik hayal gücünün etkisi altında Longmore'un önce Euphemia'yı zihninde yüceltmesinin, sonra da akıl yoluyla gerçekleri görmesinin öyküsüdür. Başlarda Longmore hayalinde erdemli bir Euphemia de Mauves imgesi yaratır. Ona göre genç kadın, haksızlığa uğradığı halde cömert ve soylu davranabilen, içine düştüğü acı duruma metanetle katlanan, hiçbir koşulda doğruluktan sapmayan, kendisi kadar ruhu da güzel, üstün bir insandır. Kocasının onu aldattığını anlayınca, bu inancı büsbütün pekişir. Bir süre sonra da Euphemia'ya olan büyük hayranlığı aşka dönüşmeye başlar.

Longmore'un Euphemia'yı yüce bir erdemlilik örneği saymasının temel nedeni, onun yüksek ahlak anlayışını kendisinin de benimsemiş olmasıdır. Bu ahlak anlayışı, İngiltere ile Amerika'da "püriten (puritan)" adı verilen köklü bir düşünce geleneğinin ürünüdür. Püritenlik, Katolik Kilisesi'nin yüzyıllar boyu İncil'den ayrı olarak geliştirdiği dinsel kurumlara, ilkelere, ayin biçimlerine karşı İngiltere'de aşağı yukarı Shakespeare'in çağında, başlayan bir akımdı. Amacı, Hıristiyanlığı yeniden Kutsal Kitap'taki özüne döndürerek "arıtmaktır"; adını da bu arıtma kavramından alır. İlk yıllarda İngiltere'de gördükleri baskıdan kaçmak isteyen pek çok püriten, öteki Avrupa ülkelerine, özellikle de Amerika'ya göç etti. Katı ahlak anlayışları, sanat eserleri dahil dünya zevklerine karşı düşmanca tutumları yüzünden, zamanla "püriten" kelimesi, dar görüşlülük anlamına gelmeye başladı. Bireylerden davranışlarını sıkı bir özdenetim altına almalarını, görev duygusunu her şeyden üstün tutmalarını isteyen püriten düşüncenin Amerikan toplumsal yaşamında derin etkileri oldu. Henry James'in babası, İsveçli din adamı ve filozof Emanuel Swedenborg'un "iyi insan" kavramını benimseyerek bu konuda kendi görüş ve düşüncelerini anlatan kitaplar yazmış, konferanslar vermişti. James, her şey gibi erdemin de aşırıya kaçabileceğine inanan babasının püritenliğin katı ve dar ahlak anlayışına şiddetle karşı çıktığını, özellikle kendilerini başkalarından üstün gören,

doğru bildiklerinden şaşmayan kimselerden çok korktuğunu belirtir. Babasının bu görüşlerine onun da yürekten katıldığı bellidir.

James, Amerika-Avrupa karşılaştırmasını yaptığı öykü ve romanlarında taraf tutmamaya büyük özen gösteren bir yazardır. Baron de Mauves ile kız kardeşini ahlak duygusundan yoksun, kötülük simgesi kişiler diye şiddetle yargılayan o değil, Longmore'dur. Yazar-anlatıcının bakış açısından anlatılan bölümde, Baron ile kız kardeşi katıksız kötü insanlar olarak gösterilmezler; onlar aslında Fransa'da yüzyıllardır geçerli bir soylular geleneğinin temsilcisidirler. Ayrıca, bu bölümde özellikle Baron hakkında "hafifletici nedenler" sayılacak bilgiler de vardır. Büyükanneleri ise, genç Euphemia'yı korumaya çalışan iyi yürekli bir kadın olarak sunulmuştur. Oysa Longmore iki kardeşe karşı da önyargılıdır; bu yüzden hem kıskandığı Baron'u, hem itici bulduğu kız kardeşini genellikle olduklarından çok daha kötü görmektedir. Genç adamın bu tutumu, başlarda Euphemia'yla paylaştığı püriten hoşgörüsüzlüğünün bir sonucudur. Aslında öykü olarak "Madam de Mauves"un gücü, bir ölçüde, Longmore ile Euphemia'nın katı ahlak anlayışları ile Baron'la kız kardeşinin temsil ettikleri kültür ve yaşam biçimi arasında James'in düzenlediği çatışmaya dayanır.

Öykünün sonunda Longmore'un Euphemia hakkındaki görüşlerinin değişmesi, aklının yardımıyla gerçekleri anlayarak belli bir olgunluğa eriştiğinin göstergesidir. Aslında Longmore, kendisinin ve sevdiği kadının olumsuz yönlerini de görebilecek zihinsel yeteneği olan bir gençtir. Örneğin daha ilk karşılaştıklarında Euphemia'nın gözlerinde güzel bir yumuşaklık, dudaklarında ise kararlı bir ifade fark etmiştir. Onun bu gözlemi, yeni arkadaşının öykü boyunca sergileyeceği kişiliğin bir özeti gibidir. Belli ki, kişilere ve olaylara gözünden baktığımız genç Amerikalı, bu tür keskin gözlemlerde bulunabilen zeki ve duyarlı bir insandır. Zihinsel yeteneklerinin Euphemia hakkındaki gerçeği anlamakta uzun bir süre yetersiz kalmasının başlıca nedeni, sevdiği kadına kendini beğendirmek amacıyla çok "erdemli" davranmaya özen göstermesidir. Gene de, Longmore öykünün başlarında Euphemia'nın iç dünyasında "karanlık" bir bölgenin varlığını sezmiş; iki ayrı yerde onu mermerden yapılma Yunan heykellerine benzetmiştir. Heykel benzetmesi, güzellik kadar katılık ve soğukluk da ifade eden çelişkili bir benzetmedir. Ancak, Paris'te sürekli Euphemia'nın etkisi altında oluşu yüzünden, hayranlık ile aşkın körlettiği aklı, onu doğru değerlendirmesine engeldir.

Doğru değerlendirme, ancak öykünün sonunda gerçekleşir. Longmore Amerika'ya döndükten sonra iki yıl Euphemia'nın hayaliyle yaşar. Derken kocasının öldüğünü öğrenir. İlk tepkisi, hemen Avrupa'ya, sevdiği kadının yanına koşmaktır. Ama yazar-anlatıcı, aradan birkaç yıl geçtiği halde onun hâlâ Amerika'da oyalandığını söyler; çünkü Euphemia'ya karşı şimdi içinde "garip bir duygu" –bir "hayret, kararsızlık ve korku"– doğmuştur. Anlatıcı bu konuda daha fazla bir yorumda bulunmaz; ama belli ki Longmore, Baron'un ölüm nedeninin ışığı altında Euphemia'nın davranışları ile kişiliği üzerinde uzun uzun yeniden düşünmüş, Euphemia'nınki gibi cömertlikten, bağışlayıcılıktan uzak, katı bir erdem anlayışının yürekleri taşlaştırarak, insanı insanlıktan çıkarabileceğini görmüştür.

***

"Daisy Miller", ilk kez İngiltere'de Virginia Woolf'un babası Leslie Stephen'ın yönettiği bir İngiliz dergisinde yayımlandı ve geniş okuyucu kitlelerince çok sevildi. Kitaplarının toplu basımı için "Daisy Miller"e yazdığı önsöze göre, bir dostu James'e Roma'yı gezmeye gelen Amerikalı bir anne ile kızının başına gelenleri anlatmış. Anne kız, kentin görülecek yerlerini "sokakta buldukları" yakışıklı genç bir İtalyan'la birlikte dolaşıyor, ama bu "masum" davranışlarının Avrupa'da hiç hoş karşılanmayacağını bilmiyorlarmış. Derken, uzun süredir Roma'da yaşayan birtakım Amerikalılardan eleştiri ve uyarılar gelmeye başlamış ve sonunda bir gün, James'in ne olduğunu hatırlamadığı, tatsız bir olay patlak vermiş. Önsözünde James, "Daisy Miller"i bu anne kızın öyküsünden esinlenerek yazdığını söyler. Amerikalı anne ile kızının başından geçenler belli ki, Avrupa-Amerika ilişkilerine iyi bir örnek olabileceği için ilgisini çekmiştir. Avrupa-Amerika çatışması "Daisy Miller"de de bir aşk öyküsü çerçevesi içinde sunulur. Daisy içi dışı bir, konuşkan, doğal, açık sözlü, şakacı, güzel bir kızdır. İsviçre'nin turistik Vevey kentinde annesi ve küçük kardeşiyle kaldığı otelin bahçesinde, Frederick Winterbourne adında Amerikalı bir gençle tanışır ve onu pek beğenir. Winterbourne da çok çekici ve güzel bulduğu Daisy'ye ilgisiz değildir. Birlikte Chillon Şatosu'nu gezmeye gider, bütün günü birlikte geçirirler. Ertesi gün, Roma'da yeniden görüşmek için sözleştikten sonra, Winterbourne sürekli yaşadığı Cenevre'ye döner. Daisy Amerika'dan alışık olduğu rahat tavırlarını Roma'da da sürdürür;

Giovanelli adında yakışıklı bir İtalyan gençle tanışmış, her yere onunla gitmektedir. Bu yüzden, Winterbourne'un halası Bayan Costello ile Bayan Walker gibi birtakım Avrupalılaşmış Amerikalı kadınlar yavaş yavaş kendisine sırt çevirmeye başlamıştır. Genç kızın Giovanelli'yle ilişkisinin masum olduğunu inanmaya çalışan Winterbourne bile zaman zaman kuşkuya kapılmaktadır. Ancak bir gece onları Colosseum'da yalnız başlarına görünce, o da herkes gibi Daisy'nin gerçekten “hafif” bir kız olduğuna karar verir. Colosseum sivrisinekler yüzünden geceleri tehlikeli bir yerdir. Daisy hastalanır ve bir süre sonra ölür.

Anlattığı öyküye bakılırsa, “Madam de Mauves” gibi “Daisy Miller”in de fazla ilgi çekici, derin bir yanı bulunduğu söylenemez. James, “Daisy Miller”i bu yalınkatlıktan kurtarmak için, olayları burada da Avrupa-Amerika ilişkileri çerçevesinde ele alır; ortaya çıkan değerler çatışmasını çok yönlü, gerçek bir deneyime dönüştürebilmek amacıyla, kadın kahramanının başından geçenleri, onunla yakından ilgilenen Winterbourne'un bakış açısından gösterir. Longmore Avrupa'yı iyi tanımayan deneyimsiz bir Amerikalı iken, Winterbourne uzun süredir yaşadığı İsviçre'de, James'in Amerikalılarda gözlemlediği doğallık ve içtenliği büyük ölçüde yitirmiş bir gençtir. Bu yüzden, onun gibi Avrupa'nın katı toplumsal değerleriyle yetişmiş birinin, dıştan bakınca görgüsüz, bayağı, düşüncesiz görünen Daisy'nin “gerçek değerini” kavrayabilmesi çok güçtür. Ancak, Winterbourne'un önündeki bu güçlüğü James, gene “Madam de Mauves”da yaptığı gibi, bir yandan Avrupa-Amerika çatışmasına ortam hazırlamak, bir yandan da olaylara gözünden baktığımız kişinin kadın kahramana ilişkin duyguları, düşünceleri, yanılgıları yoluyla, öyküde ikinci bir ilgi odağı yaratmak amacıyla tasarlamıştır. Gerçekten de Winterbourne, Daisy'nin Avrupa'da çok yadırganan davranışlarını izledikçe, ne düşüneceğini bilemez; fazla serbest bulduğu tavırlarıyla onun Amerikalı “özgür hanımlara tanınan hakların sınırlarını” aşmış olabileceğinden kuşkulanır. Öykü boyunca tüm çabası, Daisy'nin ilgilenmeye değer bir kız olup olmadığını anlamaktır. Arada bir genç kızın iyiliğine, içtenlik ve saflığına inanır gibi olur; sonra kendisine aykırı gelen bir şey yaptığını görünce, kuşkuları yeniden canlanır. Ayrıca, Daisy'yi değerlendirmeye çalışırken, körlenmiş de olsa kendi sezgilerinin sesine kulak verecek yerde, daha çok çevresindeki Avrupalılaşmış Amerikalıların görüşlerini benimser. Örneğin, Daisy'ye ilk rastladığı günün akşamı halası Bayan Costello genç kızın tavırlarını aşırı serbest bulduğunu söyleyince,

ona inanarak hemen bir karara ulaşır: “Daisy Miller hakkında aydınlanmıştı artık. Demek uçarı, hoppa bir kızdı.” Kimi zaman onu, tüm Amerikalı yaşıtları gibi, erkeklerle rahatça arkadaşlık eden güzel bir kız olarak kabul eder, çünkü “Amerikalı kızların çok temiz” olduklarını işitmiştir. Ama bunun tam tersini ileri sürenlere de rastladığını anımsayınca, onun “içinden pazarlıklı, atak, düşüncesiz” biri olabileceğini düşünür. Sonunda Daisy’yi Colosseum’da Giovanelli’yle baş başa gördüğü zaman tüm kuşkularının kanıtlandığına karar verir: “Daisy’nin davranışlarındaki giz, birdenbire aydınlanmış, bilmece çözülmüştü. Bir erkeğin ona saygı göstermek sıkıntısına katlanması gerekmezdi.”

Winterbourne soğuk tavırlarıyla bu inancını Daisy’nin kendisine de belli eder. Genç kız o zamana kadar Roma’daki Amerikalıların kendisine sırt çevirmelerine üzülmüş, ama onların bu tutumuna bir anlam veremediği için, uyarılara aldırmadan dilediği gibi yaşamaya devam etmiştir. Düşünce ve yargılarını önemsediği tek kişi Winterbourne’dur. Şimdi sevdiği ve güvendiği insanın da bu hoşgörüsüz, anlayışsız, tutucu kimseler gibi düşündüğünü görmek, genç kız için büyük bir yıkım olmuştur. Aslında, kendisi tam farkında olmasa bile, Giovanelli’yle arkadaşlık etmesi, biraz da Winterbourne’un ilgisini çekmek, göstereceği tepkiye bakarak duygularını anlamak içindir. Belki bir amacı da, Winterbourne’un kafasını karıştırmak, aralarında içten bir ilişkinin doğmasına engelleyen katı kuralcılığını biraz yumuşatmaya çalışmaktır. Ancak, sonunda en çok değer verdiği kişinin bile kendisine sırt çevirmesi, genç kızı umutsuzluğa düşürmüş, yaşama isteğini yok etmiştir. Bu bakımdan aslında Daisy’yi öldüren şey, Roma’nın o zamanlar ünlü olan sıtması değil, sevdiği adamın katılığı ve anlayışsızlığıdır. İşte bu açıdan bakılınca, “Daisy Miller” doğallık ve saflık ile kuralcılık ve hoşgörüsüzlük arasında sürüp giden bir çatışmanın öyküsüdür.

Daisy’nin ölümünden sonra Winterbourne’nun yeniden çelişkili duygular yaşamaya, genç kız hakkındaki son yargısının doğruluğundan kuşkulanmaya başladığı görülür. Hastalığının en ağır günlerinde Daisy, annesinden Giovanelli’yle aralarında bir şey olmadığını Winterbourne’a bildirmesini ve Chillon Şatosu’na yaptıkları geziyi hatırlayıp hatırlamadığını sormasını istemiştir. Cenaze töreninden sonra rastladığı Giovanelli, Winterbourne’a Daisy’nin tanıdığı kadınların en güzeli, en sevimlisi ve en masumu olduğunu söyler. Roma’dan ayrıldıktan sonra Winterbourne, bir yıl boyunca sık sık Daisy’yi, “onun anlaşılmaz

davranışını” düşünür ve ona büyük bir haksızlık ettiği sonucuna varır. Yeniden Vevey’e halasını görmeye gittiğinde yaşlı kadına “vicdanının rahat olmadığını” söyler. Yanılgısının nedenini de bulmuştur artık: “Geçen yıl siz benim kesinlikle bir yanlışlık yapacağımı söylemiştiniz. Hakkınız varmış. Yabancı ülkelerde çok uzun kaldım.”

James’in kullandığı anlatım yöntemi, okuyucunun öykü boyunca Winterbourne’un zihninden geçenleri izlemesine, Daisy hakkındaki duygu ve düşüncelerini yakından görmesine olanak veren bir yöntemdir. Bu yüzden okuyucu, genç adamın ulaştığı bu yargıya aslında ondan çok önce ulaşmıştır. Tanrısal bir tutumla yazarın bakış açısından anlatılan öykü ve romanlarda yazar, anlatıcı ve okuyucu, olaylara tek bir ortak gözle bakar ve onları hep benzer bir biçimde değerlendirirler; daha doğrusu yazarın kendi değerlendirmeleri, anlatıcı tarafından sunulur; bunların okurca benimsenmesi beklenir. Oysa “Madam de Mauves” ile “Daisy Miller”de kullanan anlatım yönteminde, okuyucu ile olaylara zihninden baktığımız görgü tanığı arasında böyle bir ortak görüş yoktur. Görgü tanığının yargı ve görüşleri onun öznel izlenim ve yorumlarına dayanır; bunların okur tarafından da doğru kabul edilmeleri beklenmez. Bu öykü ve romanlarda genellikle, olayları gözünden gördüğümüz kişinin bakış açısının üstünde, yazarın birtakım yollardan yarattığı ikinci bir bakış açısı daha vardır. Bu bakış açısı, “Madam de Mauves”da Longmore’un Euphemia, “Daisy Miller”de Winterbourne’un Daisy hakkındaki görüşleri ve değerlendirmeleri ile yazarın sağladığı ipuçlarından okuyucunun kendisinin Euphemia ve Daisy hakkında edindiği görüşlere dayanan bir bakış açısıdır.

“Daisy Miller”i işte bu “üst” bakış açısından okuyacak olursak, karşımıza önyargılardan arındırılmış epeyce değişik bir Daisy’nin çıktığını görürüz. Dikkat edilecek ilk nokta, öykü boyunca Winterbourne dahil herkes, genç kızın davranışlarının aslında pek de önem taşımayan olumsuz yönlerini vurguladığı için, kişiliğinin olumlu yönlerinin gözden kolayca kaçabilmesidir. Daha en başta, genç kızı görgüsüz ve bayağı bulduğunu söyleyen Bayan Costello bile, onun son derece zevkli giyindiğini belirtir. Aynı gün Daisy’nin kendisini annesiyle tanıştırış biçimindeki inceliğe dikkat eden Winterbourne, “bayağılıkla böyle eşsiz bir inceliğin nasıl olup da bir arada bulunduğuna” şaşmadan edemez. İnce bir zevk ile görgüsüzlük ve bayağılığın kolay kolay bağdaşamayacağı düşünülürse, Daisy hakkındaki yaygın bayağılık suçlamasının doğruluğuna kuşkuyla bakmak gerekir. Winterbourne, Chillon Şatosu’na yolculuk sırasında ve şatoyu

gezerken genç kızın yakışıksız hareketlerde bulunabileceğini düşünerek huzursuz olur; "vapurda yüksek sesle konuşup, gülecek, belki de durmadan gezinmek isteyecek" diye korku içindedir. Oysa Daisy o sabah karşısına "üzerinde şık ve ağırbaşlı, son derece güzel bir yol elbisesi"yle çıkar. Yolculuk boyunca, güzelliği ve "seçkin tavırlarıyla" herkesin dikkatini çeker. Daha sonra Roma'da "Daisy'nin kusurları bağışlayıveren bir tatlılığı, bir yumuşaklılığı", hiçbir şeyin değiştiremeyeceği bir "iyi huyluluğu" olduğunu görür.

Roma'daki Amerikalılara bakılırsa, Daisy'nin tüm suçu, kendine Giovanelli gibi "soylu sınıftan" olmayan bir İtalyan'ı arkadaş seçmesi, Avrupa'nın toplumsal geleneklerini hiçe sayıp, "yalnız başına" onunla dolaşmasıdır. Aslında Daisy önceleri, Romalı genç kızların uyması gereken katı kuralların farkında değildir. Daha sonra çevresindeki insanların küçümseyici bakışları, düşmanca tavırlara, yüzüne karşı yapılan açık uyarılara dönüşünce durumu kavrar. Ama uyarıların amacının kendisini Giovanelli'yle tek başına gezmekten vazgeçirmek, iyi bir aile kızı gibi davranmasını sağlamak olduğunu görünce, üzerinde kurulmak istenen baskıya cesaretle direnir. Çünkü Roma'da eğlenip iyi vakit geçirmeye çalışmakla, kentin görülecek yerlerini yanında annesi ya da başka bir kadın olmadan bir İtalyan'la gezmekle, herhangi uygunsuz ya da ahlaka aykırı bir şey yaptığı düşüncesinde değildir. Ayrıca, her ne pahasına olursa olsun kişisel özgürlüğünü korumaya kararlıdır. Bu uğurda sevdiği adama bile karşı çıkmaktan çekinmez ve onun "çok buyurucu" bulduğu bir tavrı üzerine, "Şimdiye kadar hiçbir erkeğin ne yapmam gerektiğini bana söylemesine ya da yaptığım şeye karışmasına izin vermedim" der.

Winterbourne Daisy'yi birkaç kez "hiç işlenmemiş" güzel bir kız olarak tanımlar. Söylediği bir ölçüde doğrudur, ama o bu yargıya Daisy'nin hiçbir şeyi ciddiye almazmış izlenimi yaratan konuşkan, açık sözlü, şakacı hallerine bakarak ulaşmıştır. Genç kız Chillon Şatosu'nun öyküsünü bilecek kadar kültürlü değildir, ama görülmeye değer bir yer olduğunu işittiği bu şatoyu gezmek için bir gününü ayırır. Roma'daki ilk günlerinde yaptıklarını anlatırken, "Resim mesim ancak bir hafta sürdü, şimdi eğlenmeye bakıyorum" dediği zaman, bir hafta boyunca hep müzeleri dolaştığını anlarız. Daisy'nin annesinden kızının piyano çaldığını öğreniriz. Genel kültürü eksik, konuşmaları yüzeysel bile olsa, belli ki James'in gözünde Daisy gerçek bir özgürlük arayışının, doğallık ile içtenliğin temsilcisidir. Bu anlamda "Daisy Miller", temsil ettiği değerleri, Avrupalılaşmış birtakım

Amerikalıların kendisini de içine çekmeye çalıştıkları anlamsız ve yapay davranış kalıplarına karşı büyük bir tutarlılıkla savunmaya çalışan bir genç kızın öyküsüdür.

***

"Ormandaki Canavar"da James, *The Ambassadors* adlı romanında enine boyuna incelediği "yaşanmamış hayat" konusunu alegoriye varan özlü bir biçimde bir kez daha ele alır. *The Ambassadors*'ın orta yaşlı kahramanı Strether, bir görevle gittiği Paris'te gördüklerini Amerika'daki kendi yaşamıyla karşılaştırır ve ömrünün en iyi yıllarını aslında yaşamadan geçirdiğini anlar. Çok geç ulaştığı bu bilinçle, genç bir tanıdığına şu öğütte bulunur: "Elinden geldiğince yaşamaya bak; yaşamamak hatadır... burada gördüğüm ... insanlar hakkındaki tüm izlenimlerim bunu bana açıkça gösterdi, kafama soktu. Bunu ben ancak şimdi anlıyorum." James'in *The Ambassadors*'tan hemen sonra yazdığı "Ormandaki Canavar", Strether gibi "yaşamamak" hatasına düşen, ama onun tersine elinde böyle bir olanak varken, tüm ömrünü boşa geçiren bir adamın öyküsüdür. Öykünün İngiliz kahramanı John Marcher, kendisinin "başına ender, garip bir olay gelmek üzere seçilmiş" bir insan olduğu inancıyla, "tüm dünyasını kökünden sarsacak" bu eşsiz olayın gerçekleşeceği günü beklemektedir. Bu inanç ondaki tüm öteki duygu ve düşünceleri yok etmiş gibidir. Bu yüzden günlerini, gerçek anlamda yaşamak demek olan sevmeyi, acı çekmeyi tanımadan geçirir; çok yoğun bir yaşantı beklerken, hiç yaşamadığının farkına bile varmaz. Zamanla tam bir saplantıya dönüşen garip inancı, beklediği olay dışındaki her şeyi gözünde önemsizleştirmiş, onu tam bir bencil yapmıştır. Bencilliği yüzünden arkadaşı May Bartram'ın büyük bir özveriyle nasıl tüm ömrünü kendisi için harcamakta olduğunu, bu uğurda nelere katlandığını, ne acılar çektiğini göremez. May'in ölmeden çok önce anladığı gibi, Marcher'ın beklediği büyük olay, önüne çıkan yaşama fırsatını kaçırmaktır. Aslında beklediği çoktan başına gelmiştir, ama o bunun bilincinde değildir.

Marcher'ın kaçırdığı fırsat, May'le ilişkilerinin kendisine yarattığı âşık olma, sırf kendini düşünmeyi bir yana bırakıp, bir başkasını sevebilme fırsatıdır. Öykünün başında Marcher, on yıl önce İtalya'da tanıştığı yurttaşı May'le yeniden, bu kez İngiltere'de karşılaşmıştır. İtalya'dayken, başına gelecek eşsiz olaydan May'e söz ettiği ve genç kadının da bunu unutmadığı

anlaşılır. Şimdi aralarında doğan dostluk havası içinde, birlikte beklemeye başlarlar. Yıllar hızla geçer, ortada olağanüstü hiçbir şey görünmez, ama belli ki bu arada May, tüm ömrünü adadığı Marcher'a âşık olmuştur. Kendi başına geleceklerden başka bir şey düşünmediğinden, böyle bir olasılık Marcher'ın aklının köşesinden bile geçmez. Derken May hastalanır ve ölür. Marcher onu yitirmiş olmaktan dolayı üzgündür, ama üzüntüsü daha çok, beklediği önemli olayı artık birlikte göremeyecekleri içindir. Şimdi yüreğinde terk edilmişlik duygusundan doğan derin bir boşluk hissetmeye başlamıştır; biraz avunmak için Asya ülkelerinde uzun bir geziye çıkar.

Marcher'ın yitirdiği insanın kendisi için taşıdığı değeri anlaması ve kendi hakkındaki gerçeği görmesi, ancak bundan sonra, May'in Londra'daki mezarı başında olur. May'in değeri, Marcher'a sunduğu yaşama fırsatıdır. Aslında bu fırsatın farkında olan Marcher, önceleri aralarındaki ilişkinin "gerçekte ikisinin evlenmesi biçiminde" olması gerektiği düşüncesindedir. Ancak, "korkunç" yazgısını bir kadınla paylaşamayacağına karar verir, çünkü "duyarlı bir erkeğin kaplan avına çıkarken yanında bir bayanı" götürmesi doğru değildir. Olacakları baştan beri May'le beklediği düşünülürse, Marcher belki de bilinçaltından, genç kadınla gerçek bir ilişkiye girmekten çekinmekte, birtakım bahaneler bularak kendini aldatmaktadır. Sık sık mezarlığa gitmesi de gerçekte May'in değerini anlamış olduğu için değil, kendi geçmiş "ender yaşantısını" orada yeniden bulduğu, mezarın "yardımıyla ... başını dik" tutabildiği, böyleca "mezar ona garip bir biçimde güç veren gerçek bir kaynak durumuna" geldiği içindir. Bir başka deyişle, May'in oturma odası gibi, mezarı da Marcher için hâlâ hayattan kaçmak için sığınılacak bir yerdir. Bu aşamada Marcher, daha ne May'in kendisi için ifade ettiği anlamı, ne de beklediği "korkunç" kaderin ne olduğunu kavramıştır. Marcher için aydınlanma anı ancak öykünün sonunda gelir. Mezarlıkta rastladığı bir adamın yüzünde gördüğü büyük acı onu birden çok sarsmıştır; adamın derin kederi, "sırf kendi için sevilen bir kadının ardından tutulan" yastan ötürü olmalı diye düşünür. Oysa May'in ölümü kendisinde böylesine büyük bir yıkım, böylesine sonsuz bir acı yaratmamıştır. Demek ki kendisi benzer bir tutku, hatta hiçbir tutku tatmamıştı; çünkü gerçek tutku bu adamınkiydi; demek ki kendisini "herkesten ayıracak olan yazgı fazlasıyla gerçekleşmişti". Bu "dünyada başına hiçbir şey gelmeyecek ... *tek* adam" olarak seçilmişti o; "yazgının" ona vurduğu korkunç, "eşi görülmemiş sille buydu işte..." –tüm ömrünü bekleyerek geçirmek.

“Ormandaki Canavar” konusu ve anlatım yöntemi bakımından Henry James’in özelliklerini çok iyi gösteren bir öyküdür. Burada Marcher’a dışarıdan bakan bir gözlemci yoktur; olaylar yazar-anlatıcı tarafından, ama Marcher’ın algıladığı biçimde ve onun bilincinin sınırları dışına çıkmamaya özen gösterilerek anlatılır. Aslında ortada olay denebilecek bir şey yoktur; olup biten ne varsa bunların hepsi Marcher’ın garip saplantısıyla ilgilidir ve önemlerini gene Marcher’ın onları algılayış biçiminden kazanır. Marcher temelde iyi eğitim görmüş, zeki, duyarlı bir adamdır. “Ormandaki Canavar”da geçen hemen hemen her şey onun ince eleyip sık dokuyan, en önemsiz gibi görünen söz ve davranışları bile dikkatle anlamaya çalışan bilincinden sunulduğu için, Marcher öykünün hem anlatanı hem konusudur. Son derece ustalıklı bir buluşla James, yazgısını bekleyen kahramanının ortaya koyduğu bilinçsizliği, onun kendi bilincinin aracılığıyla gösterir. Burada gözlemci, James’in bu dünyaya açtığı pencereden Marcher’ın zihninde beliren duygu ve düşünceleri doğrudan doğruya izleyen okuyucunun kendisidir. Bu yüzden öyküde ikili bir algılama süreci söz konusudur. Marcher’ın bilinci her şeyi kendine göre değerlendirip yorumlarken, kendi gerçek durumunun farkında değildir. Oysa yazarın sağladığı birtakım ipuçlarını kullanan okuyucu, Marcher’ın düşünce ve davranışlarını nesnel bir bakış açsından görebilme, onun yanılgısının nereden kaynaklandığını anlayabilme olanağına sahiptir. Örneğin, Marcher, “açgözlü bir dünyada” kendini “görkemli bir tutumla, bencillikten uzak kalmış bir insan” sayar; buna göre, arada bir, May’in de “kendine göre bir yaşamı, onun da başına gelebilecek olaylar bulunduğunu unutmamaya” özen göstermesi, bencillik etmemesi gerektiğini düşünerek vicdanını rahatlatmaya çalışır. May’le evlenmemesinin de bencil davranmamak için olduğu düşüncesindedir. Oysa okuyucu, kendini “seçilmiş” sayarak ömür boyu insanlardan uzak duran bu adamın asıl derdinin bencillik olduğunu daha baştan görür ve bu niteliğin onu nasıl korkunç bir sona doğru sürüklediğine tüm açıklığıyla tanık olur.

***

“Erdemin Öyküsü” Henry James’in en kısa öykülerinden biridir. “Daisy Miller”in önsözünde James bu öyküyü yazmak düşüncesinin nereden geldiğini şöyle anlatır: Fransız olduğu anlaşılan eski bir romancı arkadaşına bir kadın okuru, romanlarındaki kadın kahramanlar arasında neden hiç

erdemli birinin (“kendisine saygısı olan bir kadının”) bulunmadığını sormuş; o da, kendilerine saygı duyan kadınların serüven denebilecek en ufak ilişkiden bile kaçınan kimseler olduklarını söylemiş; ayrıca, yaşamları belli sınırlar içinde kalan bu tür kadınların edebiyatta pek ilgi çekmeyeceklerini eklemiş. Belli ki James, arkadaşının “serüven” anlayışını pek yeterli bulmamış; serüven denen şeyin yoruma açık bir kavram olduğunu düşünerek, bundan bir öykü konusu çıkabileceğini hissetmiş: “Yalnızca *bir* konu, ama o anda nasıl ya da ne tür bir konu olduğunu bilmiyordum. Anlayabilmek için biraz daha yakından bakmam gerekiyordu; ‘Erdemin Öyküsü’ işte bu çabanın bir sonucudur.”

James dış dünyada geçen olaylardan çok, bu olayların kişilerin iç dünyalarında yarattıkları etkilere değer veren bir yazardır. “Ormandaki Canavar”da görüldüğü gibi, aslında öykülerinde genellikle olay sayılabilecek bir şey yoktur. “Erdemin Öyküsü”, ikisi kadın biri erkek üç kişi arasında, “Ormandaki Canavar”dan da olaysız geçen bir öyküdür. Kadınlardan genci (Maud Blessingbourne), “kendisine saygısı olan bir kadın” tanımlamasına uygun bir kişidir; ondan biraz yaşlısı (Bayan Dyott), öykünün erkek kişisiyle (Albay Voyt), James’in romancı arkadaşının kastettiği anlamda bir “serüven” yaşamaktadır. Maud Blessingbourne, arkadaşı Bayan Dyott’un evinde konuktur. Albay Voyt öğleden sonra Bayan Dyott’a çaya gelir. Bu sırada Maud’un okuduğu iki Fransız romanını görünce, aralarında bunlar ve genel olarak romanlar hakkında uzunca bir konuşma geçer. Bayan Blessingbourne, Fransız roman yazarlarının hep “bayağı kadın ve erkekler” arasındaki ilişkileri konu aldıklarından yakınır, kendisinin ise romanlarda erdemli kadınlar görmek istediğini söyler. Ona karşı çıkan Albay Voyt, James’in sanki romancı arkadaşının sözcüsüymüş gibi konuşur: Gerçek yaşamda da, romanlarda da, dürüst bir kadının serüven yaşaması söz konusu değildir, çünkü serüven dürüstlüğün düşmanıdır; bu yüzden iyi kadınlar bu tür ilişkilerden uzak dururlar; ayrıca, bir kadın hem iyi hem de ilginç bir kimse olamaz. Çaydan sonra Albay oradan ayrılınca, konuşma iki kadın arkadaş arasında devam eder. Maud erdemli kadınların da serüven yaşayabilecekleri görüşünde ısrarlıdır; anlaşılan önceden konuyu enine boyuna düşünmüştür. “Bir parça ne söylediğimi bilerek konuşuyorum ben” der, çünkü bir adama âşıktır, ama “bir parça” erdem sahibi olduğundan, duygularını ona belli etmeden, hiçbir zaman da belli etmeyi düşünmeden, sevgisini ve serüvenini kendi içinde yaşamaktadır.

James öyküde serüven ile dürüstlük arasındaki ilişkiyi tarafsız bir tutumla ortaya koyabilmek için, bir tiyatro oyunundaki gibi, kişileri arasında konuşma sahneleri düzenler. Soruna “yaşamak” açısından bakarsak, “sanat dışında nerede olursa olsun” yaşamdan nefret ettiğini ileri süren Maud Blessingbourne’u, John Marcher gibi “yaşamayan bir kimse” diye tanımlamamız gerekir. Genç kadın bu tanımı desteklemek istercesine, kendisi roman okuyarak vakit geçirirken, arkadaşı Bayan Dyott’un yaşadığını söyler. Ancak bu sözlerine dayanarak Maud Blessingbourne’un yaşamadığı sonucuna varmak doğru değildir. Maud hakkında daha sağlam bir yargıya ulaşabilmek için onu Marcher’dan çok May Bartram’la karşılaştırmak gerekir. Marcher, May’i bir kadın olarak görüp sevememiştir; sonuçta tüm ömrünü yaşamadan geçirmesinin asıl nedeni budur; May ise başka bir şey düşünmeden Marcher’ı tam bir özveriyle sevdiği için, sevgisini kendine saklamış da olsa, yüreğinde yoğun duygular yaşamış bir kadındır. İşte “Erdemin Öyküsü”nde Maud da kendi iç dünyasında benzer duygular yaşayan bir kadındır. James için yaşamak, dış dünyada geçen birtakım olaylara katılmak değil, dış dünyayla bir duygu etkileşimi içinde olmaktır; yaşanan duyguların derinliği dış dünyadan gelen etkilerin büyüklüğüyle doğru orantılı değildir. Maud’u değerlendirirken küçük bir noktayı daha göz önünde tutmakta yarar vardır. James, “Daisy Miller”de Daisy’nin katı ve soğuk bulduğu Frederick’e İngilizce’de “kışın doğmuş” gibi bir çağrışım yaratan “Winterbourne” soyadını verirken, Maud’a “mutlu doğmuş” anlamını çağrıştıran “Blessingbourne” soyadını vermiştir. James’e göre Maud’un mutluluğu, tüm ömrünü bencilce geçiren Marcher’ın tersine, bir başkasını karşılıksız sevebilme yeteneğiyle doğmuş olmasıdır. Öykünün sonunda Albay ile Bayan Dyott, Maud’un yaşadığının da “bir tür serüven” olduğunu kabul ederler; ama kendi aralarındaki ilişki usta bir yazarı “ihya edecek” bir serüven konusu sağlayacakken, ancak “budala biri” onun yaşadıklarında “bir ‘öykü’ kırıntısı görebilirdi”.

Ünal Aytür

Madam de Mauves

I

Saint-Germain-en-Laye'de terastan görülen uçsuz bucaksız manzara ünlüdür. Kubbeli, sağlam yapılarıyla Paris, alacakaranlıkta önünüzde göz alabildiğine uzanıp gider; hafif sisler arasından yer yer ışıklar saçmaktadır, Seine Nehri'ni gümüş bir kuşak gibi beline dolamıştır. Arkanızda, simetrik tarhlarıyla görkemli bir park; onun da gerisinde, çimenli yollarında, alacalı ışıklar sızan vadilerinde dolaşırken, size kentin caddelerinden yarım saatlik bir uzaklıkta bulunduğunuzu unutturacak bir orman vardır. Ama, bundan beş yıl kadar önce, ilkbaharın ortalarında bir ikindi vakti terasta oturan bir genç, bu gerçeği aklında tutmayı yeğliyordu. Özlem dolu dalgın gözlerini önündeki o koskoca insan kovanına dikmişti. Kırsal yaşamı seviyordu; bir hafta önce Saint-Germain'e baharı yarı yolda karşılamak için gelmişti; altı aydır Paris'teydi, ama bu büyük kente şimdi bulunduğu yüksek noktadan her bakışında, içinde hâlâ dinmeyen bir merak duygusu uyanıyordu. Kimi zaman, tam o sırada Paris'te olmamakla sanki heyecanlı bir şeyler kaçırdığını hissediyordu. Ancak gene de, kış aylarını pek verimsiz geçirmiş, o defteri neredeyse sıkıntıdan esneyerek kapatmıştı. Aslında kötümser bir insan değildi, ama düş kırıklığına uğramış bir gözlemci diye tanımlayabileceğimiz biriydi; gezerken, sağa giden yolu seçti mi, bir saat yürüdükten sonra, sola sapan yolun belki de daha iyi olduğunu düşünmeye başlardı hep. Şimdi de akşam Paris'e inmeyi, yemeği Café Brébant'da yedikten sonra Gymnase'ın yolunu tutup, haksızlığa uğramış bir kocanın görevleri konusundaki en yeni görüşleri dinlemeyi geçiriyordu aklından. Terasta gezinen küçük bir kız çocuğu aniden durup, koca koca açılmış gözlerle kendisine bakmaya başlamamış olsa, bu düşüncesini uygulamak için harekete geçecekti belki de. Çocuğun yüzünde öyle büyük bir şaşkınlık belirmişti ki, genç adam bir an gülümsedi; arkasından beklenmedik hoş bir hayretle, “Aa, arkadaşım Maggie'ymiş bu” dedi. “Unutmadın demek beni.”

Karşılıklı kısa birkaç söz ettikten sonra Maggie, unutmadığını bir öpücükle göstermeye razı oldu. Saint-Germain'de ne yaptığı sorulunca, anlatmaya başladı; çocukların konuşma yöntemi uyarınca, verdiği asıl bilgiler, ayrıntılar arasında kaybolup gidiyordu; bu yüzden Longmore daha iyi bir bilgi kaynağı bulmak için çevresine bakındı. Terasın öteki ucunda

Maggie'nin annesinin başka bir kadınla birlikte oturduğunu gördü; aradığını bulmuştu; çocuğu elinden tutarak, onların yanına götürdü.

Hemen fark edileceği gibi Maggie'nin annesi, dost canlısı, güzel yüzlü, çok şık yeni ve güzel giysiler giymiş Amerikalı genç bir kadındı. Longmore'u hayret ve sevinçle karşıladı, adını arkadaşına söyledi ve bir iskemle getirip yanlarına oturmasını istedi. Aynı derecede genç ve belki daha da güzel olan, üstünde başında daha az muslin, dantel, tüy göze çarpan öteki kadın, sesini çıkarmadan, dizlerine doğru çektiği küçük kızın saçlarını okşuyordu. Daha önce Longmore'un adını sanını duymuş değildi; ama şimdi arkadaşının okyanusu onunla birlikte geçtiğini, daha sonra gezdiği yerlerde yeniden karşılaştıklarını ve pek çok konuda ondan yardım gördüğünü (kocasını Wall Street'te bıraktığı için) öğrendi. Maggie'nin annesi, arada bir arkadaşına dönüp konuşmaya katılmasını istercesine gülümsüyor; arkadaşı hanım da gülümseyerek karşılık veriyor, ama zarif bir biçimde sessizliğini koruyordu. Bu arada Longmore, eski yol arkadaşına karşı içinde yeniden bir ilginin doğduğunu hissetti; on dakika sonra bu ilgi (ufak gizemler insana sıradan şeylerden daha hoş geldiği için), bu yerini Maggie'nin annesinin arkadaşı hakkında duyduğu meraka bıraktı. Gözleri ona doğru kaymaya başladı; Maggie'nin annesinin konuşkanlığı, arkadaşının sessizliğine bir tür sevimlilik katıyordu.

Yabancı, belki ne tam anlamıyla çok güzel bir kadın, ne de tam anlamıyla bir Amerikalı'ydı; ama aslında gören bir göz için, hem güzel hem Amerikalıydı. İnce yapılı zarif biriydi; doğuştan solgun yüzüne şu sırada, sanki yakın geçmişte çektiği bir sıkıntıdan gelen hafif bir kızıllık yayılmıştı. Bu yüzde Longmore'un dikkatini çeken başlıca şey, neredeyse baygın bakışlı güzel, yumuşak bir çift göz ile tam bir kararlılık ifadesi taşıyan dudakların bir arada bulunuşu oldu. Alnı, klasik başlarda görülenden az daha genişti; kahverengi gür saçları, günün her zamankinden de çirkin olan saç modasına aykırı bir biçimde yapılmıştı. Sıska bir boynu ve göğsü vardı; ama bu sıskalık, dikkat ifade eden bir havayla ara sıra sevimli bir biçimde geriye savurduğu başı ve yan yan bakan kumru gözleriyle güzel bir uyum sağlıyordu. Sanki hem tetikte, hem kayıtsızmış; hem dalgın, hem telaşlıymış gibi bir görünüşü vardı. Kısa bir süre içinde Longmore, onun göz kamaştırıcı bir dilber değilse bile, en azından son derece çekici bir kadın olduğunu fark etti. İşte bu izlenim, genç adamın cömertlik edip başkalarını düşünmesini sağladı. Gizli bir konuşmayı kesmiş bulunduğundan emindi; bu yüzden, Maggie'nin annesi Bayan Draper'den

saat altı treniyle Paris’e döneceğini öğrendikten sonra, oradan uzaklaşmanın uygun olacağına karar verdi. Ona, kendisini istasyonda bulacağını söyledi.

Longmore sözünü tuttu; Bayan Draper de çok geçmeden arkadaşıyla birlikte istasyona geldi. Ama arkadaşı kapıda vedalaştı, arabayla oradan ayrıldı; Longmore, ancak şapkasını çıkarıp onu selamlayacak kadar vakit bulabilmişti. Bayan Draper’e biletlerini verirken, gözle görülür bir heyecanla, “Kim bu hanım?” diye sordu. Maggie’nin annesi, “Yarın Hôtel de l’Empire’a beni görmeye gelin, size onun hakkında her şeyi anlatayım” karşılığını verdi. Longmore, hemen ertesi gün Hôtel de l’Empire’un yolunu tutuşunda bu önerinin güçlü payını hiçbir zaman tam hesaplamış değildi kuşkusuz; bu belirsizlik belki de iyi olmuştu, çünkü işleri uzatan şapkacısı ile sözünde durmayan iç çamaşırcısı, Paris’ten ayrılmak üzere olan Bayan Draper’i öylesine çılgına çevirmişlerdi ki, anlattıklarında tutarlılık diye bir şey kalmamıştı. Ancak gene de, oradan ayrılırken Longmore’a, “Saint-Germain’i korkunç derecede sıkıcı buluyor olmalısınız” diyecek kadar aklını başına toplayabildi. “Neden benimle Londra’ya gelmiyorsunuz?”

Longmore, “Siz beni Madam de Mauves’la tanıştırın, o zaman Saint-Germain bana bol bol yetecektir” diye karşılık verdi. Öğrenebildiği tek şey, Amerikalı hanımın adı ile oturduğu yer olmuştu.

Bayan Draper, “Ah, zavallı kadın; sizi eğlendirip hayatınıza neşe katacak biri değil o. Çok mutsuz” dedi.

Longmore’un daha sonraki soruları, elinde şapka kutusu taşıyan genç bir kadının içeri girmesiyle kesintiye uğradı; ama otelden ayrılırken, Bayan Draper’den en kısa zamanda Saint-Germain’deki adresine bir tanıştırma mektubu göndereceği konusunda söz aldı.

Bir hafta bekledi, ama mektup gelmedi; sözünde durmadığı için Bayan Draper’e yakınmanın pek işe yaramayacağını hissediyordu. Terasta gezinip durdu; ormanda yürüyüşlere çıktı; Saint-Germain’in sokak yaşamını inceledi; sürgündeki Stuart hanedanının üyeleri hakkındaki mahkeme kayıtlarını araştırmak için pek gönülsüz bir girişimde bulundu; ama vaktinin çoğunu Madam de Mauves’un nerede oturduğunu, terasta hiç yürüyüşe çıkıp çıkmadığını düşünerek geçiriyordu. Sonunda, ara sıra çıktığını anladı; çünkü bir gün öğleden sonra akşam karanlığına doğru onu uzaktan gördü; oradaki alçak duvara yaslanmış tek başına duruyordu. Yanına gitmek konusunda Longmore’un duyduğu bir anlık tereddütte, neredeyse bir parça korku payı da vardı; ama içindeki merak, çeyrek saatlik bir tanışıklığın yarattığı etki karşısında ürküp sinmedi. Biraz yaklaşınca, Madam de

Mauves hemen genç adamı hatırladı; hatırladığını da, pek fazla tanıdığı bulunmayan birinin içtenliğiyle hemen belli etti. Giyim kuşamı, yüz ifadesi tıpkı önceki gibiydi; iyi bir müzik parçasının güzelliği nasıl ikinci kez dinlenince ortaya çıkarsa, onun zarifliği de öyle ortaya çıkmıştı. Bayan Draper'den ne haberler var, diye sorarak konuşmayı hemen kolaylaştırdı. Longmore, her an ondan haber beklediğini söyledi; biraz durakladıktan sonra, yazmayı vaat ettiği tanıştırma mektubundan söz etti.

"Şimdi eskisi kadar gerekmiyor artık" dedi, "en azından, benim açımdan gerekmiyor. Ama sizin açınızdan... Dostumuzun büyük olasılıkla hakkımda söyleyeceği iyi sözleri okumanızı isterdim ben."

Genç kadın, "Mektup sonunda elinize ulaşırsa, gelip beni görün, mektubu da getirin. Ulaşmazsa, o zaman mektupsuz gelin" dedi.

Sonra, gitgide koyulaşan alacakaranlıkta hâlâ oradan ayrılmayışının nedenini açıklamak için, trenle Paris'ten gelecek olan ve eve giderken çoğu zaman terastan geçen kocasını beklediğini söyledi.

Longmore Bayan Draper'in, arkadaşının yaşamındaki huzursuzluklardan söz ettiğini anımsadı; doğal olarak, bunların kocasından kaynaklanan huzursuzluklar olduğunu düşünüyordu. Paris'te geçirdiği altı ayda öğrendiklerine dayanarak kendi kendine, "Yumuşak, tatlı bir Amerikalı kız, kötü bir yabancıyla evlenmişse, başka ne beklenebilir ki?" dedi.

Ancak, genç kadının böyle sessiz sessiz efendisinin dönüşünü bekleyişi, Longmore'un zekice yaptığı tahminleri epeyce sarsmıştı; yaklaşmakta olan kocasını karşılarken gösterdiği içten güven, varsayımlarını iyice zayıflatıyordu. Gitgide cansızlaşan aydınlıkta, kırk yaşlarında, irice yapılı, kurşuni renkli yüksek şapkalı bir adam seçti; ışık arkadan vurduğu için hâlâ karanlık kalan yüzünde bıyıklarının dışarı vuran uzun kıvrık uçları göze çarpıyordu. Kont de Mauves karısını özenli bir nezaketle selamladı; eğilerek bir selam da Longmore'a verdikten sonra, karısına Fransızca birkaç soru sordu. Terasın girişinde bekleyen arabalarına doğru yürümek için kocasının uzattığı kola girmeden önce Madam de Mauves, kahramanımızı onunla Bayan Draper'in bir arkadaşı diye tanıştırdı; kendisinin de yurttaşı olan bu genci evlerinde de konuk etme mutluluğuna erişebilmeyi umduğunu söyledi. Kont de Mauves iyi bir İngilizce'yle kısa ama nazik bir karşılık verdi, sonra karısını alarak oradan uzaklaştı.

Longmore, yüzünün en çarpıcı yanı olan bıyıklarını burarak yürüyen adama arkasından dikkatle baktı. Bakışında belli bir nedene dayanmayan

bir kızgınlık vardı. Dişlerini gıcırdatmak için bulabileceği tek bahane, Kont'un en kötü İngilizcesi'nin bile kendi en iyi Fransızcası'nı utandıracak düzeyde olduğunu bilmesiydi. Anlaşılan Longmore, sırf kişisel nedenlerle, bu dili konuşurken huysuz bir atın sırtındaymışçasına güvensiz oluyor, kendisinin de fark ettiği gibi, atını zarafetle değil de, daha çok gerilim içinde sürmek zorunda kalıyordu. Ancak, Madam de Mauves'la ortak bir dilleri vardı ve bunu düşünerek teselli buluyordu; o akşam masasının üstünde Bayan Draper'den bir mektup görünce, kaygıları dağıldı, içi rahatladı. Zarfın içinde Madam de Mauves'a yazılmış resmi ve kısa bir not vardı, ama mektubun kendisi uzun ve kişiye özeldi. Bayan Draper, mektup yazmayı Londra'ya kadar ertelemiş, oraya vardıktan sonra da, doğal olarak, bir hafta hep başka eğlencelere dalmıştı.

"Saint-Germain'deki güzel arkadaşım ile sizi onunla tanıştırmak için verdiğim sözü, zıtlıklar yasası gereğince, burada ona hiç mi hiç benzemeyen bir sürü kadın görmek hatırlattı bana sanırım" diye yazıyordu. "Onun çok kötü bir durumda olduğunu söylemiştim size; sonradan, aramızda kalması gereken bir şeye ihanet mi ettim yoksa ben, diye düşünmeye başladım. Ama nasıl olsa bunu kendiniz de tahmin edecektiniz; ayrıca hiçbir zaman bana sırlarını söylemedi ki o. Sırmış gibi açıkladığı tek şey, dünyanın en mutlu insanı olduğuna beni inandırmaya çalıştıktan sonra, zavallının gözlerinden boşanan yaşlar olmuştu; böyle bir mutluluk bizlerden uzak dursun diye dualar etmiştim ben de. Onun öyküsü, ne kendini küçülterek boyun eğecek, ne de alttan alta başkaldıracak yaradılışta biri olmadığı halde, kadınların kesinlikle bunlardan birini ya da ötekini yapacaklarına inanan, pek yakışıklı, günahkâr bir Fransız'la evli Amerikalı bir genç kızın acıklı öyküsüdür. Biz Amerikalı kadınların en hafifimizde, Fransız erkeklerin hayal edemeyecekleri bir ağırlık; en zavallımızda, onların hiç gerek görmedikleri bir ahlak duygusu vardır. Romantik yaradılışlı, başına buyruk bir kızdı benim arkadaşım; kendi içinde yetiştiği çevrenin çok görgüsüz ya da en azından son derece renksiz olduğunu düşünüyordu. Doğru dürüst bir aile hayatı yaşamak, maceraların en büyüğü sayılmaz belki; ama sanıyorum ki bugün, heyecan peşinde o kadar doludizgin koşmuş olmaktan pişman artık. Mösyö de Mauves'un önem verdiği tek şey, kızın parasıydı elbet; şimdi bu parayı zevk ve sefa uğruna krallar gibi harcıyor. Aile hayatı mutsuz bir kadını ziyaret etmenizi, onu neşelendirmeye çalışmanızı istemekle, size ne büyük bir iltifatta bulunduğumu takdir ediyorsunuzdur umarım. İnanın bana, bugüne kadar

hiçbir erkeğe böylesine bir güven ve itibar göstermedim ben; onun için, sözlerimi yanlış yorumlayacak olursanız, sizinle bir daha asla konuşmam. Biz Amerikalıların kişisel çıkar gütmeden zarif davranışlarda bulunabilecek insanlar olduğumuzu gösterin bu üzgün güzel kadına. İnsanlardan uzak duruyor, yapayalnız yaşıyor; korkunç bir Fransız görümcenin dışında hiç kimseyle görüşmüyor. Gösterdiği sabırdan ileri gelen bu ilgisizliği biraz hafifletmeye çalışın ve bunu başardığınızı yazın bana. Unutmak *istemesini* sağlayın; kendinizi sevdirin ona."

Zekice tasarlanmış bu rica, genç adamı tedirgin etmişti. Kendi düşündüğünden daha karışık koşullarla karşı karşıya bulunduğunu hissediyordu şimdi. Edindiği bu bilgilerle Madam de Mauves'u görmeye gitmek, durumundan yararlanmaya çalışmak gibi olacaktı sanki. Longmore kendini önemseyen biri değildi; ancak gene de, şu anda herhangi bir erkekten gelecek bir ilgi gösterisi, genç kadının sıkıntılarını daha da artıracaktır diye düşünüyordu. Ne var ki, önüne gurur okşayıcı, ender bir fırsat çıkmıştı; kendini gösterebilmek için o zamana kadar eline hiç böylesine değerli bir fırsat geçmiş değildi; bu duygu giderek özgüvenini artırdı, belki de onu daha gözü kara bir insan yaptı. Yurttaşı bir kadının isteksizce gülümseyen o güzel yüzüne daha gerçek bir parıltı getirmek için harekete geçmemek olmazdı; en azından ona göstermek istiyordu ki, anavatanının o hep küçümsediği toplum düzeninin toy bir temsilcisi bile, aslında sırf gelişigüzel kümelenmiş atomlardan oluşan bir varlık değildir. Hemen ziyaretine gitti.

II

Dul anne, Hamburg ile Nice'te gezinmeyi, hızla büyüyüp serpilen kızının giysilerindeki kırmaları açmakla uğraşmaktan daha çok sevdiği için, on dört yıl önce onu Paris'te rahibelerin yönettiği yatılı bir okula vermişti. Genç kız burada, etekleri yerde sürünen uzun elbiseler giyme, çiçek demetleri yapma, konuklara çay ikram etme gibi birtakım zarif becerilerin yanı sıra, dünyevi konularda erken gelişmişlik işareti sayılabilecek türden bir hayal gücü de kazanmıştı. "Soylu" bir adamla evlenme düşleri kuruyordu; kendisine "Madam la Kontes" denmesinden hoşlanacağı için değildi bu, çünkü böyle şeylere pek önem vereceğini sanmıyordu; asıl neden, kalıtım yoluyla soydan gelen bir değerin, doğuştan kazanılmış bir saygının, kişiye kesinlikle örnek bir duygu inceliği sağlayacağına olan

romantik inancıydı. Soylu olmanın, gerçekten soylu davranışlarda bulunmayı gerektirdiğini düşünüyordu. Gönül ilişkileri böylesine yüce bir iyi niyet ilkesine göre yürümez pek; ama Euphemia'nın yanılgısı, katıksız bir ahlak anlayışından kaynaklanıyordu. Kötülüklere karşı kale gibi sağlam duran bir yaradılışı vardı; ayrıca, soylular hakkındaki bu tehlikeli düşünceyi, sanki ak kanatlı bir meleğin kendisine ilettiği bir din ilkesiymişçesine yüreğine iyice yerleştirmişti. Kendi deneyimleri yüzlerce kez, uyarıcı, acı ipuçları koymuştu önüne; ama bunlardan sonra bile, soylu bir anlam içeren masallara inanmak, kesinkes kanıtlanmış çirkin gerçeklere inanmaktan daha kolay geliyordu ona. Köklü ailelerden erkeklerin çok iyi insanlar olmaları gerektiğine inanıyordu; ayrıca, uzun geçmişli ailelerinin soy kütüklerini daha da yüceltmek için ellerine geçen fırsat, onları son derece güzel şeyler yapmaya zorlayan bir esin kaynağı olmalıydı. Bu yüzden Euphmia'ya göre soylu kişi, soyluluğun gereklerini yalnızca kendini düşünerek yerine getirmezdi; soyluluk, her şeyden daha güçlü bir biçimde, kişinin karısına karşı soyluluğun gerektirdiği biçimde davranmasını da sağlardı. O güne kadar hiçbir soylu erkekle konuşmuş değildi; inançları, abartılı bir kuramın ürünüydüler, o kadar. Okuduğu birtakım İtalyan romanlarından kaynaklanıyorlardı bir parça (rahibe okulunun kitaplığına bunların dışında roman sokulmuyordu); bu romanlarda kahraman, bir sürü insanla dövüşen, ama ayda iki kez günah çıkarmaya gitmekten de geri kalmayan, kral yanlısı bir soylu olurdu hep. Soylu erkekler konusundaki inançlarının bir kaynağı da, pek çoğu seçkin ailelerin kızları olan arkadaşlarının okul bahçesinde ettikleri toplumsal ağırlıklı dedikodulardı; pazar gününü evlerinde geçirdikten sonra okula dönen kızlar, erkek kardeşleri ile kuzenlerini, "Beyaz Atlı Prensler", "Serüvenci Genç Şövalyeler"miş gibi anlatıyorlardı. Euphemia hiç sesini çıkarmadan söylenenleri dinliyor; tüm sofuca inançları kuşatan bir sessizlik içinde, evlilik hayallerini küçük bir soyluluk tacıyla süslüyordu. Sorsanız hemen, evleneceği adamın uzun boylu, gözleri biraz miyop, saçlarını ortadan ayıran, sakalları kehribar gibi pırıl pırıl biri olması gerektiğini söyleyecek genç kızlardan değildi o. Arkadaşları, onun hayal gücünü pek sınırlı, zayıf ve safça buluyorlardı; onlara göre, Atlantik Okyanusu'nun öbür yakasındaki demokrasinin bir çocuğu oluşu bile, Euphemia'nın toplumsal konulara kayıtsızlığını açıklamakta yetersiz kalıyordu. Onun zihninde, Haçlı Seferleri'nden kalma, taparcasına seveceği bir şövalyenin hayali vardı; ama kusursuz bir başyapıtın yaratıcısı pek çok sanatçı gibi Euphemia da,

eleştirilmekten korktuğu için hayalini başkalarına açmıyordu. Yakışıklı değil, çirkin; zengin değil, yoksul bir soylu resmiydi hayalinde canlandırdığı. Ancak, çirkinliği, soylu bir ifade taşıyacak; yoksulluğu, zarif bir biçimde gururlu olacaktı. Kendisi servet sahibi bir kızdı; vakti geldiğinde şövalyesi, yüzündeki derebeyi sertliğini yumuşatan güzel gözleriyle, anlamlı bir sessizlik içinde uzun uzun bakacak, sonra içinden yükselen tüm itirazları dizginleyerek bu serveti kabul edecekti. Genç kızın bir tek koşulu olacaktı; o da, evleneceği adamın, soyluluğu belgelerle en sağlam biçimde kanıtlanmış bir aileden gelmesiydi. Euphemia tüm mutluluğunu bu koşula bağlıyordu; ileride birtakım olaylar denk gelecek, onun bu safça düşüncesine inandırıcı bir görünüm kazandıracaktı.

Başkalarına bir şey anlatırken konuya yavaştan girme, uzun uzun duraklama eğiliminde olan Euphemia, karşısında nefes nefese durmadan konuşan biri oldu mu, ayaklarının dibine oturur, ses çıkarmadan dinlerdi; bazen dakikalarca, Matmazel Marie de Mauves'un ağzından çıkan her söze kulak kesiliyordu. Okulda kendine arkadaş seçtiği bu genç kıza duyduğu yakınlığın, aralarındaki farkların doğru türden farklar oluşundan kaynaklandığı inancındaydı. Marie de Mauves çok olumlu, çok zeki ve kurnaz, çok alaycı, son derece Fransız, kısaca Euphemia'nın sahip olmamaktan ötürü kendini affedilmez hissettiği her şeydi. Pazar günleri Paris'te olup bitenleri, çevresindeki insanları inceleyip değerlendirmiş oluyor, sonra izlenimlerini, tatlı bir coşku ve kuşku karışımı içinde, sözlerini dikkatle dinleyen kadın kahramanımıza anlatıyordu. Marie de Mauves ayrıca, düzgün güzel yüzlü, serpilip gelişmiş bir genç kızdı; Euphemia'nın kurdeleleri, tokaları, yüzükleri, bakıyorsunuz onun üstünde, sıska sahiplerinin üstünde durduklarından çok daha güzel duruyordu. Son olarak da, doğuştan soylu olmanın taşıdığı üstün değerlerin tam bir örneğiydi o; çünkü tarihçi Joinville ile Commines'in kitaplarında, kendilerinden şerefle söz ettikleri ataları ve Auvergne bölgesinde gerçek bir şatoda geçirdikleri yaz tatilinden kendisiyle birlikte Paris'e dönen kanca burunlu, heybetli bir büyükannesi vardı. Kahramanımız genç kıza göre, bu özellikleri yüzünden arkadaşı Marie toplum içinde kendini, kentteki en varlıklı bakkalın kızından bile daha rahat hissediyordu. Matmazel de Mauves'da soylulara özgü güçlü bir küstahlık vardı; arkadaşının süs eşyalarına yönelttiği yağmalama akınları, özünde tıpkı on ikinci yüzyılda ataları baronların giriştikleri talancı akınları andırıyordu. Euphemia onun bu tutumunu içten bir arkadaşlık, resmiyetten, kurallardan uzak bir serbestlik

anlayışına yoruyor ve böyle bir anlayışın er geç kendini, beklenmedik birtakım cömertçe davranışlar biçiminde göstereceğini düşünüyordu. Euphemia'nın arkadaşında imrendiği bu büyük rahatlık ve güven duygusu, daha cılız bir biçimde, Matmazel de Mauves'un kendi yüreğinde de vardı kuşkusuz. İleriki yaşamında Marie de Mauves düzenbazlıkta o denli ustalık kazanacaktı ki, bu alanda çok yükseklere tırmanacağı yolunda bir duygu, içinde erken bir dönemde uyanmış olabilirdi. Kadın kahramanımızın kurdeleleri ile ufak süs eşyalarının, arkadaşı *matmazelde* yarattığı güzellik, her ikisini de mutlu ediyordu; ayrıca, Amerikalı genç kızın genel nezaketi yüzünden, sona erme tehlikesi bulunmayan bir mutluktu bu. Ne var ki, Marie de Mauves'un sonunda Euphemia'yı üç haftalık bir tatil için Auvergne'deki şatoya davet etsin diye büyükannesine mektup yazması, son derece ince hesaplara dayanıyordu. Marie bu sırada on yedi yaşındaydı, isteklerini gerçekleştirmenin bir yolunu bulmakta becerikliydi; bu yüzden, ustaca tasarlanmış bir planda önemli bir rol oynamak için düşünülebilecek en uygun kişiydi. Aynı yaştaki arkadaşı ise, kendi kendine, acaba böyle bir toplumsal ortama alçakgönüllülükle dualar ederek uyum sağlayabilir miyim, diye soruyordu. Şatoda gördükleri, Euphemia'nın inançlarına ters düşmemişti; bu da beslediği özlemlerin içtenliğini kanıtlıyordu. Şato, ne neşeli ne de varlıklı bir yerdi; ama, içine aileden kalma ya da vasiyet yoluyla edinilen birtakım nesneler konan bir kutu gibi, harika parçalarla doluydu. Kuleleri yıpranmış, çevresindeki hendeğin suyu çekilmişti; açılır kapanır köprüsü pas içindeydi; avlusundaki eğri büğrü döşeme taşlarını ot bürümüştü; karga burunlu büyük hanımın bindiği eski arabanın tekerleri bu taşlar üzerinde, on yedinci yüzyıldan kopup gelen yankılar uyandırıyordu sanki. Şatoda Euphemia'yı korkutup düşlerinden uyandıracak bir şey olmadı; yabancı dil öğrenen bir kimsenin işe sıradan sözcüklerle başlaması gibi, gerçekleşmeleri daha kolay hayallerinin hep doğru çıktıklarını görüp sevindi. Yaşlı hizmetkârlara, yıllanmış öykülere, eski eşyalara, evdeki solmuş renklere, iç bayıltıcı bayat kokulara –Mauves Şatosu'nu dolduran tüm bu köhne değerlere– bayılmıştı. On-on iki tane suluboya resim yaptı; bunları rahibe okulunda öğrendiği kalıplara göre yapmıştı; ama duygusal açıdan, sanki gitgide daha özgür resimler çiziyordu artık.

Yaşlı Madam de Mauves'un burnu dışında sert bir yanı yoktu; Euphemia'nın gözünde "tarihi bir kişiliğin" noksansız bir görüntüsü, kusursuz bir örneğiydi o ve gerçekten de böyle bir tanımlamayı her yönüyle hak ediyordu. Görkemli bir çağın insanı olduğundan, bütün gün önünde

oturup o geçmiş güzel günlere ilişkin öykülerini, ailenin tarihçesinden aktardığı sözleri can kulağıyla dinleyen bu genç yabancıyla yakından ilgilenmişti. Yaşlı Madam de Mauves çok dürüst bir kadındı; düşüncelerini eskilere özgü bir açıklıkla dile getirirdi. Bir gün Euphemia'nın bukleli parlak saçlarını yüzünden arkaya itti, sanki onu bir müzenin camlı dolabına dönüştüren koca bir *face-à-main*[1] gerisinden sevgi dolu gözlerle kıza baktı, başını şiddetle sallayarak, bu kadar ufak tefek biri karşısında ne düşüneceğini bilmediğini söyledi. O ufak tefek kişinin yüzünde beliren şaşkınlığa karşılık olarak da, "Sana nasihatte bulunmak isterdim, ama şahsiyetin öyle tutarlı ki, öğütlerimle bunu bozmaktan korkuyorum. Bizden biri olmadığın açıkça belli. Bizlerden daha iyi misin bilmem ama, bence seni hareket ettiren zembereğin kurgu anahtarı, ne mürebbiyenin elinde, ne günah çıkarttığın papazın, hatta ne de annenin elinde; güzel, siyah bir kurdeleyle senin kendi boynunda asılı duruyor o anahtar. Benim zamanımda küçük kızlar arasında pek budala olanlar, son derece uysaldı; akıllılar ise, cin gibi kurnazdılar! Sen akıllı bir kıza benziyorsun; ama gene de, şu anda içindeki tüm sırları tahmine kalkışsam, aralarında kaş çatmamı gerektirecek bir sır çıkacağını sanmam. Ben sana, bugüne kadar senin kendi içinde keşfettiğin herhangi bir kötülükten daha beterini söyleyebilirim. Bu *doux pays de France*'da[2] rahat yaşamak istiyorsan, vicdanını kuran anahtara fazla kulak asmayacaksın –hatta vicdanının kendisine de aldırma– yani sana özgü olan vicdanına demek istiyorum. Herhangi güç bir duruma düştüğün zaman, vicdanının sesinin, sana bir işe yaramayacak şeyler söylediğini düşüneceksin. Bunlar seni üzecek; üzülünce basitleşeceksin; basitleşince katılaşacak, katılaşınca da sevimsiz olacaksın. Bir kadının başta gelen vazifesi, son derece sevimli olmaktır diyen bir düşünceyle yetiştirildim ben; gerçekten de, tanıdığım en mutlu kadınlar, bu vazifeyi sadakatle yerine getirenler oldu. Sen Katolik değilsin, bu yüzden *dévote*[3] değilsindir herhalde; hayatı elli yıl süren bir Aşai Rabbani ayiniymiş gibi görmeyince, geriye kalan tek yol, onu bir beceri oyunu saymaktır. Dinle bak. Hayat oyununda kaybetmemek için yapman gereken şey –hileye başvur demiyorum; ama komşularının hile yapmayacaklarından fazla emin olma ve yaptıkları zaman da kendinden geçecek kadar üzüntüye kapılma. Kaybetme, sevgili kızım –yalvarırım sana kaybetme. Ne kuşkucu ol, ne de safdil; komşunun seni gözetlediğini fark edersen, hemen çığlığı basma; son derece nazik bir biçimde, eline geçecek fırsatı bekle, o kadar. Ben zamanında öcümü birçok defalar aldım; ama hakikaten inanıyorum ki, iyi tanıdığım o

geçmişten alabileceğim en tatlı öç, senin o güzel masumiyetinin benim tecrübelerimden yararlanması olacaktır" demişti.

Bunlar pek şaşırtıcı öğütlerdi; ama Euphemia söylenenleri, ne onlardan ders çıkaracak, ne de korkacak kadar anladı. Oturmuş, Kontes'i, sanki bir komedi sahnesinde, yüksek arkalıklı koltuğu ve saçının biçimiyle uyumlu sözler eden yaşlı bir kadının konuşmasını dinler gibi dinlemişti. Genç kızın kayıtsızlığı özellikle tehlikeliydi, çünkü Kontes de Mauves ileride olacakları düşünerek konuşuyordu ve söyledikleri, vicdanının rahatsızlığından kaynaklanıyordu –rahatsızlık nedeni ise, bir yandan Euphemia'yı kendi ailesinin hırsı ve refahı uğruna kurban edilemeyecek ölçüde genç ve kırılgan görmesi, öte yandan ailenin konacağı mirasın bir tereddüt yüzünden feda edilemeyecek kadar büyük oluşuydu. Söz konusu refah, art arda büyük kayıplara uğramıştı ve yoksulluk tehdidi altındaki aile bireyleri şimdi, sofralarının fakirliğini, yemek masasında Ortaçağ'daki atalarından söz ederek dengelemek zorunda kalan insanların hissettikleri soğuk teselliye sığınır olmuşlardı. Ailenin başında şimdi boğazına düşkün bir adam vardı; işte onun, haklı olarak, aile tarihlerindeki şan ve şerefin, karınlarını doğru dürüst doyuramayan kahramanlarca kazanılmadığını ileri sürmesi, durumu daha da kötüleştiriyordu.

Euphemia'nın ziyaretinin dördüncü günü Richard de Mauves'un Paris'ten büyükannesini görmeye gelişiyle, kadın kahramanımız ilk kez etten kemikten yapılma soylu bir erkekle karşılaşma fırsatı bulmuş oldu. Richard şatoya varır varmaz gülümseyerek büyükannesinin elini öptü; yaşlı kadının vakarla elini geri çekmesine neden olan bu gülümseme, yakınlarda bir yerde ayakta duran Euphemia'yı şaşırtmıştı; kendi kendine, daha önce aralarında ne geçmiş olabilir ki, diye sordu. Onun yanıtsız kalan bu sorusu, aklını karıştıran uzun bir olaylar zincirinin ilk halkasıydı; ama bu konuda okuyucuya şu bilgiyi vermekte sakınca görmüyorum: Marie'nin Euphemia'ya ilişkin beklentilerinin haklılığı kabul edilir edilmez, genç kız ağabeyine bir mektup yazmış, büyükannesi de mektuba birkaç satır eklemişti; işte Richard de Mauves'un yüzündeki gülümseme, bu ek satırlara verdiği karşılıktı. Marie de Mauves, yazdığı mektubu onayını almak için büyükannesine göstermiş, ama ondan soğuk bir baş işaretinden başka bir yanıt alamamıştı. Torunu zarfı yapıştırırken yaşlı kadın, aynı soğuk tavırla onu izlemiş, sonra birden mektubu açmasını ve kendisine bir kalem getirmesini söylemişti.

“Kız kardeşinin övgü dolu sözleri baştan sona saçma” diye yazmıştı. “Bu genç kız senin gibi iflah olmaz biri için fazla iyi. Sende bir nebze vicdan varsa, gelip bu saf meleğin huzurunu kaçırmazsın.”

Bu uyarıyı alan adamın kız kardeşi, büyükannesinin eklediği satırları okuduktan sonra zarfın üstünü yeniden yazarken yüzünü buruşturdu; ama kalemini elinden bıraktığı sırada, sanki, ona kalırsa, ağabeyinden zerresine sahip olmadığı bir ilke adına istekte bulunulduğu anlamına gelen bir güvenle başını salladı. Genç adamın kendisi de, büyükannesiyle baş başa kaldığı ilk fırsatta, “Söylediklerinize gerçekten inanıyorduysanız, mektubu göndertmemek daha basit bir yol olmaz mıydı?” dedi.

Belki de içtenliğinin böyle açık açık sorgulanması karşısında canı sıkıldığı için, ailenin en büyüğü yaşlı kadın, Euphemia’nın ziyareti süresince, çoğu zaman birtakım bahanelerle, odasından dışarı çıkmadı; dolayısıyla genç kızın melek saflığı, tümüyle torunu genç adamın insafına bırakılmış oldu. Ancak, bu melek saflık, kendi kendisiyle daha fazla baş başa kalmaktan öte bir zarara uğramadı. Richard de Mauves, genç kızın romantik düşlerinin gerçek kahramanıydı; hayalindeki kişiye öylesine tıpatıp uyuyordu ki, duvarda asılı bir resminden çıkıp aşağı inen bir kimseden ne kadar korkarsa, ondan da neredeyse o ölçüde korkuyordu. Richard otuz üç yaşındaydı; ateşli serüvenlere atılabilecek kadar genç, safça bir kadının zihinsel kazanç sayarak dinlemek isteyeceği olgunlukta düşüncelere sahip olabilecek kadar yaşlıydı. Euphemia’nın hayalindeki o pek kasvetli Don Kişot idealinden bir parça daha yakışıklıydı belki; ancak, belli bir yüz çirkinliğine nasıl kısa bir sürede alışabilecektiyse, Richard’ın yakışıklılığına da öyle kolayca alışıp razı oldu. Sessiz, ağırbaşlı, son derece seçkin bir adamdı. Az konuşuyordu, ama gösterişe kaçmadan soylu bir edayla ettiği sözler, günün sonunda genç kızın kulaklarında yeniden çınlıyordu. Euphemia’ya doğrudan bir ilgi gösterdiği yoktu pek, ancak ara sıra ağzını açıp bir şey söylerken –sigarasından rahatsız olup olmadığını sorarken örneğin– yüzünde, olağanüstü sevecenlik ifadesi taşıyan bir gülümseme beliriyordu.

Şatoya gelişinden kısa bir süre sonra bir gün Kont, avluda Euphemia’nın hayranlık dolu ürkek bakışları altında, huysuz bir ata bindi; at sonradan onu şiddetle sırtından yere savurdu; bu olay binicilik becerisine herhangi bir gölge düşürmedi ama Kont’u, on beş gün şatonun kütüphanesinde, dizi sarılı, aylak aylak uzanıp yatan ilginç bir hasta durumuna soktu. Burada kapalı kaldığı sürede onu avutmak için yetenekli

yabancı genç kızdan pek çok kez şarkı söylemesini rica ettiler; o da şarkılarını, şan sanatının inceliği diye algılanabilecek küçük, doğal vibratolarla söyledi. Richard de Mauves, Euphemia'ya övgüler yağdırmadı; ama onu büyük bir dikkatle dinledi, söylediği tüm şarkıları aklında tuttu ve oturduğu yerden onları kendi kendine mırıldanıp durdu. Aslında kütüphanedeki tutsaklığı boyunca genç kızla birlikte uzun saatler geçiriyordu; bu sırada Euphemia'nın kendini, büyük bir modeli yakından incelemek için eline birdenbire iki haftalık bir fırsat geçmiş kimsesiz bir ressam gibi hissetmesini sağladı. Genç kız da sessizce, Richard de Mauves'un sözde kişiliğini inceledi durdu; gözlemleri arttıkça, doğanın bu başyapıtında daha nice incelikler, ışıklar, renk tonları fark ediyordu sanki. Aslında Richard'ın kişiliği, daha baştan cömert ve güçlü bir biçimde iyi olarak kabul edildiği için midir, yoksa zarafetlerinden dolayı çözümlenmeye direnen başka nedenlerle mi, o zamana kadar hiç böylesine apaçık gözler önüne serilmiş değildi –sözgelişi, sezdirmeden içinin bir köşesine gizlenmiş herhangi bir gözlemci bile bu denli açıkça izleyemezdi bu kişiliği; Euphemia'nın dindarlık derecesine varan hayranlığının saflığını yansıtan bir kişilikti sanki bu. Richard de Mauves'un Paris'ten ayrıldığı sırada zihninden geçenlerin pek de öyle hayranlık uyandıracak bir yanı yoktu: Güzelliği kız kardeşinin söylediği ölçüde çıksın çıkmasın hiç aldırmadan, yılda en kötü olasılıkla iki yüz bin frank geliri olan bu genç kızla evlenmeye kesin kararlıydı. İşin duygusal yanını da hesaba katmamış değildi –hoşuna giden biri çıkarsa, çok daha iyi olurdu elbet; ama bu noktaya pek önem verdiği yoktu; gelini beğenmenin, böylesine mükemmel bir evliliğin değerinin yükseltebileceğini düşünmüyordu. Kendisi, sağlam, sıkı bir kuşkucuydu; hiçbir şeye inanmayan bir adama bunca içtenlikle inanılıyor olması, kaderin bir cilvesiydi. Kont'a en başta neye inandığını sorsanız, söyleyemezdi; çünkü çocukluğunun geçtiği eve, âşık olmuş gibi yaparak, yitirdiği serveti yeniden kazanmak için dönüyordu ve bu sırada tepeden tırnağa yoldan çıkmış bir adamdı; kötülüklere öylesine batmıştı ki, bütün bir yaz günü vicdanını sorguya çekse bile, bunlardan kurtulamazdı. On yıl zevk peşinde koşmuş, geriye bir çekmece dolusu ödenmemiş faturadan başka bir şey kalmamış, içindeki doğal duygular körlenip gitmişti; oysa koşullar başka olsaydı, taşkın iradesi ve cömert yüreği, kendisine duyulan romantik bir güveni hak edecek bir biçim alabilirdi belki. Geç açan şerefli bir soyluluk çiçeğinin güzel kokularını saçabilirdi çevresine işte o zaman. Aslında, taşkınlığını denetim altına almayı başarmış, kusursuz bir biçimde nazik

olmayı öğrenmişti; ne var ki, cömertliğinin güzelliği yitip gitmişti; bedelini uzun vadede toplumun ödediği kibarlığı ise, gösterişli bir tür bencillikten öte bir şey değildi artık –adının baş harfleri işlenmiş mendillere, uçuk eflatun rengi eldivenler gibi züppece şeylere düşkün olmuştu örneğin; ama bunların parası, veresiye satan esnafın cebinden çıkıyordu hep. Sonraki yıllarda karısına karşı korkunç derecede nazik davrandı. Yaygın biçimiyle söylersek, kendini iyi yetiştirmiş bir adamdı; toplumsal konumu ve zevkleri dolayısıyla içine girdiği çevrelere göre, iyi yetişmiş olmanın özel birtakım göstergeleri vardı. Bunlardan bizi asıl ilgilendireni, insan soyunun yarısını oluşturan kadınları, temelde, örneğin bir gecede kirlenince fırlatılıp atılan o eflatun renkli eldivenler gibi birtakım nesnelerden farksız sayan görüştür. Hakkını vermek gerekirse, Kont de Mauves'un kendisi de zamanla, her kalıba girebilecek kadar yumuşak başlı, her duruma alışabilecek ölçüde uyumlu öyle çok kadın tanımıştı ki, doğal olarak, kadınları putlaştırmanın yararlı bir tutum olmadığı düşüncesine varmıştı.

Kanepesinde uzanmış yatan Kont'a göre Euphemia, hiç aksilik edecek birine benzemiyordu; ona bakmak, kadınların gençken genellikle saf olduklarını, bunun da aslında onları çekici yapan en güçlü etken olduğunu hatırlatıyordu, o kadar. Genç kızın saflığı Kont'u inceden inceye düşündürmüştü; ona göre, hemen evlenirlerse, bu saflık daha az tehlikede olacaktı. Euphemia'nın saflığı karşısında pek övgüye değer, kesin bir tutum sergilediğine inanan yaşlı Madam de Mauves, bu konuda torununun gösterdiği duyarlılığı neredeyse kendine örnek alabilirdi. Richard iki üç hafta boyunca sanki yeniden mahcup bir delikanlı olup çıkmıştı. *Figaro* gazetesinin arkasından arzulu gözlerle genç kıza hayran hayran bakıyor, ama dilini tutuyordu. Hiç flört etmeye kalkışmıyor, evliliğin altın kâsesine aktarmayı tasarladığı suları bulandırmak istemiyordu. Ara sıra Euphemia'nın bir sözü, bir bakışı, bir hareketi onda son derece tuhaf bir utangaçlık duygusu uyandırıyor ya da en azından uyandırmış gibi görünüyordu; çünkü Euphemia, genç kızların o gizemli davranış ilkelerine aykırı olarak gözlerini kaçırmıyor, odada yalnız olduğunu görünce telaşla çıkıp gitmiyor, Kont'a üzerinde kötü değil de, şahane bir etkisi olabilecek biri gibi muamele ediyordu. Kısacası, o sonsuz doğal ağırbaşlılığına karşın, Euphemia'nın hareketlerinde pırıl pırıl bir içtenlik vardı; bu içtenliği övmemek, nezaketsizlik gibi görünebilir; doğal saymamak ise, kabalık diye algılanabilirdi. Sonunda genç adamın zihninde, hiç alışık olmadığı, duygusal diyebileceğimiz, belli belirsiz birtakım izlenimler kıpırdanmaya

başlamıştı; güzel bir düşün ardından mutluluk içinde uyanmanın tatlı heyecanını andırıyordu bu izlenimler. Hayal gücü canlanmıştı; müziği çok severdi, şimdi kolayca kulak verdiği ezgilerden bazıları, ömründe işittiği en güzel ezgilerdi. Yaralı bir dizle yatağa düşmenin sıkıcılığına karşın, keyfi aylardır olmadığı kadar yerindeydi; yattığı yerde sigarasını tüttürüyor, bülbüllerin ötüşünü, iri öküzü panayırda büyük ödülü kazanmış bir çiftçi komşusunun yüzündeki memnun gülümseyle dinliyordu. Ara sıra böyle bir benzerlikten kuşkulanınca sinirlenip, kendisinin acınacak bir *hayvan* olduğunu haykırıyordu; ama gülünç görünmek gibi büyük bir cezayı bile göğüslemesini sağlayacak bir büyünün etkisi altındaydı. Bir sabah yarım saat, büyükannesinin günah çıkardığı rahiple baş başa kaldı; Madam de Mauves, bir nedenle bu yumuşak sesli papazı aniden çağırtmış ve kendisi saçlarının buklelerine yeniden çekidüzen verirken onu oturma odasında bekletmişti. Saygıdeğer rahip yaşlı kadının yanına çıkınca, ona torunu Kont hazretlerinin son derece dindarca bir ruh hali içinde bulunduğunu ve Tanrı'nın inayetine nail olabilecek kulların başında geldiğini bildirdi. Kont'un o sıradaki olağandışı sakin halinin din açısından yorumuydu bu. O güne kadar aylak aylak, hep papazların ne işe yaradıklarını merak edip durmuştu; ama şimdi, Rahip hazretlerine duyduğu özel bir şükranla hatırladı ki, papazlar insanları evlendirmek için çok gerekliydiler.

Bundan bir ya da iki gün sonra Kont sargılarından kurtuldu ve yürümeyi denedi. Bahçeye çıktı, ara yollardan birinde topallaya topallaya ilerledi; ama yarı yolda aniden bir acıyla sarsıldı, durup yardım çağırmak zorunda kaldı. Yolda bir anda Euphemia belirdi; tüy gibi adımlarla yaklaşarak, son derece içten bir kaygıyla ona kolunu uzattı.

Richard de Mauves genç kızın koluna girdi, "Eve değil, şu ilerideki çalılığa gidelim" dedi. Böyle bir istekte bulunmasının nedeni, Euphemia'nın hemen, kendisini evden çıkarken gördüğünü, bir kazadan korktuğu için sessizce arkasından geldiğini söylemiş olmasıydı.

Artık hayranlığını gizlemeyen bir bakışla genç kıza bakarak, "Neden bana katılmadınız?" diye sormuş, ama, bir *juene fille*'in[4] bir erkeğin peşinden giderken görülmesi doğru olmaz diye yanıt vermesinden korkmuştu. Ancak yalnızca, yanına gelse, nezaket gereği belki koluna gireceğini, oysa tek başına yürüdüğünü görerek sevinmek istediğini söylemiş, kendisi de, ciğerlerinden uzun süre gitmeyecek derin bir nefes almıştı.

Çalılardan oluşan koruluk, birbirleri içine girmiş, kokulu çiçekler açan sarmaşıklarla kaplıydı; bir bülbül tepelerinde coşkuyla etrafa aşk ezgileri saçıyordu; bu durumda Kont de Mauves, kendi davranışının da ortama çok uygun düştüğünü hissediyordu. “Hep işitmişimdir, Amerika’da bir genç kızla evlenmek isteyen biri, onunla kendisi görüşür, isteğini doğrudan doğruya kendisi söylermiş; anne babalar, amcalar, dayılar, halalar, teyzeler, kuzenler etraflarında bir halka olup oturmazlarmış.”

Euphemia, korkuya kapılamayacak kadar şaşırmıştı; anlamsız anlamsız bakarak, “Evet, sanırım öyle” dedi.

“Peki, o zaman, çalılardan oluşan bu kameriyeyi sizin o anlayışlı ülkeniz diye kabul edelim. Size Amerikan usulü evlenme teklifinde bulunuyorum. Teklifimi kabul edeceğinizi hissedersem çok mutlu olacağım.”

Euphemia’nın kabulü de Amerikan usulüne göre mi oldu, bilemem; bana kalırsa dünyanın her yerinde, minnet ve güven duygularıyla çarpan, tatlı bir şaşkınlık ve heyecan içinde çırpınan tüm genç yürekler için tek bir kabul biçimi vardır.

O akşam, kendisine ayrılan çok sevdiği kalın duvarlı kule odasında, evlatlık görevi gereği annesine bir mektup yazdı; zarfı tam kapattığı sırada Madam de Mauves kendisini çağırttı. Yaşlı kadın odasında, leylak rengi saten bir elbise giymiş, bayram şenliği gibi tüm mumlarını yakmış oturuyordu. Euphemia’yı önüne oturtup, “Mutluluktan uçuyor musun?” diye sordu.

“Kendimi bu düşten uyandırırım diye, neredeyse söylemeye korkuyorum.”

Madam de Mauves azametli bir tavırla, “Hiç uyanmamanı dilerim, *belle enfant*”[5] dedi; “Ailemizde bu şekilde bir evlilik ilk defa oluyor; bir Kont de Mauves, genç bir hanıma, köylüler gibi, korulukta evlenme teklifinde bulunuyor. Bu işleri böyle yapmayız biz; bazı kimseler, bizim tarzımız için samimiyetten uzak diyebilirler. Torunum –içinde bulunulan şartlar yüzünden– kendi yaptığını son derece yerinde bir davranış sayıyormuş; bana öyle söylüyor. Pekâlâ. Ben çok yaşlı bir kadınım; eğer bir gün aranızda, şimdiki anlaşmanız derecesinde büyük anlaşmazlıklar çıkarsa, bunları görmek hiç hoşuma gitmeyecektir. Ama senin ileride mutsuz olacağını düşünerek ölürsem, çok üzülürüm. Belli bir noktanın ötesinde mutsuz olamazsın sen, şeker kızım; çünkü, her ne kadar bu dünyada yüce Tanrı bazen beklentilerimizi hafife alırsa da, layık olduğumuz şeyleri hiçbir

zaman büsbütün görmezlikten gelmez. Ancak, sen çok genç ve safsın, gözlerin kolayca kamaşabilir. Yeryüzünde hiçbir zaman –azizlerin arasında bile– senin torunumun olduğuna inandığın kadar iyi bir erkek olmamıştır. Ama Richard kadınlara karşı nazik, efendi bir insandır; bu akşam onunla uzun uzun konuştum. Sana şunu söylemek istiyorum –geçen gün hafifmeşrep kadınların mutluluğu konusunda ettiğim o dünyevi, saçma sözleri unut. Sana yakışacak türden bir mutluluk değil bu, *ma toute-belle*.[6] Başından ne geçerse geçsin, sen bana şu sözü ver: Sadece kendi genç, içten kişiliğine yakışır şekilde davranacak, ağırbaşlı tavrını bırakmadan sevimli kalmaya bakacaksın. Böyle davranırsan, Kontes de Mauves olarak sen kazanırsın. Her şeye –kötü örneklere, kötü kadere, hatta kötü muameleye– rağmen kendi genç ve cesur kişiliğini korumalısın, demek istiyorum. Sen ısrarla, sabırla yüce Tanrı'nın seni yarattığı gibi kal; işte o zaman bizlerden biri bile –içimizde mayası en çok bizden olanı bile– değerini teslim edecektir!"

Euphemia bu konuşmayı sonraki yıllarda hatırladı; birkaç kez de, bezginlik içinde gözlerini yumunca, solgun güzel giysileri içinde dimdik oturan yaşlı kadının, en sevdiği olayın kader çarkında tepe noktaya eriştiğini gören Kader Perileri'nden biri gibi, acı acı gülümsediğini görür gibi olmuştu. Ancak, o sırada büyükannenin söylediklerini, olayın ciddiyetine uygun birtakım sözler saymış, deneyim sahibi soylu yaşlı kadınlar, nişanlanan talihli genç kızlara hep böyle şeyler söylüyorlar anlaşılan, diye düşünmüştü.

Hemen döndüğü okulunda annesinden, kendisini Madam de Mauves'un söylediklerinden çok daha fazla telaşlandıran bir mektup buldu. Bayan Cleve, kim bu benden izin istemeden kızımla evlilik konusunda konuşmak cüretinde bulunan insanlar, diye soruyordu. Soylulukları kuşkulu kimselerdi belli ki; yüksek tabakadan Fransızlar hiç böyle davranmazdı. Euphemia derhal okuluna dönmeli, orada kendisini beklemeliydi. Bayan Cleve'in Nice'ten Paris'e gelmesi üç hafta aldı ve bu süre içinde genç kız, Kont'un adının ilk harflerini taşıyan ve bir kadın arkadaşı tarafından bırakılan bir demet menekşeyi kabul etmenin dışında, sevgilisiyle hiç haberleşmedi. Kızıyla ilk görüşmesinde Bayan Cleve, "Ben seni bunca dikkat ve özenle, beş parasız, kendini beğenmiş bir Fransız'la evlenmen için yetiştirmedim" dedi. "Derhal seni Amerika'ya götüreceğim, sen de lütfedip Mösyö de Mauves'u unutacaksın."

Bayan Cleve, bu kişiyi o akşam otelinde kabul etti; ziyaret sonrası öfkesi biraz yatışmıştı, ama kararı değişmedi. Çok nazik bir adamdı, ancak korkunç derecede ahlak yoksunu biri olduğundan emindi; kendi yaşamına ilişkin ahlak yargılarında hep yumuşak bir tutum sergileyen bu hanım, kızını toplumsal kurallara kurban etmek için derin, gerçek bir ihtiyaç hissediyordu. Euphemia'nın annesi, dost sohbetlerinde anavatanlarını küçümseyen, ama söylediklerinin Avrupalılarca doğru kabul edildiğini görünce, günah işlemiş gibi bir duyguya kapılarak irkilen çok sayıdaki Amerikalı'dan biriydi. Başını bilgiç bilgiç sallayarak kızına, "Bu tür erkekleri iyi bilirim ben şekerim" dedi. "Seni dövmeyecektir. Ama kimi zaman keşke dövseydi diyeceksin."

Euphemia ağırbaşlı bir tavırla sessiz kaldı; çünkü hissediyordu ki, verebileceği tek yanıt, annesinin zihninin olaylara çok sınırlı baktığını, sevdiği adamın ise tarihsel ve toplumsal bir başyapıt olduğunu, bunu takdir etmenin de mistik bir aydınlanma gerektirdiğini söylemek olabilirdi ancak. Onu sayfiye yörelerinde tanıştığı sıradan insanlarla karıştıran bir kimse, tartışmaya değer biri değildi. Bu yüzden genç kıza, ortada savunacak bir dava yokmuş ve şimdi kaderi, Tanrı'nın ve bir de Kont de Mauves'un elindeymiş gibi geliyordu.

Bu kaderin aracısı Kont de Mauves, Bayan Cleve'in evliliğine karşı çıkışına sinirlenmiş, küçük düşürüldüğünü hissetmişti; kendisininki gibi bir aileden birinin, aslında aldığından daha çoğunu verdiğini görmeyen bir hasımla nasıl başa çıkacağını bilemiyordu. Ama Paris'e dönünce edindiği harika bir bilgi, aşağıdan almanın yararlarını gözünde iyice yükseltmişti. Euphemia'nın serveti söylendiğinden çok daha fazlaydı; işin içine böylesine büyük bir ödül girince, kendi ailesinden biri bile küçümsenip horlanmaya katlanabilirdi.

Genç adamın zarafeti, saygılı hali, tatlı dilli ısrarı, Bayan Cleve'den bir ödün koparmasını sağladı: Nişan ertelenecek, Euphemia Amerika'ya dönecekti; orada toplum içine çıkacak, genç erkeklerden hak ettiği ilgiyi görecek ve bu ilgi belki de işin önünü ardını düşünmeyen ilk talibinin teklifini tehlikeye sokacak bir biçim alacaktı. Aralarında hiçbir mektup, armağan ya da haber alışverişi olmayacaktı; ancak, iki yıl geçtikten sonra Euphemia, kendisine yapılan yeterli sayıdaki evlenme tekliflerini geri çevirip de bağlılığının sürekliliğini kanıtlarsa, o zaman kızıyla yeniden görüşmesi için Kont'a izin verecekti. Anne bu kararını ilgili iki tarafın huzurunda açıkladı. Durumu yiğitçe karşılayan Kont, duygulu bir itiraz

beklercesine genç dostuna baktı. Ama karşılık olarak genç kız da sessizce ona baktı, o kadar; ne ağladı, ne gülümsedi, ne de ellerini uzattı. Böylece ayrıldılar; Mösyö de Mauves oradan uzaklaşıp giderken kendi kendine, beş on milyon franklık servetinin yanında bir de böylesine garip biçimde güzel gözleri olan bir nişanlıya sahip bulunduğum için –kahrolası o iki yıla rağmen– dünyanın en talihli adamlarından biriyim ben, dedi.

Euphemia kaç evlenme teklifini geri çevirmiş, bizi pek ilgilendirmiyor – genç Kont'un bu iki yıllık ayrılığı nasıl göğüslediği de öyle. Vakit geçirecek eğlenceler bulması gerektiğini görüyordu; eğlenmek pahalı bir şey olduğundan, Euphemia'nın servetiyle sildireceği borçlar listesine pek çok yenilerini ekledi. Ara sıra, bir zamanlar şimdikinden daha keskin bir inançla zevk ve sefa saydığı şeyleri yaparken, bunların kendisini artık fazla oyalamadığını fark ediyordu; o zaman, ayrılırlarken genç kızın solgun yüzünde gördüğü sessiz kararlılığı anımsayarak, güven dolu derin bir nefes alıyordu; şeref meselelerinde gerekeni derhal yapacağına olan güveninin dışında, hiçbir konuda hissetmediği bir güven duygusuydu bu.

Sonunda bir sabah, cebinde Bayan Cleve'den aldığı bir mektupla, ekspres trene binip Havre'ın yolunu tuttu; on gün sonra da New York'ta başını eğip anne ile kızı saygıyla selamladı. Amerika'da az kaldı; anlaşılan Euphemia'nın nikâhta gelini damada veren dayısı Bay Butterworth'un "Halkın demokrasi yoluyla kendi kendini yönetmesi alanındaki büyük Amerikan deneyi" adını verdiği şeyi pek ciddiye alamamıştı. Her şeye gülümseyerek bakıyor, Yenidünya'yı sanki devasa bir şaka gibi görüyordu. Aslına bakılırsa, sürekli bir gülümseme, Euphemia Cleve'le evlenmek üzere bulunan bir erkek için en doğal yüz ifadesiydi.

III

İlk ziyareti, Longmore'un önünde sessiz sakin tadını çıkaracağı geniş bir eğlence yelpazesi açmış gibiydi; bu yüzden hemen arkasından ikinci bir ziyarette bulundu; on beş gün içinde, Euphemia de Mauves'un ormanda arabayla gezmenin ya da yürüyüşe çıkmanın dışında pek az ayrıldığı ufak oturma odasında sayısız saatler geçirdi. Genç kadın, yüksek duvarlarla çevrili bir avlu ile son derece yapay bir bahçenin arasında, eski moda bir kır evinde yaşıyordu; bahçe duvarlarının ötesine bakınca, uzun bir sıra ağaç tepeleri görülüyordu. Longmore bu bahçeyi seviyor, ılık öğle sonraları, ev sahibesi içeride otururken, iskemlesini açık pencereden çıkarıp, bahçeye

bakan düzgün terasa koyuyordu. Çok geçmeden arkadaşı da dışarı çıkar, bahçenin dar yollarında ve incecik sular fışkırtan fıskıyenin yanında dolaşır, sonra Longmore’u yüksek duvarlardaki özel bir kapıya götürürdü; kapı ormana giden bir yola açılıyordu. Birkaç kez birlikte ormana da girmişlerdi; genç kadın şapkasını giymeden, yalnızca yüz metre kadar yürümek niyetiyle yerinden kalkıyor, ama arkadaşını kırmayıp hep daha ilerilere giderek, kısa bir yürüyüşü, özgürce dolaştıkları bir gezintiye dönüştürüyordu. Konuşacak çok şey buluyorlardı; saatlerin gümüş bir dere gibi akıp gittiğini hissetme keyfinin yanı sıra Longmore, Madam de Mauves’a bir “yararı dokunduğunu” düşünmenin mutluluğunu da yaşıyordu. Onunla tanışmaya pek hoş olmayan duygularla gitmişti: İçinde derin bir burukluk taşıyan bir kadın diye baktığı Euphemia de Mauves’la tanışmak istemenin, en ufak gürültüye dayanamayan bir hastayı evinde ziyaret etmeye benzediğini düşünmüştü. Ancak hemen anladı ki, eğer bir sıkıntısı vardıysa, gösterişten uzak, dışa vurulmaktan hoşlanmayan, uysal bir sıkıntıydı bu; genç kadının en içten dileği, üzüntüsünü olabildiğince az hatırlamaktı. Bayan Draper mutsuz olduğunu söylemeseydi bile, Longmore kendisinin bunu tahmin edebileceğini hissediyordu; ama gene de gösterebileceği bir kanıt yoktu ortada. Kanıtlar daha çok tersinden işliyordu: Kocasından hiç söz etmiyordu örneğin. Bunun dışında, sanki tüm yaşamını, doğanın tasarladığından daha düşük bir perdeden sürdürüyor gibiydi; artık tiz seslere çıkamayan güçlü bir şarkıcıya benziyordu. Hiç sararıp solmuyor, ah vah etmiyor, ruhu dışa vuramadığı sorunlarla kabarmış gibi görünmüyordu; kaderine karşı iğneleyici sözler söylediği de yoktu; kısaca Madam de Mauve, haksızlığa uğramış kadınların kendilerine pek yakıştırdıkları davranış özelliklerden hiçbirini göstermiyordu. Ne var ki, Longmore onun zarif neşesinin, derin bir acının daha ılımlı ya da daha keskin bir parıltısından öte bir şey olmadığını çok iyi biliyordu; Longmore’un düşünceleriyle ilgilenmeye çalışmasının nedeni de, sırf kendi düşüncelerinden uzaklaşmak içindi. Eğer amacı genç adamın merakını uyandırmak, onu tez elden kendisine sırdaş etmekse, hedefe ulaşmak için bu ölçülü davranış biçiminden daha iyi bir yol bulamazdı. Longmore, genç kadının kendini böylesine bilinçli bir biçimde dizginlemekle ortaya koyduğu ender ruh yüceliğini ölçüp biçiyor, pek az kadının, kederini bol bol gösterecek yerde, böyle nankör bir çabaya girişeceğini hissediyordu. Madam de Mauves’un bedel ödetmek ya da teselli aramak için çevresini kolaçan ettiğini sanmıyordu; başından kişisel bir aldanma olayı geçmiş, bu

da birtakım insanlardan tiksinmesine neden olmuştu. Çektiği sıkıntının karşılığını başka bir yoldan ödetmeyi tasarlıyor değildi; şu anda niyeti, rezalet çıkarmadan, saygınlığını yitirmeden, sakin sessiz bu sıkıntıyla yaşamaktı –delilik nöbetleri geçiren bir dostunuzu arada bir nasıl odaya kapatırsanız, o da sıkıntısını öyle kilit altında tutuyordu. Longmore, ince duyarlılık sahibi, her şeyi enine boyuna düşünüp tartan bir adamdı; bu iki özellik, davranışlarını yönlendirmek için boynuna geçirilmiş bir yular gibiydi. Ziyaretine gittiği genç kadına, sanki daha derin ve daha gerçek benliğini oluşturan bir hayaletin etkisi altına girmiş bir kişi diye bakmaya başlamıştı. Bu gizli ikilik, genç adamın gözünde, Madam de Mauves'a olağanüstü bir çekicilik kazandırıyordu. Ondaki kırılgan güzelliği, kimi boş bakışlı Yunan heykellerinin vakarlı yüzlerine benzetiyordu; arada bir de, dostça bir soru sorarken genç kadının sesine dalgınlığın kof yankısını bastırabilmek için verdiği edada belli belirsiz bir titreme fark ediyor (kulağıyla değil de, daha çok hayal gücüyle), o zaman, hayret ve merak dolu gözleri, ona dilediğinden daha açık seçik, ama konuyla pek ilgili olmayan bir yanıt veriyordu.

Aslında, Madam de Mauves hakkında Longmore'un merak ettiği pek çok şey vardı; bu nedenle, bilgi sahibi olmadan, geçmişine ilişkin iddialı bir sürü kuram ileri sürüyordu. Aşk uğruna evlenmiş, tüm ruhunu, tüm varlığını bu evliliğin başarısına bağlamıştı; Longmore bundan iyice emindi. Paris'e ve şapkacısının işyerine olan bağlılığından vazgeçmemişti; kuşkusuz, geçmişteki hatasına yeni bir açıdan bakmış, kolay alışveriş olanakları ve ahlak kısırlığı ile şimdiki yaşamını, bu hatanın kesin bir inkârı gibi görmüştü. Ancak, iç dünyasında ne gibi olağanüstü bir işlem gerçekleşmişti de –yüreği başını almış doludizgin giderken bile ona ayak uydurabilecek olan ahlak duygusunda ne tür gizemli bir kesinti meydana gelmişti de– Euphemia Cleve gönlünü küstah tavırlı, sıradan bir Fransız'a kaptırmıştı? Bunu Longmore'a kimsenin açıklamasına gerek yoktu; Mösyö de Mauves'un hem inançsız, hem boş bir adam olduğunu çok iyi biliyordu o; gözlerinde, burnunda, dudaklarında, sesinde, davranışlarında, yürüyüşünde açıkça yazılıydı. Fransız kadınlarına gelince, genç kahramanımız aslında bu konuda önyargılarla doluydu, ayrıca onlardan neredeyse ödü patlardı; cesaretini toplayıp tanıdığı birinden tavsiye mektubu götürdüğü güzel bir kadın vardı; bu ilk ziyaretten döner dönmez onun için defterine "metalik" diye kayıt düşmüştü; işte tüm Fransız kadınları, bu kadına benziyordu sanki. Madam de Mauves neden bir Fransız kadını gibi yaşamayı seçmişti

ki? En parlak metalde bile, onun karakterinin havası yoktu. Bir gün ona açıkça, başka bir ülke toprağına yerleşme karşılığında bir bedel ödeyip ödemediğini –"tüm bu insanlarla" arasındaki farkı hissetmenin kendisine ağır gelip gelmediğini– sordu. Genç kadın önce bir süre sesini çıkarmayınca Longmore, kocasının önemini pek hesaba katmayan böyle bir soru karşısında içerlemiş olabileceğinden korkmaya başlamıştı. Neredeyse, keşke içerlese diyordu, çünkü bu, sürdürdüğü sessizlik siyasetinin bir sınırının bulunduğunu kanıtlardı.

Sonunda, "Ben burada büyüdüm sayılır" dedi, "oyun saatleri bitip geleceği düşünmeye ve düşlemeye başladığımız zaman hayaller kurarız ya, işte benim geleceğe ilişkin hayallerim burada şekillendi. Aslına bakarsanız, insan tam bir Amerikalı olabilir, ama gene de vicdanıyla uzlaşıp Avrupa'da yaşayabilir. Belki de hayal gücümün (daha gençken biraz hayal gücüm vardı) yardımıyla, mutluluğu burada bulacağımı düşünmüşümdür. Ayrıca, kadın için ne fark eder ki? Evet, burası, bu çevre Amerika değil, ama bir o kadar Fransa da değil. Fransa şu bahçenin ötesinde; Fransa, kentte ve ormanda; ama ben burada, yakın çevremde, odamda" bir an durdu, "ve zihnimde, adı sanı olmayan kendi küçük ülkemde yaşıyorum; kuşkusuz, sıradan bir ülke bu; ama" diye ekledi, "bir kadını mutlu ya da mutsuz eden, içinde yaşadığı ülke değildir ki."

Bu arada, Euphemia'nın görümcesi Madam Clairin'in, ülkesi ve onun kadınları hakkında defterine yazdığı nezaketsiz sözlerden dolayı Longmore'u utandırmak için zarif bir görev üstlenmiş olabileceğini düşünülebiliriz. Marie de Mauves, ailesinin sözünü dinleyip kazançlı bir evlilik yapmış; adını varlıklı, hırslı bir toptancı eczacının milyonlarına feda etmişti. Eczacı bey, eşinin yedeğinde ecza kokuları sinmemiş kibar bir çevreye girebilmek için, servetinin fazla bir bedel olmadığını düşünecek kadar eli açık biriydi. Düşüncesi belki doğruydu, ama kendisinin bunu uygulayış biçimi üzücü oldu. Talihi, Mösyö Clairin'in başını döndürmüştü. Soylu bir ailenin kızıyla evlendikten sonra, soylulara özgü bir illete kapıldı ve borsada oynamaya başladı. Uğursuz bir saatinde çok zarar etti; sonra, kaybettiğini yeniden kazanmak için çok para yatırdı. Ancak, gördü ki, zarar giderme yasaları böylesine sevindirici bir yalınlıkla işlemiyor; görünce de, budalalığının karanlık dibine yuvarlandı. Artık her şeyin bittiğini hissediyordu; aklı, cesareti, dürüstlüğü yok olmuş; düşüncesiz evliliği, kendini kendi yapan her şeyi hızla tüketmişti. Elleri boş ceplerinde, Vivienne Caddesi'nin yukarılarına doğru yürüdü; yarım saat orada durup,

boş gözlerle, bir aşağı bir yukarı, bu gösterişli caddeye baktı. İnsanlar sürtünerek yanından geçiyorlardı; beş altı arabanın altında kalıyordu neredeyse; sonunda bir süredir kendisini izleyen bir polis memuru koluna girip usulca oradan uzaklaştırdı. Mösyö Clairin, yaş dolu gözlerle adamın şapkasıyla kılıcına baktı; gökten inecek bir öfkenin hemen orada işini bitirmesini diliyor, kendine duyduğu tiksintinin ağırlığına uygun bir şiddetle ölmek istiyordu. Ama polis memuru onu ancak ayak altından uzak bir kapı aralığına bıraktı, sonra yaşlı bir hanım ile bir arabacı arasında süren para tartışmasına bakmak için oradan uzaklaştı. Zavallı Mösyö Clairin evleneli daha bir yıl olmuş, ama bu süre içinde *anciens preux*'nün[7] gerçek evlatlarının ne büyük bir öfkeye kapılabileceklerini anlamasına yetecek zamanı bulmuştu. Karanlık çökünce bir arkadaşının evine gitti, geceyi orada geçirmek için ricada bulundu. Eski baş muhasebecisi olan ve kıt kanaat geçinen bu arkadaşının kendisine yatacak yer bulmakta sıkıntıya düştüğünü görünce zavallı adam, “Affınızı dilerim” dedi, “evime gidemiyorum. Karımdan korkuyorum!” Sabaha karşı beynine bir kurşun sıktı. Dul eşi, malvarlığının kalan kısmını beklenenden çok daha iyi değerlendirdi ve kendisine bulabildiği en güzel yas giysilerini satın aldı. Belki işte bu ikinci nedenle, öteki masraflarından kısmak ve geçici olarak ağabeyinin evinde yaşamak zorunda kalmıştı.

Talih, Madam Clairin’e korkunç bir oyun oynamış, ancak karşısında bir kurban değil, direnen bir hasım bulmuştu. Madam Clairin hiç de güzel bir kadın değildi, ama azametli denebilecek bir havası vardı. O zamana kadar üstünden hiç eksik etmediği bu hava, bundan sonra büsbütün arttı. Yas giysilerinin gösterişli eteklerini sürüyerek ortada dolaşırken, güzel taranmış başını arkaya savuruyor, her an tetikte duran uzun saplı tek gözlüğünü yüzüne tutarak, sanki tüm seçkinler toplumunu baştan aşağı tarıyor, kendi kendine, talihten öcümü nasıl alsam, diye soruyordu. Aradığını birden, avucunun içinde hazır durumda, serveti ve sevimli halleriyle zavallı Longmore’da gördü. Amerikan dolarları, Amerikan uysallığıyla birleşip ağabeyini zengin etmişti; neden kendisini de etmesindi? Longmore’un servetini olduğundan fazla tahmin ediyor, uysallığını yanlış yorumluyordu; çünkü ona göre ancak paralı bir adam halinden böylesine memnun olabilir, ancak zayıf biri böylesine “çekingen” davranabilirdi. Longmore, genç kadının kendisine yaklaşma çabalarını soğuk bir nezaketle karşılıyor, hayli sinirlendiği halde olumsuz duygularını belli etmiyordu. Çok rahatsızdı; becerikli bir Parisli hanımın kendisiyle ilgilenmesine pek akıl erdiremiyor;

ama gene de tanımlayamadığı bir çekim alanının, anlaşılmaz bir büyünün etkisi altında bulunduğunu hissediyordu. Madam Clairin, Longmore'un tutucu ruhunun derinliklerine inebilseydi, elindeki büyücü asasını ve kitabını bir yana bırakır, onun peşinden koşmanın yararsızlığını görürdü. Ona bakınca, genç adamın ahlak duygusu inciniyordu; içinden ona verdiği ad, hep "şu korkunç kadın" ya da "şu berbat kadın"dı. Longmore ondaki azametli havayı takdir etmiyor değildi, ama Euphemia de Mauves'un gösterişsiz havasını daha çok seviyordu; ayrıca, Madam Clairin zarif bir biçimde kendisine yaklaştığında, ancak karşısında önce beş dakika buz gibi hareketsiz durduktan sonra başıyla selam veriyor; oradan uzaklaşarak ormana dalmak, kendini ılık otların üstüne atmak, gözlerini mavi gökyüzüne dikip, doğada kendilerinden, rüzgârda sallanan ağaç tepeleri kadar bile hoşlanmadığı kimi kadınlar bulunduğunu unutmak istiyordu. Bir gün eve gelince, Madam Clairin genç adamı avluda karşıladı, görümcesinin başı ağrıdığı için odasına kapandığını, onun için ziyaretin kendisine olması gerektiğini söyledi. Longmore tüm nezaketini toplayıp Madam Clairin'in peşinden oturma odasına gitti, orada yarım saat şapkasını elinde çevirdi durdu. Derken birden genç kadının amacını anladı; sesindeki iç okşayıcı titreşimler, kendisine evlenme teklifi yapılması için açık bir davetiye gibiydi. Saçlarının dibine kadar kızardı, dizginleyemediği bir telaşla ayağa fırladı; sonra bir an gözlerini, dudaklarında ince bir gülümsemeyle oturduğu yerden sert sert kendisini süzen Madam Clairin'e çevirdi, yüzünün amansız bir öfkeyle parladığını gördü. Görüntü hoş değildi, ama Longmore gene de gözlerini kaçırmadı, çünkü önündeki manzara genç kadının kişiliğini ortaya koyuyordu sanki. Gördükleri karşısında korkuya kapıldı ve kendi kendine "Zavallı Madam de Mauves!" diye mırıldandığını fark etti. Çabucak oradan ayrıldı, bu kez gerçekten ormana daldı ve otların üstüne uzandı.

Bu olaydan sonra yurttaşı genç kadına duyduğu hayranlık büsbütün artmıştı; ondaki doğal iyilik, üzerine düşürülen gölgenin gerisinden bile kendisine doğru parlıyordu. Aradan bir ay geçti; birlikte Hollanda'yı dolaşmak için planlar yaptığı bir arkadaşından, Brüksel'de buluşmak için verdiği sözü anımsatan bir mektup aldı. Arkadaşına yazdığı yanıtta, Saint-Germain'den ayrılamayacağını, bu yüzden yolculuğun ya ertelenmesi ya da iptal edilmesi gerektiğini bildirirdi; Longmore bu kararı ne büyük bir sevinçle verdiğini ancak mektubu gönderdikten sonra tam olarak anlamıştı. Ormanda yürüyüşe çıktı ve kendi kendine, "buradan ayrılamam" sözünün gerçekten doğru olup olmadığını sordu. Geleceğe ilişkin uğursuz anlamlar

taşıyan böyle bir durum karşısında kendisine düşen görev, hemen oteline dönüp eşyalarını toplamaktı elbet. Son derece iyi bir insan olan zavallı Webster'in bu geziyi dört gözle beklediğini biliyordu; altı hafta önce olsa, onunla buluşmak için her şeyi göze alırdı. Daha önce hiç, on yıldır tanıyıp sevdiği bir arkadaşını, altı haftadır tanıdığı –ve hayran olduğu– evli bir kadın uğruna yüzüstü bırakmamıştı; onun yapacağı bir şey değildi bu. Apaçık belliydi ki, hayranlık duyduğu bu evli kadın orada olduğu için Saint-Germain'de kalıyordu; ama bunca hayranlık duygusu içinde, nereye gitmişti o her zamanki güzel, mantıklı düşünme gücü? Aklını kullanan bir insanın değil, olayların akışına kapılmış birinin davranışıydı bu; oysa eskiden hiç akıntıya kapılmadığını ileri sürerdi o. Euphemia de Mauves gerçekten inandığı ölçüde mutsuzsa, böyle bir erkeğin yardım amacıyla ona yakın ilgi göstermesi ile kayıtsız kalması arasında pek fark yoktu; o kadar mutsuz değilse, o zaman da başkalarının yardımına ya da söyleyeceklerine gerek duymazdı. Ayrıca, Saint-Germain'den kendisi yüzünden ayrılmadığını öğrenirse, çok kızacağından emindi. Aslında oradan uzaklaşmakta güçlük çekmesinde bu duygunun da büyük payı vardı; onun kızması, genç adamın yüreğine işleyen o soğuk metanetinin kar kaplı yüce tepesinde kızıl bir parıltının çakması demekti. Gene de, arada bir kendi kendine, onu gözlemek amacıyla orada kalmanın (gözlemek isteğinden başka ne anlama gelebilirdi ki kalması?) işgüzarlıktan başka bir şey olmadığını söylüyordu; böylesine bile bile sımsıkı kapatılmış bir kitabın sayfalarını çekiştirip durmak nezaketsizlikti. Ama sonra, gönlündeki kalma isteği, gün gelir metaneti artık işe yaramayabilir, diye sesleniyor; o zaman, bu eşsiz kadının boş yere imdat diye yakardığını görür gibi oluyordu. Hep arkadaşı olarak kalmakta kararlıydı; işin sonunun nereye varacağını düşünmek ikisine de yakışmazdı. Ne var ki, onunla beş yıl daha önce tanışmamış olduğuna için için hayıflanan, ayrıca kendisinden erken davranarak tanışmayı becerenleri de hiç beğenmeyen bir arkadaştı o. Kaderin Euphemia'ya indirdiği en alaycı darbelerden biri, çevresini, acı içinde döndükçe, kişiliğinin tüm yönlerini apaçık biçimde aydınlatmaya yaramaktan başka bir değer taşımayan birtakım insanların sarmış olmasıydı.

Genç kahramanımızın artan kızgınlığı, Richard de Mauves'da bunun dışında herhangi başka bir meziyet görmesini gitgide daha da güçleştiriyordu. Ama tarafsız düşünürsek, insan böylesine keyfi bir sonuca ulaşmanın ortaya çıkardığı acımasızlığa bir ad bulmakta zorlanacaktır; ayrıca Longmore, zaman zaman kendi daha sağlam yargılarını hiçe sayıp,

neredeyse Richard de Mauves'un gerçekten son derece düşünceli bir eş olduğuna inanıyor, karısının yaşama sevgisi sürekli pes perdeden çalıyorsa, bu onun kabahati sayılmaz ki, diyordu. Kont hal ve hareketlerinde kusursuzdu, nezaketine hiç diyecek yoktu; Longmore'a bir şey söyleyeceği zaman hep, sanki şapkasını çıkarıp eline almış gibi bir duygu içinde konuşuyordu. Sesine verdiği eda, genç adamın da çok iyi fark ettiği gibi, görmüş geçirmiş bir kimsenin dünyadan habersiz biriyle konuşurken takındığı edaydı. Ne var ki bu konuşma tarzı, gerçek içtenlik bakımından eksiğini, resmiyetten uzak biçimiyle dengeliyordu. Birkaç kez, "Karımın çekingenliğini giderdiğiniz için size ne kadar teşekkür etsem azdır" demişti. "Bırakalım dilediği gibi davransın diyecek olsak, tutup gençlik ve güzelliğini diri diri mezara gömecek. Sık sık gelin; dostlarınızı, başka yurttaşlarınızı da getirin; bazıları insanı gerçekten çok eğlendiriyor. Karım benim arkadaşlarımla görüşmek istemiyor, ama belki siz daha çok ilgileneceği bir şeyler bulabilirsiniz."

Kont de Mauves bu konuşmaları, Longmore'u çok şaşırtan güleç bir özgüven içinde yapmıştı; çünkü kahramanımız saf saf, bir kimsenin yürekçe birtakım yetersizlikleri varsa, aklının bunları ona göstererek utanmasını sağlayacağına inanıyordu. Kont'un hem karısını ihmal edecek, hem de onun bu duruma içerlemesini alayla karşılayacak yapıda biri olduğunu düşünemezdi. Longmore en azından, bu soylu adamın o ilginç kadını, sırf kendi duygularını böylesine derinden etkileyen, değişik, ince yaradılışı yüzünden eleştirdiğini seziyor ve buna çok içerliyordu. Amerikalı gencin ziyaretleri sırasında Kont'un pek orada bulunduğu yoktu; her gün Paris'e iniyor, bir keresinde kollarını savurarak, en ufak bir özür dileme ifadesi taşımayan bir sesle söylediği gibi, orada bir sürü sıkıntılı iş peşinde koşuyordu. Akşam geç saatte eve döndüğünde üstünde hep, arası herkesle ve her şeyle son derece iyiymiş gibi sakin bir hava oluyordu; onunla gizli bir çekişme içindeyseniz, özellikle sinirinize dokunan bir şeydi bu sakinlik. Dürüst bir adamsa eğer, kendine güveni yüzünden dürüstlüğü bir parça zedelenen bir adamdı. Ancak, bu eleştirilerde bulunan kişinin için için kıskandığı bir şey vardı onda; insanlarla konuşurken son derece olumlu bir tavır takınıyordu –yılların konuşma alışkanlığı ile noksansız bir yaşam deneyiminin tezgâhında biçimlenerek kusursuz bir parlaklık kazanan bir tavırdı bu–; konu komşunun hatırı için değil, sırf nezaket uğruna gösterilen bir nezaketti ve insanın iç dünyasını en sağlam vicdanın sesinden daha iyi yöneten güçlü bir karakterin ürünüydü sanki. Belli ki Kont'ta ahlak

duygusu diye bir şey yoktu; ahlak duygusunun en incesine sahip bulunan zavallı Longmore, Kont'tan o sırada baştan sona tüm duygular arasında gezinmesine olanak sağlayan reçeteyi ödünç alabilmeyi çok isterdi. Ayakları açıkça çatal tırnaklı, ağzından cehennem alevleri saçan bir canavar değilse eğer bu adam, karısının yaradılışındaki bir kadını nasıl küçümseyebiliyor, yüzünde hiçbir şeyin söküp atamadığı yakışıklı bir sırıtmayla ortalıkta nasıl dolaşabiliyordu? Bunu sağlayan şey, değişik pek çok konuda derli toplu konuşmasına da yardım eden hayal gücünün özündeki kabalıktı. Son derece nazik olabildiği gibi, belli ki korkunç derecede küstahlık da edebiliyordu; ama kulağı olmayan bir insana müziğin görkemli dünyasının kapıları nasıl kapalı ise, içsel yaşam da onun için öyle sımsıkı kapalı bir dünyaydı. Büyük bir olasılıkla, karısının neler hissettiğini hiç anlamıyordu; kuşkusuz o kaypak kız kardeşiyle, evin gelinini yüksek amaçlardan yoksun, yetenekleri sınırlı, Paris'e uzaktan bakmakla yetinen, tek büyük zevki, kendine pek benzeyen yurttaşı bir adamın ülkelerine özgü bir mizah anlayışını yansıtan masum sözleriyle eğlenmek olan, dar kafalı, küçük bir insan saymak konusunda görüş birliğine varmışlardı. Richard de Mauves karısıyla birlikte bulunmaktan sıkılmıştı; açıkçası, kendisine daha iyi vakit geçirten kadınlardan hoşlanıyordu o. Euphemia de Mauves, aşırı derecede gösterişsiz, aşırı narin, aşırı alçakgönüllüydü; kurnazca oyunlara pek başvurmuyor, cilveli davranışlarda bulunmuyordu; hoşgörüsü, iyilikseverliği aşırıydı. Bir gün, bir yandan purosunu yakıp bir yandan da içinde bulunduğu durumu özetlerken, evlendiği kadının onulmaz bir budala olduğuna karar vermişti belki de. Genç kahramanımız, zevk bakımından bu yargının temelde, ressamlar arasında Jean-Léon Gérôme ile Paul Baudry'nin, edebiyatta Gustave Flaubert ile Charles Baudelaire'in yapıtlarından hoşlanmakla aynı şey olduğu sonucuna vardı. Kont de Mauves bir putperestti, karısı ise Hıristiyan; bu yüzden aralarında aşılmaz bir uçurum bulunuyordu. Kont, soyu sopuyla, içgüdüleriyle tam bir *grand seigneur*'dü.[8] Longmore bu tarihsel kişilik hakkında çok şey işitmişti; şimdi onu yakından inceleme fırsatı bulduğu için gerçekten minnet duyuyordu. Genel görünüşü zarifti, ama bu dış inceliği besleyen manevi değer pınarları, kendi ruhunda gürül gürül aktığını hissettiği pınarlardan öylesine apayrıydı ki, Longmore tarihin hafif sis perdesi gerisinden gözlerini ona dikiyor, uzlaşmaz bir öfkeyle uzun uzun bakarak, "Ben günümüzün orta sınıfından bir insanım" diyordu; "bu yüzden, güzel bir kadın akşam yemeği sırasında aynaları çatlatmadan konuşkanlığın

sınırlarını nerelere kadar götürebilir, belki bu konuda sağlam bir yargıda bulunamam. Ama o eşi az bulunur kadınla tanıştıktan sonra gördüm ki, sevimlilik açısından böyle bir yaşama biçimi, Thérésa'nın uçarı bir düşes tarafından söylenen en kötü şarkısından bile daha 'çekici'dir." Gerçekten de, Kont de Mauves'un, *grand seigneur*'lara yakışır toplumsal birtakım ilkeleri vardı. Amatörlerin katıldığı bir operet aryaları yarışmasında karısının, çoğu soyluluk unvanlarını son zamanlarda kazanmış bulunan söz konusu o düşeslerle boy ölçüşmesini pek istemezdi belki; ama bir beyefendinin dilediği yerde gönül eğleyebileceği ve bunu pekâlâ kendi evinin dışında da yapabileceği düşüncesindeydi; ayrıca, aile ocağına sonradan katılan genç bir kadın bile, kıpkırmızı kesilmiş gözlerle başını eğip durmamalı; işgüzarlık ederek kendisini teselliye gelenlere, "Kocamın nasıl gönül eğlendirdiği yalnız onu ilgilendirir" sözü dışında herhangi bir şey söylememeliydi; yoksa, önünde saygıyla eğilip eli öpülecek bir kadın olmaktan çıkardı. Longmore'a göre, bu kesin inancına rağmen Kont, yaptıkları karşısında karısının hiç renk vermemesinden pek rahatsızdı. Onun bu sessizliğinin, kişiliğinden ödünde bulunmak isteğine değil de, kendini tutmak ilkesine dayandığını biraz olsun görüyor muydu acaba? Madam de Mauves, kocasının ailesindeki geçmiş ve gelecek tüm boynu bükük kadınlara örnek olabilecek derecede sessizdi; bir de, ara sıra şöyle günün uygun bir saatinde "olay" çıkarsa, o zaman budalalığı, şimdiki sabır gösterisinin ortaya koyduğundan çok daha açık bir biçimde kanıtlanacak, Kont da bir parça rahatlayacaktı.

Longmore, Madam de Mauves'un sabrının gerisindeki sırrı öğrenebilmek için çok şey vermeye hazırdı; birkaç kez, çekine çekine ve beceriksizce, nasıl bir oyun oynadığını anlamaya çalıştı. Ona öyle geliyordu ki genç kadın, uzun zaman kanıtların acımasız gücüne karşı koymuş, ama sonunda bu güce boyun eğdiği halde, sanki sırf yüreğinin cömertliği yüzünden şikâyette bulunma hakkını kullanmamıştı. Soyluluğa duyduğu inanç belki yok olup gitmişti, ama kendi içindeki o derin inatçılık duygusu yerli yerinde duruyordu. Bu yüzden Longmore, onu, aşırı beklentilere kapılmakla suçluyor, umutlarının boş gurur ve budalalıktan öte bir anlam taşımadığını, içinde bulunduğu durumun yaşamın ta kendisi olduğunu söyleyerek, acısını yatıştırmaya çalışıyor olabileceğine inanıyordu. Bir gün, "Üzücü olaylardan nefret ederim" demişti. "Acıdan, kederden ödü patlayan korkağın biriyim ben. Hep şuna inanmaya çalışmışımdır: Bu tür aşırılıklar her zaman –bayağı ödünler vermeden– bir şekilde savuşturulabilir ya da

süresiz ertelenebilir. Yıkılıp ezilmektense, akla gelebilecek her zevkten, eğlenceden vazgeçmeye razıyım ben.” Belli ki, kesinlikle emin olmaktan, aldatıldığını açıkça görmekten korkuyor, bu yüzden de büyük bir tedirginlik yaşıyordu. Bunu düşündüğü zaman Longmore yüreğinin, Euphemia de Mauves’a, güneşin gökyüzündeki varlığına güvendiği kadar güvenebileceği bir şeyler sunmak isteğiyle yanıp tutuştuğunu hissetti.

IV

Bu arada arkadaşı Webster, hiç vakit kaybetmeden Longmore’u kendisine alçakça sadakatsizlik etmekle suçlamış, ona Saint-Germain gibi ufak bir yerde, Van Eyck ile Memling’e, Rubens ile Rembrandt’a yeğ tutacak ne bulduğunu sormuştu. Arkadaşının mektubunu aldıktan bir iki gün sonra Longmore, Madam de Mauves’la ormanda bir yürüyüşe çıktı. Yıkılmış bir kütüğün üstüne oturdular; genç kadın topladığı dağlaleleriyle kır menekşelerinden bir demet yapmaya başladı. Sonunda Longmore, “Bir süre önce bir arkadaşıma Bürüksel’de buluşmak için söz vermiştim; ondan mektup aldım. Buluşma vaktimiz geldi çattı –geçti bile. Benimse, Saint-Germain’den ayrılmak hiç içimden gelmiyor” dedi.

Genç kadın, Longmore’un işlerine karşı her zaman gösterdiği yakın ilgiyle ona baktı; ama işittikleriyle kendisi arasında bir bağ kurduğuna ilişkin en ufak bir imada bulunmadan, “Saint-Germain hoş bir yer, ama siz kendinize haksızlık etmiyor musunuz? Seyahat edip şehirler, anıtlar, müzeler görerek zihninizi geliştirmek varken, ileriki günlerde –örneğin– burada bir kütüğün üstünde oturduğunuza, çiçeklerimi çekiştirip parçalamakla vakit geçirdiğinize pişman olmayacak mısınız?” diye sordu.

Longmore biraz durakladı, sonra, “İleriki günlerde asıl, burada oturup da –bunca zaman oturup da– içimde neler olup bittiğini hiç belli etmediğime pişman olacağım ben. Müzeleri, anıtları çok severim; zihnimi geliştirmeyi de; arkadaşım Webster’e özellikle düşkünümdür. Ama, size bir soru sormadan Saint-Germain’den ayrılacak gücü bulamıyorum kendimde. Düşüncesizlik ediyorsam beni bağışlayın ve emin olun, merakımda son derece saygılıyım. Gerçekten benim sandığım kadar mutsuz musunuz siz?” diye sordu.

Genç kadın belli ki böyle bir soru beklemiyordu; yüzünün rengi değişti, hazırlıksız yakalanmıştı. Gene de yalnızca, “Beni böylesine mutsuz

görüyorsanız, demek olmak istediğim kadar iyi bir arkadaş olamamışım size” dedi.

“Belki ben size, sizin düşündüğünüzden daha yakın bir arkadaş olmuşumdur. Sessizliğinize, cesaretinize, zorlama neşenize hayranım. Ama baştan beri bunların gerisinde, bunlardan daha çok *siz* olan –benim tanımak istediğim *size* daha yakın– bir şeyin, nefretle karşılayıp içerlediğim bir sıkıntının, varlığını hissediyorum.”

Euphemia de Mauves kaygılı bir ciddiyetle, ama gücenme belirtisi göstermeden dinledi; bu arkadaşlık sözlerinin yol açacağı sonuçları hesaplarken korkup çekinen Longmore, şimdi onun pek ses çıkarmadan bunları kabul ettiğini hissetti. Genç kadının yüzü hâlâ pembe pembeydi; ağır ağır, “Beni şaşırtıyorsunuz” dedi, “ama size yanıt vermemek, zihninizdeki çok güçlü –şu anda bile aşırı derecede güçlü– bir izlenimi doğrulamak olacaktır. İnsan, bir “sıkıntı” hakkında –siz belki mutsuzluk demek istiyorsunuz– oturup rahat rahat konuşabiliyorsa, sınırlı bir mutsuzluktur bu. İnsanların mutluluk derecelerini ölçen bir kurul beni sınavdan geçirecek olsa, eminim ki çok talihli bir kadın olduğuma karar vereceklerdir.” Sesinde Longmore’a derinden dokunan, konuştukça iyice içine işleyen bir şey vardı. “Ancak şunu da ekleyeyim; gösterdiğiniz yakınlığa teşekkür ederim, ama yalnızca beni ilgilendiren bir şey bu. Sizin üzülmenize gerek yok, sevgili dostum; çünkü sizle birlikteyken çoğu zaman kendimi yeterince iyi hissediyor, yeterince oyalanıyorum” diyerek sevimli bir neşe içinde sözlerini bitirdi.

“Olağanüstü bir kadınsınız” dedi Longmore, “hiç kimseye hayran olmadığım ölçüde hayranım size. Benim söyleyebileceğim her şeyden daha bilgece düşünceleriniz var; benim sizden dileğim, akıl vermek ya da tesellide bulunmak için izninizi istemek değil; yalnızca sizi tanımama izin verdiğiniz için teşekkür etmek.” Böyle coşkulu sözler söylemeyi önceden tasarlamış değildi, ama sesi yükselmiş, konuşurken daha önce hiç tatmadığı bir sevince kapılmıştı.

Genç kadın tedirgin bir tavırla başını salladı. “Gösterişli ifadelere, süslü sözlere gerek olmadan arkadaşlık edelim biz –sanırım ilk düşüncemiz de buydu. Bana bilgeliğim konusunda iltifatta bulunursanız, bu gerçekten beni çok mutsuz eder. Sizin hayranlığınıza benden çok, kendilerine tapan onca insana rağmen, Flaman ressamların, Van Eyck ile Rubens’in ihtiyacı var. Gidip arkadaşınızla buluşun; her şeyi görün, her şeyin tadını çıkarın, her şeyi öğrenin ve bana izlenimlerinizle dopdolu güzel bir mektup yazın.”

Sesinde son derece hafif bir titreme, Longmore'un daha önce birkaç kez fark ettiği ve rol yapmak zorunda kalan bir kimsenin ruhunda aniden beliren bir bezginlik, kontrollü bir kasılma diye yorumladığı, belli belirsiz bir duraklamayla ekledi: "Hollandalı ressamlara ben de bayılıyorum."

Genç adam gülerek, "Hollandalı ressamlara metelik verdiğinize inanmıyorum" dedi. "Ama size mektup yazacağım elbet."

Euphemia de Mauves ayağa kalktı, eve doğru yürürken düşünceli düşünceli çiçeklerini yeniden düzenlemeye koyuldu. İkisinden de pek bir ses çıktığı yoktu; Longmore, içinden geçirdiği sözcüklerde yankılanan bir heyecanla kendi kendine, acaba tüm bunlar benim âşık olduğum anlamına mı geliyor, diye soruyordu. Gözleri, yarattığı mutluluk havası içinde sanki kaybolup gitmiş bulunan yanındaki arkadaşına değil de, altın renkli gökyüzüne karşı ağaç tepeleri arasında dönüp duran kargalara çevriliydi. Genç kadın sessiz ve düşünceliydi; neredeyse yakışıksız bir biçimde yanıldığını ve aynı ölçüde hayal kırıklığına uğradığını hissediyordu. Duygusal bir arkadaşlık istememişti; amacı, uzun boş zamanlarını, kişisel olmayan birtakım yararlı konuları ziyaretçisiyle konuşarak, sessiz sakin geçirmekti. Genç adamdan çok hoşlanıyordu; toy bir kızken, yoksul soylu bir erkeğin zamanın yetiştirdiği en olgun meyve olduğuna karar vermişti; işte o sırada değerini pek anlayamadığı bir şeyin canlı gücünü hissediyordu şimdi onda. Bahçe duvarındaki küçük kapıdan içeri girip eve yaklaştılar. Terasta, Madam Clairin bir dostunu –ak bıyıklı, yakasında bir nişan takılı, ufak tefek, yaşlı bir adamı– ağırlıyordu. Madam de Mauves evin çevresinden dolaşıp avluya doğru yöneldi; bunun üzerine görümcesi, buyurgan bir baş işaretiyle Longmore'u selamladı ve saplı tek gözlüğünü kaldırarak arkalarından uzun uzun baktı. Longmore, yaşlı beyin "kadınlara karşı geleneksel Fransız nezaketi" konusunda modası geçmiş bir özdeyiş mırıldandığını işitti, sonra ani bir dürtüyle Madam de Mauves'a baktı ve böyle bir dünyada onun ne işi var, diye düşündü. Genç kadın evin önünde durdu. İçeri davet etmeden, Longmore'a, "Öğüdümü tutacağınızı ve bundan böyle vaktinizi Saint-Germain'de ziyan etmeyeceğinizi umuyorum" dedi.

Longmore'un dilinin ucuna bir an, vaktinin ziyan olmadığını belirtecek bayat bir övgü sözü geldi, ama genç kadının bakışındaki sade içtenlik karşısında kaybolup gitti. Euphemia de Mauves, bencillik nedir bilmeyen bir melek gibi yumuşak, ciddi bir tavırla orada öyle duruyordu; bu yüzden, sözlerini övgü kazanmak için öne sürülmüş bir yem gibi kabul etmek, ona

hakaret olacaktı sanki. “Bir iki gün içinde yola çıkacağım” dedi, “ama geri dönmemek konusunda size söz vermiyorum.”

Euphemia yalnızca, “Umarım dönersiniz” diye karşılık verdi. “Sanırım ben, daha uzun süre burada olacağım.”

Arkadaşı, “Vedalaşmak için geleceğim” deyince, uygun bulduğunu gösteren bir gülümsemeyle içeri girdi.

Longmore bir an durdu, sonra doğruca oteline gitmek üzere teras tarafından ağır ağır yürüdü. Ondan bu şekilde, kendi ısrarla istediği yararlı bir amaç uğruna ayrılmak, onu daha iyi tanımasını, ona daha çok hayran kalmasını sağlıyordu sanki. Ancak, içinde adını koyamadığı bir huzursuzluk bulunduğunu sezdi; yarım saat önce sorduğu soruya verdiği kaçamak yanıt, bu duyguyu yatıştırmak şöyle dursun, daha da derinleştirmişti. Bu durumdayken birden, şatonun büyük terasında, korkuluklara dayanmış, purosunu içen Kont de Mauves’la karşılaştı. Kont özellikle dostça bir tavır takınmış gibiydi, tombul beyaz elini ona uzattı. Longmore durdu; yüreğinde beliren keskin, acı bir duyguyla Kont’un yüzüne, dünyanın en değerli eşine sahip olduğunu, bunu bilmediği için kendinden utanması gerektiğini, tüm o görkemli özgüvenine karşın bir kez olsun eğilip karısının gözlerinin derinliklerine bakmadığını haykırmak istiyordu. Daha önce gördüğümüz gibi, Richard de Mauves baktığını düşünüyordu; ancak belli ki, Euphemia de Mauves’un gözlerinde şimdi, beş yıl önce orada olmayan yeni bir şeyler vardı. Konuşurken ikisi de epeyce resmiydi; Kont, Amerika gezisi hakkında şaka yollu birkaç söz söyledi. Sesindeki eda, Longmore’un karmakarışık duygularını yatıştırıcı türden değildi. Amerika Kont’a dev bir şaka gibi gelmişti anlaşılan; ama şimdiki sakin tavrı, böylesine büyük ölçekli şakaların aslında bitmek tükenmek bilmez birer mizah kaynağı olduklarını belirtmekten öteye gitmedi. Longmore genellikle ülkesini savunurken saldırganca davranan biri değildi; ama Kont’un Amerika hakkında yaptığı gelişigüzel değerlendirme, Fransızların yüzeyselliği konusundaki en olumsuz düşüncelerini doğrular nitelikteydi. Kont hiçbir şey anlamamış, hiçbir şey hissetmemiş, hiçbir şey öğrenmemişti; bu eleştirileri yaparken Longmore, göz ucuyla onun soylu yüz çizgilerine baktı; içinden, eğer uzun bir aile şeceresi insanı sonunda böylesine şaşkın bir budalaya çeviriyorsa, Longmore’ların girişimci bir kereste tüccarı kişiliğiyle, ancak şimdiki yüzyılda ortaya çıkmış olmalarına şükretmek gerekir, dedi. Kont de Mauves, Amerika’daki toplum düzeninin başta gelen garipliğine de –bekâr gençlerin yarısını oluşturan genç kızlara tanınan özgürlüğe– değindi elbet;

bu özgürlüğün düşünmeyi seven ziyaretçilere sunduğu “örnekleri” birkaç kez kendisinin de yakından incelediğini itiraf etti; anlaşılan bu yoldaki araştırmaları, orada kaldığı iki hafta boyunca gezisinin en güzel saatleri olmuş. “Kabul etmeliyim ki” dedi, “her seferinde, inceleme konusu genç kızda gördüğüm aşırı açık sözlülük, tüm olumsuz düşüncelerimi yok etti; ayrıca bence bu genç kızlar, kendi başlarının çaresine bakıp, Fransa’da gördüğüm bazı annelerin kızları için yapabildiklerinden daha iyi sonuçlar alıyorlar.” Longmore bu cömert ödün karşısında acı acı gülümsedi ve adamın tepeden bakan küstah tavrına çok içerledi.

Ancak söz, yakında Saint-Germain’den ayrılacağını söylemeye geldiği zaman, Kont’un birden dikkat kesildiğini gördü; pek gurura kapılmadı, ama şaşmıştı. Kont, “Buna çok üzüldüm; bütün yaz bizimle olacağınızı ümit ediyordum” dedi. Longmore birkaç nezaket sözü mırıldandı; kalmasına ya da gitmesine Kont de Mauves neden önem veriyor, anlamamıştı. Kont, “Madam de Mauves’a gerçekten büyük destek oldunuz” diye ekledi. “Emin olunuz ki, ziyaretlerinizi içimden hep şükranla karşıladım.”

Longmore ciddi bir tavırla, “Benim için büyük bir zevkti” dedi. “Bir gün yeniden gelmeyi düşünüyorum.”

Kont bu söze büyük önem verdiğini vurgulayan dostça bir sesle, “Lütfen, geliniz” dedi. “Size olan güvenimi görüyorsunuz.” Longmore bir şey söylemedi; Kont de Mauves düşünceli düşünceli purosundan bir nefes çekip üfledi, çıkan dumanı seyretti. Sonunda, “Madam de Mauves çok değişik bir insandır” dedi. Sonra da, genç dostumuz biraz kımıldayıp, acaba Madam de Mauves hakkında “açıklamada” mı bulunacak diye merak ederken, hanımefendinin kocası sözlerini sürdürdü: “Siz onun yurttaşı olduğunuz için, açık konuşmaktan çekinmiyorum. Bir parça fazla gergin; gördüğünüz gibi dünyanın en tatlı kadını, ama biraz başına buyruk ve karamsar düşünceli. Şimdi de, biliyorsunuz, böyle garip bir yalnızlık merakına kapıldı. Hiçbir yere götüremiyor, hiç kimseyle görüştüremiyorum. Arkadaşlarım gelince, onlara karşı kusursuz derecede nazik davranıyor; ama nezaketi, bir daha gelmek için istek diye bir şey bırakmıyor onlarda. Kendi değerini bilmiyor; her gün arkadaşlarımdan iki üçünün bana, ‘Karın çok tatlı, ama ne yazık ki pek *neşeli* değil’ demelerini bekliyorum. Aslında siz onun çok neşeli bir insan olduğunu anlamışsınızdır. Ancak, tam gerçeği söylemek gerekirse, kendini unutmaya ihtiyacı var. Saatlerce oturup İngilizce kitaplarına kapanıyor ve hayata, bence –siz de öyle düşünmüyor musunuz?– bu kitapların yeryüzüne saçtığı o kahverengi, korkunç sis

tabakasının gerisinden bakıyor.” Kont, Longmore’un sonradan “görkemli” diye tanımladığı bir sükûnetle sözlerine devam etti: “Evli genç kadınların, sizin İngiliz yazarlarını okumalarını pek sağlıklı bulmuyorum ben. Bu yazarlar hakkında çok şey bildiğimi sanmayın; ama evlendikten kısa bir süre sonra bir gün Madam de Mauves’un bana Wordsworth adında, anlaşılan ülkenizde sizlerin büyük değer verdiğiniz bir şairden parçalar okuduğunu hatırlıyorum. Sanki beni ense kökümden kavramış, başımı yarım saat bir kâse lahana çorbasının üstünde tutmuştu: Kimse gelmeden, oturma odasını iyice havalandırmamız gerekecek diye düşündüm. Ama bu dâhi yazarı tanıyorsunuzdur siz. Her ülkenin değişik alanlarda kendi idealleri oluyor, ama ben *bizim* yazarlarımızdan bazılarının yazdıklarını hatırlıyorum da! Her neyse, sanıyorum ki, karım beni bir daha hiç affetmedi ve edebiyat zevki, yemek zevkinden neredeyse farksız bir adamla evlendiğini keşfetmek, onu gerçekten çok sarstı.” Longmore’a doğru döndü, ama gözlerini saatinin zincirine dikerek, “Ancak, siz genel kültür sahibi, dünya halini bilen bir insansınız” dedi. “Her konuda konuşabilirsiniz ve eminim Bay Wordsworth kadar Alfred de Musset’yi de seviyorsunuzdur. Alfred de Musset dahil, bildiğiniz tüm konularda konuşun karımla. Ne aksilik! Gideceğinizi unuttum. O halde, olabildiğince kısa bir sürede geri gelin ve seyahatlerinizi anlatın ona. O da küçük bir yolculuğa çıksa, kendini çok iyi hissedecek, ufku genişleyecektir.” Kont de Mauves bastonunu havada bir dizi kısa ve sert hareketle sinirli sinirli salladı. “Hayal gücü uyanıp canlanacaktır. Biliyorsunuz, katı, aşırı derecede dürüst bir kadındır; böyle bir yolculuk ona, insanın kırılmadan ne ölçüde eğilip bükülebileceğini gösterecektir.” Biraz durdu, purosundan güçlü iki üç nefes duman çekip üfledi. Sonra, kaşlarını anlamlı bir ifadeyle kaldırarak yeniden yanındaki genç adama döndü: “Umarım açık sözlülüğümü takdir ediyorsunuzdur. *Bizden* bir kimseye böyle şeyler söylemeyeceğime inanmanızı rica ederim!”

Akşam olmak üzereydi, yavaş yavaş çekilen aydınlık, havayı hafif altın sarısı toz zerrecikleriyle doldurmuştu sanki. Longmore durup, gözlerini ışık saçan bu parçacıklara dikti; onları hayalinde, mırıltılar çıkaran bir böcek sürüsü biçiminde canlandırdı; hep bir ağızdan, “Çok neşelidir o, çok neşelidir o” diye bir nakarat tutturmuşlardı sanki. Genç adam, Kont de Mauves’a doğru dönerek, kurulmuş gibi, “Evet çok neşelidir” dedi. Kont, neden söz ediyorsun be adam, der gibi dik dik ona baktı. Longmore

yumuşak bir sesle, “Çok akıllı bir kadındır o” dedi, “çok neşeli, çok erdemlidir.”

Kont bir puro daha yakmak için kısa bir süre oyalandı; işi bitince, yüzüne yeniden gelen o güven dolu gülümsemeyle, “Karımı hakkıyla takdir etmediğimi düşünüyorsunuz korkarım ki” diye karşılık verdi. “Dikkat edin, dikkat edin, delikanlı; tehlikeli bir varsayımdır bu. Genellikle bir erkek karısını her zaman hakkıyla takdir eder” dedi. Sonra gülerek, “Hem de, başka birinin karısını değerlendirirken gösterdiğinden daha cömert bir tutumla” diye ekledi.

Longmore sonraları, Kont’un zarif tavrının iyi bir yönünü anımsadı: O sırada bu zarafete bakmış, sözlerinin altında yatan karanlık uçurumun derinliğini ölçmemişti. Ama yerin dibinden gelen bir yankı gitgide güçlenerek sonunda, onun ahlaka duyarlı kulaklarında, en yüksek perdeden çınlamaya devam etmişti. Şu anda içinde uyanan en şiddetli istek, oradan uzaklaşmak ve Kont de Mauves’un gösteriş düşkünü budalanın teki olduğunu haykırmaktı. Birden iyi akşamlar diledi, bunun aynı zamanda veda yerine geçtiğini söyledi.

“O halde kesinlikle gidiyorsunuz, öyle mi?” Kont bunu neredeyse sinirli bir sesle sormuştu.

“Kesinlikle.”

“Ama vedalaşmak için gelirsiniz elbet, değil mi?” Takındığı tavır, gelmemenin kabalık olacağını ima ediyordu; ama düşünceli davranmak konusunda Kont’tan ders almak Longmore’a öylesine gülünç görünüyordu ki, soruyu bir gülümsemeyle geçiştirdi. Kont, sanki ne yapacağını bilemeden kalakalmak kendisi için yepyeni ve tatsız bir duyguymuşçasına kaşlarını çattı. Longmore dönüp oradan ayrılırken arkasından, “Ah, kendinize özgü bir davranış biçiminiz var sizin!” diye mırıldandı; Longmore’la işi bitene kadar, bu değişik davranış biçimine ilişkin başka şeyler de öğreneceğini bilmiyordu.

Genç adam akşam yemeği için otelinde, her zamanki gibi masaya oturdu, ama daha ilk şarap kadehini dudaklarına götürürken, birden düşüncelere daldı ve yudumlamadan içkisini yerine bıraktı. Bu düşünceli hali uzun sürdü; yeniden kendine geldiğinde balığı soğumuştu, ama pek önemi yoktu, çünkü iştahı kaçmıştı. O akşam, öfkenin verdiği bir gayretle bavulunu yerleştirdi. Gayreti etkili olmuş, yerleştirme işi daha yatma vakti gelmeden bitmişti. Hiç uykusu olmadığı için, aradaki zamanı iki mektup yazarak geçirdi. Bunlardan biri, Madam de Mauves’a kısa birkaç satırdı;

ertesi sabah götürmesi için bir uşağa verdiği bu mektupta, Saint-Germain'den hemen ayrılmayı uygun gördüğünü, ama sonbaharda Paris'e döneceğini söylüyordu. İkinci mektubu yazmasının nedeni, bir iki gün önce, Bayan Draper'in bana arkadaşım hakkındaki izlenimlerini bildir, yolundaki ricasını yerine getirmediğini hatırlamış olmasıydı. Şimdi tam zamanı diye düşündü ve altı sayfalık bir mektup yazdı, ama ağırbaşlı bir üslup kullandı; bu yüzden mektubu okurken Bayan Draper bir parça hayal kırıklığına uğradı; genç adamın biraz daha fazla "ah vah" etmesini yeğlerdi o. Ancak bizi asıl mektubun son kısmı ilgilendiriyor.

"Evliliğinden bana ilk kez söz ettiğinde" diye yazıyordu, "başlangıçta bunun tam bir aşk evliliği olduğunu ima etti. Sevgileri sonradan zayıflamış da olsa, sanırım evli çiftlerin çoğu aynı şeyi ileri sürerler; ama bence severek evlenmiş olmak, onun için çoğu kadında taşıdığı anlamdan daha büyük bir anlam taşıyor; çünkü onun aşkı, katıksız bir idealleştirmenin ürünüydü. Kocasının tozpembe bir masal dünyasından çıkma bir kahraman olduğuna inanmış, ancak adamın kapkara bir gerçekler dünyasında bile kahraman olmadığı ortaya çıkmıştı. Şimdi bir süredir durmadan yanılgısının derinliğini ölçüyor; ama henüz dibe ulaştığını sanmıyorum. Tam bilgiden kaçmaya çalışan biriymiş gibi geliyor bana o; acı bir gerçekle iyi kötü bir barış antlaşması yaptıktan sonra, bir süre gözleri kapalı yaşamayı denemekte olan biri sanki. İlahını kaplayan yaldızları, karanlıkta yeniden üstünde görmeye çalışıyor. Hayale kapılmak da yanılmaktır elbet; insan yanılgısının bedelini ödemek zorunda; ama onunki gibi yüce bir çılgınlığın böylesine bayağı bir cezaya çarptırıldığını görmek, gerçekten çok acıklı bir şey. Mösyö de Mauves'a gelince, tepeden tırnağa sığ bir Fransız; itiraf edeyim ki, çok daha iyi biri olsaydı bile, sırf Fransız diye adam yerine koymazdım. Evlenirken aşırı düşüncesizlik ettiği ve kendisini çok sevdiği için, karısını bağışlayamıyor; çünkü öyle sanıyorum ki, yüreğinin bozulmamış bir köşesinde Kont, karısı kendisini ilk başta nasıl görmüşse, kendisinin de aslında öyle olması gerektiğini hissediyor. Orta sınıftan küçük bir Amerikalı kızın, kendisini asıl olduğundan ya da olmak istediğinden daha üstün bir insan diye hayal etmiş bulunması, bir şekilde ona ters geliyor. Karısının gerçek kişiliğini zerre kadar tanımamış; böyle sessiz ve berrak akan tutku sellerini anlayabilmekten çok uzak o. Gerçeği söylemek gerekirse, ben de pek anlıyor değilim, ama gözümün önünde görünce hemen hayran kalıyorum. Aslında karısının da kendisi gibi kötü olduğuna inansa, Kont çok rahatlardı; bana inanmayacaksınız ama, sizi temin ederim,

orada burada dolaşıp, ilgilenebileceğini düşündüğü birtakım adamlara dolaylı bir biçimde, Madam de Mauves'la gönül eğlemek isterlerse, bunun kendisinin de işine geleceği yolunda sözler söylüyor."

V

Paris'e dönünce Longmore hemen "Murray" dizisinden bir "Belçika" rehberi aldı; ertesi sabah Brüksel'e hareket edeceğine kendi kendini inandırmasına yardımı dokunacağını düşünüyordu bunun. Ancak ertesi sabah gelip çatınca birden, yolculuğa hazırlanmak için Louvre Müzesi'ndeki Flaman ressamları daha yakından tanıması gerektiğini düşündü. Müzeyi gezmek tüm bir sabahını aldı, ama yola çıkmasını çabuklaştırmak açısından pek yararı olmadı. Saint-Germain'den apar topar ayrılmıştı, çünkü Madam de Mauves'a duyduğu saygı yüzünden, kocasının üstü kapalı yaptığı o bayağı teklifi kabul ettiğini düşündürecek bir davranışta bulunmaması gerekiyordu. Ancak, bu kaygıyı artık giderdiği için, arkadaşını gitgide daha da artan bir heyecanla düşündüğünü sezdi. Issız bulvarda kararsızca dolaşıp durmak, bu ateşli isteğin bir göstergesi olamazdı, ama Saint-Germain'den sekiz yüz kilometre uzaklara gitmek fikri de ona korkunç geliyordu. Gene de pek budalaca davrandığını hissediyor, tedirgin tedirgin geziniyor, bir sonraki trenle yola çıkacağım, diye kendi kendine söz veriyordu. On-on iki tren kalktı, ama o hâlâ Paris'teydi. İçindeki bu sızı beklemediği bir şeydi; bir yandan mağaza vitrinlerine bakarken, bunun bir "tutku"ya işaret edip etmediğini düşünüyordu. Tutku sözcüğünden oldum olası hoşlanmazdı; bu sözcüğün ifade ettiği anlama hep kuşkuyla bakarak büyümüştü. Bir gün "gerçekten" âşık olursa, bunu bilinmedik acılar, ıstıraplar, pişmanlıklar yaşamadan, tam bir vicdan rahatlığıyla, büyük bir güven ve sevinç içinde yapabilmeyi dilemişti. Şimdi hissettiği duygu, hayranlığın yanı sıra, acıma ve öfke karışımı bir duyguydu; tereddütlerle, kuşkularla, korkularla diken üstündeydi sanki. Avrupa'ya Flaman ressamları, tüm öteki sanatçıları görmek için gelmişti, ama Van Eyck'in ya da Memling'in hangi bukle bukle sarı saçlı azizesi, Saint-Germain'in o yalnız kadını kadar ilginç olabilirdi ki? Genç adamın huzursuz adımları sonunda onu, iki yanı köşklerle çevrili caddeden geçirerek, bu caddenin sonundaki Bois de Boulonge'a götürdü.

Yaz başlamıştı artık; gölün kıyısındaki araba yolu boştu, ama kanepelerde ve iskemlelerde insanlar tembel tembel oturuyorlardı; ayrıca

büyük kır kahvesinin cıvıl cıvıl bir havası vardı. Yürüyüş Longmore'un iştahını açmıştı; kahveye girdi, açık havada bahçeye yerleştirilmiş küçük şık masalara baktı; yüzüncü kez, Fransa'da bu işleri her yerdekinden ne kadar daha iyi yaptıklarını düşünerek yemeğini ısmarladı.

Garson yumuşak bir sesle, "Yemeğinizi bahçede mi, yoksa içeride salonda mı yiyeceksiniz efendim?" diye sordu. Longmore bahçeyi seçti; binanın duvarına koca bir küme haziran gülünün sardırılmış olduğunu görünce, oraya yakın bir masaya oturdu ve yemeğini burada, bembeyaz bir örtünün üstünde, pırıl pırıl porselen tabaklar içinde yedi. Masası bir pencereye yakındı, oturduğu yerden salonun bir köşesi görülüyordu. Gözleri, açık duran pencereden hemen içeride, belli ki biriyle oturan bir kadına ilişti; ama perde, kadının karşısındaki kişiyi gizliyordu. Çok hoş bir kadındı; Longmore, nezaket kurallarının elverdiği ölçüde, sık sık bakıyordu ona. Bir süre sonra kim olduğunu merak bile etmeye başladı; sonunda da, kendilerine dilediğiniz kadar bakmanın nezaketsizlik sayılmayacağı kadınlardan biri olduğu kuşkusuna kapıldı. Genç kahramanımız istese, onun karşısındaki kimseye yaptığı gibi, tüm dikkatini kadının üzerine çevirmekte kendini daha özgür sayabilirdi artık. Fransızların "esmer güzeli" dedikleri türden bir kadındı; bu konulardaki beğenisi fazlaca tutucu olan Longmore, kadının yüzünün çarpıcı hatları ile daha da göz alıcı rengini çok çekici bulmadı, ama onda gördüğü halinden hoşnutluk ifadesine hayran olmuştu.

Genç kadın belli ki çok mutluydu; mutluluğu bir saflık havası veriyordu ona. Her kimse, arkadaşının söyledikleri tam gönlüne göreydi, çünkü yüzüne yayılan rahat bir gülümsemeyle oturduğu yerden adamı dinliyor, ara sıra sözünü kesiyor, bir yandan ağzındaki şekerlemeleri çıtırdatarak çiğnerken, anlaşılan aynı derecede rahat biçimde bir karşılık mırıldanıyor ve görünüşe bakılırsa, bu karşılığın etkisiyle adam yeniden konuşmaya başlıyordu. Genç kadın dünya kadar şampanya içti, bir yığın çilek yedi; çileği, şampanyayı ve kendisinin kuşkusuz *bêtises*[9] dediği şeyleri çok seven biri olduğu açıkça ortadaydı.

Longmore masaya oturduğu sırada, onlar yemeklerini yarılamışlardı; bitirip kalktıklarında, o hâlâ yerindeydi. Kadın şapkasını iskemlesinin yukarısındaki bir çiviye asmıştı, arkadaşı şapkayı alıp ona vermek için masanın yanından geçti. O, şapkayı alırken, kadın elbisesindeki bir şarap lekesine bakmak için başını öne eğdi; yaptığı hareket, son derece güzel boynunun ense kısmını açığa çıkarmıştı. Adam bunu gördü; salonda kendileri dışında hiç kimsenin bulunmadığını da görmüştü anlaşılan; ama

Longmore’un görüş alanı içinde durduğunu fark etmedi. Birden eğildi ve çapkınca o açık, güzel enseye bir öpücük kondurdu. Longmore, kadına bu iltifatı yapan kişiyi hemen tanıdı: Adam, Richard de Mauves’du. Kendisine iltifat edilen kadın, Kont’un yüzündeki parlak gülümsemeyi ayna gibi kullanarak, şapkasını giydi; sonra birlikte arabalarına doğru giderlerken bahçeden geçtiler. İşte Richard de Mauves karısının genç arkadaşını ilk kez o sırada fark etti. Hızlı bir bakışla, Longmore’un açık pencereye karşı konumunu hesapladı, durup onunla konuşmak için birden içinde beliren dürtüyü bastırdı. Kadının geçmesi için bahçe kapısını açarken, hiç istifini bozmadan başını eğerek genç adamı selamlamakla yetindi.

O akşam Longmore bir tren yolculuğu yapmasına yaptı, ama Brüksel’e değil. Brüksel’e aldırdığı yoktu artık, şimdi dünyada tek önem verdiği şey, Madam de Mauves’du. Zihnindeki bulutlar birden dağılmış, gökyüzü aydınlanmıştı; acıma duygusu ile öfke beyninde hâlâ zonkluyordu, ama meydan şimdi tümüyle bu iki duyguya kalmıştı; boşalan alanda diledikleri gibi at koşturabilirlerdi artık, çünkü tereddütler ve kuşkular apar topar ortadan çekilmişti. Longmore, genç kadının sergilediği teslimiyet ile içine düştüğü onur kırıcı durum konusunda kendisinin yapabileceği pek bir şey bulunmadığını hissediyordu; gene de, huzurlu bir geçmişle arasındaki tüm bağları feda etmek pahasına bile olsa, az çok elinden gelen her yardımı büyük bir sevinçle ona sunarak, katı bir direnişin, inanç ve güvenin yerini tutamayacak, değersiz bir davranış biçimi olduğunu göstermeye hazırdı. Huzurlu geçmişindeki hiçbir şey, şimdi doğru Saint-Germain’e geri gitme kararı kadar keskin bir mutluluk duygusu vermemişti ona. Geri dönüşünü nasıl savunacak, ateşli duygularını nasıl açıklayacaktı, bunları pek dert ettiği yoktu. Anlaşılmak istediğinden bile emin değildi; yalnızca göstermek istiyordu ki, Madam de Mauves’un hoyrat kaderiyle böyle baş başa kalmasında, Longmore’un kendi işlediği herhangi bir kusurun payı olmamıştı. Onunla “sevişmek” için belirgin bir istek hissetmiyordu; içindeki özlemin temel niteliğini dile getirebilseydi ona, işlediğiniz hatanın yarattığı duygularla kül rengine boyalı gördüğünüz bir dünyada, pırıl pırıl dürüst bir adamın bulunduğunu hatırlamanızı isterim, derdi. Ancak, Euphemia de mauves bunu, onun anımsatmak için geri dönmesine gerek kalmadan da anlamış olabilirdi elbet; ayrıca, itiraf etmek gerekir ki, Longmore ertesi sabahı beklerken, genç kadının sesinin nasıl çıkacağının merakı içindeydi.

Ertesi gün her zamanki ziyaret saati olan ikindi vaktine kadar bekledi; ama kapıda evin hanımının evde olmadığını öğrendi. Hizmetçi ormanda kısa bir yürüyüşe çıktığını söyledi. Longmore bahçenin içinden geçerek küçük kapıdan patikaya çıktı; yarım saat her yanı aradıktan sonra, onun yeşilliklerle kaplı dar bir yolun sonundan kendine doğru geldiğini gördü. Longmore ortaya çıkınca, genç kadın sanki yönünü değiştirmek istercesine bir an durdu; sonra onu tanıyınca, yavaş yavaş yaklaştı ve uzattığı eli tuttu.

Güzel gözlerini ondan ayırmadan, “Bir şey olmadı değil mi, hasta falan değilsiniz ya?” dedi.

“Bir şeyim yok; Paris’e gidince, Saint-Germain’i ne çok sevmeye başladığımı anladım, o kadar.”

Genç kadın ne gülümsedi, ne de bunu bir iltifat saymış gibi göründü; yeniden ortaya çıkışından hiç hoşlanmamış gibi geldi Longmore’a. Ama emin değildi, çünkü hemen, yüz ifadesinin baştan aşağı değişmiş bulunduğunu fark etti. Anlaşılan kendisi yokken önemli bir olay olmuştu. Gözlerinde okuduğu şey, artık denetimli bir hüzün değil, son zamanlarda davranışlarını her şeyden çok yönlendiren o güçlü huzur düşkünlüğüyle çatışan ve genç kadına derin deneyimlerin asla huzur verici olmadıklarını zorla öğreten keder ile ıstıraptı. Yüzü solgundu, belli ki çok gözyaşı dökmüştü. Longmore yürek atışlarının hızlandığını hissetti –şimdi arkadaşının sır perdesini biraz aralamıştı sanki. Euphemia kendisine hâlâ kaygılı bir yüzle bakıyordu –genç adam sanki geri gelişiyle renksiz bir nezaket gösterisinin gizleyemeyeceği boyutlarda sıkıntılara yol açmış gibiydi. Longmore döndü ve birlikte yürümeye başladılar; bir süre ikisi de konuşmadı; sonra genç kadın birden, “Bana doğruyu söyleyin Bay Longmore” dedi, “neden geri geldiniz?”

Longmore ona doğru eğildi; sonra, genç kadını korktuğu şeyin doğru çıktığına inandırıp telaşlandıran bir tavırla yeniden doğruldu. “Çünkü geçen gün size sorduğum sorunun gerçek yanıtını öğrendim. Mutlu değilsiniz; size sunulan koşullarda mutlu olamayacak kadar iyisiniz siz” dedi; bir yandan onun itirazına karşı çıkan bir harekette bulunarak devam etti: “Madam de Mauves, biliyorsunuz, siz düşündüğüm ölçüde mutsuzken, ben nasıl mutlu olabilirim ki? Sizin için yalnızca üzülüp, kendimi çaresiz hissettiğim sürece, hiçbir şeyle ilgilenemem ben. Paris’te geçirdiğim kasvetli günlerde anladım ki, hayatta en önemsediğim şey, sizi her gün görebilmek için elimdeki bu değerli fırsat. Sizi çok beğendiğimi söylememin büyük bir kabalık olduğunu biliyorum; size karşı, sanki bana herhangi bir şikâyette

bulunmuşsunuz ya da benden yardım istemişsiniz gibi davranmak, size hakarettir.” Başını hızla uzaktaki Paris’e doğru salladı. “Ama sizi temin ederim, orada güçlü bir dostluk duygusu uyandı içimde. Güçlü duygular budalaca bastırılırsa patlarlar” dedi. “Ne var ki, yüreğinizdeki tüm acıları bana açmış olsaydınız bile, pek bir şey fark etmezdi; çünkü şimdi söylemem gerekenden daha fazlasını söyleyemezdim size: Hayatta en çok ümit bağladığınız, size en azını vermişse, benim saygı ve bağlılığım, uğrunuzda hiçbir hizmetten geri durmayacak, hiçbir güveninizi boşa çıkarmayacaktır.”

Genç kadın şemsiyesinin ucuyla toprağa birtakım işaretler çizmeye başlamıştı; ama durdu ve hiç kımıldamadan dinledi; hareketsizliğini bozan tek şey, Longmore’un konuşması bitince, dinginliğini dikkatle korumaya çalıştığı yüzünde beliren bir kızarma oldu. Longmore, sözlerinin onu duygulandırdığını anlamıştı; bunu ilk fark ettiği an, hayatının en mutlu anıydı. Sonunda Madam de Mauves gözlerini kaldırdı; bu gözlerdeki, daha fazla üstelemeyin, diye yalvaran ifade genç adamın içine işledi.

Genç kadın sakince bir tavırla, “Teşekkür ederim, teşekkür ederim!” dedi; ama gerçek duyguları bu sahte sakinliği hemen bozuverdi; on saniye süren bir titremeyle sarsıldı, hıçkırıklara boğuldu. Gözyaşları geldikleri gibi çabucak dindi; ama bu yaşlar Longmore’un içini çok rahatlattı. Madam de Mauves’a karşı içinde hep tanımlayamadığı bir korku hissetmişti; onun yaşamının, bir biçimde, sanki kendisininkinden daha derin bir inanç, daha güçlü bir iradeyle beslendiği düşüncesini taşımıştı hep; ama bastırmaya çalıştığı bu beş altı hıçkırık yüreğinin en derin duygularını ortaya çıkarmış, Longmore’u, aslında onun takdirle karşılanacak, yumuşak bir kadın olduğuna inandırmıştı. “Özür dilerim” dedi genç kadın, “sizi dinleyemeyecek kadar tedirgin durumdayım. Bugün bir düşmanla başa çıkabilirdim, ama bir dosta dayanabilecek güçte değilim.”

Longmore, “Metin davranarak kendinizi öldürüyorsunuz siz; sizin sorununuz bu işte!” diye haykırdı. “Bir dostun sesine kulak verin; kendiniz için değilse bile onun hatırı için dinleyin. Size karşı hiçbir zaman en ufak bir acıma duygusu göstermeye kalkışmadım ben; siz de durumunuza beni acındırmaya çalışmakla suçlayamazsınız kendinizi.”

Genç kadın sanki bu sözlerin etkisiyle çevresine bakındı; ama bakışları söylenecekleri dinlemeye pek istekli olmadığını gösteriyordu. Ancak, yolun kenarında yatan ve birkaç akşam önce üstünde dinlendikleri kütüğü fark edince, zarif bir biçimde durumu kabullendi, gitti oraya oturdu. Önünde

durup sessizce onu izleyen Longmore, ağzını hiç açmadığı halde arkadaşının, eğer şimdi acındırıyorsa, kendisinin de en azından çok dikkatli ve düşünceli davranmasını beklediğini anladı.

Yanına otururken, “Dün bir şey öğrendim” dedi, “ve öğrendiğim şey bana ne kadar yalnız olduğunuzu çok iyi gösterdi. Siz dürüstlüğün ta kendisisiniz, oysa çevrenizdekilerde dürüstlükten eser yok. Siz saflığa, görev ve şeref duygularına inanırsınız; oysa bunların her gün çiğnendiği bir çevrede yaşıyorsunuz. Öfkeyle boş yere kendi kendime, nasıl olup da böyle bir dünyaya düştüğünüzü, kör kaderin sizi neden benim önüme daha önce çıkarmadığını soruyorum.”

Genç kadın biraz bekledi; dümdüz önüne, yere baktı. “Sizin gibi ben de çevremden hoşlanmıyorum; ayrıca, sevdiğim için girmiş de değilim. Ancak, toplumun hangi kesiminde, insanın güvenebileceği kimseler var ki? İtiraf edeyim, kimi zaman erkekler de kadınlar da bana pek zavallı yaratıklarmış gibi geliyorlar. Sanırım ben aşırı romantik biriyim; baştan beri öyleyim. Ne yazık ki, şairler gibi benim de, insanlara hak ettikleri ceza ya da ödülün verilmesinden hoşlanan bir yanım var. Hayat katı bir düzyazıdır; düzyazıyı şikâyet etmeden okumayı öğrenmemiz gerek. Sanırım eskiden tüm düzyazıların Amerika’da olduğunu düşünüyordum; çok budalalık etmişim. Ben, kendi yarattığı kuramlara tehlikeli bir biçimde gönülden bağlanıveren cahil bir kızken neler düşünür, nelere inanır, ne ümitler beslerdim, bunları şimdi size anlatmaya dilim varmaz. Kimi zaman, o günlerde içimde uyanan bazı istekleri, boş hayalleri hatırlayınca şaşıp kalıyor, hayata yanlış bakışımın beni şimdi yakındıklarımdan daha büyük sıkıntılara sokmamış olmasına hayret ediyorum. Size anlatmaya kalksam belki de gülümsemeyle karşılayacağınız bir düşüncem, bir inancım vardı. Bu güçlü inanç içimde garip bir biçim almış, ama gene de güçlü inançların tüm tatlılık ve ateşinden hiçbir şey yitirmemişti. Çok büyük bir adım atmama neden oldu; ama şimdi, deneyimin ışığı altında eriyen, belli belirsiz, yanıltıcı bir etken olarak çok gerilerde kaldı bu inanç. Gücünü yitirdi, ama yok olmadı daha. Eminim bazı duygular, ancak bizimle birlikte ölüyorlar; bazı hayallerimiz, yaşamamız için yürek atışlarımız kadar gerekli bize. Hayatın kendisi bir hayaldir denir; bu dünyanın gelecekteki bir gerçeğin gölgesi olduğu söylenir. O halde, hayat bir bütündür ve yanılgılarla dolu zayıf bir insan olmak, utanılacak bir şey değildir. Yalnızlığıma gelince, bunun pek önemi yok; kısmen inatçılığımın bir sonucu bu. Hizmetimi gören kız –kendisi tam bir pırlanta parçasıdır– ağzını her açışında yalan söylediği için, zaman

zaman kendimi kaybedercesine mutsuz oluyor, gerçeği söylemek gerekirse, çılgın gibi kendi yurdumu özlüyorum. Kimi anlar oluyor, keşke New England'lı yoksul bir papazın kızı olsaydım da, iki karaağacın altında tüm işlerini kendim yaptığım beyaz küçük bir evde yaşasaydım, diyorum."

Ağır ağır ve duygularını belli etmeden, kendini zorlayarak konuşmaya başlamıştı; ama sonunda sanki konuştukça rahatlıyormuş gibi çabuk çabuk devam etti: "Evlenince, önceleri bana çok tuhaf, sonradan çok korkunç, en sonunda da doğrusu çok önemsiz gelen şeylerle ve insanlarla tanıştım. Başlangıçta, gördüklerim karşısında pek üzülüyor, kaygılanıyor, onlara acıyordum; ama kısa bir zaman sonra, gözyaşı dökmeye değmediklerini düşünmeye başladım. Sonsuz denilen dostlukların bozuluverdiğini, tesellisiz acıların dindiğini, kıskançlıkların, kibirlerin birbirleriyle kıyasıya yarıştığını gördüm; gördüklerimi anlatacak olsam, siz de kabul ederdiniz ki, bizim yaradılışımızdaki insanlar, ne bu tür sıkıntıları, ne de onları gidermek için yapılanları anlayabilirler. Geçen yıl köydeyken, bir arkadaşım bana son derece acıklı bir mektup yazdı; kocasının kendisini aldattığını öğrenince, dünyalar başına yıkılmış sanki; Paris'e dönünce hemen kendisini görmeye gittim. Aradan bir hafta geçmişti; daha önce bundan da garip şeylerle karşılaştığım için, belki eski neşeli hali geri gelmiştir diye düşünüyordum. Durum hiç öyle çıkmadı; hâlâ çok üzüntülüydü; ama neye üzülüyordu? Utanmaz bir kadının hayâsızca davranışına. Diyelim ki kadının adı Madam de T.. Siz şimdi bu Madam de T.'yi, arkadaşımın kocasının kendi karısına tercih ettiği kadın sanacaksınız. Hiç ilgisi yok; adam ömründe görmemişti kadını. O zaman Madam de T. kimdi? Zalim Madam de T., sadakatle Mösyö de V.'yi seven kadındı. Peki, Mösyö de V. kimdi? Mösyö de V. –her neyse; kısacası, arkadaşım yüreğinde aynı anda iki kıskançlık birden besliyordu. Kendisine neler söyledim, pek bilmiyorum; ama bağışlanmaz bir şeyler söylemiş olmalıyım ki, benimle bir daha hiç konuşmadı. Aradan kısa bir süre geçti; kocam, artık Paris'te oturmayalım diye bir öneride bulundu; sevinerek kabul ettim, çünkü neşem kaçmış, çevremdeki insanların pek sıkıcı buldukları bir insan olup çıkmıştım. Ben uzak bir köyde yaşamayı, örneğin Auvergne'ye gitmeyi (orada kocamın bir evi var) tercih ederdim. Ama kocam Paris'ten büsbütün vazgeçemez; onun için bilinçli bir uzlaşmayla Saint-Germain'i seçtik."

Longmore anlamlı anlamlı, "Bilinçli bir uzlaşma!" diye yineledi. "Sizin tüm yaşamınız böyle."

Genç kadın derhal, “Pek çok kimsenin yaşamı böyledir” dedi. “Gürültü patırtıdan hoşlanmayan çoğu insan uzlaşarak yaşıyor; ayrıca, uzlaşmak, büyük acılar çekmekten daha iyidir elbet. Kuramsal açıdan uzlaşmacılığı nasıl savunabiliriz, emin değilim; ama bahtsız bir zavallı ne yapıp yapıp kaderiyle uzlaşmanın bir yolunu bulmuşsa, ben tutup hemen bu uzlaşmadaki zayıf yönleri göstermeye kalkışmam.” Ama bu sözler ağzından çıkar çıkmaz, sanki söylediklerinin kendi durumuyla ilişkisini hafifletmek istercesine, dostça bir tavırla güldü.

Longmore, “Daha iyi bir önerisi yoksa, insan kesinlikle böyle bir şey yapmamalı elbet” dedi. “Ama benim zihnimde sizin için hayal ettiğim, uzlaşma gerektirmeyecek bir yaşama biçimi var; çünkü uzlaşma zorunluluğu, iyilik ve doğruluğa yatkın kimselerin karakterini bozan bir etkendir. Benim gördüğüm kadarıyla, siz huzurlu, derin, noksansız bir mutluluğa erişmiş olmalıydınız; oda hizmetçiniz bir *pırlanta parçası* olmayabilir, ama günde bir yalandan fazlasını kıvırmamalı; yaşadığınız toplum fazlaca taşralı olabilir, ama –insanlar hakkındaki olumsuz düşüncenize rağmen– erdemli, sağlam kimselerdir bunlar; kıskançlıkları ve kibirleri pek zararsız türdendir, sıradışı kötülükleri yoktur, zina nedir bilmezler.” Bir an durduktan sonra, “Kendi inancınızdan, kendi ırkınızdan olan, kendi ruhsal yapınıza uygun –sizi yürekten sevecek bir koca– düşünmüştüm” diye ekledi.

Madam de Mauves başını sallayarak ayağa kalktı. “Çok iyisiniz; benim için böylesine parlak hayaller kurmak zahmetine girmişsiniz. Hayaller boş şeylerdir; bizler, elimizden geldiğince, içinde bulunduğumuz gerçekleri iyileştirmeye çalışmalıyız.”

Longmore bunu, genç kadının güçlüklere dayanma konusundaki inatçılığına verdi ve sinirlenerek, “Ancak gene de, *sizin* ‘içinde bulunduğunuz’ gerçekler, yanılmıyorsam, son zamanlarda yaşam felsefenizi şiddetle zorlayan bir biçim aldı” dedi.

Genç kadın sanki tam o sırada Longmore’a, durumuna üzülmekte fazla aşırı gittiğini söylemek üzereydi, ama gözlerinde iki damla yaş belirdiğini görünce, ilgisinin hafife alınamayacak bir sevgi ve bağlılığa dayandığını anladı. “Yaşam felsefesi mi?” dedi; sonra duygu taşan bir sesle, “Yaşam felsefem yok benim. Tanrı’ya şükür ki yok!” diye haykırdı ve hemen arkasından ekledi: “Sanıyorum, dünyada vicdanımdan başka hiçbir şeyim yok benim, Bay Longmore –size bunu söylemenin tam sırası– peşimi bırakmamakta kararlı, söz dinlemez bir vicdan duygusu dışında hiçbir

şeyim yok. Bu, sizinle gerçekten aynı inanç ve aynı ırktan olduğumu kanıtlar mı, bilemem; ayrıca, sizin de hakkında aynı şeyleri söyleyebileceğiniz bir vicdanınız var mı? Boş bir kibirle konuşuyor değilim; çünkü inanıyorum ki, vicdanım alçakça bir şey yapmamı engelleyebilirse eğer, yüce bir davranışta bulunmama da engel olacaktır."

Longmore üstüne basa basa, "Bunu duyduğuma çok sevindim" diye karşılık verdi: "Bu sözleriniz, bizim birbirimiz için yaratıldığımızı kanıtlıyor. Açıkça belli ki, ben de hiçbir zaman öyle pek romantik davranacak bir insan değilim. Ama gene de, benim durumumda, sözünü ettiğimiz o itirazcı, aksi organın, gerçekten çok iyi bir amaç uğruna, hiç değilse bir süre için, büsbütün kapı dışarı edilmese bile, gözleriyle dili bağlanabilir diye düşünüyorum." Sonra aynı alaycı tavırla sordu: "Sizin içinde bulunduğunuz durumda, susturulmasına kesinlikle olanak yok, öyle mi?"

Ancak, genç kadın bu konuşma biçimi karşısında ciddiliğinden ödün vermedi. Ağır ve kaygılı bir sesle, "Vicdanınızla alay etmeyin" dedi. "Kutsal şeylere dil uzatmak diye, bir tek bunu bilirim ben."

Sözleri biter bitmez, beklenmedik bir ses karşısında birden arkasına döndü; aynı anda Longmore, durdukları yerden biraz ötede, kendi yollarıyla kesişen bitişik yoldan gelen bir ayak sesi işitti.

Madam de Mauves hemen, "Mösyö de Mauves bu" dedi ve yavaş yavaş o yöne doğru ilerledi. Görmeden nasıl bildi diye şaşan Longmore, kocası ortada belirinceye kadar arkadaşına yetişmişti. Ormanda tek başına yürüyüşe çıkmak, Kont de Mauves'un alışık olduğu bir eğlence türü değildi; ama bugün sakin sakin dolaşmaya karar vermişti anlaşılan. Güzel kokulu bir puro içiyordu; kaygısız düşüncelere dalmış bir kimse tavrıyla, başparmağını yeleğinin kol evine geçirmişti. Karısını arkadaşıyla birlikte görünce şaşırarak birden durdu; Longmore'un gözünde, küstahlığın doruğu demekti bu şaşkınlık. Kont bakışlarını hızla birinden ötekine çevirdi; kendisine bakan genç adamı kısa bir an dik dik süzdü, sonra soğuk bir nezaketle şapkasını kaldırdı.

Karısına dönerek, "Beyefendi geri gelmiş ha? Bunun için sizi kutlayabilirmişim meğer, bilmiyordum" dedi.

Madam de Mauves hemen atıldı:

"Böyle sevindirici bir olayı ben de beklemiyordum, yoksa derhal size haber verirdim."

Beti benzi atmıştı; Longmore bunun sert bir tartışmadan sonra karıkoca arasındaki ilk karşılaşma olduğunu hissetti. Kont'a dönerek, "Geri gelişim benim için de beklenmedik bir şey oldu. Buraya dün akşam döndüm" dedi.

Kont de Mauves, sanki sınırlı bir ilgiye uygun düşecek ölçüde bir memnuniyet ifadesi belirterek, "Benim sizi ağırlamam gerekmiyor. Madam de Mauves konukseverlik görevlerini iyi bilir" dedi, eğilip bir kez daha selam vererek yürüyüşüne devam etti.

Genç kadın arkadaşıyla birlikte yeniden eve doğru yürümeye koyuldu; ikisi de sessizliği bozmaya istekli görünmüyordu. Kont'la geçirdikleri birkaç dakika Longmore'u öfkelendirmiş, biraz önce önünde açılmaya ve neredeyse aydınlanmaya başlayan yeni ufuklara gölge düşürmüş, umutlarını kırmıştı. Yürürlerken yol arkadaşını dikkatle izledi; yaşadığı son sıkıntının ne olduğunu merak ediyordu. Kocasından kendisini suçlayıcı herhangi bir söz işitmiş gibi davranmıyordu ama, onunla karşılaşmak genç kadında artık konuşma isteği bırakmamıştı. Ancak gene de, aralarında açıkça bunalım yaratacak bir olay geçmişse, kocasına etkili bir biçimde karşı çıkmasını ya da onunla bağlarını koparmasını engelleyen neydi? Longmore'un bu konuda boş yere kafa yormaktan başka yapabileceği bir şey yoktu. Madam de Mauves neden kuşkulanıyordu? Ne kadar bilgi sahibiydi? Kabullendiği durum neydi? Kocasını ne ölçüde bağışlamıştı? Özellikle de, bildiklerini ya da kuşkularını, biraz önce kendisinde bulunduğunu neredeyse kesin bir dille söylediği o güçlü düşüncelilikle nasıl bağdaştırıyordu? Genç adam yüreği burkularak, "Bir zamanlar sevmişti onu" dedi. "Euphemia de Mauves için bir kez sevmek, sonsuza kadar bağlanmak demektir. Sivri zekâlı kocası, onu fazla ağırbaşlı buluyor. Budala bir şair ne ad verirdi buna acaba?" Çaresizlikten içi sızlaya sızlaya yeniden, kendi ters mantığıyla, onun anlaşılamaz, erişilemez, tartıya gelmez bir kadın olduğunu hissetmeye başlamıştı. Birden bastonunu havada üç kez şiddetle salladı; Madam de Mauves dönüp baktı. Bu hareketin şu anlama geldiğini tahmin edemezdi elbet: Gerçekleşmesi olanaksız güçlü bir arzunun yerini alacak en iyi şey, umutsuzluk ateşidir.

Madam de Mauves evinin oturma odasında, Longmore'un birkaç gün önce terasta gördüğü Mösyö de Chalumeau adındaki ufak tefek, yaşlıca Fransız beyle karşılaştı. Gene Madam Clairin'i ziyarete gelmişti; ama görümcesi içeri girince, Madam Clairin yerinden kalkıp kahramanımızın yanına geldi. Longmore otuz yaşında hâlâ safça bir gençti ve bu hanımın kararlı, büyük saldırısı karşısında korkuya kapılıyordu. Son

görüşmelerindeki beceriksizliğine rağmen genç hanımın teveccühünü yitirmediğini anlayınca, belli ki özgüveni yeniden sarsılmıştı; madamın kendisine yaklaşmak için yeni bir yol kullanmaya hazırlandığından kuşkulanınca, sıkıntısı büsbütün arttı.

Madam Clairin cilveli bir edayla, “Demek Brüksel’den orman yolunu kullanarak döndünüz?” dedi.

“Brüksel’e gitmedim. Dün Paris’ten geldim buraya; tek yol olan trenle geldim.”

Madam Clairin çok etkilenmişti. “Şimdiye kadar biraz hayat deneyimi olup da Saint-Germain’i böylesine seven hiç kimseye rastlamadım ben. İnsanlar genellikle burayı korkunç derecede sönük, sıkıcı bulduklarını söylerler.”

Longmore yüksekten bakan bir tavrı beceremediği için kendi kendine kızdı, ama altta kalmamakta kararlıydı. “Size söylenecek pek nazik bir söz değil bu” dedi.

Madam Clairin şen şakrak, “Bana neden nazik davransınlar ki?” diye yakındı. “Buradaki en sönük kişiyim ben. Saint-Germain’i sıkıcı bulan beyler, görümcemle ilişkilerinde sizin kadar başarılı değiller.”

“İsteseler kolayca olabilirlerdi. Madam de Mauves son derece iyi bir insan.”

Madam Clairin koca yelpazesini silkerek açtı, “Onun iyiliği kendi ülkesinden olanlara karşı!” dedi.

Longmore sesini çıkarmadı; bu sözlerin söyleniş biçimini tiksindirici bulmuştu. Madam Clairin bir süre genç adama baktı, sonra gözlerini evin hanımına çevirdi; başı hafifçe öne eğik, bakışları pencereden dışarı kaymış durumda, Mösyö de Chalumeau’nun nükteli sözlerinden birine daha kulak veriyordu. Madam Clairin birden, “Şu güzel kadına âşık olmadığınızı söylemeye kalkmayın bana sakın” diye fısıldadı.

Longmore, o zamana kadar kullandığı en yaratıcı Fransızca’yla, “*Allons donc!*”[10] dedi. Hemen arkasından ayağa kalktı, acele vedalaşıp oradan ayrıldı.

VI

Longmore, Madam de Mauves’u yeniden görmeye gitmek için aradan birkaç gün geçmesini bekledi; arkadaşının son görüşmelerindeki içten sözlerini genel bir davet sayıyormuş gibi görünmemesi büyük önem

taşıyordu. Bu fedakârlık için kendini çok zorlaması gerekmişti; çünkü umutsuz âşıklar, dünyanın en sabırlı kişileri değildirler; ayrıca içinde sürekli bir korku vardı: İnanıyordu ki, kendisinin ancak kıyılarında dolanıp durduğu bu çevrenin derinliklerinde, bir gün o büyük yüzleşme saati gelip çattığında, Kont de Mauves belki de karısındaki gönül yüceliğinin büyüsüne kapılacak ve değişecekti. Geçmişte hovarda erkeklerin, Tanrı'nın rızasını kazanacak biçimde değişip doğru yola geldiklerini gösteren bir sürü örnek vardı; ayrıca, Madam de Mauves'un karakter yapısının kusursuzluğu, kocasını değiştirmek için kullanacağı her türlü yolu, Tanrı katında kutsal saydıracaktı. Kendi kendine, seçeceği yol beni ilgilendirmez, diye yineleyip duruyordu; ayrıca ona beslediği hayranlık, özünde, genç kadının dilediği gibi davranmasını onaylamayı gerektiren bir hayranlıktı; ama gene de, Madam de Mauves bu ilgiye, karşılığı sırf toplumda geçerli bozuk paralarla ödenebilecek bir şey diye bakacak olursa, o zaman genç adam kendini, sevincin, mutluluğun neredeyse terk ettiği bir dünyada yaşamak zorunda kalmış biri gibi hissedecekti.

Sonunda geri gittiğinde, önce Madam Clairin'in gayretkeş konukseverliğini göğüslemek zorunda kalacağını görerek canı sıkıldı. Yazın kusursuz güzellikteki ilk sabahlarından biriydi; oturma odası, açık pencerelerden giren kokularla, kuş sesleriyle öylesine dolup taşıyordu ki Longmore, Madam de Mauves'la gene ormanda bir iki saat dolaşabilmeyi ümit ediyordu. Ama görümcesi, daha saçları yapılmamış durumda, bu ezgi cümbüşünün ahengini bozan cırlak bir bakır saz gibi ortada beliriverdi. Tam o sırada uşak, hanımının kendisini göremeyeceği haberini getirdi. Madam özür diliyor, rahatsız olduğu için Bay Longmore'la görüşemeyeceğini bildiriyordu. Longmore, yüzünde nasıl bir hayal kırıklığının belirdiğini ve bunu gören Madam Clairin'in neler düşüneceğini biliyordu; bu nedenle neredeyse saldırgan, sert bir tutum takınmaya karar verdi. Madam Clairin'in dilediği de buydu anlaşılan. Genç adamı şaşırtmak istiyor ve eğer yanılmıyorsa, bunu nasıl başaracağını da çok iyi biliyordu.

"Şapkanızı bırakın, Bay Longmore ve bir kerecik olsun nazik davranın. Geçen gün size dostça, kalbinizin durumu hakkında bir soru sorduğumda hiç de nazik değildiniz" dedi.

Longmore aynı zarafetten uzak biçimde, "Hakkında konuşulacak bir kalbim falan yok benim" diye karşılık verdi.

"O zaman hiç kalbiniz yok demektir. Size tavsiye ederim, güzel konuşmayı öğrenin biraz, işinize yarayabilir belki. Boş yere sorulmuş bir

soru değildi benimkisi. Boş sorular sormam ben. İki aydır buraya gelip gidiyorsunuz, ama bana kalırsa, herhangi bir cevap gerektirecek pek az soru soran oldu size.”

Genç adam soğuk tavrını sürdürerek, “Çok iyi karşılandım burada elbet” dedi.

Genç kadın önce biraz bekledi, sonra, “Siz kendiniz hiç soru sormak ihtiyacı duymadınız mı peki?” dedi.

Bakışı, sesindeki eda, sinsice anlamlarla öylesine dopdoluydu ki, ne demek istediğini kavramak bile, onunla alçakça bir suç ortaklığına girişmek gibi bir şey olacaktı. Bu duyguyla yüzü kızaran Longmore, kaşlarını çatarak, “Bana ne söylemek istiyosunuz?” diye haykırdı.

Bu soru üzerine Madam de Clairin’in kendisi de kızardı. İnsan, Roma kralının huzuruna çıkan kadın kâhinin azametli tavrını takınmışken, birden bayağı bir dedikoducunun göreceğinden daha kötü bir muameleyle karşılaşırsa, çok güç duruma düşer. Genç kadın, “Size şunu söyleyebilirim, beyefendi” diye karşılık verdi. “Siz benim şimdiye kadar tanıdığım gençlerin en görgüsüzlerinden birisiniz. Nerede yetiştiniz? Neler düşünürsünüz? Ben –belki de aptalca– bir düşünceye kapılmış, hassasiyet gerektiren bir konuya dikkatinizi çekmek istemiştim. Sanırım fark etmişsinizdir; yengem pek mutlu bir kadın değil.”

Longmore buna, “Ya!” diye kısa bir karşılık vermekle yetindi.

Madam Clairin, genç adamın zekâ düzeyinden biraz kuşkulanır gibi oldu. Gene de, “Sıkıntısının nedenleri hakkında bir şeyler düşünmüşsünüzdür sanırım, öyle değil mi?” diye devam etti.

“Öyle uzun boylu düşünmem gerekmedi. Nedenleri –hiç değilse bunların birkaç örneği– ne zamandır apaçık önümde durmuş, yüzüme bakıyor sanki.”

Madam Clairin gözlerini ondan ayırmadan bir an düşündü, sonra, “Doğru; *ces choses-là se voient*.[11] Tek kelimeyle, ağabeyimin başka kadınlara âşık olmak gibi pek kötü bir huyu vardır. Onu yargılıyor değilim, yengemi de eleştirmiyorum. Onun yerinde olsam, ben başka türlü bir yol seçerdim diyorum, o kadar. Ya kocamın sevgisini kaybetmemeyi başarır ya da açıkça, bu sevgi olmadan yaşardım. Ama yengemin tuhaf, karışık bir kişilik yapısı var, kendisini anlamış değilim. İşte biraz da bu yüzden, yurttaşı olarak sizden yardım istiyorum. Soruna bakış biçimim, biliyorum, sizi şaşırtacak; kabul ediyorum ki bu bakış açısı, tarihleri boyunca –yalnızca soylu ailelerden insanların– yüksek siyasal çözümlerde kullanmak üzere

geliştirdikleri bir yöntemdir” dedi. Biraz durakladı; Longmore, soyunun tarihi bakalım onu daha nerelere götürecek diye meraklanmıştı. Ama Madam Clairin önündeki yolu açık seçik görüyordu. “Korkarım ki bizler arasından şimdiye kadar, karısı çok güzel bile olsa, onun eline haklı bir kıskançlık nedeni vermeyen hiçbir *gallant homme*[12] çıkmamıştır. Tarihimizi yüzyıllar öncesine kadar biliriz biz; sözünü ettiğim durum, kanıtlanmış bir gerçektir. Siz bunu ahlakça pek iç açıcı bulmayabilirsiniz, ama eğer neden olduğunuz skandallarda hafifletici etkenler yoksa, soylu aile şecerelerinde skandalların bulunması önemli bir şeydir. Bizim erkeklerimiz daima Fransa’nın gerçek Fransızları gibi davranmışlardır; eşlerinin de soylulukta onlardan geri kalmadıklarını söyleyebilirim. Hepsinin resimlerini bizim şirin eski evin duvarlarında görebilirsiniz; her biri ‘gönlü yaralı’ güzel kadınlardır onların, ama hiçbirinin boynu bükük değildir. Hiçbiri kıskançlık etmek zevksizliğine düşmemiştir, ama gene de aralarından onda biri bile bir düşüncesizlikte bulunmamış, yani hakkında dedikodular çıkmasına meydan vermemiştir. *Voilà comme elles ont su s’arranger*.[13] Bunu nasıl başarıyorlardı –gidip o karanlık, soluk yağlıboya ve pastel portrelerine bakın da kendilerine sorun bunu. Onlar akıllı, cesur, değerli kadınlardı. Başları ağrıdığında, yüzlerine biraz allık sürer ve her zamanki gibi akşam yemeğindeki yerlerini alırlardı; yürek ağrıları olduğunda, benzer bir fırçayı orada da bir parça gezdirirlerdi, o kadar. Bence bunlar, büyük gelenekler ve güzel örnekler; şimdi küçük Amerikalı bir burjuvanın gelip onları değiştirmeye –kendi o inatçı, üzgün, ufak yüzünün modern fotoğrafını bizim anlayışlı büyükannelerimizin arasına asmaya– kalkışması, bana haklı bir şey gibi görünmüyor. O da hizaya gelmeli, o da geleneksel davranış biçimimizi sürdürmeli. Ağabeyimle evlendiği zaman, bir yardımseverler derneği üyesi olduğunu sanmıyordu herhalde onun. Doğru olan bizim yaptığımızdır, demiyorum. Kim doğru davranıyor ki? Ama geçmişimiz bizi nasıl biçimlendirmişse, oyuz biz; ortada değişmesi gereken biri varsa, bunun sevimli ama uzlaşmaz dostumuz olması gerekiyor.” Madam Clairin bir kez daha durakladı, bir dükkân kepengi gibi takırdıyan o modern koca yelpazesini bir kez daha açıp kapadı. Büyük bir şiddetle tekrar etti:

“Geleneklere o da uysun!”

Longmore’un hayretten ağzı açık kalmıştı, ama bunu gizlemek için, nefesi kesilmiş gibi “Ah!” diye bir ses çıkardı.

Ailesinin geçmişinden söz etmek, anlaşılan Madam Clairin'in öfkesine gerçek bir şevk katmıştı. "Uzun süredir yengem gönlü yaralı bir kadın tutumunu benimsemiş durumda" diye devam etti, "insanlardan nefret edermiş gibi davranıyor, odasına kapanıp aykırı düşünceler içeren kitaplar okuyor. Davranışları konusunda, inanın ki, tutup kendisine en ufak bir şey söylemedim; ama bu yaptığının, ne zevk bakımından, ne nezaket bakımından, en doğrusu olduğunu kabul edemem. Onun gibi güzel bir kadın, kocasının yoldan çıkmasına izin verirse, başına gelenleri büyük ölçüde hak ediyor demektir. Benimle aynı düşüncede olmanızı istemiyorum –tam tersine; ama böyle bir kadına, saf bir budala derim ben. Kocasını sıkıntıdan patlatmış olmalı. Aylardır aralarında neler olup bitiyor, bu bizi ilgilendirmez –yengem neye öfkelenmiş (isterseniz korkunç bir şeye öfkelenmiş olsun), ağabeyim can sıkıntısından ne hale gelmiş, bunları bir yana bırakalım. Şu kadarını söyleyeyim yeter: Bir hafta önce, siz sözde Brüksel'e gittikten hemen sonra, bomba gibi bir şey patlak verdi. Ağabeyimin cebinde bir mektup bulmuş, bir fotoğraf ya da ufak bir süs eşyası, ne bileyim? Her neyse büyük bir olay çıktı. Kapının deliğinden dinlemiş değilim, birbirlerine neler söylediklerini bilmiyorum; ama sanıyorum ki zavallı ağabeyimi iyice haşladı; bence, o güne kadar atalarından hiçbir erkeğin –evli olmadıkları öfkeli kadınlarca bile– haşlanmadığı ölçüde haşladı onu."

Longmore, öne doğru eğilmiş, dirseklerini dizlerine dayayarak, sesini çıkarmadan dikkatle dinliyordu; içgüdüsel bir hareketle yüzünü elleri arasına bıraktı. "Ah zavallı, zavallı kadın!"

Madam Clairin, "Violà!" dedi. "Ona acıyorsunuz."

Longmore ateşli gözlerini kaldırdı, işittiği üzücü gerçekler karşısında kendisine anlatılan öykünün asıl amacını unutarak, "Ona acıyor muyum?" dedi. "Siz acımıyor musunuz peki?"

"Biraz. Ama ben duygusallık etmiyorum, akılcı davranıyorum. Bizler eskiden beri fikir üretebilmeyi becermişizdir. İşleri yoluna koymak istiyorum ben; ağabeyimin dilediği her şeyi yapmakta özgür olduğunu, karısının da halinden şikâyet etmediğini görmek istiyorum. Beni anlıyor musunuz?"

Genç adam, "Sanırım çok iyi anlıyorum" dedi. "Siz benim son zamanlarda konuşmak şerefine nail olduğum en ahlaksız insansınız."

Madam Clairin bu sözleri serinkanlılıkla karşıladı. "Olabilir. Barış sağlayan büyük insanların ahlâksız olmadıkları görülmüş müdür hiç?"

Longmore, “Hayır, hayır” diyerek karşı çıktı, “büyük bir barışçı olamayacak kadar yüzeyselsiniz siz. Madam de Mauves hakkında en ufak bir şey bilmiyorsunuz.”

Genç kadın başını bir yana doğru eğdi, bir yandan da güzel gözleri konuğunun üstündeydi; bir an düşündü, sonra sanki sevecen bir sabırla gülümseyerek, “Bunun doğru olmadığını söylemek benim çıkarıma ters düşer” dedi.

Longmore kararlı bir sesle, “Dürüst erkeklerin bir kadında en çok neyi beğendiklerini öğrenirseniz, madam, çıkarınıza olacaktır; birinde görünce tanırsanız, bunun da yardımı dokunur size” diye karşılık verdi.

Madam Clairin harikaydı. Biraz bekledi. Sonra çarpıcı bir biçimde, “Siz gerçekten âşıkmışsınız!” dedi.

Genç adam bir an kalkıp gitmeyi düşündü, ama yerinden kımıldamamaya karar verdi. Sonunda, “Size söylesem anlar mısınız bilmem ama, Madam de Mauves’a son derece büyük, saygılı bir dostluk duygusuyla bağlıyım ben” dedi.

“Zekâmı küçümsüyorsunuz siz benim. Ama durum gerçekten dediğiniz gibiyse, karıkoca arasındaki bu üzücü olaylara bir son vermek için etkinizi kullanmanız gerekir.”

Longmore, “Kocasıyla arasında geçenler konusunda bana bir şey söylediğini mi sanıyorsunuz siz?” diye haykırdı.

Genç kadın anlamsız gözlerle ona baktı. “Dostluğunuz tek yönlü bir dostluk mu, öyleyse?” Longmore ellerini anlamı belirsiz bir biçimde havaya kaldırınca, “En azından şimdi artık, size anlatacağı bir şeyi bulunacak” diye ekledi. “Ağabeyimle karısı arasındaki son görüşmede geçenleri özet halinde tesadüfen öğrendim.” Longmore içine sürüklenmiş bulunduğu tatsız duruma karşı çıkmak amacıyla ayağa fırladı; ne var ki, kendisini rahatsız eden tüm bu sözler, merakını da kamçılamıştı. Genç adamın kendisinden kaçırdığı gözlerde yakaladığı bir ifade üzerine, Madam Clairin son darbeyi indirdi: “Ağabeyim saçmalık edip Paris’te birine tutulmuş; böyle bir şey yapmamalıydı elbet, ama yapmasa benim ağabeyim olmazdı ki. İşte konuşmasını bu aykırı ilişkinin etkisi altında yapıyordu. Sonunda ‘Beni dinleyin, hanımefendi’ diye bağırdı. ‘Hayat nedir bilen insanlar gibi yaşayalım lütfen! Bu tür şeyleri açık açık söylemeye zorlanmak çok tatsız oluyor, ama insanı neredeyse ilkelleştiren bir tarzınız var sizin. Ben sadakatsizim, kalpsizim, insanlıktan uzağım, kötülük diye ne varsa hepsi bende, anladık. İntikamınızı alın, kendinizi avutmaya bakın; şikâyet edecek

hiçbir eksiği bulunmayan çok çekici bir kadınsınız. Sizin için yanıp tutuşmaktan verem olacak, yakışıklı genç bir adam var önünüzde. Bu zavallı yurttaşınızın iç çekişlerine kulak verin, o zaman göreceksiniz ki, erdem güler yüzlü olursa, erdemliğinden bir şey kaybetmiyor. Dünyanın aslında pek kasvetli bir yer olmadığını anlayacaksınız; hatta kocaların en küstahına sahip olmanın yararlı bir yanı varmış, diyeceksiniz.'" Madam Clairin durakladı; Longmore'un beti benzi atmıştı. Şaşırtıcı konuşmasına, "Sözlerime inanabilirsiniz, bu konuşma benim yanımda geçti" diye devam etti, "her şey usulüne göre ayarlandı. Ve şimdi, beyefendi, bundan sonrası için size güveniyoruz!" Madam Clairin bu son sözleri yüzünde, o sırada büyük bir tedirginlik içinde olan Longmore'un değerlendiremeyeceği kadar tuhaf, zorlama bir gülüşle söylemişti; ama genç adam sonradan aklına geldiğinde, bu sözler karşısında dehşete kapılacaktı.

Bir süre sessiz kaldı, arkasından, "Kocası bunları, sizin şimdi bana söylediğiniz gibi, onunla yüz yüzeyken mi söyledi?" diye sordu.

"Kelimesi kelimesine ve kusursuz derecede nazik bir tavırla."

"Peki, Madam de Mauves, o ne dedi?"

Madam Clairin yeniden gülümsedi. "Böyle bir konuşma karşısında bir kadın hiçbir şey söylemez" dedi. "Elinde iğne işiyle oturuyordu ve sanırım bir gün önceki kavgadan sonra Richard'ı bir daha görmemişti. Ağabeyim odaya bir büyükelçi ağırbaşlılığıyla girdi; evlenme teklifinde bulunurkenki görünüşü de, eminim, bundan daha saygılı değildi. Tek eksiği, beyaz eldivenler giymemiş olmasıydı! Yengem elindeki nakışa devam ederek, birkaç saniye sesini çıkarmadan oturdu; sonra tek söz etmeden, kocasına bir bakış fırlatmaksızın, odadan çıktı gitti. Yapması gereken de buydu zaten!"

Longmore da, "Evet, yapması gereken de buydu" diye tekrar etti.

"Ve ağabeyimle baş başa kalınca ben ne dedim, biliyor musunuz?"

Longmore başını salladı. "*Mauvais sujet!*"[14] karşılığını verdi.

"Şöyle dedim: 'Bu adımı benim yanımda atmakla beni onurlandırdın. Böyle bir onuru hak ettiğimi söyleyemem. Sen ne yaptığını biliyorsundur, bu iş başka kimseyi de ilgilendirmez. Ama ağzımı sıkı tutacağıma güvenebilirsin.' Sizce ağabeyim bana güvendiğine pişman olacak mı dersiniz?" Madam Clairin sorusuna bir yanıt alamadı; konuğu ağır ağır yüzünü öte yana çevirdi; dalgın dalgın eldivenlerini şapkasının şeridine geçirdi. Genç kadın, "Umarım, Brüksel'e gitmeye hazırlanmıyorsunuz şimdi!" diye haykırdı.

Belli ki konuğu çok tedirgindi; Madam Clairin, eski geleneklere göre davranma konusundaki önerisinin başarılı olacağını düşünerek kendi kendini şimdiden kutlayabilirdi. Ancak, sorusunu yanıtlarken genç adamın sesinde, sevindirici olmaktan çok, akıl karıştırıcı bulduğu bir donukluk sezmişti: “Hayır, şimdilik burada kalacağım.” Zihninden geçenleri kimseye açmayıp, kendine saklıyordu; bu yüzden Madam Clairin’in içinden bir an onun, inatçı gelinleriyle, gizli gizli, aynı çileci görüşten kaynaklanan korkunç bir tertip içinde olabileceği düşüncesi geçti.

Gene de çekinmeden, “Siz bu akşam buyurun gelin” diye devam etti. “Gerisi kendiliğinden gelecektir. Bu arada ben de tutup yengeme, olanları aktardığımı, yani, sizi bilgilendirdiğimi söylerim.”

Longmore birden irkilmişti ama, kendini tuttu, sakince bir sesle, “Ona ne söylerseniz söyleyin. Söyleyeceğiniz hiçbir şey, davranışlarını değiştirmeyecektir” dedi.

“Göreceğiz! Siz şimdi bana şunu mu demek istiyorsunuz: Genç, güzel, duygusal, ihmale ve –dilerseniz haksızlığa da– uğramış bir kadın, gene de yani hiç ...? Ama görüyorum ki, böyle bir yola gideceğine inanmıyorsunuz. O zaman, kendi önünüze çıkan fırsata inanın siz! Ancak, bir sonuç almak istiyorsanız, Tanrı aşkına bu cenaze levazımatçısı suratıyla gelmeyin buraya sakın. Kalbinizi güzel bir kadına sunacak gibi değil de, toprağa gömecekmiş gibi bir haliniz var. Gülümseyince çok daha hoş, son derece sevimli oluyorsunuz. Hadi bakalım, gösterin gücünüzü.”

Bir an karşı karşıya durdular, ama Longmore’un yüzündeki ifade değişmedi. Bir an durduktan sonra, “Göstereceğim” dedi ve birden eğilip selam vererek oradan uzaklaştı.

VII

Artık dışarıda olduğunu ve gözetlenmediğini anlayınca Longmore, o sırada bir şey düşünmeye fırsat bulamamak için çılgınca eylemlere girişmesi, hızla yürüyüp, uzaklara gitmesi gerektiğini hissetti. Adımlarını açarak ormana daldı; başını arkaya atmış; gözleri, önünde uzayıp giden yeşilliklerde, bastonunu ileri geri savuruyor, yolun kendini götürdüğü yönde amaçsızca ilerliyordu. Çok heyecanlı olduğunu seziyordu, ama sorulsa içindeki sarsıcı duyguya kesin bir ad koyamazdı. Özgürlüğün artışı insanı hep sevindirir; işte bu da öyle bir sevinçti; sanki yolundaki bir engel ortadan kalkmış; kaderi, bir burnu döndükten sonra kendisini şimdi açık bir denize

ulaştırmıştı. Ancak, kazandığı özgürlük tek bir kişi dışında tüm insanları küçümsemesine yol açtığından, içindeki duygu bir o kadar da acı vericiydi; ayrıca, Madam de Mauves'un bayağı insan yığınlarınca kirletilmiş bir gezegende yaşıyor olması, coşkusunu katıksız bir ülküye bağlılık biçiminde algılamasını önlüyordu.

Ancak ne olursa olsun, Madam de Mauves oradaydı ve gelişmeler onları şimdi birbirine yakınlaşmaya zorluyordu. Aralarında sır denebilecek bir şey kalmamıştı; tek başına bu olgu bile Longmore'u neredeyse mutluluktan havalara uçuruyordu. İçine çekildikleri olağanüstü durumdan bayağı anlamda "yararlanmak" gibi bir isteği hiç aklına getirmemişti; ama bu yakınlaşma, ümidi hoyratça bir istihzaya, feragatte bulunmayı daha da acı bir ıstıraba dönüştürmek için kaderin düzenlediği acımasız bir oyun olabilirdi. Ne var ki, yüreğinde tüm bunların üstüne çıkan bir inanç doğmuştu: Genç kadının yapacağı hiçbir şey, ona duyduğu bağlılığı büsbütün güçlendirmenin dışında herhangi bir sonuç vermeyecekti. Her yönüyle iğrenç, bayağı bir olay bile, ondaki karakter güzelliğinin çok daha belirgin ve etkili bir biçimde ortaya çıkmasını sağlayacaktı, o kadar. İşte bu inançladır ki, bir kutlama şöleni havası içinde, adımlarını iyice açarak yürümeye devam etti. İki saat başıboş dolaşıp durduktan sonra, ormanın gerilerde kaldığını ve artık bilmediği bir bölgeye girmiş bulunduğunu fark etti. Burası tam bir kır görünümündeydi; sessiz yaz günü, çevreye, yoksul bitki örtüsünün ancak yarı yarıya sağladığı çekici bir güzellik saçıyordu.

Daha önce böylesine Fransa'ya özgü bir şey görmediğini düşündü; sanki tüm Fransız romanları burayı anlatmış, tüm Fransız peyzaj sanatçıları buranın resmini yapmışlardı. Kırlar ve ağaçlar mavimsi, madeni yeşil renkteydi; dokunsa, çayırlar pantolon paçalarını, yapraklar ellerini boyayacaktı sanki. Havadaki duru ışık, yumuşak bir kül rengindeydi; güneş, altın değil de, gümüş pırıltılar saçıyordu. Yolun bir yanında, kavak ağaçlarının oluşturduğu saydam bir perdenin gerisinden, kırmızı damlı, yüksek bacalı, koca bir çiftlik evi görünüyordu; kireç badanalı duvarların çevirdiği dağınık bir bahçesi olan bu evin karşı tarafında, yarı yarıya zümrüt yeşili sazlara boğulmuş, iki kıyısında boz titrek kavaklar dikili, ince bir dere akıyordu. Çayırlıklar, dalga dalga yayılıp ilerliyor, tatlı bir meyilden sonra, uzun bir çizgi boyunca dizilmiş kesik ağaçların aralarından seçilen alçak ufuk çizgisiyle birleşiyordu. Manzara göz alıcı değildi, ama Longmore'un hayal gücünü okşayan içten bir yalınlığı vardı. Her yanı tasasız bir hava, bir

duruluk bürümüştü; sıradan bir manzara olmakla birlikte, dostça bir izlenim uyandırıyordu.

Longmore'un içinden daha uzaklara yürümek geliyordu; kavakların altındaki yolda ilerlemeye devam etti. Yirmi dakikada, meyve ve sebze bahçeleri arasında sağa doğru yayılarak giden bir köye ulaştı. Solda, yoldan bir taş atımı mesafede, pembe yüzlü bir han görünce, Madam de Mauves'un ikram edeceği şeyleri düşünüp, o sabah otelinden kahvaltı etmeden çıktığını anımsadı. Hanın içinde tuğla döşemeli bir odada, ayaklarında takunya, başında beyaz bir başlık, hancı kadını gördü; bir yandan onun çabucak hazırladığı omleti yerken, yemekle gelen güzel kırmızı şarabın verdiği rahatlıkla kadına, "İnanın, siz gerçek bir sanatçısınız" dedi; bu iltifat karşısında hancı kadın ona, purosunu hanın arkasındaki küçük bahçede içebileceğini söyledi.

Burada, dereye kadar inen solgun renkli ekinlere bakan bir çardak vardı. Çardağı fazlaca kapalı bulduğu için Longmore, pembe duvara dayalı tahta bir sıraya oturmayı yeğledi. Burada, pek fazla sıcak olmayan güneşin altında dinlenir, gözlerini aylak aylak etrafa dikip düşüncelere dalarken, aklından bir sürü şey geçirmeye başladı; bunlar, tanımlaması güç bir biçimde, çevrenin tatlı etkisi altında doğan düşüncelerdi. Son üç saattir hızla çarpan kalbinin atışları gitgide yavaşlamış, yaşama çok daha dengeli bir biçimde bakabilmesine olanak verecek bir duruma gelmişti. Hanın açık pencerelerinden süzülen kulak okşayıcı seslerde olsun, doğal yaşamın can kaynağı sarı buğdayların güneş altındaki sessizliğinde olsun, gerilim yaratacak ya da duyguları körükleyecek bir söz, bir anlam yoktu; feragatte bulunma konusunda da pek bir şey söylemiyordu bu sesler –ahlak ilkelerine dört elle sarılmak konusunda ise hiçbir şey dedikleri yoktu. Şatafatsız, olgun doğanın içerdiği anlamı iletiyor, yaşamın çarpıtılmamış gerçeklerini dile getiriyor, insanoğlunun ortak kaderinin pek parlak, pek hoş bir şey olmadığını bildiriyor ve aklımıza düşen görevin, büsbütün elden kaçırmak korkusuyla, yaşama dört elle sarılmak olduğunu ileri sürüyorlardı. Bunun ardından Longmore'un niçin, derinden yaralı bir yürek acaba böyle doğal bir ortamda huzura kavuşup şifa bulabilir mi, diye düşünmeye başladığını açıklamak kolay değil; ama şurası kesin ki, orada uyanık otururken bir düş görmüştü: Önünde ağır ağır akan derenin kenarında mutsuz bir kadın dolaşıyor, bahçelerdeki ağaçların yemiş dolu dallarına asılıyordu. Genç adam derin derin düşündü, sonunda Madam de Mauves hakkında kötü bir şey düşünemediği ya da ona başka bir gözle bakamadığı için öfkelendiğini

fark etti. Gönül işlerinde yaşamdan pek fazla bir şey beklemediğini, aşk konusundaki isteklerinin ölçülü olduğunu kolayca söyleyebilirdi; o zaman, biricik aşkı neden bahtsız doğmuştu ki? İlk –ve son– kez gördüğü gerçek mutluluk pırıltısı, niçin feragat eylemiyle böylesine iç içeydi?

Aynı yaradılıştaki pek çok kimse gibi Longmore'un mayasında da gizli bir fedakârlık (sırf fedakârlık uğruna yapılan bir fedakârlık) ilkesi vardı ve genç adam bu ilkenin buyruklarına karşı her zaman gerekli saygıyı göstermişti; işte şimdi yüreğinin şiddetli bir isyan duygusuyla dolması belki de bu yüzdendi. Feragat edeceksin, bir kez daha edeceksin, sonsuza kadar hep feragat edeceksin –gençliğin, özlemlerin, ateşli isteklerin tüm kaderi bu muydu? Açık saçık resimler gibi, yaşanan deneyimlere örtü mü çekilecekti; onların da oraları buraları kırpılıp atılacak mıydı? Değerli bir hazineye uzun süre sahip olmak varken, bir erkeğin tutup bile bile tüm geleceğini pişmanlığın boş anısına mahkûm etmesi mi gerekiyordu? Fedakârlık, öyle mi? Bu sözcük, korkunun bulandırdığı zihinler için hazırlanmış bir tuzak, zayıfların sığındığı soysuz bir barınaktı, o kadar. Artık fedakârlığı bir yana bırakmamak ona, cesaretsiz davranmak, bir şey yapmadan durmak, koşullara boyun eğerek yaşamak gibi geliyordu.

Hancı kadın ıslak bir bezi çitin üstüne asmak için dışarı çıktı; konuğu sessizce oturuyordu ama o, Longmore'un parlayan gözlerinde, içtiği şaraba bir övgü işareti gördüğünü düşünmüştü belki de. Yeniden içeri girerken genç bir adamla karşılaştı. Longmore'un son derece dalgınken bile dikkatini çeken bu adam belli ki, kılıksız üstleri başlarıyla yaşamda kuraldışı, değişik şeyleri çağrıştıran o neşeli sanatçılar topluluğunun bir üyesiydi (onların bu nitelikleri çoğu zaman, toplumun en saygın kişilerinin kapalı pencere perdeleri gerisinden özlemle baktıkları bir şeydir). Önce çok zeki, parlak birine benzeyişi Longmore'u etkilemişti; sonra da halinden memnun biriymiş gibi görünüşü. Bu yüzdeki ifadede her iki özelliğin bir arada bulunuşu, daha öfkesiz bir kimsenin dikkatinden kaçmazdı belki. Başına geniş kenarlı, yumuşak bir şapka geçirmişti; sakalları sarıydı; bir koltuğunun altında hafif bir resim sehpası, ötekinin altında bitmemiş yağlıboya bir resim vardı. Durup birkaç dakika hancı kadınla konuştu; o sırada yüzünde hoş bir ifade belirmişti. Öğle yemeği için ne gibi seçeneklerin bulunduğunu görüşüyorlardı; kadın iştah kabartıcı birtakım yemekler sayıyor, o da başını canlı canlı sallayıp her söyleneni onaylıyordu. Longmore'a göre, onun bu kusursuz rahatlığı, kuzu pirzolası, ıspanak ile *croûte aux fruits*[15] beklentisinden kaynaklanan bir şey olamazdı.

Yiyeceklerini ısmarladıktan sonra, genç adam resmin yüzünü çevirdi; hancı kadın hayran hayran baktı, resimde gördüklerini aşağıdaki dere kenarıyla karşılaştırmaya, aralarındaki benzerlikleri bulmaya çalıştı.

Ressamı böylesine mutlu eden, yaptığı iş olabilir mi, diye düşündü Longmore. Dünyadaki en iyi şey, güçlü bir yetenek miydi yoksa? Hancı kadın yeniden mutfağına döndü; genç ressam bir şey bekliyormuş gibi orada, kırlara açılan yoldaki bahçe kapısının yanında durmuştu. Longmore oturduğu yerde düşüncelere dalıyor, kendi kendine, acaba sanatla uğraşmak, gönül işleriyle uğraşmaktan daha iyi mi, diye soruyordu. Sorusuna yanıt bulamadan, ressamın beklemekten sıkıldığını gördü. Adam yerden bir çakıl taşı alıp, üst kattaki pencereye hafifçe fırlattı, dostça “Claudine!” diye seslendi.

Claudine pencerede belirdi; Longmore onun genç adama, “Biraz sabırlı ol” dediğini işitti. Ressam, “Ama ışık azalıyor” dedi, “gölgelerin tam dünkü yerlerinde olmaları gerek.”

Claudine, “Öyleyse sen git, beni bekleme” diye karşılık verdi, “on dakika sonra yanında olurum.” Sesi canlı ve gençti; neredeyse saldırgan bir biçimde Longmore’a, kendisinin de arkadaşı kadar sevinçli olduğunu bildiren bir sesti bu.

Genç ressam, “Chérnier’yi unutma” diye bağırdı, sonra oradan uzaklaştı, bahçe kapısından kır yoluna çıkıp, dere kenarındaki ağaçların arasında gözden kayboluncaya kadar ilerledi. Longmore belli belirsiz, Claudine kim olabilir diye düşündü? Sesi kadar kendi de güzel miydi acaba? Çok geçmeden merakını giderme fırsatını buldu; genç kadın arkadaşının arkasından gitmek için hazırlanmış, şapkasını giyip şemsiyesini alarak handan çıkmıştı. Üstünde parlak, pamuklu ince kumaştan pembe bir elbise, başında küçük beyaz bir şapka vardı; neredeyse tüm Fransız kadınları gibi o da, “ne tatlı, ne hoş bir kadın” dedirtecek ölçüde güzeldi. Teni açık kahverengi, gözleri parlak ve koyu renkti; adımları öylesine hafifti ki, o sırada biraz aşırı yüklü durumda olduğu halde, yürümüyor da, rüzgârın önünde uçuyordu sanki. Elleri kolları, arkadaşının peşinden giderken yanına alması gereken birtakım şeylerle doluydu. Bir kolunda, koca bir nakış yumağı ile kendi şemsiyesi; öteki kolunda, bir omuz atkısı ile ressamların kullandıkları türden ağır, beyaz bir güneşlik vardı. Bu arada cebine karton ciltli bir kitap sokuşturmaya çalışıyordu (Longmore bunun André Chérnier’nin şiirleri olduğunu gördü); kitapla uğraşırken ağır güneşliği kolundan düşürünce, gülümseyerek öfkeli bir çığlık kopardı.

Longmore ileri atılıp güneşliği yerden kaldırdı; genç kadın teşekkür ederek geri almak için elini uzatınca, kahramanımız onun önden giden genç adama yardımda aşırıya kaçtığını gördü.

“Yükünüz çok fazla” dedi, “izin verin, size yardım edeyim.”

“Çok naziksiniz mösyö. Kocam her zaman geride bir şeyler unutur. Bu güneşlik olmadan hiçbir şey yapamaz. Dalgın adamın biridir.”

Longmore cesaretini toplayıp, “İzin verin, güneşliği ben taşıyayım” dedi, “bir kadın için fazla ağır.”

Claudine, Longmore’un gösterdiği inceliğe övgüler yağdırdıktan sonra razı oldu; yan yana çayırlara dalıp, yola koyuldular. Genç kadın ayağını bastığı yere dikkat ederek tüy gibi adımlarla hızlı hızlı yürüyor, kocasını görebilmek için arada bir ilerilere doğru bakıyordu. Zarif, çok hoş bir kadındı; kararlı ama gene de uysal bir görünüşü vardı; dostumuza, sanki genç bir sanatçı, yanında kendisine Chérnier’nin hiciv türündeki şiirlerini okuyan böyle bir kadın olunca, daha verimli çalışırmış gibi geldi. Evleneli çok olmamıştır, diye düşündü; birlikte yürüdükleri yaşam yolu, bazılarınınki gibi, insanlarla alay edercesine inişli çıkışlı bir yol değildi belli ki. Fazla bir şey istedikleri yoktu; ama sanatı, kitapları, kara bulutların dolaşmadığı geniş bir ufku bir yana bıraksak bile, böylesine huzur dolu yaz günlerinde, yanınızda sevimli can yoldaşınızla, gölgelikli bir dere kıyısında oturuyorsanız, başka bir şey istemeye gerek var mıydı? Böyle güzel geçen bir sabahın ardından, öğle yemeği için ağır ağır hanın kırmızı tuğla döşeli salonunun yolunu tutmak, sonra güneş alçalınca yeniden gezintiye çıkmak... Tüm bunlar, Longmore’un gözleri önünde uçuşup, onu çaresizlik duygusu içinde kıvrandıran sihirli bir mutluluk düşüydü. Arkadaşının adımlarına ayak uydurmaya çalışırken, Fransız kadınlarının hepsi de cilveli, oynak değilmiş, diye düşündü. Claudine, ara sıra nezaket gereği bir iki söz ediyor, ama hiç yüzüne bakmıyordu; iyi giyimli, yakışıklı bir genç oluşu, kesinlikle umurunda değildi sanki. Tek düşüncesi, o eski püskü ceketli, kenarları geniş, yumuşak şapkalı genç ressam ile sehpasını kurduğu yeri bulmaktı; bunun dışında hiçbir şeye aldırış ettiği yoktu.

Çok geçmeden buldular. Dereye yakın bir yerde, ağaçların altındaydı; bu yüzden, küçük koruluğun yeşil gölgesinde güneşliğine ivedilikle gereksinim duymuş olamazdı. Gene de, unuttuğu için Claudine’den iyi bir azar işitti ve Longmore’un yardımseverliğine neler borçlu olduğunu öğrendi. Genç ressam usulünce minnettarlığını belirtti; kahramanımıza yürekten teşekkür ederek, otların üstünde oturacak bir yer gösterdi. Ancak,

Longmore orada fazlalık ettiğini seziyordu; genç adamın yaptığı resme bir göz atıp, o gümüş dere ile yemyeşil sazları nasıl yansıttığına bakacak ve gidecekti. Ressamın genç karısı, omuz atkısını bir ağacın dibinde otların üstüne yaymıştı; belli ki niyeti, kendisi oradan ayrılınca, oturup Chérnier'nin dizelerini mırıldanarak, dereden yükselen şırıltılı ezgilere eşlik etmekti. Longmore bir süre bu talihli kişilerden bir birine, bir ötekine bakarken içinden yükselen bir iniltiyi güçlükle önleyebildi; iyi sabahlar diledi ve oradan ayrıldı. Nereye gideceğini, ne yapacağını bilmiyordu; yararsız bir özlem denizinde, sulara batmadan öyle dolaşıp duruyordu sanki. Ağır adımlarla hana döndü; kapı ağzında, konukların öğle yemeği için aldığı kuzu pirzolalarıyla kasaptan gelen hancı kadınla karşılaştı.

Kadın yılışıkça bir gülümsemeyle, "Mösyö anlaşılan bizim ressam gencin *dame*'ıyla[16] tanışmış" dedi; ama kötü anlamlar taşımayacak ölçüde içten bir gülümsemeydi bu. "Mösyö belki yaptığı resmi de görmüştür. Anlaşılan iyi bir ressam."

"Resmi çok güzel" dedi Longmore, "ama *dame*'ı daha da güzel."

"Evet, çok hoş bir küçükhanım; ama bu yüzden ona daha da çok acıyorum."

"Neden acınacak biri olsun ki? Çok mutlu bir çifte benziyorlar."

Hancı kadın bilgiç bilgiç başını salladı. "Siz görünüşe bakmayın, bayım! Bu sanatçı takımı, *ça n'a pas de principes*![17] Bugünden yarına ekip gidebilir onu. Ben onları tanırım, *allez*.[18] Buraya sık gelirler; bir yıl biriyle, ertesi yıl başkasıyla."

Longmore'un önce kafası karışmıştı. Sonra, "Genç kadın karısı değil, öyle mi?" diye sordu.

Hancı kadın sorumluluk duygusu taşıyan bir sesle, "Size ne desem ki? Pek ciddi kimseler değil bu sanatçı beyler! Birine sonsuza kadar bağlanmazlar. Beni ilgilendirmez, madamı kötüleyecek bir şey söylemek de istemem. Çok *gentille*[19] bir kadın –genç ressam için aklı gidiyor, öylesine âşık ona" dedi.

Longmore, "Peki, kimmiş bu seçkin genç hanım? Hakkında ne biliyorsunuz?" diye sordu.

"Kesin bir bilgim yok; ama ressam gençten daha yüksek bir tabakadan geldiğine kalıbımı basarım. Hatta daha ileri bile giderek, size onun bir hanımefendi –gerçek bir hanımefendi– olduğuna, bu genç uğruna pek çok şeyi teptiğine inandığımı da söyleyebilirim. Onlar için elimden geleni yapıyorum, ama sanmam ki, bu genç kadının tüm hayatı iki kaplık öğle

yemekleriyle yetinerek geçmiş olsun.” Elindeki kuzu pirzolalarını okşarcasına çevirdi; sanki, iyi bir aşçı daha güzel şeyler düşünüp hazırlayabilir, ama yiyip yiyeceğiniz tek bir kap yemekse, o zaman kuzu pirzolası hiç de fena bir seçenek değildir, demek istiyordu. “Bunları galeta ununa bulayarak pişireceğim. *Voilà monsieur*,[20] kadınları görüyorsunuz işte!”

Longmore oradan, kadınların gerçekten de dipsiz bir gizem küpü oldukları duygusuyla ayrıldı; ayrıca, kadınlara özgü türlü tersliklerden bazılarının büyük değer taşıdığını hissediyor, ama bunları ayırt edebilmenin güçlüğünü görüyordu. Yeniden Saint-Germain’in yolunu tuttu; gelirken attığından daha ağır adımlarla yürüyordu şimdi; olaylar karşısında, kaderine bilgece boyun eğmeye eskisi kadar gönüllü değildi artık; daha çok, filozoflarca tutkuların en bencili sayılan aşkın, kişiyi ısrarla kendini düşünmeye zorlayan etkisi altındaydı. Arada bir tüm canlılığıyla aklına, genç ressam ile onun uğruna pek çok şeyi tepen güzel kadının öyküsü geliyor, erişilmez bir mutluluk tablosu gibi karşısına dikilerek, sanki ahlak konusundaki kaygılarını alaya alıyordu.

Hancı kadının ettiği dedikodu, bu mutlu görüntünün parıltısını gölgelemiş değildi; kadının sesi, gönül dünyasının sırlarından habersiz insanlar korosundan yükselen bayağı sesleri andırıyordu; bu tür sesler, yücelerden uçan şiirsel davranışları kendi kaba günlük dilleriyle anlatmaya bakarlar hep. Bir erkek bir kadında bunca mutluluğu bulsun da, –örneğin ressam, genç kadının adımlarına zarafet, her şeyiyle kendisine teslim oluşuna incelik kazandıran ne varsa hepsini tatsın– karşılığında ona güneşin doğuşu gibi şaşmaz bir bağlılığın kesin güvencesini vermesin, böyle bir şey olabilir miydi? Onlarınki gibi güzel bir anlaşma, içinde ıstırap tohumları barındırıyor olabilir miydi? Bunca kusursuz bir birlikteliğin büyüsünü ölümün dışında herhangi bir güç bozabilir miydi? Longmore’un içinden, ciğerlerini paralarcasına bin kez “Hayır!” diye haykırmak geliyordu; çünkü sonunda, kendini o genç âşığın daha ağırbaşlı bir benzeri, o cıvıl cıvıl Claudine’i de, Madam de Mauves’un daha cılız bir taslağı olarak görmeye başlamıştı. Güneşin altında yürüdükçe sıcaktan bunalmaya başladı; yeniden ormana girince, bulabildiği en koyu gölgeye yöneldi, koca bir kayın ağacının dibinde, yerdeki yosunların üstüne uzandı. Gözlerini tepedeki alacakaranlık yeşilliklere dikerek orada bir süre yattı; zihninde Saint-Germain’deki arkadaşının –tıpkı bir saat önce gördüğü, güven dolu adımlarla sevgilisine koşan genç kadın gibi– koşarak sessiz bir dere

kenarına, kendi yanına geldiğini canlandırmaya çalıştı. Bunda ne ölçüde başarılı olduğunu söyleyebilmek güçtü; ama çabası, duygularını körüklemekten çok, yatıştırmıştı; hem ruhen hem bedenen iyice yorulmuş bulunduğu için, sonunda sessizce uykuya daldı. Uykusunda, gerçekmiş gibi canlı, garip bir düş gördü. Bir koruluktaydı sanki; içinde uykuya daldığı ormana çok benzeyen bu koruluk, bir saat önce ayrıldığı o şırıl şırıl akan dere tarafından ikiye bölünmüştü. Kendisi, önemli bir olay beklermiş gibi büyük bir tedirginlik içinde, bir aşağı bir yukarı geziniyordu. Birden uzakta, ağaçların arasında parıldayan bir kadın giysisi gördü, hızlı adımlarla oraya doğruldu. Yaklaşınca kadını tanıdı, ama aynı anda derenin öteki kıyısında olduğunu fark etti. Kadın önce kendisini görmemişti anlaşılan, ama karşı karşıya geldikleri zaman, durdu ve kaygılı, acıyan gözlerle baktı. Dereyi geçmesini dileyen herhangi bir işaret yapmadı, ama Longmore'un yüreği onun yanına gitmek için tarifsiz bir istekle doluydu. Suyun derin olduğunu, karşıya geçmekte zorlanacağını biliyordu; ayrıca, başını sudan çıkardığında, onun ortadan kaybolmasından korkuyordu. Gene de tam dereye atlayacağı sırada, suyun yukarılarında beliren bir kayık, başını akıntıya verip hızla onlara yaklaştı. Yüzü görünmeyecek biçimde oturan kayıkçı, teknesini Longmore'un durduğu kıyıya yanaştırdı; Longmore kayığa atladı, kayıkçının birkaç kürek çekişiyle karşı kıyıya ulaştılar. Longmore kayıktan indi; dereyi geçtiğinden emindi, ama Madam de Mauves ortalarda yoktu. İçinde derin bir acıyla dönüp bakınca, şimdi karşı kıyıda –kendi ayrıldığı kıyıda– durduğunu gördü. Genç kadın sessiz, kaygılı gözlerle ona baktı ve suların akışına ters yönde yürüyüp uzaklaştı. Kayık ile kayıkçı yeniden yollarına koyuldular, ama biraz sonra kayıkçı arkasına dönüp hâlâ derenin ayrı kıyılarında duran çifte doğru baktı. İşte o zaman Longmore –tıpkı birkaç gün önce, Bois de Boulogne'daki lokantada olduğu gibi– onu tanıdı.

VIII

Düş bittikten sonra bir süre daha uyumuş olmalıydı, çünkü gördüklerini hemen o sırada değil de, ancak ayağa kalkıp neredeyse oteline vardığı zaman hatırladı. Bu düşe çarpıcı bir simge diye bakmak için, olayları pek fazla zorlamaya gerek yoktu; görüntüler bütün gün zihninden çıkmadı, bunalttı onu. Ama teselli için şimdi, yüreğinde uç veren bir inanca sığınıyordu: Yaşamda tek doğru yol, mutluluğa dört elle sarılmaktı. İşte bu inancın güçlü buyruklarından biri, o akşam Madam de Mauves'a dönmesini

gerektiriyordu. Gene de, gitmeye karar verdikten, özenle giyinip kuşandıktan sonra, üstünden atamadığı bir tedirginlikle elinin ayağının titrediğini hissetti; bu yüzden odasının açık penceresi önünde dikilip, korku ile arzu karışımı garip bir duygu içinde, Madam Clairin'in kendisine söylediklerini yengesine de tekrarlayıp tekrarlamadığını düşünerek vakit geçirmek daha kolayına geldi. Şimdi karşısına çıkmak, belki de gereksiz yere genç kadının canını sıkmaktan başka bir işe yaramayacaktı; ama hiç ortada görünmezse, içinde bulundukları durumda sanki birbirleriyle göz göze gelmekten utanıyorlarmış gibi bir görüntü doğabilirdi. Umutlarla, belirsizliklerle dolu acı bir zihin karışıklığı içinde, başını elleri arasına alıp uzun uzun oturdu. Bir an oluyor, içinden Madam Clairin'i boğmak geliyor, ama sonra, aslında belki bana bir iyilikte bulundu o, diye düşünmekten de kendini alamıyordu. Otelden çıktığında vakit geçti; Saint-Germain'deki evin bahçe kapısından içeri girerken yürek atışları öyle hızlanmıştı ki, bunun konuşurken sesine de yansıyacağından kuşkusu yoktu.

Uşak onu oturma odasına buyur etti; oda boştu, lamba kısık yanıyordu. Ama yerlere kadar inen yüksek pencereler açıktı; ince perdeler, ılık, tatlı bir rüzgârda sallanıp duruyordu; Longmore beklemeden hemen terasa çıktı. Madam de Mauves'u orada tek başına yürürken buldu. Üstünde beyaz, pek sade bir elbise vardı, saçları çoğu zamanki gibi değil de, sanki insan içine çıkmayı beklemiyormuş gibi, gevşek tek bir halka biçiminde yapılmıştı. Arkadaşını görünce yürümeyi bıraktı, şaşırdığını belirten bir ses çıkardı, sonra durup onun konuşmasını bekledi. Longmore, gözleri genç kadında, bir şeyler söylemeye çalıştı, ama diyecek söz bulamadı. Gözlerini dikip öyle boş boş bakmanın yakışıksız, çirkin bir şey olduğunu biliyordu; ancak uygun bir şeyler söyleyemiyor, söylemek istediği şeyleri ise söylememesi gerekiyordu. Ölgün ışıkta Madam de Mauves'un yüzünü pek seçemiyordu, gene de gözlerinin kendisine çevrili olduğunu seziyor, nasıl bir ifade taşıdıklarını merak ediyordu. Bakışları uyarıcı mıydı, yalvarıyor gibi miydi, yoksa kışkırtıcı mıydı? Bir an başı döndü; koşup ona sımsıkı sarılsa, her şeyin hemen açıklık kazanacağından emindi. Ama bir dakika sonra hâlâ dilsiz gibi önünde durup duruyordu; yerinden kımıldamamıştı; Madam de Mauves'un konuştuğunu işitmiş, ama ne dediğini anlamamıştı.

Genç kadın, "Bu sabah buraya uğramışsınız" diye devam etti; Longmore yavaş yavaş söylenenleri anlar duruma gelmişti. "Başım ağrıyordu, bu yüzden odamdan çıkamadım." Madam de Mauves her zamanki sesiyle konuşuyordu.

Longmore heyecanını bastırdı, bir şey belli etmeden, “Umarım şimdi daha iyisiniz” diye karşılık verdi.

“Evet, teşekkür ederim; daha iyiyim; çok daha iyi.”

Longmore gene bekledi; Madam de Mauves gidip bir iskemleye oturdu. Biraz durduktan sonra genç adam da arkasından gitti, terasın korkuluğuna yaslanarak arkadaşına doğru eğildi. “Sabah benimle ormana gelebileceğinizi ummuştum. Sonra tek başıma gittim; çok güzel bir gündü, uzun bir yürüyüş yaptım.” Madam de Mauves dalgın dalgın, “Evet, çok güzel bir gündü” dedi; gözleri yerde, ağır ağır yelpazesini açıp kapıyordu. Longmore onu izlerken, aralarında geçen konuşmadan sonra Madam Clairin’in gidip yengesiyle de görüştüğüne, bu yüzden Madam de Mauves’un kendisine karşı tutumunun değişmiş bulunduğuna gitgide daha çok inanmaya başladı. Oraya gelirken içinde taşıdığı arzu ateşini dizginleyen ya da en azından bu konuda kurduğu açık açık konuşma hayalini şaşkın bir sessizliğe dönüştüren de, işte hissettiği bu değişiklik olmuştu. Hayır, hayır; eski çağlarda bir erkek nasıl ki tapınağında taptığı bir heykele sarılamazsa, şimdi kendisi de kesinlikle onu kucaklayıp bağrına basamazdı. Ama sonunda Longmore’un heykeli, tam insancıl bir sesle, hatta biraz da insanca bir tereddütle konuştu. Genç adama doğru kaldırdığı gözleri, karanlıkta parlıyor gibiydi sanki.

“Bu akşam geldiğinize çok sevindim –sevinmemin özel bir nedeni var. Geleceğinizi ümit etmiyor değildim, ama gene de, belki gelmez diye düşündüm.”

Longmore, “Bana durumu anlattıkları için, gelmemek olmazdı” dedi. “Bütün günü her saniye sizi düşünerek geçirdim.”

Genç kadın hemen bir karşılık vermedi, düşünceli düşünceli yelpazesini açıp kapamaya devam etti. Sonunda, kararlı bir tavırla yeniden konuştu: “Size önemli bir şey söyleyeceğim. Kesin olarak bilmenizi istiyorum ki, benim çok değer verdiğim bir insansınız.” Longmore durduğu yerde kaygıyla biraz doğruldu. Sözü nereye getirecekti acaba? Ama sesini çıkarmadı, Madam de Mauves devam etti: “Size olan ilgim büyük. Bunu söylemekte bir sakınca görmüyorum. İçimde size karşı büyük bir dostluk duygusu var.” Longmore beceriksizce güldü; neden güldüğünü kendi de bilmiyordu, ama belki de, söylenenlerin anlamı ile kuru söyleniş biçimi arasındaki zıtlıktan dolayı gülmüştü. Ancak, genç kadın aynı konuşma tarzıyla devam etti: “Sanırım biliyorsunuzdur, büyük bir hayal kırıklığı, her zaman büyük bir güven, büyük bir ümit işaretidir.”

Longmore, “Ümitlendim elbet” dedi, “yürekten ümit ettim; ama ümidim, hayal kırıklığına uğradığımda, sızlanmamı haklı gösterecek derecede mantıklı bir ümit değildi kuşkusuz.”

Genç kadının gitgide kızaran yüzünde sıkıntılı bir ifade vardı. “Kendinize haksızlık ediyorsunuz. Sizdeki zihin dürüstlüğüne öyle güvenim var ki, yetersiz kaldığını görecek olsam, büyük bir hayal kırıklığı yaşardım.”

Longmore, “Sizin gerçekten benimle neredeyse eğlendiğinize inanacağım” diye haykırdı. “Bendeki zihin dürüstlüğü mü dediniz? Doğruluğu tartışılacak bir söz bu söylediğiniz!” Güldü, “İnsanın zihni bir tek *duygularına* karşı dürüst olmalı!” dedi.

Madam de Mauves ayağa kalkarak dikkatle ona baktı. Longmore’un gözleri alacakaranlığa alışmıştı artık; kendisini sıkıştırıyor olsa da, genç kadının yüzünde yalvarırcasına sevecen bir ifade taşıdığını gördü. Madam de Mauves sabırsız bir tavırla başını salladı, iyice yaklaşıp yelpazesini sertçe arkadaşının koluna bastırdı. “Dediğiniz doğru olsaydı, dünya sıkıcı bir yer olurdu. Ama sizin nasıl bir tutum içinde olacağınızı az çok biliyorum ben. Anlatmaya çalışmanıza gerek yok. İçtenliğinizi yeterli görüyorum, bu da sizden bir istekte bulunma hakkını veriyor bana; önemli bir ricam var sizden.”

“Söyleyin, sizi dinliyorum.”

“*Beni hayal kırıklığına uğratmayın*. Beni şimdi anlamayabilirsiniz, ama yarın ya da çok yakında anlayacaksınız. Az önce, size çok değer verdiğimi söylediğimde, gördüğünüz gibi, çok ciddiydim. Boş bir iltifat değildi bu. İnanıyorum ki, insan sizden bir istekte bulunursa, cömertliğiniz bunu kısa sürede yerine getirecektir. Tersi çıkarsa; cömert olduğunuzu düşünürken, bencil davrandığınızı, seçkin biri olduğunuzu düşünürken, bayağılık ettiğinizi görürsem, o zaman tüm insan soyuna karşı güvenim sarsılacaktır.” Ağır ağır ve her sözcüğün üstüne basa basa konuşuyordu. “İnanın, çok acı bir şey olurdu bu benim için. Gelecekteki sönük, sıkıcı günlerimde kendi kendime, ‘Bunu yapabilecek yaradılışta tek bir kişi vardı, o da başaramadı’ demek zorunda kalırdım o zaman. Ama böyle bir şey olmayacak. Üzerimde uyandırdığınız izlenim o kadar iyi ki, bu izlenimi en üst düzeye çıkarabileceğinize kuşkum yok. Beni sonsuza kadar sevindirmek isterseniz, bir yolu var bunun.”

Gözlerini Longmore’un gözlerine dikmiş, yanında ayakta duruyor, elbisesi ona dokunuyordu. Konuştukça, sesi genç adamın kulağına

olağanüstü gelmeye başlamıştı; ortada garip bir görüntü vardı: Güzel bir kadın, son derece açık seçik, karşı konulmaz bir tutkuyla, durmuş karşısındakine akılcı davranma dersleri veriyordu. Longmore büyülenmiş gibiydi; ama zihni karışmış, şaşırıp kalmıştı. Madam de Mauves'un kullandığı sözcükler, hep eleştiri, ret, feragat ifade eden sözcüklerdi; ama oradaki o çok yakın, çok ısrarlı, çok kişisel varlığı ile yarattığı etki zihnini çeliyor, sözcüklerin amacını tersyüz ediyordu. Longmore onu daha önce hiç bu kadar güzel görmemişti. Beyaz giysiler içinde, solgun yüzü, aydınlık alnıyla, yaz akşamının perisi gibiydi. Konuşması bitince, derin bir soluk aldı; genç adam bu soluğu yanaklarında hissetti; hissedince de, birden hayalinde, tüm benliğini saran aykırı bir düşünce canlandı. Madam de Mauves'un inanılmaz katılıktaki sözleri, neredeyse doğaüstü olan güzelliğinin çekiciliğini artırmak amacıyla, sırf arkadaşının içtenliğini yoklamak, sırf kendi gururunu korumaya çalışmak için söylenmiş olamaz mıydı; ve de göz önünde tutulması gereken tek gerçek, tek yasa, tek şey bu değil miydi?

Longmore gözlerini yumdu; o sırada genç kadının acı ve şaşkınlık içinde kendisini izlediğini hissediyordu. Yeniden bakınca, onunla göz göze geldi ve arkadaşının gözlerinin anlaşılmaz yaşlarla dolduğunu gördü. İşte o zaman, ona duyduğu büyük arzunun etkisi altında uydurduğu şimdiki temelsiz düşüncenin, iğne batmış bir balon gibi söndüğünü de gördü; boğazında düğümlenen bir mırıltıyla birlikte o da ölüp gitmişti; karanlıkta parıltısı gitgide artan güzelliği, belli belirsiz ama kendinden daha büyük güzellikteki bir şeyin simgesi olarak yükseliyordu önünde şimdi. "Sizi yarın anlayabilirim belki" dedi, "ama şimdi anlamıyorum."

"Oysa bugün oturup düşündüm, sizinle konuşmanın en iyi yolu ne olmalı, diye kendi kendime sordum. Bir yandan, sizinle görüşmeyi kesinlikle reddedebilirdim." Longmore sert bir harekette bulundu, ama o devam etti: "Bu durumda mektup yazacaktım. Görüşebilirim diye de düşündüm; o zaman da size, ayrılmamızı gerektiren birtakım güçlü nedenler bulunduğunu bildirerek, bir daha beni ziyarete gelmemenizi rica ettiğimi söylemekle yetinecektim. İçimden bu ikinci düşünceyi uygulamak geliyordu. Ama bundan caydım; nedeni –tek nedeni– sizden çok hoşlanıyor olmam. Kendi kendime, ileriki günlerimde sizi, o korkunç deyimle, 'başımdan def ettiğim' biri olarak değil de, üstün sağduyusu ve kusursuz doğruluk anlayışı sayesinde buralardan kendi kararıyla ayrılmış biri olarak hatırlamak istediğimi söyledim."

Zavallı genç, “Ah, sağduyu ve doğruluk anlayışı!” diye haykırdı.

Madam de Mauves biraz durdu, sonra, “Gerekirse sert davranma hakkımı kullanmaya da hazırım” diye devam etti. “Ama, daha önce dediğim gibi, bunu yapmak zorunda kalmak benim için büyük bir hayal kırıklığı olur.”

Longmore, “Bu mantıklı, ama insan tabiatına aykırı korkunç açıklamalarınızı dinleyince, öyle öfkeleniyor, üzüntüden öyle çılgına dönüyorum ki, daha fazla bir şey söylemeden sizi bırakıp gitmediğime şaşıyorum” diye karşılık verdi.

Madam de Mauves, duygularının sıcaklığında bir eksilme olmadan, “Eğer öfke içinde giderseniz, benim düşündüğüm ayrılış biçimimizin ancak yarısı gerçekleşebilmiş olur” diye karşılık verdi. “Hayır, sizi büyük acılar çeken biri olarak hatırlamak istemiyorum ben, hatta büyük bir özveride bulunmuş biri diye bile düşünmek istemem. Ben sizi ancak...”

Longmore sözünü keserek, “Siz beni ancak, yeryüzüne bir benzeri daha gelmemiş, gelmesi de olanaksız, şehvet düşkünü, budalanın teki diye düşünmek istiyorsunuz” dedi. “Sizi tanıyıp da sevmemezlik edebilen, sizden ayrılınca, sizi hiç özlemeyebilen biri diye!”

Madam de Mauves sinirli sinirli arkasını dönüp terasın öteki ucuna kadar yürüdü. Geri geldiğinde Longmore, arkadaşının bozulan sinirlerinin iyice gerilmiş bulunduğunu gördü. Genç kadın yeniden Longmore’un önünde durdu, düşünceliliği artık bir yana bırakıp onu tepeden tırnağa süzdü; öyle ki, bu bakışların etkisiyle genç adam sonunda özgüveninin neredeyse dibe vurduğunu hissediyordu. Durumu anlayan Madam de Mauves, söylemeye niyetlendiği bir şeyi söylemekten vazgeçti. Yeniden oradan ayrılıp terasın öteki ucuna kadar yürüdü, yüzü bahçeye dönük, orada durdu. Şimdi Longmore’un kendisini anladığını sanıyordu; genç adam, yarı yarıya bu sessiz baskının etkisi altında, yavaş yavaş, arkadaşını sevindirmek için duyduğu büyük istek dışında hiçbir şeye aldırmaz olmuştu. Madam de Mauves kendisine, uygunsuz bir biçimde yapması durumunda her ikisine de yakışmayacak bir şeyi efendice yapabilmesi için bir fırsat yaratıyordu. Arkadaşını sakınmak istediğine, onun için kusursuz bir hareket planı tasarlamak sıkıntısına girdiğine göre, dediği gibi, kendisinden gerçekten “hoşlanıyor” olmalıydı. Longmore, o korkunç tutarlılığının yanı sıra Madam de Mauves’un bu içli duygularını da düşününce, içinde yükselen bir sevinçle, kara bulutların aniden dağıldığını hissetti. Sizden hoşlanıyorum sözüne, yalnızca ateşli arzularına verilmiş bir rüşvet gözüyle bakmıyordu

artık; sözün kendisi, ateşli bir arzuyla doluydu; şimdi verilmiş bir ödüldü bu ve ne olursa olsun, sonsuza kadar yaşayacaktı. O anda kendisine sunulan görkemli bir güvence akçesini almaya gidercesine, hızla genç kadına doğru yürüdü.

Aralarında terasın üçte ikisi kadar bir mesafe vardı ve oturma odasının penceresinin önünden geçmesi gerekiyordu. Oradan geçerken irkildi, ağzından şaşkınlık gösteren bir ses çıktı. Pencerede Madam Clairin duruyordu; oraya yeni geldiği halde, sanki olup biten tüm bu ilginç şeylerin farkındaymış gibi bir hali vardı. Belli ki onları gözetlediğinden kuşkulanmasınlar diye, yüzünde bir gülümsemeyle ilerledi, bir ona, bir ötekine baktı. “Böyle baş başa bir görüşmeyi böldüğüm için, size özür borçlu değilim. Görgü adabı, zaten burada bulunmamı gerektiriyor.”

Madam de Mauves ona döndü, ama karşılık vermedi. Doğrudan Longmore’a baktı, gözlerinde genç adamın olağanüstü güzel bulduğu bir ışık parlıyordu. Aslında bakışıyla ne söylemek istediğinden tam emin değildi, ama kendi çıkardığı anlam şuydu: “Adına ne derseniz deyiniz, bana kabul ettirmeye çalıştığınız şey, bu kadının en iyi anlayabileceği şeydir. Benim sizden istediğim ise, onun aklının ucundan bile geçmeyecek bir şey!” Sanki kişiliğini gururla koruyabilmesine yardımcı olması için genç adama gözleriyle yakarıyor ve –kesinlikle nezaketsizliğe kaçmadan– bu kişiliğin Madam Clairin’in şişinen kişiliğine ne kadar az benzediğini anlatmaya çalışıyordu. Longmore’un yüreğinde bu bakışlara karşılık vermek için büyük bir istek uyanmıştı: Bu karşılık, o sırada Madam Clairin’in beklediği şeyin gerçekleştiği izlenimini yaratacak hiçbir davranışta bulunmamak olacaktı. Şapkası ile bastonu teras korkuluğunun üstündeydi. Onları aldı, iyi geceler dileyerek Madam de Mauves’un elini sıktı, bir şey söylemeden Madam Clairin’i başıyla selamladı ve kulakları yana yana, oradan uzaklaştı.

IX

Oteline gitti, şamdanını yakmadan kendini yatağa attı. Ama sabaha kadar gözüne uyku girmedi; düşünerek, ölçüp biçerek, saatlerce döndü durdu; zihni hiç olmadığı kadar işlekti. Gördüğü kadarıyla, arkadaşı o son dakikalarda kendisine ağır bir görev yüklemiş, yapmasını istediği şeyi de, daha önce kendisini sevdiğini söylediğinde sanki bunu sevinçle karşılamışçasına, güzel bir tavırla dile getirmişti. Madam de Mauves’u tam

anlamak kolay olmadığı gibi, hoş bir şey de değildi; ama ne demek istediği zihninde yavaş yavaş açıklık kazandıkça, Longmore önüne bir fırsat çıktığını hissediyor, bu fırsat duygusu da, bir şekilde, yitirdiği şeyin acısını bastırarak içini rahatlatıyordu. Çünkü önce, kendisini sevmediğini, hiç sevme olasılığının bulunmadığını, öngörülebilir bir gelecekte de sevemeyeceğini anlatmak istemişti. Bu kesindi; biliyordu ki, o sırada açık pencereden seyrettiği takımyıldızlardan birini nasıl gökyüzünden çekip indiremezse, bu durumu da öyle değiştiremezdi. Madam de Mauves yaşamının arka planında, kendini böylesine güçlü duygularla neye adamış olabilir ki, diye düşündü. Sonsuz bir görev anlayışı mıydı bu? Hiçbir kötü davranışın söndüremeyeceği bir aşk mıydı? "Tanrım!" diye inledi; "yeryüzünün en saf aşk incileri o kadar bol mu ki, böylesine içli bir sevgi ziyan edilebiliyor, yürekler sızlamadan, karanlık, dipsiz bir çukura fırlatılabiliyor?" Şimdiki iğrenç durumuna rağmen, ilerisi için umut kapısını açık tutan değerli anıları mı vardı Madam de Mauves'un? Her şeye boyun eğmeye hazırdı ama, gene de inancını koruyor muydu? Güçlülük müydü bu, yoksa zayıflık mı? Bayağı bir korku muydu, inanç mı, vicdan mı, sadakat miydi, neydi?

Longmore içini çekerek iyice uzandı; böyle bir kadının davranış nedenlerini tahmine çalışmanın boşluğu karşısında bunalmıştı. Ancak, onun bu nedenleri ruhunun derinliklerine gömdüğünü hissediyor, bunların bayağı hiçbir şey içermeyen, son derece yüce nedenler olmaları gerektiğini düşünüyordu. Kendi acı deneyimi, Euphemia de Mauves'u yönlendiren tek ilkenin, sınırsız bir sadakat olduğunu götermişti –çöken yıkıntılar arasında kendine hâlâ ayak basacak sağlam bir yer bulan bir sadakatti onunkisi. Yataktan kalkıp pencereye doğru yürürken kendi kendine, "Bir kere sevmiş" dedi, "sonsuza kadar sürecek bir aşk bu. Evet, evet; birini yeniden sevse, *sıradan* bir kadın olurdu o zaman." Durup uzun uzun kentin ve ormanın yıldızlar altındaki sessizliğine baktı; benim kendi sadakatim onunkiyle daha önce karşılaşsaydı, acaba nasıl bir hayatım olurdu, diye düşündü. Ama hayatı artık işte buydu ve yaşaması gerekiyordu. Madam de Mauves'un kazandırdığı bir özgüvenle bile olsa, böyle bir inançla orada hâlâ ayakta duruyor oluşu, aslında yaşamak demekti. Onu hayal kırıklığına uğratmayacaktı; içinde bulunduğu sıkıntıların zoruyla düşündüğü bir davranış biçimine destek verecekti. Başını geriye savurdu, gözlerini gökyüzüne dikti; kendi hayal gücünün de dört elle sarıldığı bu örnek davranışı, orada göz kırpıp duran alaycı yıldızlar arasında arıyor gibiydi.

Ama arkadaşının önerdiği davranış anlayışı ona, yürekleri keder dolu bir sürü başka insanı barındıran dam üstlerinden eserek gelen tatlı bir akşam rüzgârıyla ulaştı. Longmore hissediyordu ki, Madam de Mauves ne istemişse, bunu kendini düşünerek değil de (onun korktuğu ya da ihtiyaç duyduğu bir şey yoktu), arkadaşının mutluluğu için, arkadaşının karakterine bir leke gelmemesi için istemişti. Longmore kaderini kabullenmeliydi. Yoksa genç olmanın, güçlü, akıllı ve dirençli olmanın ne yararı vardı? Sevgisini açıklayınca bir an için umut belirtileri gördüğünü söyleyip de, ondan azar işitmemeli; karşı çıkmasına, tartışmaya girmesine, gücenip ilişkisini kesmesine yol açabilecek bir şey yapmamalıydı. Onun ilgisizliğine, kendi ateşli arzularına, kısaca her şeye uzaktan bakmalı; güçlü olduğunu kanıtlamalı; kendisine yakışanı yapmalıydı; ayrıca, kendisine yakışan şeyin, önleyemeyeceği bir durum karşısında boyun eğmek, çok düşünceli davranmak, ona acı verecek hiçbir şey yapmamak, sevgisini içine gömmek, karşılık olarak bir istekte bulunmamak, hemen oradan uzaklaşmak ve bilgeliğin ödülü bilgeliğin kendisidir, ilkesine inanmak olduğuna karar vermeliydi. Madam de Mauves, ne fazlası ne eksiğiyle, tüm bunları yapmasını bekliyorsa, kendisine karşı beslediği güzel dostluk duygusunun bir sonucuydu bu. Peki, bundan kendi kazancı ne olacaktı? Madam de Mauves'u sevindirecekti, o kadar! Longmore kendini yeniden yatağa attı, sonunda gözleri kapandı ve sabaha kadar uyudu.

Ertesi gün daha öğle olmadan, Saint-Germain'den hemen ayrılmaya karar vermişti. En kolayı, Madam de Mauves'u görmeden gitmek diye düşünüyordu; gene de, “karşılık olarak” küçük bir dilekte bulunabilse, onunla beş dakika yüz yüze konuşmak isterdi. Bütün günü tedirginlik içinde geçirdi. Nereye gitse, akşamın alacakaranlığında önüne dikildiğini, yüzünde en tutkulu teslimiyetten bile daha baş döndürücü sessiz bir “hayır” ifadesiyle kendisine baktığını görüyordu. Gitmeliydi elbet, ama korkunç derecede güç geliyordu bu ona. Bir ara yol olarak, günün kalan kısmını geçirmek için Paris'e indi. Bulvarlarda dolaştı, boş gözlerle dükkânların önünde durakladı, bir süre Tuileries bahçelerinde oturdu, doğa diye, yaz diye bir tek burayı bilen kılıksız zavallıları seyretti; ama tüm bunlar sonuçta, Madam de Mauves'un kendisini tozlu, tatsız, ıssız bir dünyaya saldığını bir kez daha hissettirmekten öte bir işe yaramadı.

Can sıkıntısı içinde, yeniden kentin hareketli merkezine döndü; sıcak asfalttan oluşan o büyük alanda, bir kafenin kapısının önünde bir masaya oturdu. Akşam olmuş, lambalar yanmıştı; çevresindeki masalar doldu,

Paris'in yüzünde, geceleri takındığı o her zamanki ekşi ifade belirmeye başladı –dökme camların, tiyatro kapılarının göz kamaştırıcı ışıkları altında, hızla giden arabaların tekerleklerinden çıkan kısık takırtı sesleri arasında size, cepleriniz tıka basa parayla dolu, duygularınız iyice bayağılaşmış değilse, buralar size göre yerler değil, diye sesleniyordu sanki. Ancak, Longmore'un ne ahlaki kaygıları, ne de arzuları kalmıştı; insan kaynaşan bu büyük alana ilk kez, soğuk ilgisizliğine karşılık verircesine, kayıtsız gözlerle bakıyordu. Çok geçmeden tam önündeki kaldırıma bir araba yanaştı, içinde hiçbir hareket belirtisi olmadan, birkaç dakika orada öyle durdu. Güçlü tek bir atın çektiği, o derli toplu, sade kupa arabalardan biriydi; koltukta, ipek minderlere gömülmüş, gaz lambalarının yol kenarlarından akan sularda yansıyan pırıltısına baka baka esneyen, solgun yüzlü güzel bir kadın oturuyordu. Sonunda kapı açıldı, dışarıya Richard de Mauves çıktı. Durdu, arabanın penceresine doğru eğildi, heyecanlı bir tavırla içerideki kişiyle bir süre konuştu. Sonunda başıyla bir işaret verdi, araba hareket edip uzaklaştı. Kendisi durdu, bastonunu havada döndürerek, deyim yerindeyse, cebindeki bozuk parayla oynar gibi zamanla da aylak aylak oynayan bir kimsenin tavrıyla, bir aşağı bir yukarı bulvarı gözden geçirdi. Kafeye doğru döndü, anlaşılan dikkate değer bir şey bulamadığı için masalardan birine oturacağı sırada, gözü Longmore'a ilişti. Bir an kararsız kaldı, sonra yüzünde tanıdığını belli eden hafif bir ifadeyle, ama adımlarındaki kayıtsızlıkta en ufak bir değişiklik yapmadan yaklaştı.

Longmore'un çıkmadığı Brüksel yolculuğundan sonra ormandaki karşılaşmalarından bu yana ilk görüşmeleriydi. Madam Clairin'den işittiği açıklamalar (bunlara vahiy gözüyle bakılabilirdi) yüzünden, Kont'u düşünmek özellikle içinden gelmemiş, bu arada iğrençliğin çağrısı dışında başka bir çağrıyı da göğüslemesi gerekmişti. Ama şimdi Kont kendisine doğru yürürken, Longmore yüreğinin tiksintiyle kabardığını hissetti. Ancak, bu soylu adamın her zamanki kaygısız, parlak yüzünde ilk kez bir bulutun varlığını seziyordu, sonunda *onun* da bir sıkıntısı olduğunu anlayarak sevindi; ayrıca, mesafeli durup hiç yüz vermemeyi de kararlaştırdığı için, çabucak toparlanıp gerektiği gibi davranmasını sağlayacak gücü de kazanmıştı.

Kont de Mauves oturdu, masada karşılıklı birbirlerine bakarlarken söyledikleri resmi nezaket sözleri, karşılaşmalarına zarafet katabilmekten uzaktı. Longmore, kız kardeşinin işlerine karıştığından Kont'un haberi olduğunu sanmıyordu. Kendisinin ne düşündüğüne de pek aldırmadığından

emindi. Bununla birlikte, şimdi kendi New York'lu yüzünün sert bir ifade takındığını seziyor, Kont daha derin bir kuşkunun yardımıyla bu sertliğin anlamını okuyabilse, o zaman rengi atardı, diye düşünüyordu. Mösyö de Mauves'un rengi atmadı, ama karısının bu garip ve olağandışı biçimde (öyle sayılmaz mıydı?) mesafeli duran arkadaşını dikkatle süzdü; bakışlarında, hem Bois de Boulogne'da geçen olayın tatsız anısının izleri, hem de "şerefini" başka bir erkeğin gönül yüceliğine –ya da saf dürüstlüğüne– emanet etmiş bir erkekten doğal olarak beklenecek uyanıklıkta bir merak göze çarpıyordu.

Belki de bu erdemler genç kahramanımızın alnında, birkaç gün öncesine göre pek de o kadar sevimli ve güven verici bir biçimde parlıyor değildi şimdi; en azından, durumu böyle değerlendiren Kont'un yüzündeki bulut daha da karardı; yana doğru döndü, kaşlarını çatarak bir puro yaktı. Bunun üzerine Longmore, arabadaki kişinin (Bois de Boulogne'daki olayın kahramanıyla aynı kadın olsun olmasın) artık Kont için katıksız bir keyif kaynağı olmadığına karar verdi. Longmore'un hayranlık yaratacak ölçüde saf ve duru, doğruluktan şaşmayan, koyu mavi gözleri vardı; çocukluğunda kendisine iş buyuran en katı kimseler bile, bir an onun kaytarıcılık edebileceği düşüncesine kapılsalar, kendilerine gülerlerdi. Bu iki adamı aralarındaki ilişki hakkında bir şeyler bilerek seyreden bir kimse, kesinlikle, sonunda bu gözlerde gördüğü ve göremediği anlamların Mösyö de Mauves'u pek şaşırtmış ve ona büyük bir acı vermiş olması gerektiğini söylerdi. Longmore'un bakışları Kont'un içine işlemiş, onu upuzun yere yatırarak boyunun ölçüsünü almış, üstünde attığı zafer çığlıklarıyla, ona daha önce belki de bir çift gözün, ailesinden hiç kimseye, hiçbir zaman yapmadığı bir şey yapmıştı. Kont planını başkalarını hiç düşünmeden, tek kendi rahatını hesaba katarak tasarlamıştı; ama sıradan insanların belki fark edemeyeceği dış görünüşler bir anlam ifade ediyorsa, şu anda Longmore'un üstünde, Paris'in sunduğu eğlencelerden daha fazlasını tatmayı beklermiş gibi bir hava vardı. Bu dürüst görünüşlü yontulmamış genç, içten pazarlıklı biri miydi yoksa? Kont, sık görmediği bu adamdan aslında hiçbir zaman pek hoşlanmamıştı; ama üstüne üstlük şimdi bir de, şaşkınlıktan neredeyse ağzı açık mı kalacaktı onun karşısında?

Mösyö de Mauves, sanki böyle düşünceli görünmekten nefret ettiği için, kayıtsız görünmesine yardımı dokunur diye, eline akşam gazetesini aldı. Sayfalara göz gezdirirken, günün siyasal bunalımına ilişkin bir iki söz etti; Longmore karşılık olarak, kafasında bir sürü başka şey olduğundan, bu

konuyla ilgilenmeye fırsat bulamadığını söyledi. Doğru söylüyordu, ama gene de kahramanımızın aslında üzücü düşüncelerden uzak durabildiği yoktu. Kont'un tedirgin durumu, bir yandan arabadaki kadının belki ona artık fazla geldiğini gösterdiğinden içini rahatlatmıştı; ama öte yandan da, Kont'ta bir kıskançlık başlangıcına işaret edebileceği için, tatlı bir intikam duygusuyla sevinmesine yol açmamıştı. Bir an, kıskançlığın iki yönlü bir duygu olduğunu ve kimi zaman bir yönüyle neredeyse cömertliğe benzediğini düşündü. İçinde korkunç bir kuşku belirdi: Mösyö de Mauves zamanla, karısına yaptığı öneriden utanabilirdi; ayrıca, ileride onu hep küstah bir insan olarak düşünmenin kendisine, ara sıra pişmanlık nöbetleri geçiren biri diye düşünmekten daha az acı vereceğini hissediyordu. Bu arada Kont ile Longmore yarım saat, birbirlerini kollayarak, sanki kalkmaya hiç niyetleri yokmuş gibi oturmaya devam ettiler; sonunda Kont'un bir arkadaşının gelişiyle aralarındaki gerginlik bir ölçüde azaldı; yoksa bu gidişle kolay kolay oradan ayrılacağa benzemiyorlardı. Kont'un arkadaşı uzun boylu, solgun yüzlü, veremliyi andıran bir züppeydi; havayı bambulotu çiçeği kokusuna boğmuştu; baygın baygın, bir aşağı bir yukarı bulvarı gözden geçirdi; inceden inceye arkadaşının ne giydiğine baktı, sonra sanki tedirgin biçimde bakışlarını kendi üstündekilere çevirdi, sonunda da tatsız bir durumu kabullenircesine, Düşes'in kentte olduğunu bildirdi. Birlikte ziyaretine gitmeliydiler; iki akşam önce Düşes kendisine çok kötü davranmıştı –yeniden görüşmek istediğinin kesin bir işaretiydi bu. Çocukça bir konuşma biçimiyle, sözcükleri uzata uzata, "Onu neşelendirmek konusunda sana güveniyorum" dedi. Longmore, o güne kadar ilk kez böylesine garip birini yakından görmek fırsatı bulduğunu düşündü.

Kont teklife karşı çıktı, keyfinin hiç yerinde olmadığını söyledi; ama arkadaşının zoruyla sonunda ayağa kalktı, bir süre beceriksizce –Kont'un her zamanki inceliğine göre beceriksizce– Longmore'a bakarak durdu. Sanki konuşmakta güçlük çekiyormuş gibi, "Bana izin verirseniz" dedi, "bu akşam belki siz de boş değilsiniz, öyle değil mi?"

Kahramanımız, "Trenime yetişmenin dışında boşum ben" dedi, sonra saatine baktı.

"Demek Saint-Germain'e dönüyorsunuz, öyle mi?"

"Evet, yarım saat sonra."

Richard de Mauves, sımsıkı koluna girmiş bulunan arkadaşından kendini tam kurtarmak üzereydi sanki; ama arkadaşı kulağına ikna edici bir

şeyler fısıldayınca, şapkasını havaya kaldırdı, soğuk bir tavırla selam vererek dönüp gitti.

Ertesi gün Longmore akşamı beklerken hissettiği huzursuzluğu dindirmeye çalışmak amacıyla terasa kadar yürüdü; Madam de Mauves'u son bir kez, hemen her zamanki gibi, o gölgelerin uzadığı, her yana kehribar rengi solgun ışıkların saçıldığı saatte görmek istiyordu. Ne var ki, kader kahramanımızın ödül olarak hak ettiği bu küçük isteğe kulak asmadı; onu genç kadınla büyük yürüyüş yolunun yakınında, bir ağacın altında, tek başına otururken buluşturdu. Bu saatte orada hemen hemen kimse yoktu; sıcak, güzel bir gündü, ama Longmore, Madam de Mauves'un yanına otururken hafif bir esintinin, yuvarlak geniş gölgenin yapraklı uçlarını kımıldattığını gördü. Genç kadın, neredeyse açıkça, sizden artık kurtulduğumu sanıyordum, diyen bir bakışla arkadaşına baktı; Longmore hemen, o akşam Saint-Germain'den ayrılacağını, ama gitmeden önce vedalaşması gerektiğini söyledi. Bunları söylediği sırada, Madam de Mauves'un yüzü sanki bir an aydınlandı gibi gelmişti ona; ama genç kadın hiçbir karşılık vermedi, yalnızca yüzünü uzaklarda, sıcak havanın sis pusu gerisinde ışıl ışıl duran, arada bir parlayıp sönen Paris'e doğru çevirdi. Longmore, "Sizden bir ricada bulunacağım" diye ekledi. "Beni, çok şey hissetmiş, ama pek az karşılık beklemiş biri olarak düşünün istiyorum."

Madam de Mauves, neredeyse acı çektiğini düşündüren derin bir soluk aldı. "Sizi mutsuz düşünemem ben. Böyle bir şey olamaz. Önünüzde yaşanacak bir hayat duruyor; görevleriniz, yetenekleriniz, idealleriniz, meraklarınız var. Kendinize bir meslek seçecek, bana da bildireceksiniz" dedi. Biraz durduktan sonra, sanki daha önce bu konuda aralarında anlaşmaya varmışlar gibi, "Ayrıca, insanın bir dostu kendisi hakkında eskisinden daha kötü değil de, daha iyi şeyler düşünüyorsa, insan bundan nasıl mutsuz olabir ki?" diye ekledi.

Longmore bir an onun ne dediğini anlamadı. "Hakkınızdaki düşüncelerimde değişik dereceler olabileceğini mi söylemek istiyorsunuz?"

Madam de Mauves ayağa kalktı, iskemlesini ileri itti. Hızlı hızlı, "Söylemek istediğim şu: Hayal kırıklığı ve kızgınlık içinde –öfke içinde– bir şey yapmamış olmak daha iyidir" dedi ve yürümeye başladı.

Longmore, önce yanıt vermeden arkasından gitti. Ama şapkasını çıkardı, mendiliyle alnını sildi. Sonunda yalnızca, "Nereye gideceksiniz? Ne yapacaksınız?" diye sordu.

“Ne mi yapacağım? Şimdiye kadar ne yapıyorsam, onu yapacağım. Belki şu farkla; bir süre için kocamın eski evine gidebilirim.”

Genç adam, “Ben kendi eski evime dönüyorum. Şimdilik Avrupa’yla bir işim kalmadı benim” diye ekledi.

Yan yana yürüyorlardı; Longmore bu sözleri söyleyince Madam de Mauves bir an ona baktı, sonra uzun uzun gözlerini yere dikti. Ama, çok ileri gittiğini düşünürcesine, birden durdu ve elini uzattı. “Hoşça kalın. Hak ettiğiniz tüm mutluluğa kavuşmanızı dilerim!”

Longmore gözlerini ondan ayırmadan, uzattığı eli sıktı, ama genç kadının dokunuşuna kolay yoldan karşılık vermesini engelleyen bir duygu vardı içinde. Son derece değerli bir şey önünden geçip gidiyordu ve kendisi onu durdurmak için parmağını bile oynatmamaya yemin etmiş durumdaydı. Ettiği yeminle çelişen bu duygu, kendi küçük özel yaşamından gelen bir esintinin değil de, büyük toplumsal yaşamın güçlü rüzgârının taşıdığı bir duyguydu. Madam de Mauves elini çekti, uzun boyun atkısını toparladı; insan yüreklendirmek istediği küçük bir çocuğa nasıl gülümserse, Longmore’a neredeyse öyle gülümsedi. Birkaç dakika sonra genç adam durmuş hâlâ, arkadaşının kendisini terk edişini seyrediyordu. O gözden kaybolunca harekete geçip hemen oteline döndü; akşam trenini beklemeden hesabı ödedi ve yola çıktı.

Aynı gün daha sonraki bir saatte Kont de Mauves, karısının oturma odasına girdi; genç kadın oturmuş, akşam yemeği için çağrılmayı bekliyordu. Kont, akşam yemeğini evde yediği zamanlar giyim kuşamına genellikle göstermediği bir özenle giyinmişti. Bir süre konuşmadan odada bir aşağı bir yukarı yürüdü, sonra zili çalıp bir uşak çağırdı, onu görmek için koridora çıktı. Uşağa kendisini tren istasyonuna götürecek arabanın hazırlanmasını emretti, eli kapının tokmağında bir an durakladı, adamın bakıp durduğunu görünce öfkeyle gitmesini söyledi, yeniden oturma odasına girdi, huzursuzca dolaşmaya devam etti; derken birden, eline bir kitap almış olan karısının önünde durdu. Yüzünde, eskiden ona her zaman son derece zarif davrandığını ima eden zoraki bir tebessümle, ama gözle görülür bir çaba harcayarak, “Rica etsem bir soruma cevap verebilir misiniz?” dedi.

Madam de Mauves, “Böyle bir ricayı hiç geri çevirmedim ben” diye karşılık verdi.

“Çok doğru. Bu akşam Bay Longmore’dan bir ziyaret bekliyor musunuz?”

Karısı, “Bay Longmore Saint-Germain’den ayrıldı” dedi. Kont de Mauves bekledi, ama yüzündeki gülümseme yok olmuştu. Karısı devam etti: “Bay Longmore Amerika’ya gitti.”

Kont de Mauves, bir an için de olsa, buna anlam veremediğini itiraf etti (onun için ender bir şeydi bu). Ama sanki telaşlanmış gibi, “Bir şey mi oldu?” diye sordu. “Bir yerden mi çağırdılar?”

Ama sorusuna yanıt alamadı. Tam o sırada uşak kapıyı ardına kadar açarak yemeğin hazır olduğunu bildirdi; Madam Clairin eteklerini yerlerde sürüyerek, beyaz ellerini ovuştura ovuştura içeri girdi; Madam de Mauves sessizce yemek odasına geçti, ama kocası dışarıda kaldı –belli ki yalnızca *salle-à-manger*’nin[21] değil, pek çok şeyin de dışındaydı şimdi. Biraz sonra terasa çıktı, orada huzursuzca dolaşmaya devam etti. Aradan çeyrek saat geçince uşak gelip, arabasının kapıda kendisini beklediğini söyledi. Kont hiç duraklamadan, “Geri gönder, kullanmayacağım” dedi. Hanımlar yemeklerini yarılamışlardı ki, dönüp onlara katıldı, mantıksız davranışı için karısından soğuk bir tavırla özür diledi.

Yemekler yeniden geldi, ama Kont pek bir şeye dokunmadı; buna karşılık her zamankinden daha çok şarap içti. Hemen hemen hiç konuşmadılar; beğendiği güzel bir yemeği yerken ara sıra Madam Clairin’den çıkan “Ih, ıh!” sesleri dışında, odada neşeli bir ses duyulmuyordu. Bu hanım iki kez, şarap bardağının üzerinden kendisine bakıp duran ağabeyiyle göz göze geldi; biliyordu ki bu gözler kendisine, yanıt veremediği takdirde ağabeyini kızdırmak durumunda kalacağı bir soru soruyordu. En azından şimdilik, kaşlarını kaldırarak bir karşılık verdi; ama verdiği yanıt kendine bile, fırtına gelecek diye beklerken şemsiye açmak kadar yararsız göründü. Hanımlar şarabını bitirsin diye Kont’u masada yalnız bıraktılar; Kont, içkisi önünde, bir saatten uzun bir süre, ta karanlık oluncaya kadar orada oturdu. Sonunda elinde kâğıtla bir uşak içeri girdi, bir şamdan yaktı. Bu kâğıt bir telgraftı; Kont telgrafı okudu, sonra mumun alevine tutup yaktı. Beş dakika düşündükten sonra bir kartvizitin arkasına bir şeyler yazarak, postaneye götürmesi için uşağa verdi. Adam, telgrafın çekileceği kadın hakkında, efendisinin kuşkulandığı kadar çok şey biliyordu; ama telgrafın içeriğine şaşırmıştı, çünkü yalnızca “imkânsız” sözcüğünden oluşuyordu. Akşam karanlığı olup ağabeyi oturma odasına dönmeyince Madam Clairin, tek şamdanla oturduğu yerde onu görmeye geldi. Kont bir süre kız kardeşinin varlığına hiç aldırmadı; ama o, bunu beklenmedik bir hoşgörü diye algıladı. Ne var ki ağabeyi sonunda sert

konuştu. “O sersem genç, apar topar ülkesine dönmüş. Ne demek oluyor bu?”

Madam Clairin şemsiyeyi açtığına şimdi memnundu. “Benim anlamak şerefine nail olamadığım bir yengem var, demek oluyor.”

Kont başka bir şey söylemedi, sessiz kalarak bir süre sonra kız kardeşinin oradan ayrılmasına izin verdi. Onun görevi, kendisine bir açıklama getirmekti, bu yüzden karşısına eli boş çıkmasına fena halde içerlemişti; yeni bir bilgi getirmezse, bu işten yakayı kolay sıyırmış olacaktı. Madam Clairin gidince Kont bahçeye çıktı, purosu elinde, bir aşağı bir yukarı yürüdü. Karısının evin terasında tek başına oturduğunu gördü; ama kendisi, dolaşarak, ara sıra durarak, dönerek, oyalanarak aşağıda bahçede kaldı. Uzun bir süre kaldı. Vakit geç olmuş, Madam de Mauves ortadan kaybolmuştu. Gece yarısına doğru uzun, hafif bir “of” çekerek yorgun argın kendini bir bahçe kanepesine bıraktı. Yavaş yavaş, Madam Clairin’in yengesini kendisinin de anlamadığını kavramaya başlamıştı.

Longmore Londra’da bir hafta gemisinin kalkma gününü beklemek zorunda kaldı. Hava çok sıcaktı, bu yüzden bir gün Richmond’a gitti. Yemek yediği otelin bahçesinde, orada kalan arkadaşı Bayan Draper’la karşılaştı. Bayan Draper hemen ona Madam de Mauves hakkında sorular sordu; oturmuş Thames Nehri’nin ünlü manzarasına bakıyorlardı; Longmore önce bu sorulara kaçamak yanıtlar verdi, başka konulardan söz etti. Sonunda Bayan Draper, kendisinden bir şeyler sakladığından kuşkulandığını söyleyince, biraz durakladı ve arkasından, “Saint-Germain’deyken bana yazdığınız mektupta, arkadaşınızın gülümseyişindeki hüznü gidermemi öğütlemiştiniz, hatırlıyor musunuz?” diye sordu ve ekledi: “Onunla vedalaşırken gördüğüm son şey, yüzündeki gülümsemeydi.”

Bayan Draper, “Onu ‘teselli’ etmeniz için sizi sıkıştırdığımı hatırlıyorum” diye karşılık verdi. “Sonradan sizin ne kadar ölçülü bir insan olduğunuzu düşününce, acaba ileride karşılığında bana teşekkür etmeyeceğiniz bir görev mi yükledim size, diye kaygılanmıştım.”

Longmore, “Onun tesellisi kendinde” dedi, “başka birinin tesellisine ihtiyacı yok. Başkalarından gelecek teselli, az çok kendi budalalığımızın başımıza açtığı sıkıntılar içindir. Oysa Madam de Mauves’un içinde zerre kadar budalalık kalmış değil.”

Bayan Draper bilgiç bilgiç, “Ah, böyle söylemeyin!” diye karşı çıktı. “Ufacık bir budalalık, çoğu zaman büyük bir zarafetin göstergesidir.”

Genç adam gitmek için ayağa kalktı; Bayan Draper’a biraz sinirlenmişti. “Neden böyle davrandığını anlamadan, zariflikten söz etmeyin!” dedi.

Longmore Amerika’ya döndükten sonra iki yıl, Madam de Mauves hakkında hiçbir şey işitmedi. Sürekli, derin derin onu düşündüğünü söylememe gerek yok sanırım; pek çok kimse, böylesine iyi yetişmiş bir gencin neden kendini bir işe güce “vermediğini” merak ediyordu; ama kendine bakılırsa, sanki tüm varlığıyla işinde gücündeydi o. Madam de Mauves’a hiç mektup yazmadı, onun bundan “hoşlanmayacağına” inanıyordu. Sonunda, Bayan Draper’ın yurda döndüğünü duydu ve hemen ziyaretine gitti. İlk hoşbeşten sonra Bayan Draper, “Biliyorum, Madam de Mauves hakkında ne haber var, diye meraktan ölüyorsunuz” dedi. “Garip bir şey işitmeye hazırlanın. Sizin oradan ayrıldığınız yıl iki üç mektup aldım ondan. Saint-Germain’i terk etmiş, gidip kocasının köydeki eski bir evinde oturmaya başlamıştı. Bana yazdığı kısa mektuplar son derece nazikti; ama gene de –’teselli’ konusunda söylediklerinize rağmen– belli ki çok mutsuz bir kadının mektuplarıydı bunlar. Kendisine verebileceğim tek öğüt, o haylaz kocasını terk edip vatanına, kendi soydaşları arasına dönmesi olabilirdi ancak. Ama aramızdaki arkadaşlığın bunu yapacak kadar yakın olmadığını hissettim; gene de, ona yardım edememek beni müthiş üzüyordu; bu yüzden mektuplaşmayı doğal bir biçimde kesmeyi tercih ettim. Bir yıl hakkında hiçbir haber işitmedim. Ama geçen yaz Vichy’de, Kont’un o şirin kız kardeşi Madam Clairin’in arkadaşı olduğunu tesadüfen öğrendiğim, akıllı bir genç Fransız beyle tanıştım. Hiç vakit kaybetmeden ona, Madam de Mauves’un yurttaşım ve eski bir arkadaşım olduğunu söyledim, hakkında ne bildiğini sordum. ‘Böyle biriyle arkadaş olduğunuz için kutlarım sizi’ diye karşılık verdi. ‘Kocasını öldüren şu korkunç küçük kadın o.’ Tahmin edeceğiniz gibi hemen sözlerini açıklamasını rica ettim; bana kendi açısından –kendi ifadesine göre– tüm olanları anlattı. Kont de Mauves birtakım çapkınlıklarda bulunmuş, karısı da saçmalık edip bunlara çok içerlemiş. Kont sonradan tövbe etmiş ve karısından af dilemiş; ama o, tüm yalvarmalara kulağını tıkayarak kocasını affa yanaşmamış. Sertlik bu çok güzel kadının tavırlarına pek yakışmış olmalı ki, daha önce âşık olsun ya da olmasın, kocası şimdi aşkından çılgına dönmüş. Fransa’nın en gururlu adamıymış, ama gene de karısının sevgisini yeniden kazanmak için önünde

diz çökmüş, dil döküp yalvarmış. Ancak boşuna! Madam de Mauves taş gibiymiş, buzmuş sanki; öfke püsküren erdemmiş. Çevresindekiler Kont'ta büyük bir değişiklik fark etmişler; insan içine çıkmaz, hiçbir şeye aldırmaz olmuş; görünüşü herkesi şaşkına çeviriyormuş. Güzel bir gün, bakmışlar ki, bir kurşun sıkıp beynini paramparça etmiş. Fransız arkadaşım tüm bu anlattıklarını Madam Clairin'den duymuş elbet."

Longmore çok duygulanmıştı, yeniden kendine gelince içinde uyanan ilk istek, hemen Avrupa'ya dönmek oldu. Ancak, aradan birkaç yıl geçti, o hâlâ Amerika'da oyalanıyor. İşin gerçeği şu ki, Madam de Mauves'a ilişkin tüm o içli anılarının sıcaklığına karşın Longmore, yüreğinde tuhaf bir duygunun –bir şaşkınlık, bir kararsızlık duygusunun, saygıyla karışık bir korkunun– varlığını sezmiş bulunuyor.

Daisy Miller

I

Les Trois Couronnes[22]

İsviçre'nin Vevey kentinde rahat bir otel vardır. Aslında bir değil, birçok otel vardır ya. Turistleri eğlendirmekle geçinen küçük kent, çoğu gezginin anımsayacağı gibi, masmavi bir gölün kıyısında kurulmuştur. Bembeyaz yüzünde yüze yakın balkonu bulunan, damında bir düzine bayrağın dalgalandığı, son moda "Grand Otel"den tutun da, pembe ya da sarı badanalı duvarına Alman harflerini andıran harflerle yazılmış adı, bahçesinin köşeciğindeki kaba saba çardağıyla güngörmüş İsviçre pansiyonuna kadar otel ödevi gören her türlü yapı gölün kıyısına sıralanmıştır. Yalnız bunlardan biri lüksle olgunluğu kendinde birleştiren havasıyla türedi komşularından kolayca ayırt edilen, ünlü, hatta klasik değerde bir oteldir. Haziran ayında bu bölgeye pek çok Amerikalı turist gelir. Öyle ki böyle zamanlarda Vevey, Amerikan kaplıca kentlerinin kimi özelliklerini kazanır, denebilir. O zaman Vevey'de Saratoga'nın Newport kentini andıran görünümler, sesler vardır: "Şık" genç kızların hızla oraya buraya gidip gelmesi, muslin şalların hışırtısı, gecenin geç saatlerine dek süren caz müziği, günün her saatinde ortalığı çınlatan tiz sesler. *Trois Couronnes* adındaki bu kusursuz otelde, yukarıda saydığımız bütün bu şeylerin yardımıyla, kendinizi kolayca *Ocean House*'da ya da *Congress Hall*'da sanabilirsiniz. Yalnız hemen söylemek gerekir ki, *Trois Couronnes*'un bunlara hiç uymayan yönleri de vardır: Elçilik kâtiplerini andıran temiz pak Alman garsonları, bahçede oturan Rus prensesleri, öğretmenlerinin elinden tutmuş giden Polonyalı oğlan çocukları, bir de *Dent du Midi Dağı*'nın tepesiyle *Chillon Şatosu*'nun güzel kulelerinin uzaktan görünüşü.

İki üç yıl kadar önce *Trois Couronnes*'un bahçesinde oturarak bütün bu hoş görünümleri izleyen genç Amerikalı'nın kafasında saydığımız benzerliklerin mi, yoksa ayrılıkların mı önde geldiğini bilemiyorum. Yalnız bu tatlı yaz sabahında her şey gözlerine çok güzel görünüyor olmalıydı. Bir gün önce küçük, buharlı gemiyle uzun zamandır oturduğu Cenevre kentinden bu otelde kalan halasını görmeye gelmişti. Ama halasının her

zamanki gibi baş ağrısı tutmuştu; odasına kapanmış naneruhu koklayıp duruyordu. Genç adam, gönlünün dilediği gibi gezmekte özgür kalmıştı. Yirmi yedi yaşlarındaydı. Arkadaşları kendisinin Cenevre'de “okuduğunu” söylerlerdi; düşmanlarıysa... Düşmanı yoktu genç adamın. Son derece sevimliydi. Herkes ondan hoşlanırdı. Biz yalnız bir noktayı belirtelim: Kimi kaynaklara göre, onun Cenevre'de bu kadar çok oyalanmasının nedeni, kendisinden yaşlı yabancı bir hanıma olan aşırı düşkünlüğüydü. Pek garip söylentilere konu olan bu kadını gören Amerikalı ya pek azdı ya da hiç olmamıştı. Gerçekte Winterbourne'un bu küçük Kalvenist kente bağlılığı oldukça eskiydi. Çocukken orada yatılı bir okula verilmiş, büyüyünce yine orada üniversiteye gitmişti. Böylece birçok gençlik arkadaşı edinmişti. Çoğu hâlâ devam eden bu arkadaşlıklar, onun için büyük bir mutluluk kaynağıydı.

Halasının kapısını çalıp da hasta olduğunu öğrenince şöyle bir dolaşmış, sonra sabah kahvaltısı için otele dönmüştü. Şu anda kahvaltısı bitmişti; bahçede küçük bir masanın başına oturmuş, ataşeyi andıran garsonlardan birinin getirdiği kahveyi yudumluyordu. Sonunda kahvesi de bitti. Bir sigara yaktı. Az sonra yoldan ona doğru dokuz on yaşlarında bir oğlan çocuğunun yaklaştığını gördü. Yaşına göre ufak yapılı olan çocuğun yüzünde yaşlılara özgü bir anlam vardı; rengi solgun, yüz çizgileri keskindi. Golf pantolonunun altındaki kırmızı çorapları ince bacaklarını açıkta bırakıyordu. Narçiçeği bir boyun bağı takmıştı. Elindeki uzun dağcı sopasının sivri ucunu çiçek tarhlarına, sıralara, arkadan hanımların eteklerine saplayıp duruyordu. Winterbourne'un önünde durup küçük, parlak gözlerinin delici bakışlarıyla baktı. Sonra da ne büyük, ne de çocuk sesine benzemeyen tiz, sert sesiyle sordu: “Bana bir şeker verir misiniz?”

Winterbourne masada duran kahve takımına bir göz attı.

Birkaç şeker kalmıştı. “Bir tane alabilirsin” dedi. “Ama çocuklara şeker pek yaramaz sanırım.”

Oğlan masaya doğru seğirtti, özlemle baktığı şekerlerden üçünü dikkatle seçtikten sonra ikisini, hemen pantolonunun cebine indirip üçüncüsünü ağzına attı. Bir yandan değneğini mızrak gibi Winterbourne'un sırasına saplarken, bir yandan da ağzındaki şekeri kırmaya çalışıyordu. Kendine özgü konuşmasıyla, “Amma da sertmiş!” diye bağırdı. Winterbourne bu küçük delikanlıyla yurttaş olmakla onurlandığını anlamakta gecikmemişti. Babacan bir edayla, “Dikkat et, dişin acımasın” dedi.

Çocuk yanıtladı: “Acıyacak diş mi var bende? Döküldü bütün. Yedi tane kaldı. Annem dün akşam saydı. Sayar saymaz biri daha düşmesin mi? Daha fazla diş dökersem dövecekmiş! Sanki benim elimdeymiş gibi. Suç bende değil, bu Avrupa’da, bu iklimde. Amerika’dayken hiç dişim dökülmezdi. Ah bu oteller yok mu!..”

Winterbourne eğleniyordu, “Üç şeker birden yersen annen de seni döver” dedi.

“Öyleyse o da bana çikolata versin. Çikolata –Amerikan çikolatası– denen şeyin yüzünü gördüğümüz yok burada. Amerikan çikolatası gibi var mı?”

“Amerikan çocuğu gibi de yoktur değil mi?”

“Bilmem. Ben Amerikan çocuğuyum.”

Winterbourne güldü, “Sen en iyilerindensin belli ki” dedi.

İçi içine sığmayan küçüğün susacağı yoktu, “Siz de Amerikalı mısınız?” diye sordu. Aldığı olumlu yanıt üzerine bildirdi: “Amerikan erkeği gibisi yoktur.”

Winterbourne bu övgüye teşekkür etti. Değneğine at gibi binen oğlan bir yandan ikinci şekerle cebelleşirken, bir yandan da çevresine bakınıyordu. Winterbourne, küçüklüğünde kendisinin de bu çocuğa benzeyip benzemediğini düşündü. O da bu yaşlarda Avrupa’ya getirilmişti. Çocuk birden bağırdı: “İşte ablam geliyor. O da Amerikan kızı.”

Winterbourne yola baktı. Güzel bir genç kız kendilerine doğru geliyordu. Neşeyle küçük dostuna döndü, “Amerikan kızları gibisi yoktur” dedi.

“Hiç de değil. Benim ablam durmadan bana çatar.”

“Bu onun suçu olmasa gerek.”

O sırada genç kız yanlarına yaklaşmıştı. Beyaz muslin elbisesi yüzlerce farbala ve volanla, açık renk kurdelelerden yapılmış fiyonklarla süslüydü. Başı açıktı, ama elinde kenarı işlemeli büyük bir şemsiye sallanıyordu. Göz alacak, hayranlık uyandıracak kadar güzeldi. Winterbourne içinden, “Ne de güzeldirler!” diye düşündü. Bir yandan da ayağa kalkmak ister gibi yerinde doğruldu. Genç kız sıranın önünde, göle bakan alçak bahçe duvarının yanında durdu. Oğlan değneğini şimdi de yüksek atlama sırığı yapmış, ona dayanıp çakılların üzerinde zıp zıp zıplıyordu. Genç kız sordu: “Ne yapıyorsun orada, Randolph?”

Randolph yanıtladı: “Alpler’e tırmanıyorum. İşte böyle.” Zıpladı. Winterbourne’un kulaklarının yanından çakıl taşları uçuştu, “Böyle

tırmanılmaz, inilir” dedi.

Randolph, küçük, tiz sesiyle ablasına, “Bu bay Amerikalı’ymış” dedi. Genç kız bu söze hiç aldırmadan kardeşine bakmayı sürdürdü. Sonra yalnız, “Sen sussan iyi edersin” dedi.

Winterbourne böylece tanışmış sayılabileceklerini düşünerek ayağa kalktı, sigarasını atarak ağır ağır yaklaştı. Büyük bir incelikle genç kıza bakarak konuştu: “Bu delikanlıyla tanıştık.” Cenevre’de gençlerin evli olmayan genç bayanlarla ancak kimi durumlarda konuşabileceğini çok iyi biliyordu, ama burada, Vevey’de, konuşmak için bundan daha uygun bir durum olabilir miydi? Güzel bir Amerikalı kız gelip bahçede karşınızda durmuşsa, onunla konuşmak gerekirdi. Yalnız bu güzel Amerikalı kız Winterbourne’un sözlerini işitince ona şöyle bir baktıktan sonra başını çevirerek duvarın üzerinden gölü, karşı kıyıdaki dağları izlemeye koyulmuştu. Genç adam fazla ileri gitmiş olmaktan çekindi. Bununla birlikte, gerilemektense biraz daha ilerlemeyi uygun buldu. O ne söyleyeceğini düşünürken, kız yeniden kardeşine dönmüştü.

“Nereden buldun o sopayı bakalım?”

“Satın aldım.”

“İtalya’ya götürmek niyetinde değilsin ya?”

“Götürmez olur muyum!”

Genç kız giysisinin önüne bakarak bir iki kurdelesini düzeltti. Sonra gene gözlerini manzaraya dikerek, “Neyse sen onu bir yana bıraksan iyi edersin” dedi.

Winterbourne son derece saygılı bir sesle sordu: “İtalya’ya mı gidiyorsunuz?”

Genç kız yeniden ona baktı, “Evet efendim” dedi ve sustu.

Winterbourne biraz utanmıştı, ama gene konuştu: “Simplon’la mı?”

“Bilmem ki. Bir dağdan ineceğiz sanırım. Hangi dağdı o, Randolph?”

Çocuk sordu: “Nereye giderken?”

Winterbourne, “İtalya’ya” dedi.

“Ne bileyim ben. Ben İtalya’ya gitmek istemiyorum ki. Amerika’ya gitmek istiyorum.”

Genç adam, “İtalya öyle güzeldir ki!” dedi.

Randolph, “Çikolata bulunur mu orada?” diye bağırarak sordu.

Genç kız “Umarım yoktur. Yediğin çikolatalar sana yeter” dedi, “annem de öyle diyor zaten.”

Çocuk sıçramaya devam ederken söyleniyordu: “Ne zamandır ağzıma koymadım. Yüz haftadır çikolata yüzü gördüğüm yok.”

Genç kız yeniden farbalalarını gözden geçirdi, fiyonklarını düzeltti. Az sonra Winterbourne yüreklenerek manzaranın güzelliğinden söz açtı. Sıkılganlığı geçiyordu. Besbelli kız hiç de utangaç değildi. Sevimli yüzünde en ufak bir değişiklik belirmemişti. Adam konuşurken başka yana bakıyor, onu hiç duymamış gibi yapıyordu, ama bu utangaçlığından değildi anlaşılan. Huyu böyleydi. Winterbourne konuşmayı sürdürerek önlerinde uzanan manzarada genç kızın bilmediğini anladığı bazı ilgi çekici noktaları gösteriyordu. Bu arada kızın kendisine sık sık bakmak lütfunda bulunduğunu gördü. Bu bakışlar açık ve korkusuzdu ama, temizdi. Çünkü duru ve dürüsttü genç kızın gözleri. Hem de çok güzel gözlerdi. Winterbourne çoktandır bu genç yurttaşı kadar güzel birine, teni, burnu, kulakları, dişleri, çeşitli yönleriyle güzel birine rastlamadığını düşündü. Kadın güzelliğinden büyük mutluluk duyardı. Bu güzelliği gözlemleyerek çözümlemeye tutkundu. Genç kızın yüz çizgileri üzerinde de bazı gözlemlerde bulundu. Anlamsız bir yüz olduğu ileri sürülemezdi bu yüzün, ama fazla bir anlatım gücü de yoktu. İnce bir yüzdü ama, Winterbourne onu –hoşgörüyle ama– “bitmemiş” buluyordu. Küçükbey Randolph’un ablası belki de koketin biriydi. Kuşkusuz kendi başına buyruk bir kızdı. Başına buyruk bir kız olabilirdi ama, parlak, tatlı ve derinlikten uzak olan bu küçük yüzde alay ya da küçümsemenin izi yoktu. Çok geçmeden genç kızın konuşmaktan hoşlandığı anlaşıldı. Kışı geçirmek üzere annesi ve Randolph’la Roma’ya gideceklerini anlattı. Genç adama gerçekten Amerikalı olup olmadığını sordu. Amerikalı’dan çok Alman’a benzediğini söyledi; biraz duraklayarak, “Hele konuşurken” diye ekledi. Winterbourne gülerek, Amerikalılar gibi konuşan Almanlar tanıdığını, ama, anımsadığı kadarıyla Alman gibi konuşan Amerikalı’ya hiç rastlamadığını söyledi. Sonra genç kıza kendisinin biraz önce kalktığı sırayı göstererek oturursa daha rahat edeceğini anımsattı. Genç kız ayakta durmaktan ve dolaşmaktan hoşlandığından söz etmekle birlikte, az sonra oturdu. Amerika’da New York eyaletinden olduğunu anlattı. “Bilmem bu eyaletin nerede olduğunu biliyor musunuz?” dedi. Winterbourne kızın küçük, cıva gibi kardeşini yakalayıp, birkaç dakika yanında tutarak haklarında daha çok bilgi edindi. “Adın ne senin, küçük?”

Oğlan yanıtladı: “Randolph C. Miller.” Sonra değneğini ablasına doğru uzatarak, “Şimdi de onun adını söyleyeceğim” diye ekledi. Genç kız istifini

bozmadan “Bekle de sorsunlar” dedi.

Winterbourne, “Adınızı öğrenmeyi çok isterdim” dedi.

Çocuk atıldı: “Adı Daisy Miller, ama asıl adı değil; kartındaki adı başka.”

Miss Miller, “İyi ki kartım yok sende” dedi.

“Asıl adı Annie P. Miller.”

Kız, Winterbourne’u göstererek, “Sen de bayın adını sorsana” dedi. Fakat Randolph oralı olmadı; kendi ailesi hakkında bilgi vermeyi sürdürdü.

“Babamın adı Ezra B. Miller. O, Avrupa’da değil. Çok daha iyi bir yerde.”

Winterbourne önce çocuk babasının cennete gittiğini söylemek istiyor sandı; belki ona böyle demesini öğretmişlerdi. Ama Randolph hemen ekledi: “Babam Schenectady’de kaldı. Büyük bir işadamıdır da. Çok zengin tabii.”

Miss Miller şemsiyesini indirip kenarındaki işlemelere bakarak, “Daha neler!” dedi.

Winterbourne oğlanı bıraktı; o da sopasını sürüyerek uzaklaştı.

Genç kız, “Avrupa’dan hoşlanmadı. Geri dönmek istiyor” dedi.

“Schenectady’ye mi?”

“Evet, doğru evimize. Burada arkadaşsız kaldı. Bir çocuk var ama, o hep öğretmeniyle dolaşıyor. Bırakmıyorlar ki oynasın.”

“Sizin kardeşinizin öğretmeni yok mu?”

“Annem ona bizimle birlikte dolaşacak bir öğretmen bulmayı düşündü. Belki tanırsınız, Bayan Sanders adında Amerikalı bir hanım vardır, o da çok iyi bir öğretmenin adını vermiş. Bayan Sanders, Bostonlu galiba. Anneme bu öğretmenin sözünü etmiş. Biz de onu tutmayı düşündük. Bizimle birlikte gelecekti. Ama Randolph yanımızda öğretmen istemedi. Trenlerde ders yapılmazmış. Bizim de yarı ömrümüz trende geçiyor. Bir İngiliz hanımla tanıştık. Belki bilirsiniz; adı Bayan Featherstone’du galiba. Randolph’a niçin benim ders çalıştırmadığımı sordu: “Ders vermek” diyordu, “oysa ders almak şöyle dursun, bana ders verir Randolph. Çok akıllıdır.”

“Evet. Çok akıllıya benziyor.”

“İtalya’ya varır varmaz annem ona öğretmen bulacak. İyi öğretmenler var mıdır İtalya’da?”

“Bulunur sanırım.”

“Olmazsa bir okul bulmaya çalışacak. Daha dokuz yaşında. Öğrenimini sürdürmesi gerek. Üniversiteye gidecek çünkü.”

Daisy Miller böylece ailesini ilgilendiren sorunlardan, çeşitli konulardan konuşmayı sürdürdü. Parlak yüzüklerin süslediği son derece güzel ellerini kucağında kavuşturmuş oturuyor, güzel gözleri zaman zaman Winterbourne'un gözlerine takılıyor, bahçeyi, gelip geçenleri ve güzel manzarayı süzüyordu. Winterbourne'la sanki çoktandır tanışıyormuş gibi konuşuyordu. Genç adam durumdan hoşnuttu. Yıllardır böyle konuşkan bir genç kıza rastlamamıştı. Gelip kanepede yanına oturan tanımadığı bu genç kız için gevezelik ediyor denilebilirdi. Çok durgun sevimli bir hali vardı. Hiç kımıldamadan oturuyordu, ama dudaklarıyla gözleri durmadan oynuyordu. Sesi yumuşak, ince, hoş ve dostçaydı. Winterbourne'a kendisinin, annesinin ve kardeşinin Avrupa'da şimdiye dek neler yaptıklarını, bundan sonra neler yapacaklarını bir bir anlattı; özellikle kaldıkları çeşitli otellerden söz açtı. "Trende rastladığımız o İngiliz hanım bana, 'Amerika'da herkes otelde oturmaz mı?' diye sordu. Ben de, 'Ömrümde Avrupa'da kaldığım kadar otelde kalmamıştım' dedim. Gerçekten bu kadar çok otel başka yerde görmedim, her yer otel" diyordu. Ancak Daisy Miller bunları kavgacı bir tutumla söylememişti. Halinden çevresindeki her şeyden hoşlandığı anlaşılıyordu. "İnsan alışınca oteller hiç de fena değil" dedi. Avrupa'ya da bayılmış. Hiç mi hiç düş kırıklığı duymamış. Belki daha önce Avrupa'yla ilgili çok şey dinlemiş de ondan. Avrupa'ya birçok kez gidip gelen sayısız yakın arkadaşı varmış. Sonra giysileri falan da Paris'ten gelirmiş. Onları giydikçe kendini Avrupa'da sanırmış.

Winterbourne, "Büyülü giysiler gibi, desenize" dedi.

Daisy Miller bu söz üzerinde durmadan, "Evet" dedikten sonra ekledi: "Bu giysiler içimde hep Avrupa'ya gelmek isteği uyandırırdı. Ama giysi almak için değil. Çünkü giysilerin en güzelini Amerika'ya gönderiyorlar biliyorum. Buradakiler korkunç. Avrupa'da hoşlanmadığım tek şey sosyete yaşamı oldu. Sosyete diye bir şey yok zaten; varsa bilmem nereye saklanmış. Siz gördünüz mü? Ben hiç rastlamadım. Sosyete yaşamına çok düşkünümdür; çok yaşadım. Yalnız Schenectady'de değil; New York'ta da. Her kış New York'a gider bol bol sosyeteye girerim. Geçen kış onuruma on yedi yemek verildi. Bunlardan üçünü veren erkekti hem de. Schenectady'dekinden daha fazla arkadaşım var New York'ta. Çoğu erkek, ama kızlar da var." Bir an durakladı. Değişmeyen gülümsemesi, bütün güzelliğini yansıtan gözleriyle Winterbourne'a bakarak, "Erkeklerle her zaman arkadaşlık etmişimdir" dedi.

Bu sözler Winterbourne'u eğlendirmekle birlikte şaşırtıyordu da. Genç kızın çekiciliğine kapılmıştı. Bu kesindi. Yalnız o güne dek bir genç kızın ağzından böyle şeyler duymamış, duymuşsa da bunu söyleyenin "serbestliğine" vermişti. Şimdi Daisy Miller'i Cenevre'nin "hafifmeşrep" dediği kadınlardan sayması ya da hiç değilse böyle bir yaradılışta olmakla suçlaması mı gerekecekti? Cenevre'de bu kadar uzun zaman kalmakla çok şeyler yitirdiğini düşündü. Amerikalıların konuşma özellikleri ona yabancı geliyordu artık. Kendini bildi bileli Amerikalı tipine bu kadar uyan bir kıza rastlamamıştı. Çok çekici bir yanı vardı bu kızın. Yalnız biraz fazla dost canlısıydı. Belki de New York eyaletinden güzel bir kızdı, hepsi o kadar. Bunlar, bu erkeklerle arkadaşlık eden güzel kızlar, hep böyle miydiler? Yoksa Daisy Miller aynı zamanda içinden pazarlıklı, atak, düşüncesiz bir kız mıydı? Winterbourne sezgisini yitirmişti sanki. Mantığı da ona bir yol gösteremiyordu. Daisy Miller'in son derece saf bir görünüşü vardı. Amerikalı kızların çok temiz olduğunu söyleyenlerin yanında hiç de öyle olmadıklarını ileri sürenler de çıkmıştı. Winterbourne'a kalırsa, Daisy Miller flörtçünün biriydi. Flört etmesini seven güzel bir Amerikalı. Bu gibi kızlarla şimdiye dek alışverişi olmamıştı. Avrupa'da iki üç hanımla tanışmıştı, bunların hepsi de Daisy Miller'den daha yaşlıydılar. Görünüşü kurtarmak için kocaları da vardı, insanın başına dert olabilecek tehlikeli kadınlardı bunlar. Ama Daisy Miller böylelerinden değildi. Doğal bir hali vardı. Flört etmekten hoşlanan güzel bir Amerikan kızıydı, hepsi bu. Winterbourne, Daisy Miller'i en iyi tanımlayan sözü bulmuş olmaktan hoşnut, arkasına yaslandı. O güne dek böylesine çekici bir burun görmediğini düşündü. Flört etmekten hoşlanan güzel bir Amerikan kızıyla arkadaşlığın koşulları, sakıncaları neydi acaba? Çok geçmeden bunları öğrenmek fırsatını bulacağı anlaşıldı.

Daisy Miller, şemsiyesini *Chillon Şatosu*'nun uzakta parıldayan kulelerine doğru uzatarak "Şu eski şatoya gittiniz mi?" diye sordu.

"Evet, hem de kaç kez. Siz de görmüşsünüzdür, değil mi?"

"Yok, biz gitmedik. Ama ben öyle gitmek istiyorum ki. Bir gün giderim sanırım. Bu eski şatoyu görmeden buradan ayrılmam."

"İyi bir gezinti olur. Gitmesi de zor değil. Arabayla da gidilir, vapurla da."

"Trenle de gidiliyor."

"Evet, öyle."

“Rehberimiz söylüyor; ta şatonun kapısına dek götürüyorlarmış. Geçen hafta gidecektik ama, annem vazgeçti. Hazımsızlık çekiyor da. Gidemedi. Randolph da gitmek istemedi; eski şatolarla başı hoş değilmiş. Randolph’u kandırabilirsek bu hafta gideriz belki.”

Winterbourne gülerek, “Kardeşiniz eski anıtlara karşı ilgi duymuyor mu?” diye sordu.

“Hayır. Sevmiyor eski şatoları. Daha dokuzunda. Otelde kalmak istiyor. Annem de onu yalnız bırakmaya korkuyor; rehberimiz de yanında kalmaz. Bu yüzden pek bir yerlere çıkamadık” dedi ve gene *Chillon Şatosu*’nu gösterdi: “Ama oraya gidemezsek çok yazık olur.”

“Bir yolunu bulur, gidersiniz. Öğleden sonra Randolph’la kalacak birini bulamaz mısınız?”

Bayan Miller bir an Winterbourne’a baktı, sonra hiç bozmadan “Keşke siz kalsanız onunla” dedi.

Winterbourne bir an kararsız durduktan sonra, “Sizinle *Chillon*’a gitmeyi yeğlerdim” yanıtını verdi.

Genç kız hep o dingin haliyle sordu: “Benimle mi?”

Onun yerinde Cenevreli bir genç kız olsa, kıpkırmızı kesilir, hemen yerinderi fırlardı. Daisy Miller böyle bir şey yapmadı. Gene de Winterbourne fazla ileri gittiğini düşünerek kızın gücenmesinden korktu. Saygılı saygılı, “Annenizle birlikte” diye ekledi.

Daisy Miller ise ne önceki ileri gidişin, ne de sonraki saygılı davranışın farkında bile değildi. “Annem gitmez sanırım” dedi. “Öğleden sonraları gezmekten hoşlanmıyor. Ama sahi mi? Gerçekten oraya gitmek ister misiniz?”

“Hem de pek çok.”

“Öyleyse belki bir yolunu buluruz. Annem Randolph’la kalırsa Eugenio da kalır.”

“Kim bu Eugenio?”

“Rehberimiz. Randolph’la yalnız kalmaktan hiç hoşlanmıyor. Ömrümde böyle titiz adam görmedim. Ama rehberliğine diyecek yok doğrusu. Evet, annem kalırsa, o da Randolph’la kalır. Biz de şatoya gidebiliriz.”

Winterbourne düşündü. “Gidebiliriz” sözü ancak kendisiyle Bayan Miller’in gidebileceği anlamına gelebilirdi. İnanılmayacak kadar hoş bir şey olurdu bu. Genç kızın elini öpsem mi, diye düşündü. Aklına geleni yapıp her şeyi berbat edebilirdi ama, neyse ki, tam o sırada yanlarında bir adam belirmişti. Bu, Eugenio olmalıydı. Uzun boylu, yakışıklı, koca favorili bir

genç olan rehber, Winterbourne’a ters ters bakarak Daisy Miller’e yaklaştı. Üzerinde kadife bir ceket, pınl pırıl bir saat kösteği vardı.

Daisy Miller son derece dost bir tavırla, “Sen misin, Eugenio?” dedi.

Eugenio, Winterbourne’u tepeden tırnağa süzmüştü. Genç kıza dönerek ciddi bir tavırla selamladı, “Yemeğin hazır olduğunu matmazele bildirmekle onur duyarım” dedi.

Bayan Miller ağır ağır kalktı. “Eugenio, şu eski şatoya gene de gidiyorum işte” diye haber verdi.

“*Chillon*’a mı matmazel? Demek matmazel karar verdiler?”

Winterbourne, adamın sesini pek saygısız bulmuştu. Genç kızla alay ettiği seziliyordu. Bayan Miller bile bunun farkına varmıştı. Biraz, ama pek az kızararak Winterbourne’a döndü, “Caymazsınız ya?” diye sordu.

“Gitmezsek üzülürüm.”

“Bu otelde kalıyorsunuz değil mi? Amerikalı olduğunuz da doğru?”

Rehber Winterbourne’a kötü kötü bakmakta devam ediyordu. Genç adam bu bakışın hiç olmazsa Daisy Miller’e karşı bir saygısızlık olduğunu düşündü. Adam sanki kızın her önüne gelenle arkadaşlık ettiğini ima ediyor gibiydi. Gülümseyerek genç kıza, “Sizi benimle ilgili her konuda bilgi verebilecek bir hanımla tanıştırmaktan onur duyacağım” dedi. Onu halasıyla tanıştıracaktı.

Bayan Miller de gülümsedi: “İyi öyleyse. Bir gün gideriz.” Sonra Eugenio’nun yanında otele doğru gitti. Kızın muslin farbalalarını çakıllı yolun üzerinde sürüyerek uzaklaşmasına bakan Winterbourne, prensesler gibi bir yürüyüşü var, diye düşünüyordu.

Bununla birlikte halası Bayan Costello’yla Bayan Daisy Miller’i tanıştırmaya söz vermekle üstüne, altından kolay kolay kalkamayacağı bir iş aldığını da biliyordu. Halasının baş ağrısı geçer geçmez onu görmeye gitti; hal hatır sorup, yeğenlik görevini yerine getirdikten sonra, otelde kalan bir ana, kız ve oğuldan oluşan Amerikalı aileyi görüp görmediğini sordu.

Bayan Costello yanıtladı: “Bir de rehber var, değil mi? Görmez olur muyum onları... Hem gördüm, hem de duydum. Elimden geldiği kadar da uzak durmaya çalıştım.” Varlıklı bir dul olan Costello seçkin bir insandı. Baş ağrıları izin verse, yaşadığı devirde derin izler bırakacak işler yapacağını anlatmak ister gibi konuşurdu. Uzun ve dolgun bir yüzü, büyükçe bir burnu vardı. Göz alıcı beyaz saçlarını, başının üzerinde iri lüleler ve bukleler halinde toplamıştı. New York’ta evli iki oğlu vardı. Bir

oğlu da Avrupa'da, Hamburg'da gününü gün etmedeydi. Avrupa'da çok gezdiği halde, annesinin bulunduğu kentlere pek uğramazdı. Bu yüzden yalnızca halasını görmek için tutup Vevey'e gelen Winterbourne, Bayan Costello'nun deyimiyle, ona en "yakınlarından" daha çok ilgi gösteriyordu. Genç adam Cenevre'de insanın halasıyla her zaman ilgilenmesi gerektiğini öğrenmişti. Bayan Costello yıllardan beri yeğenini görmediği için, gelişine pek sevindi. Onun bu davranışını övgüyle karşıladığını göstermek için de, kendisinin saltanat sürdüğünü ima ettiği Amerikan başkenti sosyetesinin birçok sırrını yeğenine açıkladı. Dost seçerken çok titiz davrandığını kabul ediyor, New York'u tanısa, Winterbourne'un kendisine hak vereceğini söylüyordu. Bayan Costello'nun çeşitli yönleriyle anlattığı bu toplumun kesin çizgilerle katlara ayrılmış düzeni Winterbourne'u bunaltan bir ölçüde çarpıcıydı.

Halasının konuşmasından Daisy Miller'in bu düzendeki yerinin epeyce aşağılarda olduğu anlaşılıyordu. Genç adam, "Korkarım, onları beğenmiyorsunuz..." dedi.

"Çok bayağı insanlar. Onlar da Amerikalı ama, insan vatanına olan görevini onlar gibilerle görüşmekle değil, görüşmemekle yerine getirir."

"Demek onları çevrenize kabul etmiyorsunuz..."

"Elimde değil, Fredrick'çiğim. Elimden gelse iyi; ama yapamıyorum işte."

Winterbourne birden, "Genç kız çok güzel" dedi.

"Doğru, güzel ama çok da bayağı."

Winterbourne biraz durakladıktan sonra, "Evet, anlıyorum" dedi.

"O da bütün ötekiler gibi çekici. Nereden kaparlar bu çekiciliği bilmem. Giyinişi de kusursuz. Ne kadar güzel giyindiğini sen pek anlayamazsın. Nasıl kazanırlar giyinme beğenisini acaba?"

"Ama halacığım, bu kız vahşi bir Kızılderili de değil ya artık!"

"Gene de annesinin tuttuğu rehberle sıkı fıkı olan bir genç kız."

"Rehberle sıkı fıkı mı dediniz?"

"Annesinin de kızından kalır yeri yok ya zaten. Rehberle içlidışlı olmuşlar. Efendiden bir adammış gibi. Yemeklerini de birlikte yiyorlarsa, hiç şaşmam. Belki de şimdiye kadar böyle nazik, iyi giyinen, zarif bir erkeğe rastlamamışlardır. Genç bayan, kontların da olsa olsa bu efendi gibi olacağını sanıyordur. Adam sigara da içiyor sanırım."

Winterbourne bu açıklamaları ilgiyle dinliyordu. Daisy Miller hakkında aydınlanmıştı artık. Demek uçarı, hoppa bir kızdı.

“Rehber falan değilim ama, bana da çok nazik davrandı.”

Bayan Costello ağırbaşlı edasıyla sordu: “Neden onunla tanıştığını daha önce söylemedin?”

“Bahçede rastladım, biraz konuştuk.”

“*Tout bonnement.*[23] Peki neler söyledin ona?”

“Kendisini saygıdeğer halamla tanıştırmak istediğimi söyledim.”

“Eksik olma!”

“İyi aileden olduğuma tanık göstermem gerekiyordu.”

“Ya ona kim tanıklık edecek?”

“Gaddar olmayın halacığım. Çok cici bir kız.”

“Buna kendin de pek inanmışa benzemiyorsun ya.”

“Gerçi hiç işlenmemiş ama son derece güzel. Kısacası cici bir kız. Buna inandığımı kanıtlamak için onu *Chillon*’a götüreceğim.”

“İkiniz mi gideceksiniz? Bu, senin dediğinin tam tersini gösterir. Bu ilgi çekici gezi kararlaştırıldığı zaman tanışalı ne kadar olmuştu? Sen buraya geleli daha yirmi dört saati geçmedi.”

Winterbourne gülümseyerek, “Yarım saat olmuştu” dedi.

“Aman ne korkunç kız!”

Bayan Costello’nun yeğeni birkaç dakika sesini çıkarmadı. Sonra güvenilir bir bilgi edinmek isteğiyle çok ciddi bir sesle sordu: “Gerçekten sanıyor musunuz ki?..” Fakat sorusunun sonunu getiremeden durakladı.

“Ne sanıyorum?”

“Bayan Miller’in bir erkeğin er geç kendisini alıp götüreceğini uman kızlardan olduğunu...”

“Bu gibi kızların karşılaştıkları erkeklerden neler umdukları hakkında en ufak bir fikrim yok. Ama ‘işlenmemiş’ dediğin bu küçük Amerikalı kızdan uzak dursan iyi edersin. Sen memleketten biraz fazla ayrı kaldın. Bir gün tutup büyük bir yanlışlık yaparsın. Çok toysun.”

Winterbourne bıyıklarını burarak gülümsedi, “O kadar da değil halacığım” dedi.

“O zaman tam tersi. Fazla görmüş geçirmişsin.”

Winterbourne düşünceli düşünceli bıyıklarını burmayı sürdürdü: “Bu kızcağızla tanışmayacaksınız şimdi, öyle mi?”

“Seninle *Chillon Şatosu*’na gideceği doğru mu?”

“Buna iyice karar verdi sanırım.”

“O zaman Fredrick’çiğim, onunla tanışmak onurundan yoksun kalmam gerekecek... Ben yaşlı bir kadınım, ama öyle her şeyi hoş görecek kadar

dünyadan elimi eteğimi çekmedim.”

“Ama bütün Amerikalı kızların yaptığı şeyler değil mi bunlar?”

Bayan Costello yeğenine bir an dik dik baktıktan sonra, “Benim torunlarım böyle şey yapsınlar da göreyim” dedi.

Bu sözler işi biraz aydınlatır gibi oldu. Çünkü, Winterbourne, New York’taki güzel hala kızlarının “müthiş flörtçü” olduklarını işitmişti. Daisy Miller bu oldukça özgür genç hanımlara tanınan hakların sınırlarını da aşmışsa, artık ondan her şey beklenebilirdi. Winterbourne onu bir kez daha görmek için sabırsızlanıyor, genç kızın gerçek değerini sezgisiyle bulamadığı için, kendi kendisine içerliyordu.

Sabırsızlanıyordu ama, onu görünce halasının kendisiyle tanışmaktan kaçındığını nasıl açıklayacağını bilemiyordu. Ancak Daisy Miller yaklaşırken öyle pek dikkatli davranmanın gereği olmadığını anlamakta gecikmedi. O akşam onu bahçede, yelpazesini sallayarak yıldızların ışığında bir peri gibi tembel tembel dolaşır buldu. Saat ondu. Akşam yemeğini halasıyla yemiş, yemekten sonra yine onunla oturmuş, az önce ertesi gün görüşmek üzere vedalaşarak ayrılmıştı. Daisy Miller, Winterbourne’u gördüğüne sevinmiş gibiydi. Şimdiye kadar hiçbir gecenin kendisine bu gece gibi uzun gelmediğini söyledi.

Winterbourne, “Hep yalnız mıydınız?” diye sordu.

“Annemle dolaşıyorduk ama, o çabuk yoruluyor.”

“Yattı mı anneniz?”

“Hayır. Erken yatmayı sevmez. Uykusu az. Günde ancak üç saat uyur. Kendi de bu kadar uykuyla nasıl olup da yaşadığını bir türlü anlamadığını söyler. Çok sinirlidir. Sandığından fazla uyuyordur belki de. Şimdi Randolph’u aramaya gitti. Onu yatırmaya çalışacak. Randolph’un da yatakla başı hoş değildir.”

“Kandırır da yatırır umarım.”

Daisy yelpazesini açarak, “Kandırmak için dil döker ama, Randolph onun sözünü dinlemez. Annem araya Eugenio’yu sokmaya çalışıyor ama, Randolph’a o da söz geçiremiyor. Sanmam ki on birden önce yatsın” dedi.

Randolph yatmamakta direnmiş olmalı ki, Winterbourne genç kızın annesine rastlamadan bir süre onunla bahçede gezdi. Daisy Miller, “Benimle tanıştırmak istediğiniz hanımı görmek için epeyce bakındım. Halanızmış, değil mi?” dedi. Winterbourne’un evet diyerek bu bilgiyi nereden edindiğini sorması üzerine, genç kız oteldeki oda hizmetçisinden Bayan Costello hakkında her şeyi öğrendiğini açıkladı. Çok sessiz, çok

comme il faut[24] imiş. Beyaz saç lüleleri varmış. Kimseyle konuşmaz, yemeğini yemek için otelin lokantasına inmezmiş. Her iki günde bir de baş ağrıları tutarmış. Daisy Miller, "Baş ağrısıyla falan güzel bir tanımlama" diyerek ince, neşeli sesiyle konuşmayı sürdürdü: "Onunla tanışmayı o kadar istiyorum ki. Sizin halanızın nasıl bir insan olacağını çok iyi tahmin edebiliyorum. Sanırım onu çok beğeneceğim. Dost seçmekten yana çok titiz olmalı. Kibar bir hanıma yakışan da budur. Ben de seçkin kişilerle arkadaşlık etmeye bayılırım. Eh, annemle ben de dostlarımızı titizlikle seçeriz; öyle herkesle konuşmayız –ya da onlar bizimle konuşmaz. İkisi de aynı kapıya çıkar ya. Gene de halanızla tanışmak beni sevindirecek."

Winterbourne zor durumda kalmıştı. "O da çok sevinirdi kuşkusuz; ama şu baş ağrıları işi güçleştiriyor" dedi.

Genç kız alacakaranlıkta ona baktı. Bayan Costello'ya acıdığını belli eden bir sesle, "Ama her gün ağrımıyordur başı, değil mi?" dedi.

Winterbourne bir süre sustu. Ne diyeceğini bilemiyordu. Sonra, "Her gün ağrıdığını söylüyor" yanıtını verdi.

Daisy Miller durup ona baktı. Güzelliği alacakaranlıkta bile belliydi. Kocaman yelpazesini bir açıp bir kapıyordu. Birden, "Benimle tanışmak istemiyor" dedi. "Neden doğruyu söylemiyorsunuz? Korkacak bir şey yok. Bakın ben korkuyor muyum?" Güldü. Winterbourne, kızın sesinde bir titreme duyar gibi oldu. Bu ona dokundu. Hem de şaşkınlık ve utanç duymasına neden oldu. "Ama sağlığı yüzünden kimseyle görüştüğü yok ki" diyecek oldu. Genç kız bir iki adım ilerledi. Hâlâ gülüyordu.

"Korkmanıza gerek yok" diye yineledi. "Niçin benimle tanışmak istesin?" Sonra gene durakladı. Bahçe duvarına yaklaşmıştı. Önünde yıldızların ışığı altında göl uzanıyordu. Sular hafifçe pırıldıyor, ta uzaklardaki dağlar belli belirsiz seçiliyordu. Daisy Miller bu gizemli görüntüye bakarak bir kez daha güldü. "Dost seçmekteki titizliğine diyecek yokmuş doğrusu!" dedi.

Winterbourne, acaba kız çok kırıldı mı, diye düşündü ve bir an neredeyse kırılmış olmasını diledi. Böylece onu yanıldığına inandırarak gönlünü almak fırsatını eline geçirecekti. Avutmak amacıyla kıza daha çok yaklaşabilecekti. Sevindi. O sırada halasını, sözleriyle de olsa, harcamaya, onun kibirli, kaba bir kadın olduğunu itirafa, siz ona aldırmayın, demeye hazırdı. Fakat neyse ki Winterbourne incelik göstereyim derken, nankörlük etmek tehlikesine düşmeden Daisy Miller yeniden yürümeye başladı; sonra apayrı bir sesle, "İşte annem geliyor" dedi. "Randolph'u yatıramamış."

Karanlıkta bir kadın görüntüsü belirmişti. Yavaş yavaş, duraksayarak ilerliyordu. Birden duraklar gibi oldu.

Winterbourne, “Gerçekten anneniz mi? Bu karanlıkta nasıl bildiniz?” diye sordu.

Daisy Miller gülerek, “Eh kendi annemi tanırım artık” dedi. “Hele üzerinde bir de benim şalım varsa. Hep benim şeylerimi giyer.”

Sözü edilen bayan ilk göründüğü yerde oyalanıyordu.

Winterbourne, “Anneniz sizi görmedi sanırım” dedi. Sonra artık Daisy Miller’le şakalaşabileceğini düşünerek, “Ya da şal yüzünden gelemiyordur” diye ekledi.

Genç kız dingin, “Yok canım, kötü, eski bir şal. Kullanabilirsin, demiştim ona. Sizi gördüğü için gelemiyor asıl” dedi.

“O halde ben gideyim.”

Daisy Miller direndi: “Yok yok, hadi gelin.”

“Sanırım anneniz sizinle dolaşmamı istemiyor.”

Daisy ciddi gözlerle Winterbourne’a baktı, “Benim için kaygı duymaz” dedi. “Sizi düşünüyor –ya da kendisini. Daha doğrusu kimi düşünüyor ben de bilmiyorum. Erkek arkadaşlarımın hiçbirinden hoşlanmaz. Çok çekingendir. Ne zaman ona bir erkek arkadaşımı tanıştırsam sorun çıkar. Ben gene bakmam, çoğunu tanıştırırım.” Genç kız, ince, yumuşak, tekdüze sesiyle konuşmayı sürdürdü: “Tanıştırmasam o zaman doğal davranmamış olurum gibime geliyor.”

Winterbourne, “Beni de tanıştırmak için önce adımı bilmeniz gerekir” diyerek adını söyledi.

Daisy Miller gülerek, “Of... Ne de uzun isim. Dünyada becerip söyleyemem” dedi.

O zamana kadar annesinin yanına varmışlardı. Onlar yaklaşırken, Bayan Miller sırtını dönüp, alçak bahçe duvarına doğru yürüdü, duvara dayanıp gölü izlemeye daldı. Sonra genç kızın kararlı bir tavırla, “Anne!” diye seslenmesi üzerine onlara döndü. Daisy Miller, “Bay Winterbourne” diyerek genç adamı pek ince, pek içten bir biçimde tanıttı. Bayan Costello genç kız için bayağı demişti; Winterbourne bayağılıkla böyle eşsiz bir inceliğin nasıl olup da bir arada bulunduğuna şaşıyordu.

Bayan Miller ufak tefek, zayıf, tüy gibi bir kadındı. Ufacık bir burnu, iyice kırlaşmış seyrek saçlarının süslediği geniş bir alnı, hep çevrede dolaşan gözleri vardı. Kızı gibi o da çok şık giyinmiş, kulaklarına kocaman pırlanta küpeler takmıştı. Winterbourne onun kendisini selamlayıp

selamlamadığını anlayamadı ama yüzüne bakmadığı kesindi. Daisy yaklaşmış, annesinin şalını düzeltiyordu. “Ne arıyorsun buralarda bakalım, anne?” diye sordu. Sesinde, kullandığı sözcüklerin taşıyabileceği anlamın sertliği yoktu.

Annesi yine göle doğru dönerek, “Bilmem” dedi.

“Bu eski şalı da nasıl kullanırsın anlamıyorum.”

Annesi hafifçe gülerek, “Kullanıyorum işte” dedi.

“Randolph’u yatırabildin mi?”

Bayan Miller sevecenlikle, “Hayır, kandıramadım yatmaya” dedi. “Garsonla konuşmak istiyor. Bayılıyor o garsonla konuşmaya.”

Genç kız, “Biz de Bay Winterbourne’la ondan söz ediyorduk” dedi. Onu duyan genç adamın adını ömrü boyunca ağzından eksik etmemiş sanırdı.

Winterbourne, “Ya, evet. Oğlunuzla tanışmak bana mutluluk verdi” dedi.

Randolph’un annesi sesini çıkarmadı. Dikkatini göle çevirmişti. Neden sonra, “Nasıl yaşıyor bu çocuk anlamıyorum” dedi.

Daisy Miller, “Gene de durumu Dover’deki kadar kötü değil” yanıtını verdi.

Winterbourne sordu: “Dover’de ne oldu?”

“Hiç yatmak istemedi. Herhalde bütün gece otelin salonunda kaldı. Saat on ikide daha yatmamıştı, ben onu biliyorum.”

“Gündüzleri uyumaz mı?”

“Pek uyumaz.”

Daisy’nin annesi, “Keşke uyusa; uyuyamıyor belki de” dedi.

Daisy, “Aman ne başa dert çocuktur!” diye atıldı. Bir sessizlik oldu. Daha sonra Bayan Miller, “Daha neler Daisy! İnsan kardeşi için böyle şeyler söyler mi?” dedi.

“Gerçekten başa dert ama anne.” Daisy’nin sesinde karşılık veren kimselerin sertliği yoktu.

Bayan Miller direndi: “Daha dokuzunda.”

“Şatoya gitmek istemedi; ben de Bay Winterbourne’la gidiyorum işte!”

Daisy’nin annesi soğukkanlılıkla verilen bu habere bir karşılıkta bulunmadı. Winterbourne kararlaştırdıkları bu geziyi onun hiç de hoş karşılamayacağını biliyordu, ama Bayan Miller basit, kolay idare edilebilecek bir kadın olduğu için de saygılı birkaç sözle gönlünü alacağını umuyordu. Ona, “Evet, kızınız kendisine şatoyu gezdirmek onurunu bana bağışladı” dedi.

Bayan Miller çevrede dolaşan bakışlarını yalvarırcasına Daisy'ye çevirdi, ama Daisy kendi kendine hafifçe bir şarkı mırıldanarak bir iki adım öteye gitmişti.

Annesi, "Trenle gidersiniz, değil mi?" dedi.

"Evet. Ya da vapurla."

"Bilmem ki hangisi daha iyi. Ben o şatoya hiç gitmedim."

Winterbourne artık Bayan Miller'in bu gezintiye ses çıkarmayacağına inanmaya başlamıştı. Gene de, kadının kızıyla birlikte gelmek istemesini de pek doğal bir şey olarak kabul ediyordu. "Yazık siz gelemiyorsunuz" dedi.

"Gitmeyi çok düşündük, ama bir türlü olmadı. Daisy gezmek ister tabii. Yalnız bir hanım var –adını bilmiyorum– o söylüyor, buradaki şatoları görmeye değmezmiş. Diyor ki, 'Şato görmek isterseniz İtalya'ya kadar sabredin.'" Bayan Miller gitgide artan bir kendine güvenle ekledi: "Orada şato çökmüş galiba. Eh biz en belli başlılarını görürüz. İngiltere'de birkaç tane gezdik."

"Evet, İngiltere'de güzel şatolar vardır ama, *Chillon* da görülmeye değer doğrusu."

"Bayan Miller bu büyük girişimin önemini belirten bir sesle "Eh, Daisy istiyorsa... O bir şeyi aklına koydu mu, yapar" dedi.

"Herhalde çok hoşuna gidecek."

Winterbourne önlerinde hâlâ şarkı mırıldanarak dolaşan genç kızla baş başa kalmak fırsatını sağlama bağlamak için gittikçe artan bir arzu duyuyordu. Bayan Miller'e, "Siz bu geziye katılmak istemezsiniz, değil mi?" diye sordu.

Daisy'nin annesi Winterbourne'a kuşkuyla bakarak bir iki adım attı. Sonra, "Yalnız giderse daha iyi olur" dedi.

Winterbourne, Bayan Miller'in annelik anlayışının gölün karşı kıyısındaki karanlık ve eski kentin sosyetesinde en ileri sıraları tutan dikkatli annelerin anlayışından apayrı olduğunu düşündü. Ancak bu düşünceleri birden kesildi, çünkü Bayan Miller'in, koruyucu bir anneden yoksun kızı kendisini çağırıyordu.

"Bay Winterbourne!"

"Efendim?"

"Beni sandalla gezdirmek ister misiniz?"

"Hemen şimdi mi?"

"Tabii."

Annesi, "Daha neler Annie Miller!" diye haykırdı.

Winterbourne, “Lütfen izin verin hanımefendi” diye hevesle atıldı. Şimdiye kadar yıldızlı bir yaz gecesinde taze ve güzel bir kızla sandal gezintisine çıkmak mutluluğunu tatmamıştı.

Bayan Miller, “Gerçekten istediğini sanmam bunu. İçeri girmeyi yeğler sanırım” dedi.

Daisy, “Bay Winterbourne istiyordur, biliyorum” diye atıldı. “Kendisi bana o kadar bağlı ki.”

“Sizi yıldız ışığında sandalla *Chillon*’a kadar götüreyim.”

“Sahi mi söylüyorsunuz?”

Annesi yeniden, “Daha neler artık!” diye bağırdı.

Daisy, Winterbourne’a dönerek konuştu: “Yarım saattir bana tek sözcük bile söylemediniz ama.”

“Annenizle tatlı tatlı konuşuyorduk.”

“Her neyse, siz şimdi beni sandalla gezdirin.”

Durmuşlardı. Kız dönmüş Winterbourne’a bakıyordu. Yüzünde çekici bir gülümseme vardı; güzel gözleri pırıl pırıldı. Elindeki kocaman yelpazeyi sallayıp duruyordu. Winterbourne, bir kız bundan güzel olamaz, diye düşündü. Bahçeden göle inen merdivenleri göstererek, “İskelede beş altı sandal var. Koluma girmekle beni mutlandırırsanız birini seçeriz” dedi.

Daisy gülümsüyordu. Hafif bir kahkahayla başını geri attı, “Her şeyi usulünce yapan erkeklerden hoşlanırım” dedi.

“İnanın bana, önerim çok ciddi.”

“Biliyordum zaten.”

“Görüyorsunuz ya hiç de zor olmadı; ama korkarım siz benimle alay ediyorsunuz.”

Bayan Miller kibarca, “Sanmam efendim” dedi.

Winterbourne genç kıza döndü: “O halde izin verirseniz sizi sandalla gezdireyim.”

“Ne de hoş bir söyleyişiniz var bunu.”

“Yapması daha da hoş olacak.”

Daisy, “Hoş olurdu, doğru” dedi, ama kımıldamadı. Durmuş, gülüyordu.

Bayan Miller söze karıştı: “Saat kaç oldu, bir öğrensen.”

Karanlıkta, “Saat on bir oldu hanımefendi” diyen yabancı şiveli bir ses duyuldu. Winterbourne o tarafa dönünce, çok şık giyinmiş olan rehberle karşılaştı. Yanlarına yeni yaklaşmış olmalıydı.

Daisy, “Eugenio, ben sandalla gezmeye çıkıyorum” dedi.

Eugenio eğilerek selam verdi. Sonra sordu: “Saatin on birinde mi matmazel?”

“Bay Winterbourne’la gidiyoruz. Hemen şimdi.”

Bayan Miller rehbere döndü, “Söyleyin de gitmesin, Eugenio” dedi.

“Sandalla gezmeseniz iyi edersiniz matmazel.”

Winterbourne, keşke bu güzel kız, rehberiyle bu kadar içlidışlı olmasa, diye düşündü, ama sesini çıkarmadı.

Daisy, “Sanırım doğru bulmuyorsunuz” dedikten sonra, Winterbourne’a dönerek ekledi: “Eugenio hiçbir şeyi doğru bulmaz.”

Eugenio, Bayan Miller’e sordu: “Matmazel yalnız mı gitmek istiyor?”

“Yok, hayır. Bu bayla gitmek istiyor.”

Rehber bir süre Winterbourne’a baktı –genç adam bu bakışta bir gülümseme sezdi– sonra eğilerek, “Matmazel nasıl isterlerse” dedi.

Daisy, “Ben de biraz sorun çıkaracağınızı umuyordum; artık canım gitmek istemiyor” diye söylendi.

Winterbourne atıldı: “Gitmezseniz bu sefer de ben sorun çıkarırım.”

Genç kız yeniden gülmeye başlamıştı: “Aman ne iyi. Benim asıl istediğim bu. Bir sorun çıksın da.”

Rehber buz gibi bir tavırla konuştu: “Küçükbey yattı.”

Bayan Miller, “Haydi Daisy, artık gidebiliriz” dedi.

Daisy gitmek üzere dönerken, gülerek Winterbourne’a baktı. Yelpazesini sallayarak, “İyi geceler” dedi. “Umarım düş kırıklığına uğramışsınızdır ya da bana çok kızmışsınızdır.”

Winterbourne, kızın uzattığı eli sıkarak, “Şaşkınlığa uğradım, o kadar” yanıtını verdi.

“Umarım şaşkınlığınız uykunuzu kaçırmaz.” İki bayan şanslı rehberlerinin yanında otele doğru uzaklaştı. Winterbourne arkalarından bakıyordu. Gerçekten şaşıp kalmıştı. Kızın bu anlaşılmaz yakınlığını, ansızın beliren kaprislerini düşünerek gölün kıyısında, on beş dakika kadar oyalandı. Ancak, bir tek kesin sonuca varabiliyordu: Bu kızı alıp bir yerlere götürmek çok tatlı olacaktı.

İki gün sonra *Chillon Şatosu*’na gittiler. Winterbourne, kızı, çevrelerine bakınıp duran rehberlerin, uşakların, yabancı gezginlerin arasında, otelin salonunda bekledi. Kendine kalsa buluşmak için böyle bir yer seçmezdi ama, genç kız öyle istemişti. Daisy Miller kapalı şemsiyesini güzel bedenine bastırmıştı; uzun eldivenlerini ilikleyerek seke seke merdivenlerden indi. Üzerinde şık ve ağırbaşlı, son derece güzel bir yol

elbisesi vardı. Winterbourne düş gücü olan, atalarımızın duyarlı dediği kimselerdendi; geniş merdivenlerden inen kızın, küçük, sık ve kendine güvenen adımlarla ilerleyişine bakarken romantik bir şeyler olup bittiğini sezdi. O anda birlikte kaçtıklarına inanabilirdi. Orada toplanan bir sürü işsiz güçsüz insanın arasından birlikte geçtiler; herkes dik dik kıza bakıyordu. Daisy, genç adamın yanına gelir gelmez gevezeliğe başlamıştı. Winterbourne *Chillon*'a arabayla gitmeyi düşünmüştü, ama Daisy şatoya işleyen vapura binmeyi çok istemiş, vapurlara karşı bir tutkusu olduğunu ileri sürmüştü.

Suyun üzerinde ne kadar tatlı bir meltem olurdu her zaman. Hem de bir sürü insan görürdünüz. Yolculuk uzun sürmedi; ama Winterbourne'a arkadaşı neler anlatmadı. Bu küçük gezi Winterbourne için değişik bir olay, bir serüvendi. Öyle ki, özgürlüğe alışkın olan bu genç kızın hiç olmazsa kendininkine benzer bir heyecan duymasını bekliyordu. Ama itiraf edelim ki, bu konuda düş kırıklığına uğradı. Daisy Miller son derece canlı, çok neşeliydi, ama hiç heyecanlı görünmüyordu. Dingindi. Ne Winterbourne'un ne de başkalarının gözlerine bakmaktan çekiniyor, Winterbourne'a bakarken kızarmadığı gibi, başkalarının kendisine baktığını sezdiği zaman da kızarmıyordu. Çevreden hep bakıyorlardı ona. Winterbourne, güzel arkadaşının seçkin tavırlarından çok hoşnuttu. Önce vapurda yüksek sesle konuşup, gülecek, belki de durmadan gezinmek isteyecek diye biraz korkmuştu. Çok geçmeden bu korkusunu unuttu. Yerinden kımıldamadan birçok değişik düşünceler ileri süren kızın yüzünden bir an bile gözlerini ayırmadan gülümseyerek oturuyordu. O zamana kadar gevezeliğin bu denli sevimlisini duymamıştı. Daha önce onun "bayağı" olduğu düşüncesini kabul ettiği halde, şimdi bundan pek emin olamıyordu. Yoksa, onun bayağılığına alışıyor muydu? Daisy Miller'in konuşması genellikle metafizikçi filozofların nesnel dediği cinstendi ama, zaman zaman öznelleştiği de oluyordu.

Daisy birden güzel gözlerine Winterbourne'un gözlerini dikerek sordu: "Niçin somurtup duruyorsunuz?"

"Somurtuyor muyum? Ben de mutluluktan ağzım kulaklarıma varıyor sanıyordum."

"Gören beni cenazeye götürüyorsunuz sanacak. Ağzınız kulaklarınıza varıyorsa, kulaklarınız birbirine ne yakınmış!"

"Güvertede hora mı tepeyim yani?"

"Evet, evet. Lütfen! Ben de şapkanızı dolaştırırım, gezi masrafı çıkar."

Winterbourne alçak sesle, “Ömrümde bu kadar hoşnut olduğumu hiç anımsamıyorum” dedi.

Daisy bir an ona baktı; sonra küçük bir kahkaha attı. “Size böyle sözler söyletmek hoşuma gidiyor. Ne garip halleriniz var” dedi.

Vapurdan indikten sonra, şatoyu gezerken Daisy Miller’in konuşmasında öznel öğe üste çıktı. Yüksek tavanlı odalarda seke seke dolaşıyor, dolambaçlı merdivenlerden eteklerini hışırdatarak çıkıyor, *oubliette*’lerin[25] kenarından küçük çığlıklar atarak, korkudan titreyerek kaçıyor ve güzel kulaklarını Winterbourne’un şato konusunda anlattıklarına veriyordu. Gene de delikanlı, kızın Ortaçağ yapıtlarına pek aldırmadığını, *Chillon*’un karanlık geçmişinin onu o kadar etkilemediğini gördü. Şansları yardım etti; gezdikleri yerlerde yanlarında bekçiden başka kimse yoktu. Winterbourne istedikleri gibi oyalanmaları, diledikleri yerde durabilmeleri için bekçiyle anlaştı. Onun eli açıklığı karşısında bekçi de biraz sonra gençleri büsbütün yalnız bıraktı. Daisy Miller’in gördüğü şeyler hakkında ileri sürdüğü düşünceler için mantık yönünden birbirini tutuyor denemezdi. Bir yolunu bulup, aklına gelen her şeyi söyleyebiliyordu. *Chillon*’un girintili çıkıntılı mazgalları arasında Winterbourne’un özel yaşamı konusunda ani sorular bulmak için çeşitli yollar buldu. Ailesi, geçmişi, hoşlandığı şeyler, huyları, geleceğe ilişkin amaçları, kısaca onunla ilgili her şey hakkında sorular sordu ve bu konularda kendiyle ilgili bilgiler verdi. Daisy Miller kendi huyları, hoşlandığı şeyler ve gelecekteki amaçlarıyla ilgili son derece kesin ve iyi izlenimler uyandıran bilgiler vermeye de hazırdı.

Daisy, zavallı Bonivard’ın öyküsünü dinledikten sonra, Winterbourne’a, “Aman, neler biliyorsunuz!” dedi. “Sizin gibi bilgili adam görmedim.” Bonivard’ın başına gelenler belli ki bir kulağından girip bir kulağından çıkmıştı, ama Daisy gene de Winterbourne’a, keşke siz de bizimle birlikte gelip dolaşsanız da bir şeyler öğrensek, diyordu. “Niçin gelip Randolph’a öğretmenlik etmiyorsunuz?” diye sordu. Winterbourne, bunu severek yapardı ama, ne yazık ki başka işleri vardı. Daisy Miller, “Başka işler mi? Dünyada inanmam” dedi. “‘İş’le ne demek istiyorsunuz? İşadamı değilsiniz sanırım.” Delikanlı işadamı olmadığını kabul etti. Ancak bir iki gün içinde Cenevre’ye dönmesini gerektirebilecek işleri vardı. Genç kız, “Aman ne kötü!” dedi; hemen arkasından da, “İnanmam” diye ekleyerek başka bir konuya geçti. Birkaç dakika sonra delikanlı eski bir ocağın üzerindeki güzel

oymaları gösterdiği çırada, durup dururken, “Cenevre’ye döneceğiniz doğru değil, değil mi?” diye sordu.

“Acı bir gerçek ama, yarın dönüyorum.”

“Çok kötüsünüz Bay Winterbourne!”

“Böyle korkunç şeyler söylemeyin bana... Tam sonunda.”

“Sonunda mı? Bana kalırsa başlangıcında. İçimden şimdi sizi şurada bırakıp, yalnız başıma otele dönmek geliyor.”

Bundan sonra Daisy on dakika Winterbourne’un kötü bir insan olduğunu tekrarlayıp durdu. Zavallı Winterbourne, epeyce şaşırmıştı; o zamana kadar kendilerine yapacağı şeylerden söz ettiği genç kızlar böyle heyecanlanarak onurlandırmamışlardı onu. Daisy artık *Chillon*’un merak uyandırıcı yönlerine ve gölün güzelliklerine ilgi göstermiyordu. Winterbourne’un böyle ansızın Cenevre’ye dönmesine neden olduğunu varsaydığı Cenevreli güzel bir kadına karşı saldırıya geçti. Böyle birinin varlığını nereden biliyordu? İşin içinde bir kadın olduğunu hiç üstüne almayan Winterbourne bunu anlayamadı. Kızın böyle çabucak bir sonuca varışı karşısında duyduğu şaşkınlıkla, kendisiyle açıktan açığa alay edişi karşısında duyduğu hoşlanma hisleri arasında kararsız kalmıştı. Bütün bu halleriyle Daisy Miller ona suçsuzlukla çiğliğin garip bir karışımı olarak görünüyordu. Genç kız, alaylı alaylı soruyordu: “Üç günden fazla izin yok mu? Yaz tatili de mi vermiyor size? En ağır işçiler bile bu mevsimde bir yerlere gider. Bir gün daha kalsanız belki de vapura atlayıp sizi almaya gelir. Ne olur cumaya kadar kalın da iskeleye inip gelişini göreyim!” Winterbourne genç kızın biraz evvelki huysuzluğu karşısında düş kırıklığı duymasının yersiz olduğunu düşünmeye başladı. Daha önce isteyip de duyamadığı öznel konular artık ortaya çıkıyordu. Daisy Miller, Winterbourne, kışın Roma’ya gelmeye söz verirse, kendisini artık kızdırmayacağını söyleyince sorun aydınlandı.

“Böyle bir sözü kolayca verebilirim; halam kış için Roma’da ev tuttu, beni de şimdiden çağırıyor.”

“Halanız için değil, benim için gelmenizi isterim.” Bunlar, Winterbourne’un tatsız akrabası hakkında genç kızın ağzından duyduğu son sözler oldu. Genç adam nasıl olsa Roma’ya geleceğini söyledi. Bundan sonra artık Daisy ona takılmadı. Winterbourne bir araba tuttu; alacakaranlıkta Vevey’e döndüler. Genç kız çok sessizdi.

Akşam Winterbourne, Bayan Costello’ya öğleden sonra vaktini Daisy Miller’le *Chillon*’da geçirdiğini söyledi.

Bayan Costello, “Şu rehberin Amerikalılarıyla mı?” diye sordu.
“Rehber yoktu neyse ki. Otelde kaldı.”
“Kız seninle yalnız mı gitti?”
“Evet yalnız.”
Bayan Costello, naneruhu şişesini koklayarak, “Bir de sen bu kızı benimle tanıştırmaya kalktın!” dedi.

II

Roma

Chillon gezisinin ertesi günü Cenevre’ye dönen Winterbourne, ocak sonlarında Roma’ya gitti. Halası birkaç hafta önce bu kente yerleşmiş, yeğenine de bir iki mektup yazmıştı. “Geçen yaz Vevey’de peşlerinden ayrılmadığın kimseler, rehberleriyle filan, burada da ortaya çıktılar” diyordu. “Bir iki dost edinmişler ama, gene de en çok rehberle senlibenliler. Küçükhanım, soylu olmayan birkaç İtalyan’la da sıkı fıkıymış; bunlarla gezip tozmaları herkesin dilinde. Gelirken bana Cherbuliez’in o güzel *Paul Méré* adlı romanını da getiriver. Ayın yirmi üçünden de geç kalma.”
Kendine kalsa Winterbourne Roma’ya varınca hemen Amerikan bankasından Bayan Miller’in adresini öğrenir, doğru Daisy’yi görmeye giderdi. Bayan Costello’ya, “Vevey’de olanlardan sonra, sanırım uğrayabilirim onlara” diyordu. Ama aldığı yanıt şu oldu: “Eğer Vevey’de de başka yerlerde de onlardan sonra gene onlarla görüşeceksen hiç durma. Erkekler herkesle tanışabilir, bu belli bir şey. Onlara tanınan bir hak. Ama kendilerinin olsun hakları!”
“Peki, bu olanlar nedir, söyler misiniz? Burada neler olup bitiyor örneğin?”
“Kız yalnız başına yabancılarla dolaşıyor. Daha sonra neler olup bittiğine gelince, bunları başkaları söylesin sana. Kendine Roma’nın servet avcısı erkeklerinden bulmuş; onun bunun evine götürüp duruyor. Ne zaman bir toplantıya gelse, yanında oldukça kibar tavırlı, koca bıyıklı bir adam eksik olmuyor.”
“Annesi nerede peki?”
“Kim bilir?.. Çekilmez insanlar doğrusu.”
Winterbourne bir an düşündükten sonra, “Bilgileri kıt; çok saflar, hepsi bu. Yoksa emin olun kötü değiller” dedi.

“Son derece bayağılar. Son derece bayağı olmak ‘kötü’ olmak mıdır, değil midir, metafizikçilerin bileceği şey. Hiç olmazsa insanın kendilerinden hoşlanmamasını sağlayacak kadar kötüler. Bu da bu kısa ömür için yeter de artar bile.”

Daisy Miller’in çevresinde yarım düzine koca bıyıklının dönmekte olduğu haberi Winterbourne’un onu hemen görmeye gitmek yolundaki hevesini kırdı. Belki kızın gönlünde kolay kolay silinmeyecek bir iz bıraktığını düşünüp de gururlanmış değildi; ama işittiği şeylerin, son zamanlarda zihninde yer etmeye başlayan bir görüntü, eski bir Roma penceresinden bakarak, “Winterbourne ne zaman gelecek?” diye kendi kendine durmadan soran çok güzel bir kız görüntüsüyle pek bağdaşamaması canını sıkmıştı. Daisy Miller’le eski dostluklarını tazelemek için biraz beklemeye karar vermekle birlikte, bu arada hemen iki üç dostunu görmeye gitmekten geri kalmadı. Bunlardan biri çocuklarını okula yerleştirmek için Cenevre’ye gelip birkaç kış kalmış olan Amerikalı bir bayandı. Çok becerikli bir kadın olan bu bayan Gregoriana Sokağı’nda oturuyordu. Winterbourne onu evin üçüncü katındaki küçük, kırmızı bir oturma odasında buldu; oda güneyin o parlak güneşiyle apaydınlıktı. Geleli daha on dakika geçmemişti ki hizmetçi odaya girerek, “Madam Mila geldi efendim” dedi. Arkadan küçük Randolph göründü, odanın ortasında durup Winterbourne’u süzdü. O anda güzel ablası da içeri girdi; uzunca bir süre sonra Bayan Miller yavaş yavaş yürüyerek geldi.

Randolph, Winterbourne’a, “Ben sizi tanıyorum” dedi.

Winterbourne çocuğun elinden tutarak, “Sen çok şey biliyorsundur. Öğrenimin nasıl gidiyor bakalım?” diye sordu.

Daisy sevimli tavrıyla ev sahibi hanımı selamlıyordu. Fakat Winterbourne’un sesini duyunca hemen başını çevirdi. Ona bakarak, “Bu ne sürpriz!” dedi.

Winterbourne gülümsedi: “Geleceğimi söylemiştim, biliyorsunuz.”

“Evet ama ben inanmamıştım.”

Delikanlı güldü: “İltifatınıza teşekkür ederim.”

“Beni görmeye gelebilirdiniz.”

“Daha dün geldim.”

“İnanmam.”

Winterbourne bu suçlamayı kabul etmeyen bir gülümseyişle Bayan Miller’e döndü, ama Bayan Miller bakışlarını ondan kaçırdı ve oturup gözlerini oğluna dikti.

Randolph, “Bizim yerimiz bundan çok büyük” dedi. “Duvarları da baştan aşağı altın yaldızlı.”

Bayan Miller tedirgin bir tavırla yerinden kıpırdanarak mırıldandı: “Buraya getirirsem dilin durmaz dedim sana.”

Randolph, “Ben sana söyledim” diye bağırdı. Winterbourne’un dizine dürterek, neşeyle, “Size söylüyorum, bizim orası daha büyük” dedi.

Daisy ev sahibi hanımla konuşmaya dalmıştı. Winterbourne genç kızın annesine bir iki söz söylemeyi uygun buldu: “Vevey’den beri iyisiniz ya efendim?”

Bayan Miller bu kez ona –daha doğrusu çenesine– doğru baktı. “Pek iyi değilim” diye yanıt verdi.

Randolph atıldı: “Hazımsızlık çekiyor. Ben de çekiyorum. Babam da. Ama en çok ben hastayım.”

Randolph’un verdiği bu bilgi Bayan Miller’i utandıracağı yerde rahatlamasına neden olmuş gibiydi. “Karaciğerimden rahatsızım” dedi, “bu iklim yaramıyor bana sanırım. Buranın havası Schenectady’nin havası kadar sağlam değil. Bilmem Schenectady’de oturduğumuzu biliyor musunuz? Daha geçen gün Daisy’ye söylüyordum. Doktor Davis kadar iyi doktor bulamadım. Bulamam da. Schenectady’deki doktorların başında Doktor Davis gelir. Çok tutulur. Dünya kadar işi vardır, gene de hepsini bırakıp benimle uğraşır. Benim hazımsızlığım gibisini görmemiş. Gene de iyileştireceğinden emin. Sanırım her yola başvuracaktır. Tam yeni bir sağaltım yöntemi bulmuştu, biz oradan ayrıldık. Bay Miller, Daisy Avrupa’yı görsün istedi. Ama Bay Miller’e yazdım, Doktor Davis olmadan yapamayacağım anlaşılıyor. Schenectady’deki doktorların en iyisidir. Orada da çok hastalık var. Uykularımı bozuyor bu hazımsızlık.”

Winterbourne uzunca bir süre Dr. Davis’in hastasıyla çeşitli hastalıklar konusunda çene çaldı. Bu arada Daisy de durmadan ev sahibiyle konuşuyordu. Delikanlı Bayan Miller’e Roma’dan hoşlanıp hoşlanmadığını sordu. Bayan Miller, “İtiraf edeyim ki düş kırıklığına uğradım” dedi. “Roma hakkında o kadar çok şey işitmiştik ki! Belki de gereğinden fazla. Herkes Roma’yı övüyordu. Biz de bambaşka şeyler umduk.”

Winterbourne, “Biraz sabredin, çok seveceksiniz” dedi.

Randolph atıldı: “Ben durdukça daha çok nefret ediyorum.”

Winterbourne, “Sen Hanibal’in bebekliğine benziyorsun” dedi.

Randolph anlamadan karşılık verdi: “Hiç de değil.”

Annesi, “Senin pek bebeğe benzer halin yok zaten” dedikten sonra Winterbourne’a, “Ama gördüğümüz yerler arasında Roma’dan çok daha güzelleri var” dedi. Winterbourne’un “Örneğin?” diye sorması üzerine, “Zürich” diye yanıtladı. “Ben Zürich’i çok güzel buluyorum. Halbuki Zürich’i Roma’nın yarısı kadar övmemişlerdi.”

Randolph, “Gördüğümüz yerler içinde en güzeli Richmond kentiydi” dedi.

“Gemiyi demek istiyor. Atlantik’i *Richmond Kenti* gemisiyle geçti. Randolph çok eğlendi.”

Çocuk yineledi: “Gördüğüm yerlerin en iyisiydi. Yalnız ters yönde gidiyordu.”

Bayan Miller hafifçe güldü: “Bir gün de doğru yönde gideriz elbet.”

Winterbourne, “Kızınız Roma’dan hoşnut kalmıştır umarım?” dedi.

Bayan Miller Daisy’nin Roma’ya bayıldığını söyledi. “Nedeni de kentin sosyetesi. Her yere gidiyor. Birçok dost edindi. Ben o kadar gezemiyorum tabii. Doğrusu ona çok dostça davrandılar. Hemen içlerine aldılar. Erkek arkadaşı da çok. Roma gibi yer yokmuş ona kalırsa. Eh erkek arkadaşı çok olan bir genç kız yakınmaz tabii.”

Bu sırada Daisy yine Winterbourne’a dönmüştü. “Bayan Walker’e bana ne kadar kötü davrandığınızı anlatıyordum” dedi.

Winterbourne, “Peki kendisine ne gibi bir kanıt gösterdiniz?” diye sordu. Canı sıkılmıştı. Duygularına kapılmış, tek onu görmek için duyduğu sabırsızlık yüzünden ne Bologna’ya ne de Floransa’ya uğramadan tutup Roma’ya gelmişti de genç kız hâlâ hayranının bu ateşli ilgisinin değerini bilmiyordu. Pek kuşkucu bir Amerikalı arkadaşının sözlerini anımsadı. “Dünyadaki kadınlar arasında erkeklerden en çok şey bekledikleri halde kendilerini onlara karşı en az borçlu sayan Amerikalı kadınlardır. Güzelleri böyledir –çoğu da güzeldir ya” demişti.

Daisy, Winterbourne’un sorusunu yanıtladı: “Vevey’de nasıl da aksilik ettiniz! Orada kalmanızı istediğim halde kalmadınız. İstediğim hiçbir şeyi yapmadınız.”

Winterbourne bütün konuşma gücünü kullanarak sordu: “Ta Roma’ya dek sizin azarlarınıza hedef olmak için mi geldim?”

Daisy ev sahibinin giysisindeki bir kurdeleyi düzeltiyordu. “Hiç böyle garip söz duydunuz mu? Bakın ne diyor?” diye sordu.

Bayan Walker Winterbourne’dan yana olduğunu belli eden bir sesle mırıldandı: “Garip mi? Neden?”

Daisy yine Bayan Walker'in kurdeleleriyle oynuyordu. "Bilmem ki" dedi. Sonra, "Bayan Walker size bir şey söylemek istiyorum" diye ekledi.

Randolph her zamanki gibi sözcüklerin üstüne basa basa, "Anne! Bakın size söylüyorum, kalkmazsak Eugenio kıyameti koparır" diye söze karıştı.

Daisy gururla başını arkaya atarak, "Eugenio'dan mı korkacağım!" dedi. "Bakın Bayan Walker, toplantınıza geleceğim, biliyorsunuz."

"Çok sevindim."

"Güzel bir giysim de var."

"Herhalde çok güzeldir."

"Ama sizden bir ricam olacak; bir arkadaşımı da getirmek için izninizi istiyorum."

Bayan Walker gülümseyerek Bayan Miller'e döndü, "Dostlarınızı burada görmek beni çok sevindirir" dedi.

Daisy'nin annesi utangaç gülümsemesiyle, "Benim dostum değil onlar" dedi, "şimdiye dek hiçbiriyle konuşmadım."

Daisy, ince, berrak sesi titremeden, parlak yüzüne en ufak bir gölge düşmeden, "Benim çok yakın bir arkadaşım" dedi, "Bay Giovanelli."

Bayan Walker bir süre sustu; Winterbourne'a baktı; sonra, "Bay Giovanelli'yle tanışmaktan memnun olacağım" dedi.

Daisy son derece sevimli bir serinkanlılıkla ekledi: "Kendisi İtalyan'dır. Çok iyi arkadaşız. Dünyanın en yakışıklı erkeğidir. Bay Winterbourne'u katmazsak tabii. İtalyan arkadaşları pek çok ama Amerikalılarla tanışmak istiyor. Son derece beğeniyor Amerikalıları. Olağanüstü akıllı. Olağanüstü sevimli."

Bu parlak kişinin Bayan Walker'in toplantısına getirilmesi kararlaştırıldı. Bayan Miller kalkmaya hazırlanarak, "Otele dönelim" dedi.

"Siz isterseniz otele dönün anne. Ben yürüyüşe çıkacağım."

Randolph hemen atıldı: "Bay Giovanelli'yle gezecek."

Daisy gülümseyerek, "*Pincio*'ya gideceğim" dedi.

Bayan Walker sordu: "Yalnız başına mı? Bu saatte?"

Akşam olmak üzereydi. Bu saatte yollarda bir sürü araba ve ağır ağır gezinen halk bulunurdu.

Bayan Walker ekledi: "Tehlikeli olabilir. Gitmeseniz iyi edersiniz."

Bayan Miller atıldı: "Bence de öyle. Sıtmaya yakalanırsın sonra. Dr. Davis'in dediğini hatırla!"

Randolph, "Gitmeden biraz ilaç verin ona" dedi.

Herkes ayağa kalkmıştı. Daisy güzel dişlerini gösteren gülümsemesiyle eğilip ev sahibini öptü ve “Çok iyisiniz doğrusu” dedi. “Yalnız gitmiyorum ki. Bir arkadaşımla buluşacağım.”

Bayan Miller, “Arkadaşın srtmaya yakalanmana engel olacak değil ya” dedi.

Ev sahibi bayan sordu: “Bay Giovanelli mi bu?”

Winterbourne kıza bakıyordu. Bayan Walker’in sorusunu duyunca dikkat kesildi. Daisy durmuş, gülerek şapkasının kurdelelerini düzeltiyordu; Winterbourne’a bakarak gülümsedi. “Bay Giovanelli, güzel Giovanelli” diye yanıtladı.

Bayan Walker genç kızın elini tutarak yalvarırcasına rica etti: “Böyle tehlikeli bir saatte, güzel bir İtalyan’ı görmek için *Pincio*’ya gitmeyin.”

Bayan Miller, “Neyse ki adam İngilizce biliyor” dedi.

Daisy söze karıştı: “Uygunsuz bir şey yapmak istemem tabii. Ama kolayı var.” Gözlerini Winterbourne’dan ayırmadan ekledi: “*Pincio* şuracıkta. Yüz metrelik yol. Bay Winterbourne göründüğü kadar nazikse beni götürüverir oraya.”

Winterbourne hemen nazikliğini gösterdi. Genç kız da yanına katıldı; annesinin önünden geçerek aşağıya indiler. Kapıda Winterbourne Bayan Miller’in kenarda bekleyen arabasını gördü. İçinde Vevey’de tanıştığı rehberleri kurulmuş, süs gibi oturuyordu.

Daisy, “Hoşça kal Eugenio!” diye bağırdı. “Gezmeye gidiyorum ben.” Aslında Gregoriana Sokağı’ndan *Pincio Tepesi*’nin öte ucuna kadar olan uzaklık çok değildi; ama havanın güzelliğinden, taşıtların, yayaların, aylak aylak gezen kimselerin çokluğundan Amerikalı delikanlıyla genç kız pek ağır yol alabiliyordu. Bu da durumun garipliğinin farkında olduğu halde, Winterbourne’un işine geliyordu. Yavaş hareket eden, sağa sola bakınıp duran Romalılardan oluşan bu kalabalık, genç adamın kolunda aralarından geçen genç ve son derece güzel yabancı kıza ilgiyle bakıyordu. Winterbourne, onun ne diye yalnız başına sokağa çıkıp bu kalabalığın hayran bakışlarına hedef olmak istediğini bir türlü anlayamıyordu. Kıza kalsa, görevi herhalde onu götürüp Giovanelli’ye teslim etmekti; ama bir yandan bu duruma öfkelenen, bir yandan da halinden hoşnut olmaktan geri kalmayan Winterbourne’un böyle bir niyeti yoktu.

Daisy, “Niçin beni görmeye gelmediniz?” diye sordu. “Yanıtlayın bakalım.”

“Size trenden henüz indiğimi söylemek şerefine erişmiştim.”

Genç kız küçük bir kahkaha atarak, “Tren durduktan çok sonra inmiş olacaksınız” dedi. “Uyuyup kaldınız belki de. Bayan Walker’i görmeye zaman bulmuşsunuz ama.”

Winterbourne açıklamaya çalıştı: “Bayan Walker’i Cenevre’den tanı...”

“Nereden tanıdığınızı biliyorum. Evet, Cenevre’den tanıyorsunuz onu. Kendisi anlattı. Beni de Vevey’den tanıyorsunuz. Vevey’in ne kusuru var yani? Gelmeniz gerekirdi.” Daisy, Winterbourne’a başka soru sormadı; kendi işlerinden söz açtı. “Oteldeki odalarımız çok iyi; Eugenio’ya göre Roma’da daha iyisi yokmuş. Bütün kışı burada geçireceğiz; sıtmaya tutulup ölmezsek tabii. Ölürsek de zaten kalırız herhalde. Roma’yı sandığımdan daha hoş buldum; çok sessiz, cansız, durgun bir yer olacağından emindim. Hep, resimler filan hakkında bilgi veren o yaşlı başlı, çekilmez adamlardan biriyle dolaşırız bu kesin diyordum. Resim mesim ancak bir hafta sürdü, şimdi eğlenmeye bakıyorum. Öyle çok insan tanıyorum ki; hepsi de çok hoş kimseler. Sosyete son derece seçkin. İngilizler var, Almanlar var, her ulus var. Ben en çok İngilizleri seviyorum. Konuşmalarını beğeniyorum. Birkaç güzel Amerikalı da var. Ömrümde böyle konukseverlik görmedim. Her gün bir şeyler çıkıyor, dans pek yok ama ben zaten, ille de dans, diyenlerden değilim. Konuşmaya düşkünüm en çok. Bayan Walker’in toplantısında yalnızca gevezelik edilir sanırım; yeri o kadar küçük ki.” *Pincio Parkı*’nın kapısından girince Daisy Miller, Bay Giovanelli’yi nerede bulabileceğini merak etmeye başladı. “Doğru şu ilerde manzaraya bakılan yere gitsek iyi olur” dedi.

“Onu bulmanıza asla yardım etmem.”

“O halde ben kendim bulurum.”

Daisy o küçük kahkahasıyla güldü: “Yolunuzu yitirmekten ya da çiğnenmekten mi korkuyorsunuz yoksa? Ama işte Giovanelli orada, ağaca yaslanmış. Arabalardaki hanımlara bakıyor; ne de sakin duruşu var!”

Winterbourne biraz ileride kollarını bastonunun üstünden göğsünde kavuşturmuş duran ufak tefek bir adam gördü. Adamın yakışıklı bir yüzü vardı. Şapkasını başına pek biçimlice oturtmuş, gözüne tek gözlük, yakasına çiçek takmıştı. Winterbourne bir süre ona baktıktan sonra, “Bu adamla gerçekten konuşacak mısınız?” diye sordu.

“Tabii. Konuşmayıp da işaretleşeceğimi mi sanıyorsunuz?”

“Öyleyse şunu bilin ki, yanınızdan ayrılmaya niyetim yok.”

Daisy durup ona baktı; yüzünde büyülü gözlerinden, kendisine yakışan gamzelerinden başka hiçbir şey, hiçbir kaygı izi yoktu. Winterbourne, “Ne

soğukkanlı kız” diye düşündü.

Daisy, “Bunu söyleyiş biçiminizi beğenmedim” dedi. “Çok buyurucu bir haliniz var.”

“Söyleyiş biçimim kusurluysa özür dilerim. Önemli olan size ne demek istediğimi anlatmak.”

Genç kızın bakışları ciddileşti ama gözleri her zamankinden güzeldi. “Şimdiye kadar hiçbir erkeğin ne yapmam gerektiğini bana söylemesine ya da yaptığım bir şeye karışmasına izin vermedim” dedi.

“Doğru yapmamışsınız, ara sıra bir erkeğin sözünü dinlemelisiniz. Sözü dinlenecek erkekler vardır.”

Daisy yeniden gülmeye başlamıştı. “Fakat ben erkekleri dinlemekten başka bir şey yapmıyorum ki. Bana Bay Giovanelli’nin sözü dinlenecek erkeklerden olup olmadığını söyleyin” dedi.

Yakası çiçekli bey dostlarımızı görmüştü. Adımlarında dalkavukça bir çabuklukla genç kıza doğru geliyordu. Daisy’nin arkadaşını ve Daisy’yi eğilerek selamladı. Çekici bir gülümsemesi, zeki gözleri vardı. Winterbourne adamın görünüşünü pek de fena bulmadı. Ama yine de Daisy’ye, “Hayır, sözü dinleneceklerden değil bu” dedi.

Daisy’nin tanıştırma işlerinde doğuştan usta olduğu görülüyordu. İki arkadaşının da isimlerini birbirine söyledi. Sonra ikisinin ortasında yürümeye başladı. Bay Giovanelli, Winterbourne’un sonradan birçok varlıklı Amerikalı kadını büyülemek için kullandığını işittiği güzel İngilizcesiyle Daisy’ye ince bir tavırla saçma sapan bir şeyler anlatıyordu. Son derece terbiyeliydi. Amerikalı genç, insanı uğradığı düş kırıklığı ölçüsünde güler yüzlü davranmaya zorlayan İtalyan zekâsının inceliğine bakıp hayran kaldı. Giovanelli kesinlikle genç kızla baş başa kalacaklarını ummuştu; üç kişilik bir gezinti beklemiyordu. Buna karşın hiç neşesi kaçmamıştı. Demek çok daha uzak bir geleceğe kadar uzanan planları vardı. Winterbourne kendi kendinden hoşnuttu. Adamın ne mal olduğunu anlamıştı. “Soylu sınıftan değil” diye düşündü. “Soyluluğu ustaca taklit ediyor o kadar. Müzik hocası, ucuz bir yazar ya da üçüncü sınıf bir ressam olmalı. Yakışıklılığının Tanrı cezasını versin!” Bay Giovanelli’nin yüzü gerçekten çok sevimliydi, ama Winterbourne kendi yurttaşı olan genç kızın bu düzmece soylulukla gerçek soyluluğu birbirinden ayırt edememesine kızıyordu. Giovanelli şuradan buradan söz açıyor, şaka ediyor, kendini sevimli göstermeyi beceriyordu. Winterbourne İtalyan’ın yaptığı taklitte çok başarılı olduğunu itiraf etti. Kendi kendine, “Gene de kibar bir kız

düzmeceyi gerçekten ayırt edebilmeli” dedi. Bu da yine Daisy’nin kibar bir kız olup olmadığı sorusunu akla getiriyordu. Kibar bir kız, küçük, flörtçü bir Amerikalı da olsa, tutup aşağı tabakadan olduğu anlaşılan bir adamla buluşmaya kalkar mıydı? Buluşma Roma’nın en kalabalık bir yerinde güpegündüz oluyordu ama kızın böyle bir yer, böyle bir zaman seçmesi kimseyi umursamadığını göstermez miydi? Gariptir ama Winterbourne hem genç kızın sevgilisiyle buluştuğu halde kendinden kurtulmak için sabırsızlık göstermeyişine, hem de kendi kalmak isteyişine öfkeleniyordu. Daisy’ye bakıp davranışlarında kusursuz bir genç kız olduğu söylenemezdi; bunun için gerekli incelik onda yoktu. Bu yüzden onunla eski roman yazarlarının “yasa tanımayan tutku” adını verdikleri duygular çerçevesinde ilgilenip davranışlarını ona göre düzenlese sorun çok daha basitleşirdi. Kız kendinden kurtulmak ister gibi görünse ona daha az önem verecek, daha az önem verince de o kadar şaşırtıcı bulmayacaktı. Ama Daisy hâlâ ataklıkla suçsuzluğun anlaşılmaz bir karışımı olmakta devam ediyordu.

Daisy, yanındaki iki “kavalyesi”yle Bay Giovanelli’nin süslü sözlerine, Winterbourne’a oldukça çocukça gelen neşeli bir sesle karşılıkta bulunarak on beş dakika kadar yürümüştü. O sırada bir araba kalabalıktan ayrılıp yolun kenarında durdu. Winterbourne arabada, biraz önce görmeye gittiği dostu Bayan Walker’in oturduğunu ve kendisini eliyle yanına çağırdığını gördü. Daisy’den ayrılıp arabaya yaklaştı. Bayan Walker kıpkırmızı kesilmişti. Heyecanlı bir hali vardı. “Gerçekten çok kötü” dedi. “Bu kız böyle şeyler yapmamalı. İki erkekle burada gezilir mi? En az elli kişi gördü.”

Bay Winterbourne’un kaşları kalktı. “Yazık, siz de işi çok büyütüyorsunuz” dedi.

“Kızın mahvolmasına göz yumarsak yazık olacak asıl!”

Winterbourne, “O çok saf” dedi.

Bayan Walker sesini yükseltti: “Çılgının biri; annesi kadar kaz kafalı insan gördünüz mü siz? Hepiniz gittikten sonra düşünmekten yerimde duramadım. Onu kurtarmaya çalışmamak çok yazık olur. Arabayı hazırlattım, şapkamı başıma geçirip var hızımla buraya geldim. Çok şükür bulabildim sizi.”

Winterbourne gülümseyerek sordu: “Peki ne yapmak istiyorsunuz?”

“Arabaya çağıracağım onu; herkes büsbütün başıboş dolaşmadığını görsün diye yarım saat kadar gezindikten sonra oteline götürüp bırakacağım.”

“Pek iyi bir fikir değil ama deneyin.”

Bayan Walker denedi. Genç adam, arabada oturan Bayan Walker’e kısa bir selam vererek yanındaki arkadaşıyla yoluna devam eden Bayan Miller’in peşinden gitti. Bayan Walker’in kendisiyle konuşmak istediğini öğrenince Daisy, yanında Giovanelli, büyük bir incelikle geri döndü. Bu kibar beyi Bayan Walker’e tanıştırmak fırsatını bulduğu için sevindiğini söyledi. Tanıştırma işini hemen bitirdikten sonra Bayan Walker’in arabada kullandığı örtü için, “Ömrümde bu kadar güzel şey görmedim” dedi.

Bayan Walker tatlı tatlı gülümsedi: “Beğendiğinize sevindim. Arabaya biner misiniz? Size örterim onu.”

Daisy, “Çok hoş olurdu ama böyle dolaşmak da o kadar tatlı ki” diye yanıtlayarak parlak gözleriyle iki yanında duran Winterbourne ile Giovanelli’ye baktı.

Bayan Walker, ellerini sofuca önünde kenetlemişti, arabasından eğilerek direndi: “Tatlı olabilir ama yavrucuğum buradaki geleneklere uymaz.”

“Gelenek değilse olmalı. Ben gezmezsem ölürüm.”

Cenevreli hanımın sabrı tükenmişti, “Annenizle birlikte gezmeniz gerekir şekerim!” dedi.

Genç kız, “Annemle mi şekerim?” diye yineledi ve gülerek ekledi: “Annem ömründe on adım yol yürümemiştir. Hem sonra ben beş yaşında çocuk değilim artık.” Winterbourne, Daisy’nin işine karışmak istendiğini sezdiğini anlamıştı. Ama Bayan Walker vazgeçmedi: “Daha aklı başında davranacak kadar büyümüşsünüz; hakkınızda dedikodu edilecek yaşa gelmişsiniz.”

Daisy gergin bir gülümsemeyle sordu: “Dedikodu mu? O ne demek?”

“Arabaya binin de anlatırım.”

Daisy yeniden dikkat kesilen bakışlarıyla yanındaki erkeklerin bir birine, bir ötekine baktı. Bu arada Giovanelli sağa sola selamlar yağdırıyor, eldivenlerini okşayıp, uysal uysal gülümsüyordu. Winterbourne bütün bu olanları çok tatsız buluyordu. Daisy, “Ne demek istediğinizi bilmek istemiyorum. Hoşuma gideceğini sanmam” dedi.

Winterbourne içinden Bayan Walker’in arabasının örtüsünü dizlerine çekip gitmesini diledi; ama bu hanım sonradan da söylediği gibi kendisine karşı konmasından hoşlanmıyordu. “Düşüncesiz bir kız olarak tanınırsanız daha mı iyi?” diye sordu. Daisy, “Aman Tanrım!” dedikten sonra yeniden “Giovanelli’ye baktı. Sonra Winterbourne’a döndü. Yanakları kızarmıştı; son derece güzeldi. Başını arkaya atarak Winterbourne’u tepeden tırnağa

kadar süzdü; gülümseyerek ağır ağır sordu: “Bay Winterbourne, adımın lekelenmemesi için arabaya binmem gerektiğini düşünüyor mu?”

Winterbourne kızardı; büyük bir kararsızlık anı geçiriyordu. Daisy’nin “adının lekelenmesinden” söz ettiğini duymak ona garip geldi. Şimdi kendisine düşen mertçe yanıt vermek, ona gerçeği söylemekti. Verdiğimiz bilgilerden okuyucunun da anlayacağı gibi Winterbourne’a göre gerçek, Daisy Miller’in Bayan Walker’in öğüdüne uyması gerektiğiydi. Genç kızın ince güzelliğine bakarak son derece yumuşak bir sesle, “Arabaya binseniz iyi edersiniz” dedi.

Daisy katıla katıla güldü. “Ömrümde bu kadar katılık görmedim” dedi. “Bayan Walker, eğer bu yaptığım uygunsuz bir şeyse, her yaptığım uygunsuz demektir. Benden umudu kesin. Hoşça kalın. İyi gezintiler.” Giovanelli zafer kazanmış bir insan gibi aşırı bir biçimde eğilerek selam verdi; birlikte uzaklaştılar. Bayan Walker oturduğu yerden arkalarından baktı. Gözlerinde yaşlar vardı. Winterbourne’a yanındaki yeri göstererek, “Binin” dedi. Delikanlı Daisy’yle birlikte gitmesi gerektiğini söyledi. Bunun üzerine Bayan Walker, şimdi dediğini yapmazsa bir daha onunla konuşmayacağını bildirdi. Ciddi olduğu açıkça görülüyordu. Winterbourne Daisy ile arkadaşına yetişerek genç kıza elini uzattı. Bayan Walker’in yanında kalması için direndiğini söyledi. Karşılık olarak Daisy’nin sakınmadan bir şeyler söyleyerek Bayan Walker’in o kadar iyi yüreklilikle kendisini kurtarmak istediği o “düşüncesizlik” niteliğine biraz daha bürünmesini bekledi. Ama genç kız yalnız ona bakarak elini sıkmakla yetindi; Giovanelli ise şapkasını havalara kaldırarak veda etti.

Winterbourne arabadaki yerini alırken hiç neşeli değildi. Yeniden arabalar kalabalığına karışırlarken konuşmaya başladı; açık yüreklilikle, “Davranışınız pek akıllıca değil” dedi. Bayan Walker yanıtladı: “Bu gibi hallerde akıllıca değil içimden geldiği gibi davranmak isterim!”

“Evet ama içtenliğiniz onu gücendirip uzaklaştırmaktan başka işe yaramadı.”

“Çok iyi oldu. Eğer kendini harcamaya bu kadar kesinlikle karar verdiyse, biz de önceden bilip, ona göre davranalım.”

“Kötü bir amacı olduğunu sanmam.”

“Bir ay önce ben de öyle düşünüyordum. Ama artık çok ileri gitti.”

“Ne yaptı örneğin?”

“Burada yapılmaması gereken her şeyi. Bulduğu her erkekle flört etmek, esrarengiz İtalyanlarla köşede bucakta oturmak, bütün bir akşam

aynı kavalyeyle dans etmek, gecenin on birinde konuk kabul etmek. Konuk geldiği zaman annesi çıkıp gidiyormuş.”

Winterbourne gülerek, “Ama kardeşi gece yarısından evvel yatmıyor” dedi.

“Gördüklerinden çok yararlanıyordur sanırım. Kaldıkları otelde herkes ondan söz ediyormuş. Bir erkek konuk gelip Daisy’yi aradığında hizmetçileri bir gülümsemedir alıyormuş.”

Winterbourne öfkeyle, “Hizmetçiler cehennemin dibine!” dedi. “Kızcağızın tek suçu son derece işlenmemiş oluşu.”

Bayan Walker, “Doğuştan patavatsız” dedi, “bu sabahı alın örneğin, Vevey’deki dostluğunuz ne kadar sürdü?”

“İki gün.”

“Düşünün, bir de sizin oradan ayrılmanızdan kendi hesabına alınıyor.”

Winterbourne bir süre sustu. Sonra, “Biz ikimiz de Cenevre’de biraz fazla kaldık korkarım Bayan Walker” diyerek niçin arabaya çağrıldığını öğrenmek istedi.

“Daisy’yle ilginizi kesmenizi, onunla flört etmemenizi, kendisini daha fazla maskara etmesine meydan vermemenizi dileyecektim sizden. Kısacası, vazgeçin ondan.”

“Korkarım bu olamaz. Kendisini çok beğeniyorum.”

“İşte asıl bunun için rezalet çıkarmasına yardım etmemelisiniz.”

“Ona gösterdiğim ilginin hiçbir zaman rezalet çıkaracak bir yanı olamaz.”

“Rezalet onun ilginize karşılık gösteriş biçiminden çıkacaktır. Ama ben vicdanımın emrini yerine getirdim. Küçükhanımın yanına gitmek istiyorsanız sizi şurada indireyim. Buralarda bulabilirsiniz onu.”

Araba *Pincio Parkı*’nın eski Roma duvarı üzerine rastlayan ve güzel Borghese villasına bakan yanından geçiyordu. Bahçenin kenarını çeviren alçak duvara yakın oturacak yerler vardı. İleride, bunların birinde, bir erkekle bir kadın oturmaktaydı. Bayan Walker yana doğru dönerek başını sertçe arkaya attı. Tam o sırada kadınla erkek ayağa kalkmışlar, duvara doğru yürüyorlardı. Winterbourne arabacıya durmasını söyledi ve arabadan indi. Bayan Walker ona bir süre sesini çıkarmadan baktı ve Winterbourne şapkasını çıkarırken hışımla uzaklaştı. Winterbourne orada kalıp gözlerini Daisy ile yanındakine çevirdi. Onların kimseyi gördükleri yoktu; birbirlerine öylesine dalmışlardı. Bahçe duvarına varınca bir süre durup Borghese villasını çevreleyen çam ağacı kümelerinin yayvan tepelerine

baktılar. Derken Giovanelli teklifsizce duvarın geniş kenarına oturdu. Göğün öte yanında batmakta olan güneşin parlak ışını bulutların arasından onlara kadar geliyordu. Giovanelli, Daisy'nin elindeki şemsiyeyi açıp kendine biraz yaklaşan genç kızın başına tuttu. Sonra da sapını bırakmadan şemsiyeyi kızın omzuna yasladı. Bu durumda başları Winterbourne'un bulunduğu yerden gözükmüyordu. Delikanlı bir süre orada oyalandı. Sonra yürümeye başladı. Fakat şemsiyeli çifte doğru değil, halası Bayan Costello'nun evine doğru gidiyordu.

Ertesi gün Bayan Miller'i otelinde aradığı zaman hizmetçilerin hiç değilse kendisine alaylı alaylı bakmadıklarını görüp övünç duydu. Bununla birlikte ne Bayan Miller'i ne de kızını otelde bulabildi. Daha ertesi gün Winterbourne otele gittiğinde onları gene bulamamak şanssızlığına uğradı. Üçüncü günün akşamı Bayan Walker'in toplantısı vardı. Son görüşmelerinde aralarında bir soğukluk geçmiş olmasına karşın, Winterbourne da çağrılanlar arasındaydı. Bayan Walker de, geziye çıktıkları zaman, kendi deyimlerince, Avrupa'nın toplum yaşamını incelemeye önem veren Amerikalı kadınlardandı; bu kez de incelenmek üzere evine, değişik sınıflardan çeşitli örnekler toplamıştı. Winterbourne geldiğinde Daisy Miller orada değildi, ama birkaç dakika sonra annesinin pek utangaç ve üzgün bir tavırla, yalnız olarak geldiğini gördü. Şakaklarındaki saçları her zamankinden daha fazla kırlaşmıştı. Bayan Walker'e doğru yürürken Winterbourne da ona yaklaştı.

Zavallı Bayan Miller, "Görüyorsunuz ya yapayalnız geldim" dedi. "Öyle korktum ki, ne yapacağımı şaşırdım. Ömrümde ilk kez bir toplantıya yalnız gidiyorum. Hele bu kentte. Ya Randolph'u, ya Eugenio'yu ya da başka birini getireyim dedim ama Daisy çıkmam için öyle bir acele etti ki kendi başıma gelmek zorunda kaldım. Yalnız gezmeye hiç alışık değilim."

Bayan Walker sözcüklere basa basa sordu: "Kızınız evimizi onurlandırmak istemiyorlar mı?"

Bayan Miller kızını ilgilendiren olaylardan söz ederken takındığı her zamanki dingin, felsefeci değilse bile, tarihçi edasını takınmıştı. "Gerçi Daisy hazırlandı. Yemekten önce giyinmişti. Ama bir arkadaşı geldi –hani buraya getirmek istediği İtalyan. Piyano çalmaya daldılar, sonra da bırakamadılar; Bay Giovanelli çok güzel şarkı söylüyor. Ama umarım ki birazdan gelirler."

"Üzüldüm kızınızın böyle gelişine."

“Ben de kendisine söyledim. ‘Üç saat bekleyeceksen yemekten önce hazırlanman bir işe yaramaz’ dedim. Bay Giovanelli’yle oturacak olduktan sonra böyle güzel bir giysinin ne gereği vardı sanki?”

Bayan Walker Winterbourne’a döndü, “Duyulmamış şey” dedi. “*Elle s’affiche!*[26] Dostça kusurunu göstermeye çalıştığım için benden öç alıyor. Gelince konuşmayacağım.”

Daisy saat on birden sonra geldi. Öyle, bir toplantıda ilk sözü karşısındakinden bekleyecek kızlardan değildi. Elinde kocaman bir demet çiçek, yanında Giovanelli, güle konuşa, eteklerini hışırdatarak göz alıcı güzelliğiyle ilerledi. Herkes konuşmayı bırakıp dönmüş ona bakıyordu. Doğru Bayan Walker’in yanına gitti. “Korkarım hiç gelmeyeceğimi sanmışsınızdır. Geleceğimi haber versin diye annemi önden yolladım. Bay Giovanelli’nin çalışmasını istediğim bazı parçalar vardı. Biliyor musunuz son derece güzel şarkı söylüyor. Kendisinden şarkı söylemesini istemenizi rica edecektim. İşte Bay Giovanelli; sizinle tanıştırmıştım, biliyorsunuz. Olağanüstü bir sesi var. Çok da hoş şarkılar biliyor. Bu akşam için hepsini birer kez söylettim. Otelde çok eğlendik.” Daisy bütün bunları son derece parlak ve tatlı bir tavırla ve çevreden işitilebilecek bir sesle söylemişti. Bir yandan da ev sahibinin elbisesinin omuzlarını düzeltiyor, bir ona bir çevresine bakınıyordu. “Tanıdığım kimseler var mı?” diye sordu.

Bayan Walker anlamlı anlamlı, “Sizi tanımayan yok sanırım” dedi; Giovanelli’ye de kısa ve gelişigüzel bir selam verdi. Giovanelli son derece kibar davranarak çevresine gülümsemeler, reveranslar yağdırıyor, beyaz dişlerini gösteriyor, bıyıklarını burup, gözlerini bayıltıyor, yakışıklı bir İtalyan’ın bir akşam toplantısında ne yapması beklenirse hepsini yapıyordu. Sonra çok sevimli sesiyle beş altı şarkı da söyledi. Bayan Walker sonradan bunu kimin isteği üzerine yaptığını bir türlü bulamadığını bildirdi. Buyruk Daisy’den gelmiş olamazdı, çünkü o piyanodan uzakta oturuyordu. Hem de daha önce herkesin içinde Giovanelli’nin şarkı söyleyişine karşı hayranlığını bildirdiği halde adam şarkı söylerken pek de yavaş olmayan bir sesle konuşup durdu.

Daisy, Winterbourne’a, sanki birbirlerinden daha beş dakika önce ayrılmışlar gibi, “Yazık burası çok küçük, dans edemiyoruz” dedi.

“Dans edemediğimize hiç üzülmüyorum. Ben dans etmem.”

“Tabii edemezsiniz. Dans edemeyecek kadar kaskatısınız çünkü. Bayan Walker’le yaptığınız gezintiden hoşnut kalmışsınızdır umarım.”

“Hoşnut kalmadım. Sizinle yürümeyi yeğlerdim.”

“Çifter çifter ayrıldık, daha iyi oldu. Ama Bayan Walker’in zavallı Giovanelli’yi bırakıp arabaya binmemi istemesi ne garipti değil mi? Hem de gezmem doğru olmaz bahanesiyle. Herkesin düşüncesi başka. Bıraksam çok ayıp olurdu. On gün o gezintinin sözünü ağzından düşürmemişti.”

“Ağzına bile almamalıydı gezinti sözünü. Buralı bir kıza kendisiyle birlikte sokaklarda gezmesini önermek aklından bile geçmez.”

“Sokaklarda olmazsa nerde gezmeyi teklif edebilir öyleyse? Hem *Pincio* sokak değil ki. Üstelik ben buralı da değilim. Buralı kadınların yaşamı korkunç derecede sıkıntılıymış diyorlar. Kendi alışkanlıklarımı onlarınkine benzetmek için en ufak bir neden göremiyorum.”

Winterbourne büyük bir ciddilikle, “Korkarım siz flörtçülüğü alışkanlık haline getirmişsiniz” dedi.

Genç kız sevimli gülümsemesiyle delikanlıya baktı, “Tabii” dedi, “ben korkunç flörtçüyüm. Bütün iyi, temiz kızlar flörtçüdür değil mi? Ama şimdi de bana iyi bir kız olmadığımı söyleyeceksiniz.”

“Hayır, siz çok iyi bir kızsınız, ama keşke yalnız benimle flört etseniz.”

“Çok, pek çok teşekkür ederim. Ama dünyada erkek kalmasa gene de sizinle flört etmek aklımdan geçmezdi. Daha önce de söylemiştim ya siz çok katısınız.”

Winterbourne, “Bunu da ne çok yinelediniz” dedi.

Daisy sevinçli bir kahkahayla, “Sizi kızdırabileceğimi umsam yine söylerdim” yanıtını verdi.

“Beni kızdırmayın. Kızdığım zaman daha da kaskatı olurum. Benimle flört etmeseniz bile hiç olmazsa şu piyanodaki arkadaşınızla flört etmekten vazgeçin. Burada böyle şeyleri anlamazlar.”

“Bundan başka şeyden anlamazlar sanırdım bense.”

“Evlenmemiş genç hanımlar için değil ama.”

“Evlenmemiş genç hanımların flört etmesi evlenmiş yaşlı hanımların flört etmesinden çok daha doğrudur değil mi?”

“Buralılarla görüşürken onların geleneklerine uymalısınız. Flört etmek yalnız Amerikalılara özgü bir gelenektir; burada yoktur. Bu yüzden herkesin içinde Giovanelli’yle görülürseniz, yanınızda da anneniz olmazsa...”

“Vah zavallı anneciğim, vah!”

“Belki siz flört ediyorsunuz ama Giovanelli etmiyor. Başka amaçları var onun.”

“Öğüt verdiği yok hiç olmazsa. Hem ille de bilmek istiyorsanız, söyleyeyim. Dostluğumuz böyle bir şeyi akla getirmeyecek kadar güçlü. Çok iyi arkadaşız.”

“Ha! Birbirinizi seviyorsanız o başka.”

Winterbourne bu ana kadar Daisy’yle o kadar açık konuşabilmişti ki, sözünün onu bu kadar etkilemesini hiç beklemiyordu. Fakat genç kız gözle görülür bir biçimde kızararak hemen ayağa kalktı. Winterbourne kendi kendine Amerikalı küçük flörtçü kızların dünyanın en garip yaratıkları olduğunu düşündü. Daisy ona şöyle bir bakarak, “Giovanelli hiç olmazsa bana böyle tatsız sözler söylemiyor” dedi.

Winterbourne şaşırmış bakakalmıştı. Giovanelli şarkısını bitirip piyanodan kalkarak Daisy’nin yanına geldi. Süslü gülümsemesiyle önünde eğilerek, “Öbür odaya geçip bir çay içmek istemez misiniz?” diye sordu. Daisy, Winterbourne’a döndü. Gene gülümsemeye başlamıştı. Winterbourne daha da şaşırdı. Çünkü bu beklenmedik gülümseme Daisy’nin kusurları bağışlayıveren bir tatlılığı, bir yumuşaklığı olduğunu gösteriyordu ama başka bir şeyi aydınlattığı yoktu.”

Genç kız eziyet etmesini seven bir tavırla, “Bay Winterbourne bana çay vermeyi aklından bile geçirmedi” dedi.

“Ben size öğüt verdim.”

“Bense açık bir çayı tercih ederdim” diyen Daisy Giovanelli’yle birlikte oradan ayrıldı ve akşamın kalan bölümünü bu gençle yandaki odada pencere içinde oturarak geçirdi. Piyanoda ilgi çekici bir şeyler çalınıyordu ama gençlerin müziğe aldırdıkları yoktu.

Daisy toplantıdan ayrılırken Bayan Walker, kız içeri girerken gösterdiği istem zayıflığını gönlünce onardı; ona sırtını dönerek genç kızı durumu (elinden geldiği kadar) kurtarıp oradan ayrılmaya bıraktı.

Winterbourne kapının yanında duruyordu. Olup bitenleri gözden kaçırmadı. Daisy birden sararark annesine baktı; Bayan Miller alışılmış toplum kurallarının çiğnendiğinden habersiz, birden kendisinin bu kurallara ne kadar dikkat ettiğini göstermek hevesine düşmüş gibiydi. “İyi geceler Bayan Walker. Çok güzel bir akşam geçirdik. Görüyorsunuz ya Daisy’nin toplantılara benden ayrı gelmesine izin var ama, benden ayrı gitmesine izin yok” diyordu. Daisy kapının yanındaki kalabalığa solgun, ciddi bir yüzle bakarak çıktı. Winterbourne onun ilk anda öfke duyamayacak kadar şaşırdığına dikkat etmişti. Bayan Walker’e, “Çok acımasızsınız” dedi.

“Bu kız bir daha kapımdan içeri adımını atamaz!”

Winterbourne Daisy’yi Bayan Walker’in evinde göremeyeceği için sık sık oturdukları otele uğramaya başlamıştı. Ana kız çoğunlukla otelde bulunmuyordu. Ama bulundukları zaman da hep kendilerine çok bağlı olan Giovanelli’yle birlikteydiler. Bayan Miller iyi yetişmiş bir genç kızın gözaltında tutulmasına gerek görmüyor olmalı ki Winterbourne birçok kez genç kızı salonda parlak zekâlı ufak tefek Romalı’yla yalnız buluyordu. Böyle zamanlarda Daisy’nin onun gelişinden ne utanmış, ne de canı sıkılmış görünmediğine bakarak önce şaştı, ama sonra artık onun yapacağı hiçbir şeye şaşırmayacağını sezmeye başladı. Ondan ancak beklenmeyeni yapması beklenirdi. Giovanelli’yle baş başa görüşmesi yarıda kalınca bir hoşnutsuzluk göstermiyordu. Daisy iki erkekle de bir erkekle olduğu kadar neşeli ve rahatça konuşabiliyordu. Konuşmasında umursamazlıkla çocukluğun hep aynı garip karışımı vardı. Giovanelli’yle gerçekten ilgileniyorsa onunla yalnız kalmaya dikkat ederek görüşmelerinin kutsallığını korumaya çalışmaması Winterbourne’a çok garip geliyor, kendisine saf bir görünüş veren bilgisizliği, hiçbir şeyin değiştiremeyeceği anlaşılan iyi huyluluğuyla gittikçe daha çok beğeniyordu onu. Neden olduğunu bilmiyordu ama Daisy’nin hiçbir zaman kıskançlık etmeyeceğine emindi. Okuyucunun alayla gülümsemesi tehlikesini göze alarak bildirelim ki, Winterbourne’un şimdiye kadar ilgilendiği kadınların arasında –kimi zaman– kendisini korkutabilecek, gerçekten korkutabilecek olanları vardı. Oysa, genç adamın içinde Daisy Miller’den asla korkmayacağına ilişkin tatlı bir duygu bulunuyordu. Şunu da eklemek gerekir ki, bu duygu Daisy’ye gurur verebilecek bir duygu değildi. Winterbourne’un genç kızın uçarılığına inandığını gösteriyordu.

Ancak Daisy’nin Giovanelli’yle çok ilgilendiği belliydi. Adam ne zaman konuşsa genç kız ona bakıyor, ona hep şunu bunu yapmasını buyuruyor, durmadan takılıp sataşıyordu. Bayan Walker’in toplantısında Winterbourne’un da kendisini kızdıracak bir şey söylediğini unutmuş gibiydi. Bir pazar günü öğleden sonra halasıyla birlikte San Pietro Kilisesi’ne giden Winterbourne, Daisy’nin yanından ayırmadığı Giovanelli’yle bu büyük kiliseyi gezdiğini gördü. Genç kızla arkadaşını Bayan Costello’ya gösterdi. Halası bir süre tek gözlüğünün arkasından onları süzdükten sonra, “Demek bunun için bugünlerde böyle düşüncelisin” dedi.

“Düşünceli olduğumun farkında değildim.”

“Aklın hep başka yerde. Bir şeyler düşünüyorsundur herhalde.”

“Ne düşünmekle suçluyorsunuz beni bakalım? Bari onu da söyleyin.”

“Bu genç kızla Baker mıydı, Chandler miydi neydi adı? Şu şapka kalıbı kılıklı adam arasında geçen serüveni.”

“Siz buna, bu kadar göz önünde yer alan bir ilişkiye, serüven mi diyorsunuz?”

“Serüvenlerini gizlemeye çalışmayışları suçsuzluklarını değil, budalalıklarını gösterir.”

Winterbourne halasının “düşünceli” dediği haliyle, “Hayır” dedi, “ortada serüven adı verilebilecek bir şey olduğunu sanmıyorum.”

“Birçok kimseden aynı şeyleri duydum. Adam kızın aklını başından almış.”

“Çok sıkı fıkı olduklarından kuşku yok.”

Bayan Costello elindeki optik aygıtla yeniden genç çifti süzdü. “Adam çok yakışıklı. Durumu anlamak o kadar kolay ki. Kız onu dünyanın en şık, en ince erkeği sanıyor. Onun gibisine rastlamamıştır şimdiye kadar. Rehberden bile üstün tutar onu. Onları birbirlerine tanıştıran da rehber olmalı; adam genç kızla evlenmeyi başarırsa hatırı sayılır bir komisyon verecektir.”

“Kızın onunla evlenmeyi düşündüğünü sanmam. Adam da bu kadarını ummaz artık.”

“Kızın bir şey düşünmediğine güvenebilirsin. Altın Devri’nin insanları gibi, bugünden, bu saatten ötesini düşünmeden yaşıyordur. Bundan daha büyük bayağılık olur mu? Yine de haberin olsun, her an sana nişanlandığını bildirebilir.”

Winterbourne yineledi: “Giovanelli bu kadarını beklemez.”

“Giovanelli de kim?”

“Ufak İtalyan. Yaptığım soruşturmalardan bir şeyler öğrendim. Pek namuslu bir adam olduğu anlaşılıyor. Galiba küçük bir *cavaliere avvocato*’ymuş.[27] Yalnız kalburüstü kimselerle dostluğu yok. Daisy’ye onu rehberin tanıtmış olması pek uzak bir olasılık değil. Genç kıza çok hayran olduğu açıkça belli. Eğer Daisy onu dünyanın en ince erkeği sanıyorsa Giovanelli’de kızla tanıştıktan sonra gördüğü şatafat, bolluk ve zenginliği ömründe görmemiştir. Sonra onu olağanüstü güzel, ilgi çekici buluyor olmalı. Onunla evlenmeyi umduğunu pek sanmıyorum. Bu kadar şanslı olabileceğini aklına getiremez. Yakışıklılığından başka karşılık olarak verebileceği bir şey yok. Sonra o gizemli dolar ülkesinde bir de mallı mülklü Bay Miller var. Giovanelli de biliyor ki ileri sürebileceği bir

soyluluk unvanına da sahip değil. Şöyle bir kont ya da markiz olsaydı! Kendisini kabullenişlerine bakıp şanslılığına şaşıyordur."

Bayan Costello, "Bunu yakışıklılığına verip Daisy'yi kaprisleri peşinde koşan bir genç kız olarak görüyordur" dedi.

"Doğru. Daisy'yle annesi bir kont ya da markiz avlamayı akıl edecek –nasıl söylesem– o kültür düzeyine ulaşmış değiller henüz. Böyle bir kavramı düşünemezler."

"Ama *avvocato* buna inanabilir mi?"

Winterbourne o gün San Pietro Kilisesi'nde Daisy'nin serüveninin neden olduğu konuşmaları duymak fırsatını buldu. Roma'da oturan Amerikalılardan on-on ikisi büyük duvar sütunlardan birinin dibinde açılıp kapanır iskemlesine kurulmuş oturan Bayan Costello'nun yanına gelmişti. Akşam duası, kilise korosunun yandan gelen görkemli ezgileri ve org sesleriyle sürüp gidiyordu. Bu arada Bayan Costello'yla arkadaşları da zavallı küçük Bayan Miller'in çok "ileri gittiği" yolunda konuşup durdular. İşittiği şeyler Winterbourne'un hiç hoşuna gitmedi, ama kiliseden çıkıp, büyük basamakların üzerinde dururken, kendisinden önce çıkan Daisy'nin suç ortağıyla üstü açık bir arabaya binip Roma'nın meraklı kişilerle dolu sokaklarına daldıklarını görünce gerçekten çok ileri gittiğini kendi de kabul etmek zorunda kaldı. Ona acıyordu. Ancak bu acıma genç kızın gerçekten aklının başından gittiğine inandığı için değildi. Böylesine güzel, savunmasız ve doğal olan davranışların, kargaşalığın yaygın olduğu bir dünyada bayağılık damgasını yediğini görüp üzülmesindendi. Bundan sonra bir kez kızına ne gözle bakıldığını Bayan Miller'e çıtlatmayı denedi. Bir gün Corso'da bir arkadaşına rastlamıştı. O da kendisi gibi gezgindi. Doria Sarayı'nı gezmekten geliyormuş. Winterbourne'a sarayın güzel resim galerisinden, küçük odalardan birinde gördüğü Velázquez'in *Innocentius X* adlı tablosundan söz etti. Sonra da, "Sahi, aynı yerde başka bir resim daha görmek fırsatını buldum –geçende sözünü ettiğin Amerikalı genç kızı gördüm" dedi. Winterbourne'un sorularına karşılık olarak güzel, hem de çok güzel olan Amerikalı kızın Papa'nın portresinin asılı bulunduğu odanın kalabalık olmayan bir köşesinde oturduğunu anlattı.

Winterbourne, "Yanında kim vardı?" diye sordu.

"Yakası çiçekli ufak tefek bir İtalyan. Kız eşsiz bir güzel, ama senin geçen günkü konuşmandan onun *du meilleur monde*[28] bir kız olduğunu sanmıştım."

Winterbourne, “Evet öyledir” dedikten sonra arkadaşından Daisy ile arkadaşına hemen beş dakika evvel rastladığını öğrenerek bir arabaya atlayıp Bayan Miller’e gitti. Bayan Miller oteldeydi. Kızı olmadan Winterbourne’u kabul ettiği için özür diledi. “Bay Giovanelli’yle bir yere gittiler” dedi, “hep onunla bir yerlere giderler.”

“Çok yakın arkadaş oldukları anlaşılıyor.”

“Birbirlerini görmeden yaşayamazlarmış gibi bir halleri var. Neyse Bay Giovanelli gerçek bir beyefendi. Daisy’ye onunla nişanlı sayılırsın artık, deyip duruyorum.”

“Peki Daisy ne diyor?”

Bayan Miller her zamanki yansızlığıyla yanıtladı: “Nişanlanmamışlar. Nişanlansalar daha iyi ama. Daisy nasıl olsa nişanlıymış gibi davranıyor. Ancak Bay Giovanelli’den söz aldım. Haberi Daisy vermezse o verecek. Kocama yazmak isterim tabii. Siz olsanız istemez misiniz?”

Winterbourne pek tabii isteyeceğini söyledi. Daisy’nin annesi anneliğin gerektirdiği dikkat konusunda o kadar eşi benzeri olmayan düşüncelere sahipti ki, genç adam onu uyarmaya kalkmanın tümüyle yersiz olacağını anlamıştı.

Bu olaydan sonra Winterbourne bir türlü Daisy’yi otelinde bulamadı. Ona artık ortak tanıdıklarının evinde de rastlamaz olmuştu. Kızın fazla ileri gittiğine iyice inanan bu kurnaz insanlar onu evlerine çağırmıyorlardı. İstedikleri, bu Amerikalı genç kızın davranışının ulusunu yansıtmadığını, onun yaptıklarının kendi yurttaşlarınca da hoş karşılanmadığını, böyle şeyleri gözden kaçırmayan Avrupalılara duyurmaktı. Winterbourne herkesin kendisine sırt çevirmesini Daisy’nin nasıl karşıladığını bilmek istiyordu. O kadar ki, bazen genç kızın hiçbir şeyin farkında olmadığından kuşkulanıp canı sıkılıyordu. Kendi kendine Daisy’nin bu toplumsal tepki üzerinde düşünmeyecek, belki de bu tepkinin farkına varamayacak kadar boş ve çocuksu, basit ve düşüncesiz olduğunu söyleyip duruyordu. Bazen de tersine, onun o ince ve umursamaz küçük varlığı içinde, yarattığı etkiyi iyice bilen atak ve ateşli bir benliği olduğuna inanıyordu. Daisy’nin ataklığının suçsuzluğunu bilinçli olarak kabul etmesinden mi, yoksa aldırmadığından mı geldiğini kendi kendine sordu. Daisy’nin suçsuz olduğu inancını elden bırakmamak da artık Winterbourne’a aşırı bir mertlik gibi gelmeye başlamıştı. Daha önce de söylediğimiz gibi bu genç kız konusunda elinden mantık yürütmekten başka bir şey gelmediği için kendi kendine kızıyor, yaptığı taşkınlıkların ne dereceye kadar ulusunun, ne dereceye

kadar kişiliğinin özelliklerinden geldiğini sezgisiyle kesin olarak bulamadığına öfkeleniyordu. Her iki bakımdan da onu anlamayı başaramamıştı. Şimdi de iş işten geçmiş, Giovanelli kızın aklını başından almıştı bir kez.

Daisy'nin annesiyle yaptığı kısa görüşmeden birkaç gün sonra Winterbourne genç kıza Sezarlar Sarayı denen çiçeklerle donanmış yıkıntıda rastladı. Roma baharı havayı çiçek kokularıyla doldurmuş, *Palatium*'un pürüzlü yüzeyini taze bir yeşil örtmüştü. Daisy yosun kaplı mermerlerle çevrili, kocaman yazılı taşlarla döşeli yıkıntı yığınlarından birinin üzerinde dolaşıyordu.

Roma Winterbourne'a hiç bu kadar güzel gelmemişti. Uzakta, kenti çevreleyen büyüleyici renk ve çizgi uyumuna bakarak durdu. Havanın hafif nemli kokusunu içine çekiyor, yılın tazeliğiyle bulunduğu yerin eskiliğinin her yanı kapladığını duyuyordu. Daisy'yi daha önce hiç bu kadar güzel bulmamıştı; ama o Daisy'yi her görüşünde böyle düşünürdü. Giovanelli de kızın yanındaydı; onda da her zamankini aşan bir parlaklık vardı.

Daisy, "Yalnızlık çekiyorsunuzdur sanırım" dedi.

"Yalnızlık mı? Neden?"

"Hep kendi kendinize dolaşıyorsunuz da. Birlikte gezecek birini bulamıyor musunuz?"

"Arkadaşınızdaki şans nerde bende."

Giovanelli başlangıçtan beri Winterbourne'a karşı çok nazik davranmıştı. Sözlerini saygılı bir tavırla dinliyor, şakalarına terbiyeli terbiyeli gülüyordu. Winterbourne'un değerli bir genç olduğuna inandığını göstermek istermiş gibi bir hali vardı. Hiçbir zaman kıskanç bir âşık gibi davranmamıştı. Belli ki çok düşünceli bir insandı. Kendisinden bir parça alçakgönüllülük beklemenize de ses çıkarmazdı. Dahası arada sırada Winterbourne'a öyle geliyordu ki Giovanelli kendisiyle özel olarak görüşüp kafasından geçenleri, yani aklı başında bir insan olarak kendisinin de bu genç bayanın davranışlarındaki garipliğin farkında olduğunu, asılsız birtakım evlenme ve zengin olma umutlarına kapılmadığını söyleyebilse biraz içi ferahlayacaktı. Karşılaştıkları zaman Giovanelli biraz öteye giderek çiçek açmış bir badem dalı koparıp dikkatle yakasına takmaya girişti.

Daisy, Giovanelli'ye bakarak, "Biliyorum niçin böyle söylediğinizi" dedi, başıyla genç İtalyan'ı göstererek, "Onunla fazla dolaştığımı düşünüyorsunuz" diye ekledi.

Winterbourne saklamadı, “Bilmek istiyorsanız söyleyeyim: Herkes böyle düşünüyor.”

Daisy ciddiydi: “Tabii bilmek isterim. Ama inanmıyorum onlara. Davranışlarıma şaşırmış gibi yapıyorlar. Aslında benim ne yaptığıma aldırdıkları bile yok. Hem o kadar da çok gezmiyorum.”

“Aldırıp aldırmadıklarını çok iyi anlayacaksınız. Bunu tatsız bir biçimde belli edecekler.”

Daisy bir süre Winterbourne’a baktıktan sonra sordu: “Ne gibi tatsız?”

“Bugüne kadar bir şeye dikkat etmediniz mi?”

“Size dikkat ettim. Ama sizi ilk gördüğümde tahta gibi kaskatı olduğunuzu anlamıştım zaten.”

Winterbourne güldü: “Benim başkaları kadar katı olmadığımı da anlayacaksınız.”

“Nasıl anlayacağım?”

“Başkalarının evine giderek.”

“Ne yapacaklar bana?”

“Sırt çevirecekler. Bunun ne demek olduğunu biliyor musunuz?”

Daisy dikkatle ona bakıyordu; kızarmaya başlamıştı. “Geçen akşam Bayan Walker’in yaptığı gibi mi?” dedi.

“Evet, öyle.”

Genç kız biraz ötede yakasına badem çiçeği takarak süslenmekte olan Giovanelli’ye baktı. Sonra yeniden Winterbourne’a dönerek, “Siz onların böyle davranmasına engel olursunuz sanırdım” dedi.

“Ben ne yapabilirim ki?”

“Bir şeyler söyleyeceğinizi sanırdım.”

“Söylemesine söyledim.” Bir süre durakladı. “Anneniz nişanlı olduğunuza inanıyormuş; bana öyle söyledi. Ben de bunu onlara bildirdim.”

Daisy kısaca, “Bu annemin inancı” dedi.

Winterbourne gülmeye başlamıştı: “Peki, ya Randolph?”

“Randolph hiçbir şeye inanmıyor.”

Randolph’un kuşkuculuğu Winterbourne’u daha çok güldürdü. Bu arada Giovanelli’nin yaklaşmakta olduğunu gördü. Daisy de görmüştü. Winterbourne’a, “Bu konuyu açtığınıza göre söyleyeyim: Evet nişanlandım” dedi.

Winterbourne genç kıza baktı. Gülmesi geçmişti. Kız, “İnanmadınız nişanlandığıma” dedi. Genç adam bir an sessiz durdu, sonra, “Evet, inandım” diye yanıtladı.

“Yok canım, inanmadınız. Doğru değil ki zaten. Nişanlanmadım.”

Genç kızla arkadaşı göreceklerini görmüş, artık gidiyorlardı. Winterbourne yeni geldiği için az sonra onlardan ayrıldı. Bu olaydan bir hafta sonra *Caelius Tepesi*’ndeki güzel villada akşam yemeğine çağrılmıştı. Arabasını kapıdan savmıştı. Güzel bir akşamdı. Dönüşte Constantinus Kemeri’nin altından, Forum’daki yarı ışıklı anıtların önünden kente doğru bir yürüyüş yapmayı kararlaştırdı. Gökte geçmek üzere olan bir ay vardı. Işığı o kadar parlak değildi; ancak ince bir bulut örtüsü arkasından göründüğü için, çevreye yayılıyor, her yeri eşit olarak aydınlatıyordu. Winterbourne villadan gece saat on birde ayrılmıştı. Güzel manzaralara çok düşkün olan genç adam Colosseum’un yarı karanlık çemberine yaklaştığı sırada buraya ay ışığı altında bakmanın çok hoş olacağını düşündü. Yolundan saparak oraya doğru ilerledi. Önünde Roma paytonlarından biri duran bir kemerden içeri girdi. Dev yıkıntının boş, dipsiz karanlıklarından geçerek ortadaki açıklığa geldi. Burası sessizdi ve onu hiçbir zaman şimdiki kadar etkilememişti. Colosseum’un kocaman çemberinin yarısı koyu bir karanlık içinde kalıyordu. Öteki yarısı da soluk bir aydınlık altında uyumaktaydı. Winterbourne durduğu yerde Byron’un “Manfred”inin ünlü mısralarını mırıldanmaya başladı. Ancak daha şiir tamamlanmadan Colosseum’da geceleri derin düşüncelere dalmanın şairlerce pek sevilmesine karşılık, doktorlarca hiç de iyi sayılmadığını anımsadı. Burada havanın tarih sayfalarıyla dolu olduğuna kuşku yoktu, ama bu hava, bilim adamlarına kalırsa, aynı zamanda korkunç bir sıtma demekti. Winterbourne, arenanın ortasına kadar gidip, çevresine bakındıktan sonra çabucak oradan ayrılmak niyetiyle yürümeye başladı. Ortadaki büyük haç, koyu bir karanlık içinde kalmıştı. Genç adam ancak iyice yaklaştıktan sonra onu seçebildi. O anda haçın tabanını oluşturan alçak basamakların üstünde iki insan biçimini ayırt etti. Bunlardan biri kadındı; oturuyordu, öteki erkekti, kadının önünde ayakta duruyordu.

Az sonra ılık gecenin içinden kadının sesi duyuldu. “Eski zamanlardaki aslanlarla kaplanlar da Hıristiyan şehitlere onun bize baktığı gibi bakmışlardır, değil mi?” Bu ses Winterbourne’un çok iyi tanıdığı bir ses, Daisy Miller’in sesiydi. Giovanelli ince bir buluşla, “Bu aslan aç değildir umarım!” dedi, “Yoksa beni yemesi gerekir önce. Siz de arkadan tatlı yerine geçersiniz.”

Winterbourne korkuya benzer bir duyguyla irkildi. İçinde aynı zamanda ferahlamaya benzer bir duygu da vardı. Sanki Daisy’nin davranışlarındaki

giz birdenbire aydınlanmış, bilmece çözülmüştü. Bir erkeğin ona saygı göstermek sıkıntısına katlanması gerekmezdi. Bir süre durup genç kızla yanındakine baktı. Onları belli belirsiz görmesine karşılık, kendisinin açıkça görüldüğünü düşünmüyordu. Daisy Miller'e ne gözle bakması gerektiğini anlamakta bu kadar güçlük çektiği için kendi kendine kızıyordu. Onlara doğru gidecekken, döndü. Bunu genç kıza haksızlık etmek istemediği için değil de, her zamanki eleştirilerinden birdenbire vazgeçmesinin, düştüğü aşırı sevinci belli edeceğinden korktuğu için, bu tehlikeyi göze almak istemediği için yapıyordu. Kapıya doğru yönelirken, yeniden Daisy'nin sesini duydu.

"Aa! Bay Winterbourne'muş! Beni gördü de görmezlikten geliyor."

Ne akıllıydı bu küçük şeytan. Haksızlığa uğramış bir suçsuz rolünü ne de güzel oynuyordu. Ama görmezliğe gelmeyecekti onu. Winterbourne geri döndü. Büyük haça doğru ilerledi. Daisy ayağa kalkmıştı. Giovanelli şapkasını çıkararak selam verdi. Winterbourne şimdi işe yalnız sağlık açısından bakıyor, böyle narin bir genç kızın bütün bir akşamı bu malarya yuvasında geçirmesinin delice bir davranış olduğunu düşünüyordu. Akıllı bir küçük melun olabilirdi bu kız ama, *pernisiyöz*'den ölmesi için yeterli neden değildi bu.

Kaba denilebilecek bir tavırla sordu: "Ne kadar zamandır buradasınız?"

Kendisini daha da güzelleştiren ay ışığının altında Daisy bir an ona baktı; sonra yumuşak bir sesle, "Bütün akşamı burada geçirdik" dedi. "Ömrümde bu kadar güzel şey görmemiştim."

Winterbourne, "Korkarım Roma sıtmasını pek o kadar güzel bulmazsınız" dedi. "İnsan işte böyle yakalanır bu sıtmaya."

Giovanelli'ye de dönerek, "Siz Romalı olduğunuz halde nasıl böyle ölçüsüz bir davranışa göz yumdunuz?" diye sordu.

Yakışıklı İtalyan, "Kendim için korkum yok" dedi.

"Ben de sizin için demedim. Bu genç kızdan söz ediyorum."

Giovanelli biçimli kaşlarını kaldırdı. Parlak dişlerini gösterdi. Winterbourne'un azarını yumuşak başlılıkla karşılamıştı. "Sinyorina'ya büyük düşüncesizlik ettiklerini söyledim ama, kendilerinin ölçülü davrandığı görülmüş müdür?"

Sinyorina, "Ben şimdiye kadar hiç hasta olmadım. Bundan sonra da olmam" dedi. "Pek öyle görünmüyor ama, sağlam yapılıyım. Colosseum'u ay ışığında nasıl olsa görecektim. Görmeden Amerika'ya dönemezdim ya. Hem de çok hoş vakit geçirdik burada, öyle değil mi Bay Giovanelli? Eğer

bir tehlike varsa, Eugenio bana birkaç hap verir. Olağanüstü hapları var Eugenio'nun."

Winterbourne, "Hemen otele dönüp o haplardan bir tane almanızı salık vereceğim" dedi.

Giovanelli, "Çok haklısınız; hemen gidip araba oralarda mı bakayım" diyerek hızla uzaklaştı.

Peşinden Daisy ile Winterbourne da yürüdü. Genç adam kıza bakıyordu; hiç sıkılmış gibi değildi. Winterbourne bir şey söylemedi. Daisy, Colosseum'un güzelliğinden söz ediyordu. "Eh, artık Colosseum'u ay ışığında gördüm" dedi. "İyi oldu." Sonra onun sustuğunu görünce niçin konuşmadığını sordu. Winterbourne karşılık vermedi; gülmeye başladı. Karanlık kemerlerden birinin altından geçtiler. Giovanelli ileride arabayla bekliyordu. Daisy genç Amerikalı'ya bakarak durdu, "Geçen gün nişanlı olduğuma gerçekten inanmış mıydınız?" diye sordu.

Winterbourne gülmeye devam ederek, "Pek önemli değil geçen gün neye inandığım" dedi.

"Peki, şimdi neye inanıyorsunuz?"

"Nişanlı olup olmadığınızın pek fark etmeyeceğine."

Kemerin koyu karanlığında genç kızın güzel gözlerini kendisine diktiğini hissetti; belli ki yanıtlayacaktı onu. Ama Giovanelli koşup, "Haydi, çabuk!" dedi, "Gece yarısından önce içeri girersek kurtulduk demektir."

Daisy arabada yerini aldı, şanslı İtalyan da yanına yerleşti. Winterbourne şapkasını çıkarıp selam verirken, "Eugenio'nun haplarından almayı unutmayın" dedi.

Daisy biraz garip bir sesle karşılık verdi: "Roma sıtmasına filan aldırdığım yok." Arabacı kamçısını şaklattı. Eski yolun düzensiz taşları üzerinde uzaklaştılar.

Winterbourne'a hakkını vermek gerekirse, genç adam Daisy Miller'i gece yarısı bir erkekle Colosseum'da gördüğünü hiç kimseye söylemedi, ama gene de birkaç gün sonra bunu duymayan, üzerinde fikir yürütmeyen tek kişi kalmamıştı. Winterbourne, oteldekilerin kesinlikle bildiğini, Daisy otele döndükten sonra kapıcıyla arabacı arasında bir konuşma geçmiş olduğunu düşündü. Ama genç adam aynı zamanda Amerikalı küçük flörtçü hakkında kafasız hizmetçilerin yapacağı dedikoduların artık kendisi için üzücü bir mesele olmaktan çıktığının farkındaydı. Bir iki gün sonra Amerikalı küçük flörtçünün hasta olduğu söylentisi kendisine ulaştığı

zaman, Winterbourne bilgi almak için hemen otele gitti. Kendinden önce iyiliksever iki üç bayan da gelmişti; bunları Bayan Miller'in oturma odasında Randolph ağırlıyordu.

Randolph, "Sokaklarda gezmekten" diyordu. "Onu hasta eden bu. Hep geceleri dolaşıyor. Nasıl oluyor da bundan hoşlanıyor anlamam. O karanlıkta! Burada ay olmadığı geceler bir şey göremezsiniz. Amerika'da her gece ay vardır." Bayan Miller ortalıkta görünmüyordu. Hiç değilse şimdi kızının yanından ayrılmıyordu demek. Daisy ağır hastaydı anlaşılan.

Winterbourne sık sık gidip Daisy hakkında haber alıyordu. Bir kez Bayan Miller'i gördü. Bayan Miller çok korkmuş olmakla birlikte, soğukkanlılığını koruyordu. Hem iyi, hem de aklı başında bir hastabakıcı olduğu anlaşılıyordu. Uzun uzun Dr. Davis'i anlattı; ama Winterbourne, onun sandığı kadar kaz kafalı olmadığını düşünerek, içinden övgüye değer buldu. Bayan Miller, "Daisy geçen gün sizden söz etti" dedi. "Çoğu ne dediğini bilmiyor, ama bu kez sanırım aklı başındaydı. Benimle size bir haber gönderdi. Size bildirmemi istediği bir şey var. O yakışıklı İtalyan'la hiç nişanlanmadığını size söylememi istiyor. Tabii ben çok sevindim buna. Kızım hastalanalı Bay Giovanelli ortada görünmüyor. Kendisini efendiden biri sanmıştım. Ama böyle görünmemek efendilik midir? Bir bayan, Daisy'yi gece sokağa çıkardığı için kendisine kızacağımdan korktuğunu söyledi. Tabii kızarım; ama benim bir hanımefendi olduğumu bilmeli. Onu azarlamak küçüklüğünü gösterir miyim? Hem nasıl olsa Daisy nişanlanmadıklarını söylüyor. Bilmem niçin sizin de bilmenizi istedi. Tam üç kez bana, 'Bay Winterbourne'a söylemeyi unutma' diye tembih etti. Sonra da sizden İsviçre'deki şatoya gidişinizi anımsayıp anımsamadığınızı sormamı söyledi. Ama ben, böyle haber götürmem, dedim. Yalnız nişanlanmadıklarını öğrendiğime sevindim doğrusu."

Ama Winterbourne'un dediği gibi bunun önemi yoktu. Bir hafta sonra zavallı kız öldü. Ağır bir sıtma vakasıymış. Mezarı büyük Roma duvarının bir köşesindeki küçük Protestan mezarlığında, servilerle bahar çiçeklerinin altındaydı. Winterbourne orada, mezarın yanında duruyordu. Genç kızın davranışlarının neden olduğu skandala rağmen, mezarın başı oldukça kalabalıktı. Winterbourne'un biraz ilerisinde Giovanelli vardı. Winterbourne oradan ayrılmak üzereyken, Giovanelli kendisine iyice yaklaşmıştı. Yüzü solgundu. Bu kez yakasında çiçek yoktu. Bir şeyler söylemek istiyor gibiydi. Sonunda, "Gördüğüm kadınların en güzeli, en sevimlisiydi" dedi. Bir süre sustuktan sonra ekledi: "Ve en suçsuz olanı."

Winterbourne ona bakarak son duyduğu sözleri yineledi: “En suçsuz olanı!” Winterbourne küskün ve kızgındı. “Ne diye onu baş belası ölüm yuvasına götürdünüz?” diye sordu.

Kendisine ne söylenirse söylensin Giovanelli’nin inceliği elden bırakmayacağı anlaşılıyordu. Bir süre yere baktıktan sonra, “Kendim için korkum yoktu; o ise gitmek istiyordu” dedi.

“Bu bir neden mi?”

İnce Romalı yeniden gözlerini yere dikmişti. “Yaşasaydı benim elime geçecek bir şey yoktu. Benimle evlenmeyeceğini biliyordum.”

“Evlenmeyecek miydi sizinle?”

“Bir an için evleneceğini umdum. Ama sonra anladım.”

Winterbourne onu dinlerken nisan papatyalarının arasındaki taze toprak yığınına bakıyordu. Gitmek için döndüğünde Giovanelli hafif, ağır adımlarıyla oradan uzaklaşmıştı.

Winterbourne çok geçmeden Roma’dan ayrıldı; ama ertesi yaz gene Vevey’de halasıyla buluştular. Bu arada sık sık Daisy Miller’i, onun anlaşılmaz davranışını düşünmüştü. Bir gün halasına da onun sözünü açtı; genç kıza haksızlık ettiğini düşündüğünü, vicdanının rahat olmadığını söyledi.

Bayan Costello, “Anlamıyorum nasıl olur, senin ettiğin haksızlık onu nasıl etkiler?” dedi.

“Ölümünden önce bana bir haber yollamış. O zaman ne demek istediğini anlamamıştım. Şimdi anlıyorum. Anlıyorum ki, o da beğenilmeye önem verirmiş.”

Bayan Costello sordu: “Onun kendisine duyulan sevgiye karşılıkta bulunabilecek yaradılışta bir genç kız olduğunu kendin için bir övünme payı çıkarmadan söylemek mi istiyorsun?”

Winterbourne yanıt vermedi; ama az sonra, “Geçen yıl siz benim kesinlikle bir yanlışlık yapacağımı söylemiştiniz. Hakkınız varmış. Yabancı ülkelerde çok uzun kaldım” dedi.

Gene de Winterbourne Cenevre’ye döndü. Orada kalmasının nedenleriyle ilgili birbirini tutmayan söylentiler hâlâ geliyor. Çok “çalıştığını” bildiren bir söylenti de pek akıllı yabancı bir hanımla fazlaca ilgilendiğini düşündürüyor.

Erdemin Öyküsü

I

Hava daha da kötüleştiğinden, günün geri kalan saatleri belli ki bir işe yaramayacaktı. Rüzgâr sertleşmiş, yağmur şiddetini artırmıştı; ikisi birleşip arada bir sağlam pencereleri dövüyor, azgın yağmur suları verandanın koruduğu pencerelerin camlarına bile saldırıyordu. Çimlerin, kıyıda yükselen dik kayalıkların ötesinde gökyüzü, ıslak koca fırçasını denizin derinlerine daldırıyordu. Ama mayısın fırça dokunuşlarıyla canlanan çimler, sulanmış yeşilin parlak rengine bürünmüştü bile; filiz sürmüş çalı ve ağaç kümeleri fırtınada savruldukça, aynı rengi yankılıyor; evin güzel salonuna dolan soğuk, tedirgin ışık, bu bahar gününde ikindi vaktinin daha başlarında olduğunu gösteriyordu. Burada iki kadın oturmuş sessizce, güçlük çekmeden –ve anlaşılan rahatsız da edilmeden– ayrı ayrı kendi işlerine bakabiliyordu; masada mektup yazan Bayan Dyott'un kaleminden çıkan ve rüzgârın gürültüsü izin verdikçe işitilen sert cızırtı, bu konuda duydukları güvenin ifadesiydi.

Konuğu Maud Blessingbourne, yanan hafif odun ateşinin yakınında, bir şömine siperi, palmiye ağacı, ayak iskemlesi, yüksek bir sehpa, bir vazo çiçek ve gümüş çerçeveler içinde üç fotoğrafla seçkin bir "köşe" olarak hazırlanan bölmedeki küçük bir kanepeye yerleşmiş, limon rengi karton kapaklı bir kitabın daha gıcır gıcır sayfalarını uzun, düzensiz aralıklarla ve işitilir bir sesle çeviriyordu. En yeni –okuyucusunun tutumuna bakılırsa aynı zamanda "iyi"– Fransız romanı olduğu anlaşılan bu kitabın dış görünüşünün yarattığı etki, tutarlı bir seçim ve gelişmiş, ince bir güzellik anlayışıyla döşenmiş bulunan salonun özel havasıyla mutlu bir uyum içindeydi. Bayan Dyott eski Fransız eşyalarına düşkünse ve bu konuda kesinlikle güç beğenen biriyse, konukları da, düşük narin omuzlar üstünde örgülü siyah saçların süslediği güzel başlarını arada bir eleştirel tavırlarla geriye savurur, çağdaş Fransız yazarlarına düşkün olabilirlerdi elbette. Yarım saat aralarında hiçbir şey geçmemişti –kesin konuşmak gerekirse, arkadaşlardan birinin ara sıra, başını çevirmeden, ötekinin işine ne ölçüde daldığını gizli gizli anlamak için kendi işine ara vermesinin dışında hiçbir şey. Bu yüzden odadaki sessizlik, yalnızca dışarıdaki havanın durumuyla değil, aynı zamanda bu sessizliğin taşıdığı anlamın bilinciyle doluydu sanki.

Maud Blessingbourne kitabını kucağına koyunca, sabır içinde beklediğini açıkça söylermişçesine gözlerini kapadı; gene de sonunda, aralarındaki gerginliği dağıtan hareket ondan geldi. Ayağa kalktı, şöminenin yanında durdu ve birkaç saniye ateşe baktı; sonra, dışarıda olup bitenleri anlamak istermiş gibi, dolanıp pencereye yaklaştı. Bunun üzerine, Bayan Dyott daha bir canla başla yazmaya koyuldu. Önündeki mektup yığını yükselmişti; kararlı görünmek o hoş ama biraz solmuş güzelliğiyle bağdaşsaydı, başını önündeki işten kaldırmamak alışkanlığı, aklının başka yerlerde dolaştığını belli etmeyebilirdi. Gene de ilk konuşan o oldu:

“Kitap ilgini çekmişe benziyor.”

“Fena sayılmaz; biraz yavan.”

Fırtınanın artan gürültüsü yüzünden sözcükler güç seçilir olmuştu. “Biraz yaban mı dedin?”

“Hayır, hayır; uysal ve çekingen; yargı yeteneğimi yitirmedimse eğer.”

Bayan Dyott sakin bir tavırla, “Yitirmişsindir belki” dedi, “bu kadar çok okuyunca.”

Arkadaşı yalandan üzülmüş gibi bir hareket yaptı. “Tam odama çıkıp bir yenisini almayı düşündüğüm sırada cesaretimi kırıyorsun.”

“O da mı Fransızca?”

“Korkarım öyle.”

“Yanında on-on beşini birden mi taşıyorsun?”

“Masum İngiliz evlerine mi?” Maud anımsamaya çalıştı. “Üç tane getirdim sanıyorum. Şehirden geçerken bir kitapçının vitrininde gördüm. Tek bir roman arıyordum, kaç tane buldum! Ama ikisini okuyup bitirdim bile.”

“Yalnız bunları mı okuyorsun?”

“Fransız romanlarını mı?” Maud düşündü. “Aa, hayır. D’Annunzio’yu da okurum.”

Bayan Dyott zarfa pul yapıştırırken, “O da ne?” diye sordu.

“Ah, güzelim benim!” Maud’un hoşuna gitmişti, ama gene de neredeyse arkadaşına acıdığını belli eden bir sesle, “Biliyorum, senin bir şey okuduğun yok” dedi ve ekledi: “Ama neden okuyasın ki? Yaşıyorsun sen!”

Bayan Dyott bir yandan mektuplarını toplarken, “Eh, düşe kalka işte” diye karşılık verdi. Elinde bir avuç başarı belgesi gibi tuttuğu bu mektuplarla yerinden kalktı, ateşin başına geldi. O sırada Bayan Blessingbourne yeniden pencereye dönmüş, bir kez daha fırtınanın saldırısıyla karşılaşmıştı.

Sanki sırf doğa güçlerinin etkisiyle konuşuyormuş gibi, “Bu havada gelir mi sence?” diye sordu.

Bayan Dyott susup bekledi; onun susuşu, sanki o ana kadar geçen her şey, anlatılması olanaksız bir biçimde, hep bu soruyu hazırlamak içinmiş gibi bir etki yarattı. Arkasından, “Kimden söz ediyorsun?” deyişindeki tavır, bu etkiyi daha da güçlendirdi.

“Öğle yemeğinde Albay Voyt’un uğrayacağından söz etmiştin ya. Ama bu havada gelemez elbette.”

Bayan Dyott sordu:

“Senin için çok mu önemli?”

Arkadaşı durakladı:

“‘Çok’ dediğin nedir, ona bağlı. Onu görmekten memnun olacak mısın, demek istiyorsan, elbette olurum.”

“Söyleyeyim sana şekerim, sanırım senin burada olduğunu biliyor.”

Maud, “Gelmeyeceği anlaşıldığına göre, ne gurur okşayıcı bir durum!” diye güldü. Albay’ın geleceğinden bir kez daha umudunu keserek, “Daha doğrusu, gelseydi, bence olağanüstü gurur verici bir şey olurdu bu” dedi, sonra ekledi: “Ancak şu da var ki, biraz da senin için geliyordur belki.”

Bayan Dyott, “Çok hoş bu ‘biraz da senin için’ sözü. ‘Biraz da’ için teşekkürler” dedi. “Yukarı çıkıyorsan, geçerken şunları kutuya atar mısın, lütfen?”

Kadınlardan daha genç olanı, aldığı küçük mektup yığınına kıskanarak baktı:

“Dokuz tane! Ne kadar iyisin *sen*. İnsan sana bakınca hep kendinden utanıyor!”

Bayan Dyott iç geçirdi. “İyilik diye yapıyor değilim bunu” dedi. Sonra, önceki soruya geri dönerek ekledi: “Şu da var ki, bu öğleden sonra şehirden dönmemiş olabilirler.”

“Ve sen dönüp dönmediklerini bilmiyorsun.”

Bayan Dyott, “Hayır, bilmiyorum” dedi. Ancak daha sözlerini bitirmeden, kulağına kapı tokmağının tak tak takları çalındı; bunu bir işaret olarak aldı. “Aa, geldi işte!” dedi.

Maud, “Öyleyse ben gidiyorum” diyerek hızla odadan çıktı.

Yalnız kalan Bayan Dyott özenle pencereye yürüdü ve anlaşılan ayakkabılarını silmek, sırılsıklam ıslanan yağmurluğu ile şapkasını bırakmak için gelişi geciken konuğu, onu sonunda işte burada, dışarıdaki çılgın havaya bakar durumda buldu. İçeri girerken uşağın “Albay Voyt”

diye takdim ettiği kişi, şöyle bakıldığında, adının başındaki “albay” sözcüğünü destekleyecek pek bir yanı bulunmayan, ince uzun, sıska bir adamdı. Ama ordudan ayrıldığı için yiğitlik ünü şimdi daha çok, Avam Kamarası’nda liberalizme karşı yürüttüğü savaşımdan kaynaklanıyordu. Ancak, bu gerçekler bile dış görünüşüyle fazla uyumlu değildi; kuşkusuz bunun nedeni, insanların çoğu zaman belirttikleri gibi, biraz da Albay’ın İngiliz’e benzememesiydi. Kısa kestirdiği siyah saçları, hafiften gümüş tozu serpiştirilmiş gibiydi; sivil yaşamın gereklerine göre bıraktığı, bir Arap emiri ya da halifesinin sakalını andıran parlak, gür sakalı, saçının güzel rengini ve yabancıya kaçan havasını tekrarlıyordu. Burnu belirgin ve yakışıklı bir biçimde kemerliydi; gözlerinin koyu kurşuni rengi maviye çalıyordu. Bu göstergelere bakarak bir zamanlar onun için, eğer burnuna rağmen İrlandalılara bu kadar benzemese, kendisini Yahudi sanırdınız, diyenler olmuştu. Aslında ne İrlandalılık ne de Yahudilik yakıştırılabilirdi ona; en azından şu anda kendisi, dışarıdaki havayla seve seve giriştiği anlaşılan bir savaşım sonrasında odaya, temizlenmeden kalmış biraz çamur ve son derecede rahat bir tavırla giren, yağmurda sırılsıklam kesilmiş, fırtınada dayak yemişe dönmüş, sevimli bir İngiliz’di, o kadar. Uşağın dışarı çıkmasıyla kapının kapanmasının ardından gelen sessizlik, Albay ile ev sahibesi arasındaki bu rahatlığın boyutlarını gösteriyordu. Karşılaşmaları iki kez oldu sanki: İlki, uşak oradayken; ikincisi, o gider gitmez. Bu iki karşılaşma arasındaki fark büyüktü; ama ikincinin hakkını vermek bakımından eklememiz gerekir ki, ilk başta göstergeler genelde olumsuzdu. Buluşma, bir an için olabildiğince –yani ellerinin kenetlenmesi dışında herhangi bir yardım almaksızın olabildiğince– birbirlerine yaklaşmak biçiminde gerçekleşti, o kadar. Karşılıklı öyle durdular; aralarında tehlikeleri göze alan bir yakınlık vardı ama, tehlikeyi kısa bir süre konuşmaktan kaçınarak göze alan bir yakınlıktı bu. Biraz sonra sessizlik bozulduğunda, ateşin başında durmuş konuşuyorlardı; kadın zili çalıp çay istemiş, bu arada Albay da ona, kahvaltıdan sonra gönderdiği notun eline güven içinde ulaşıp ulaşmadığını sormuştu.

“Evet, öğle yemeğinden önce geldi. Ama sen –olağanüstü bir durum dışında– bu tür şeyleri elden gönderince, ben çok tedirgin oluyorum. Notu almasam da döndüğünü biliyordum. Sezgim hiç yanıltmaz beni. Ne zaman oradasın, ne zaman değilsin, kesinlikle bilirim.”

Albay aynanın önünde ıslak bıyıklarını kuruluyordu:

“Anlıyorum. Ama bu sabah içimden öyle geldi işte.”

“Çok güzel bir nottu. Ama senin bu içinden geliveren şeyler, kimi zaman sanki hesaplı davranışlarmış gibi huzursuz ediyor beni; ileride başına neler gelecek, meraklanıyorum.”

“Küçük çocuklar melekler kadar iyilerse ölürler de ondan mı? Doğru, senin yanında küçük bir çocuk kalırım ben, ama daha ölmedim. Yaşama dört elle sarılıyorum.”

Gülümseyerek kadına bakıyordu, ama o ciddi tavrını bozmadı:

“Kötü davrandığın zamanlar hiçbir korku duymuyorum.”

“Teşekkürler! Öyleyse ne yaptın gönderdiğim notu?”

“Açıp tuvalet masamın üstüne koymalı ya da daha iyisi, Maud Blessingbourne’un odasında bırakmalıydım; bunu hak ediyorsun sen.”

Albay gülerek sordu:

“Peki, ya *o* ne hak ediyor?”

Kadının verdiği karşılık gene ciddi bir tavırla oldu:

“Evet, belki de öldürürdü bu onu.”

“Sana çok güvendiği için mi?”

“*Sana* çok güvendiği için. Bu yüzden *aşırı* nazik davranma ona.”

Albay şöminenin üstündeki aynada hâlâ sakalının durumuna bakıyor, mendiliyle rüzgâr ve yağmurdan kalan izleri siliyordu. “Eğer o da benim kötü halimi tercih ediyorsa, isteğini karşılamam gerekirmiş gibi geliyor bana. Her neyse, şimdi görecek miyim onu?”

“Seni görebileceği düşüncesiyle içi içine öylesine sığmıyor ki, şu anda kendini toparlamaya çalışıyor.”

“Yeniden dağılmasını önlemeye çalışmalıyız öyleyse. Ama bunca zarif, içli, aynı zamanda güzel –ya da epeyce güzel– bir kadın neden yeniden evlenmez ki?”

Bayan Dyott bunun nedenini sanki ilk kez arıyormuş gibiydi. “Çünkü beğendiği erkeklerin sayısı çok fazla” dedi.

Bu karşılık Albay’ın neşesini kaçırmadı:

“Bir kadın kaç erkeği beğenmeli ki?”

“Bunlardan hiçbirini çok fazla beğenmemek için mi? Biliyorsun, ben bunu asla öğrenemedim işte; şimdi ise artık çok geç.” Arkasından sordu: “Onu en son ne zaman gördün?”

Albay’ın gerçekten düşünmesi gerekiyordu. “Geçen kasımda falan olabilir mi acaba? Üç gün kaldığı bir yerdeydi.”

“Surredge’de mi? Oradakini biliyorum. Daha sonra da karşılaştığınızı sanıyordum.”

Albay'ın belleğini gene zorlaması gerekti. "Elbette karşılaştık! Noel sırasında bir yerlerde olmalı, değil mi? Ama önceden ayarlanmış bir buluşma değildi!" diyerek güldü ve işaretparmağıyla ev sahibesinin çenesine tatlı tatlı şöyle bir dokundu. Sonra, onun bu sevgiye karşılık veriş biçimi, biraz önceki sorusunu hatırlatmış gibi, "Gönderdiğim notu sakladın mı?" diye sordu.

Kadın güzel gözleriyle baktı:

"Geri mi istiyorsun?"

"Sanki ben verdiğini geri alan biriymişim gibi konuşma!"

Kadın bakışlarını ateşe çevirdi. "Hayır, almazsın sen; gerçekten cömert yaradılışlı bir kimsenin çoğu zaman geri almak isteyebileceği, güç verilen şeyleri bile geri almazsın sen." Ancak, sanki bunu unutmak istercesine, şömineden uzaklaştı. "İşte *oraya* attım!" dedi.

"Yaktın demek, ha? İyi!" İçi biraz rahatlamıştı, ama arkasından gözleri masanın üstünde Bayan Blessingbourne'un bıraktığı limon sarısı kitaba takıldı; bakmak için almasıyla geri bırakması bir oldu. "Elin değmişken bunu da yaksaydın."

"Okumuş muydun?"

"Aa, evet. Ya sen?"

Bayan Dyott, "Hayır, ben okumadım" dedi. "Maud bana getirmedi."

Konuğu birden dikkat kesilmişti:

"Bunu Bayan Blessingbourne mu getirdi?"

"Böyle bir günde okumak için." Ama şaşırmıştı. "Nasıl bakıyorsun öyle! Çok mu kötü?"

"Evet, yazarın öteki kitapları gibi." Birden aklına bir şey gelmiş, düşünceleri kitaptan uzaklaşıp gitmişti. "Biliyor mu?"

"Neyi biliyor mu?"

"Neyi mi? Herhangi bir şey."

Ama tam o sırada kapı açıldığı için Bayan Dyott ancak, "Dikkatli ol!" diye fısıldayabildi.

II

Gerçekten de gelen Maud Blessingbourn'du; koltuğunun altında, almak için yukarı çıktığı –bu kez güzel, parlak mavi kapaklı– kitap vardı. Onun hemen arkasından da çayı getiren uşak içeri girdi; çayın içilmesi, iki konuk arasındaki selamlaşma, hal hatır sorma ve benzeri ufak tefek nezaket sözleri

bir çeyrek saat aldı. O sırada Bayan Dyott, bu hoş havaya katkıda bulunmak için, Maud'a okuduğu kitaplar yüzünden konuklarının kendisini paylamak istediğini söyledi; bunun üzerine söz konusu arkadaşları, önce kitapların neler olduğunu görmesi gerektiğini bildirdi. Ama yeni kitabı –mavi olanı– eline almasıyla açıkça, "Aman Tanrım!" diye haykırması bir oldu.

Bayan Dyott Albay'a sordu: "Bunu da okumuş muydunuz? Birlikte konuşacağınız ne çok şey olacak!" Sonra, "Maud ötekinin son derece zararsız, akıllı uslu bir kitap olduğunu söylüyor" diye bir açıklamada bulundu.

Albay Voyt, "Bakın bu noktayı onunla tartışmam gerekecek!" dedi; sonra Bayan Blessingbourne'a dönerek, "Adamdaki olağanüstü etkileme gücünü hissetmiyor musunuz?" diye sordu.

Ateşin başında oturmuş ayak parmaklarını ısıtırlarken, konuşuyorlardı; çok geçmeden konuşmaları öyle ilginç ve heyecanlı olmaya başladı ki, dışarıdan bakan biri onların bunu, evde kapalı kalınca bulunabilecek sessiz sakin eğlenme yollarından herhangi biri kadar güzel bir fırsat saydıklarını düşünürdü. Bu arada Bayan Blessingbourne'un adamdaki etkileme gücünü gerçekten hissettiği, ama Albay Voyt'un çok ilgisini çeken birtakım çekinceleri, itirazları olduğu anlaşıldı. Bayan Dyott onlardan biraz uzak duruyor, arkasına yaslanmış, daha çok ateşe bakıyordu; gene de, Maud'da sürekli kendisini dinliyormuş gibi bir duygu uyandırmamak için, ara sıra söze karıştığı da oluyordu. Bu duygu, Maud Blessingbourne'da çoğu zaman kolayca, dinleyenlerin kendisine budala gözüyle baktıkları izlenimini yaratırdı. Okuma alışkanlığına ilişkin bir soruya karşılık olarak Albay Voyt'a, "Evet, roman okuyunca, genellikle Fransız romanları okurum; çünkü onlarda daha çok gerçeklik buluyor, paramın karşılığında daha çok 'hayat' alıyorum. Ama Fransız romanı âşığı da değilim; öyle ki bazen aylarca hiç roman okumadığım olur" dedi.

Şimdi iki kitap da bir arada yanlarındaydı. "Sonra yeniden başlayınca bir sürü romanı birden mi okursunuz?"

"Hayır, hayır. Yalnızca üç dört yazarı izlerim ben, o kadar."

Albay izin alıp yaktığı sigarasını içerken gülüyordu. "Şu 'izleme' sözü pek hoşuma gitti; özellikle de 'yazarları izleme' sözü."

Bayan Dyott araya girerek, "İnsanın izlediği biri olmalı elbette" dedi.

Maud Blessingbourne onun söylediğine aldırmadan, "Size gülünç geliyor olabilirim" diye eleştiriyi kabullendi, "ama bizim oralarda böyle bir ifade kullanırız biz."

Voyt, “Ben sadece siz kadınlardaki müthiş görev duygusuna işaret etmek istemiştim. Benin görev duygum bir şey izlemeye yeterli değil pek. Sizler her zahmete katlanıyorsunuz. Ama İngiliz ve Amerikan romanlarını okuyamıyorsanız, Tanrı bilir o konuda ben de sizler gibiyim. Bu romanlara bakarsanız, bizdeki hayat anlayışı aslında kedi ve köpek yavrularının anlayışlarından farksız sanki.”

Maud daha bir hoşgörüyle, “Şimdi bizde de bir sürü insanın harika şeyler yazdıklarını işitiyorum, ama ben bir şekilde bunların dışında kalıyorum” dedi.

“Bakın asıl dışlanan *onlar*; şu bizim çene ustası zavallılar. Yazar olarak sokaklardan çöpleniyorlar. Kim ister ki onları evine sokmayı?”

Bayan Blessingbourne, “bilemem” der gibiydi; ama sanki gene de bilen bir hali vardı. Anlaşılan bunun, içinden kolay kolay çıkılamayacak bir konu olduğunu açıkça görüyordu. “Tanıdıklarım birtakım kitaplar veriyor, ben de okumaya çalışıyorum, ama elli sayfa sonra...”

“Buyurun işte! Evet, Tanrı yardımcımız olsun!”

Maud, “Ama okuyup durduğum o Fransız romanları da insanı bıktırıyor bence” diye devam etti. “*Onların* hayat anlayışı nedir ki?”

Bayan Dyott yumuşak bir sesle, “Hadi bakalım, *voilà*![29]” dedi.

Voyt hemen atıldı:

“Ama bakın, Fransızların anlayabildiğimiz bir görüşleri *var*. Onlar içlerinde hissettiklerini yazıyor ve bizlerden daha fazla şey hissediyorlar. Çok değişik dokunuşlarla, daha çok telden, daha çok sayıda sesler çıkarıyorlar. Bir ilişki anlatmak söz konusu olunca, örneğin bir erkekle kadın arasında geçen bir ilişki –gizli, uygunsuz ya da edebe aykırı bir ilişki demek istiyorum– böyle bir durumu anlatmaya gelince, onlar nerede biz neredeyiz? Kuşkusuz Fransızlar da işi sonuna kadar götürmüyorlar; ama bizim bu konulara değindiğimiz, yüzeyinde gezindiğimiz bile yok. Böyle bir şeyin varlığını inkâr ediyor, böyle bir şey olamaz diyoruz sanki. Ama eminim şimdi bana, tüm bu tür ilişkilerin en karmaşığının bile bizlere çok daha yalın geldiğini, bu yüzden genel olarak elbette haklarında anlatacak daha az şeyimiz olabileceğini söyleyeceksiniz siz.”

Bu yakıştırma Maud Blessingbourne’u pek eğlendirmişti; hemen, “Özür dilerim ama, size böyle bir şey diyecek değilim” diye atıldı. “Hatta bu yargınızın dayandığı temel ilkeye katıldığımı bile söyleyemem.”

“Bu tür ilişkiler konusundaki yargımın mı?” Albay Voyt tatlı bir şaşkınlığa kapılmış gibiydi. “Biz ilişkileri büyütüyor ya da olduklarından

daha ince bir niteliğe büründürüyoruz, siz böyle mi düşünüyorsunuz?”

Maud Blessingbourne arkasına yaslandı; Bayan Dyott gibi ateşe değil de, tavana bakıyordu. “Ne düşündüğümü bilemiyorum” dedi.

Bayan Dyott atıldı:

“Bilmediğinden değil, sadece söylemiyor.”

Ama Voyt bu kez evin hanımına pek aldırmadı. Gözlerini bir an Maud’a dikti:

“Biliyor musunuz, her halinizden belli, siz kendiniz de bir şeyler yazmışsınız. Öyle değil mi? Yayımladınız mı? Bana öyle geliyor ki, *sizi* okuyabilirim.”

Maud hiç kımıldamadan, “Yayımlarsam, haber vereceğim son kişi siz olursunuz” dedi ve devam etti: “Elimde çok hoş bir konu var, ama işlenmesi uzun iş!”

“Hiç değilse ne olduğunu söyleyin bize.”

Bu söz üzerine Maud yeniden Albay’ın gözlerine baktı. “Ama ne olduğunu söylemek, anlatmak olur; işte bunu yapamam” dedi. “Biraz önce söylemek istediğim şuydu” diye ekledi. “Benim anladığım kadarıyla Fransızlar bize durmadan hep aynı kadın-erkek çiftini sunuyorlar. Kanıksadık artık, ama işte şu sarı kitapta, bir kez daha aynı çift var; eminim ki mavide de karşıma gene onlar çıkacak.”

Bayan Dyott, “Öyleyse neden okuyup duruyorsun?” diye sordu.

Maud düşündü. “Okumuyorum!” diye iç geçirdi. “En azından, artık okumayacağım. Bırakıyorum.”

Albay Voyt, “Bence siz, büyük bir olasılıkla bulamayacağınız bir şeyin peşindesiniz. Öyle bir şey yok hayatta” dedi.

Bayan Dyott öğrenmek istedi:

“Olmayan nedir?”

Maud, “İlgilenecek bir şey dışında hiçbir şey aramıyorum ben” dedi.

Albay, “Elbette. Ama sizin gözünüz hayattan ayrı bir şeyde” diye karşılık verdi.

“Hiç de değil! Hayatı *severim* ben –ama sanatta olursa; sanat dışında nerede olursa olsun, nefret ederim. Bu yazarlar bize hep hayatın kısırlığını gösteriyor, bayağı erkekleri, bayağı kadınları canlandırıyorlar.”

Albay Voyt güldü:

“İşte şimdi yakalandınız! Bence her şeye rağmen onlar –sanatın erişebileceği ölçüde– gerçeğe erişmiş gibi görünüyorlar. Hayat ne verirse, sanat ancak onu alabilir; hayatın daha iyiyi veremeyişi elbette üzülecek bir

şey. Fransız yazarların tekdüzeliğine ilişkin yakınmanız, onların dışındaki koşullara ilişkin bir yakınmadır. Durmadan hep aynı erkek-kadın çiftini sunuyorlar dediğinizde, bize hep aynı tutkuyu gösteriyorlar, demekten başka bir anlama gelebilir mi bu? Elbette aynı tutkuyu gösteriyorlar! Sizin aradığınız başka bir tutkuysa eğer, hiçbir yerde bulamayacağınız bir tutku peşindesiniz demektir.”

Maud Blessingbourne bir süre sesini çıkarmadı; Bayan Dyott da bekliyor gibiydi. Maud, “Sanırım ben, her şeyden çok, dürüst bir kadın arıyorum” dedi.

“Öyleyse, dürüst kadını büyük aşklar anlatan romanlarda aramayın; onun yeri yurdu bu kitaplar değildir.”

Bayan Blessingbourne bu itirazı zihninde tarttı:

“Büyük aşkla ne demek istediğinize bağlı değil mi bu?”

“Sanırın ancak tek bir şey demek isteyebilirim: Büyük aşk dürüst davranışın düşmanıdır.”

“Ama tam tersine, dürüstlük dostu tutkular da düşleyebiliyorum ben.”

Albay düşündü:

“Bu belki de, dürüstlükle ne demek istediğinize bağlı değil mi?”

“Hayır, hayır. Dürüstlük, dürüst davranmaktır, o kadar; dünyada bundan daha kesin bir şey olamaz.”

“Öyleyse az önce sözünü ettiğiniz ‘ilgilenecek bir şey’le ne demek istiyorsunuz? Romanlarda, dünyanın şu en kesin şeyinin anlatılmasını mı?”

“Evet, öyle diyebilirsiniz. Kadınlar her zaman kötü değildirler, şey olduklarında bile...”

Voyt, “Ne olduklarında?” diye atıldı.

“Mutsuz olduklarında bile. Kadınlar mutsuzken de iyi olabilirler.”

“Bundan kimsenin en ufak kuşkusu yok. Ama hem ‘iyi’, hem ilginç olabilirler mi?”

Bayan Dyott araya girdi:

“Maud’un elindeki konu bu olmalı!” dedi ve ekledi: “İyi ve ilginç bir kadın diye sen yalnızca kendini gösterebilirsin şekerim.”

Voyt, Maud’a dönerek, “O zaman, akla gelebilecek en güzel örneği göstermiş olursunuz” dedi. “Ancak bu, sizin savunduğunuz görüşün tersine, hayatın sanattan daha ilginç olduğunu kanıtlamaz mı? Siz varlığınızla hayatı süslüyor, yüceltiyorsunuz; ama sanat sizi ele alacak olsa, ne yapacağını bilemez ve eli kolu böylesine güç koşullarla bağlanınca, bozup atardı.”

Maud'un bilincindeki hafif pembeleşme, bakışlarına güzellik kattı:
“Beni ‘bozar’ mıydı?”
Bayan Dyott gene açıklamada bulundu:
“Sen ‘sanatı’ bozardın demek istiyor.”
Voyt anlaşılan bu açıklamaya katılıyordu:
“Hem de, hakkınızda tutarlı bir izlenim yaratamadan.”
Bayan Dyott, “Maud gönül serüvenini ucuza çıkarmak istiyor!” dedi.
“Hayır, hayır, bedelini seve seve öderdim. Ama, senin gönül serüveni dediğin şey, Fransızların sürekli yaptığı gibi neden yalnız kötü kadınlara özgü olsun, anlamıyorum.”
Bayan Dyott, “Aa, bak onlar bedelini ödüyorlar!” dedi.
“Gerçekten ödüyorlar mı?”
Bayan Dyott, “Anladığıma göre (biliyorsun ki ben senin okuduğun kitapları okumuyorum), en azından romanlarda çoğu zaman ödedikleri gösteriliyormuş” diyerek sözlerini biraz düzeltti.
Maud acaba, diye düşündü, ama Albay'a bakarak, “Kuşkusuz kötülüklerinin bedelini ödedikleri sık sık gösteriliyor. Ama yaşadıkları serüvenin bedelini ödedikleri gösteriliyor mu?” diye sordu.
Albay Voyt, “Sevgili bayan” dedi. “Onların kötülüğü, yaşadıkları serüvenin ta kendisi. Ortada başka bir kötülük yok ki. Katı ve garip bir yasa deyiniz isterseniz siz buna, ama iyiler gönül serüveni yaşamak lüksünden yoksun kalmak zorundalar. Aslında iyi olmak, bu tür serüvenlerden uzak durmak değil midir?” Bunları Maud'a, gerçeğin böylesine hazin olması karşısında üzülür ve hayıflanırmışçasına, sevecen bir tavırla ve açık açık anlattı. Güzel gözleri genç kadına sanki şöyle sesleniyordu: Bu işleri düzenleyen sizle ben –ikimiz– olsaydık, durumu düzeltirdik. “Sorunuz yeni değil ki; en azından ben daha önce sorulduğunu kaç kez işittim” diye devam etti. “Ama aklı başında kime sorulsa, hep aynı kaçınılmaz cevap gelmiştir. ‘Sevgili mösyö, neden bize erdemin dramını yazmıyorsunuz?’ ‘Çünkü, sevgili madam, erdemin yüksek ayrıcalığı, kesinlikle dramlardan kaçınmaktır.’ Dürüst bir kadının serüvenleri mi dediniz? Dürüst bir kadının serüvenleri olamaz ki, mümkün değil bu.”
Bayan Blessingbourne önce, gülümseyerek Albay'ın gözlerine bakmakla yetindi; sonra, “Bu, biraz da serüven dediğiniz şeyin ne olduğuna bağlı değil mi?” diye sordu.
Bayan Dyott böyle bir yanıltmaca karşısında arkadaşına acırcasına, “Zavallı Maud'cuğum benim” dedi, “serüven serüvendir, o kadar. Başka ne

olabilir ki?”

Maud, onu işitmemiş gibi, sözlerini Voyt’a yöneltti:

“Bu, büyük ölçüde, dram dediğiniz şeyin ne olduğuna bağlı değil mi?” Konuyu önceden enine boyuna düşünmüş bir kimse olarak konuşuyordu. “Gönül serüveni dediğiniz şeyin ne olduğuna bağlı değil mi bu?”

Albay Voyt bu soruları zihninde büyük bir dikkatle tarttı. “Her şeye dilediğiniz adı verebilirsiniz elbette; bir şey der, ama bambaşka bir şey demek istiyor olabilirsiniz. Ama bu, neden başka bir şeye bağlı olsun ki? Kullandığımız şu serüven, roman, dram, aşk masalı gibi sözlerin –kısaca, en kapsamlı anlamda ‘durum’ adını verdiğimiz kelimenin– gerisinde, bunların her birinin değişik yollardan dile getirdikleri hep aynı çarpıcı olgu yatar.”

Bayan Dyott yürekten destekliyordu. “Kesinlikle” dedi.

Ama Muad aydınlanmış değildi:

“Hangi büyük olgu?”

“İlişki olgusu. Serüven bir ilişkidir, ilişki de bir serüven. Romanlar, aşk masalları, tiyatro oyunları hep bir ilişki gösterirler. Romancının konusu, bir ilişkinin doğuşu, kuruluşu, gelişmesi, doruğa ulaşması ve genellikle bitme yoluna girmesidir. Dürüst bir kadının bu taraklarda bezi olabilir mi?”

Bayan Dyott daha açık söyledi:

“Dürüst kadın ilişki kurmaya kalkışmaz bile.”

Ama Maud direndi:

“Bu gene, ilişki dediğiniz şeyin ne olduğuna bağlı değil mi?”

Bayan Dyott, “Aa, bak. Bir erkek, kadının düşürdüğü mendili yerden alırsa...”

Arkadaşları Albay gülerek, “Evet, kadın mendili erkek için atmışsa, bu bile bir ilişkidir” dedi. “Biz ancak gerçekten ilişki içeren durumları konuşuyoruz.”

Maud, “Elbette” diye karşılık verdi. “Ama ilişki ya masumsa?”

Bayan Dyott sordu:

“Bu, büyük ölçüde, masum dediğin şeyin ne olduğuna bağlı değil mi?”

Albay Voyt, “Masum kadınların serüvenleri romanlara sık sık konu olmuştur mu demek istiyorsunuz? Evet, doğru; işte sıkıntıdan patlayan okurlar da zaten bundan şikâyetçiler ya. Ekmek isteyen okura, yazar tutup taş sunuyor. Açıkçası, ilginç olup olmama sorunu –ya da halkın diliyle söylersek, öykü sorunu– değil de nedir bu? Geliştirilmeden bırakılmış bir durum, yitirilmiş bir konu değil midir? Bir ilişki ilerlemezse, bunun neresi öykü olabilir? İlerlerse, masumluk nerede kalır? Bence bir seçim yapmamız

gerekiyor. Gerekmese ne iyi olurdu, ama işte böyle bata çıka yaşayıp gidiyoruz. Sanat, bizim su içindeki bu çırpınışlarımızın aynasıdır" dedi.

Bayan Blessingbourne bu kabataslak tanıma –belki de hak etmediği bir saygıyla– derin gözlerinin önünden ayırmadan, "Ama kimi zaman sudan çıkıp kurtuluyoruz" diye karşılık verdi.

Albay'ın içinde sevecen alaycı bir tele dokunmuştu birden bu sözler. "*Sizin* tam o aşamada kendinizi sudan dışarı atacağınızı beklerdim ben de zaten. O aşamanın geleceği anı her zaman görebiliyor insan."

Bayan Dyott araya girerek, Maud'a "Albay bu duruma pek sık tanık olmuş, görüyorsun" dedi, "hep aynı sonucu beklemiş ve dediği de çıkmış."

"Hem de kaç defa, sevgili hanımefendi! Hep aynı eski hikâye, Bayan Blessingbourne. Kadın kahramanın terk ettiği ilişki masumdur. Bu terk edişin öyküsünü anlatan roman masumdur. Tamam da, masumluk adına söyler misiniz bana, masum bir kadın daha baştan böyle bir ilişkiye neden *girer*?"

Bayan Dyott atılarak soruyu yanıtladı:

"*Çıkmak* için girer; biliyorsunuz, çıkmak için önce girmek gerekir. Girince, ilişkinin içindesin; bu ise erdemin sonu demektir."

"Ve de oyunun başlangıcı!" dedi Voyt.

Bayan Dyott devam etti:

"Aslına bakılırsa, bütün kadınların, en kötülerinin bile, içinde bulundukları ilişkiden er geç sıyrılmaları beklenmez mi? Ama bu arada, kısa da olsa, ilişki bir öyküyü süslemeye yetecek kadar sürmüşse..."

"Bir ahlak dersi çıkacak kadar sürmüştür. Bizlerin alacağı bir ders!" Albay Voyt, bu sözlerin ve sanki birden parlayan daha ılık bir ışık dalgasının etkisiyle canlanmışçasına ayağa kalktı. Yağmurun örtüsü aralanmış, ortaya görkemli, kızıl bir gurup çıkmıştı.

Bayan Dyott da ayaktaydı. Voyt'la birlikte durup, gözleri yerde, yüzünde donukça bir gülümsemeyle kımıldamadan oturan sevimli hasımlarının önüne dikildi. İçini çekerek, "Maud'un konusunu bozduk, berbat ettik!" dedi.

Albay Voyt, "Ama sanatçının konusunu bozmak, ününe zarar vermekten iyidir" dedi ve hoşgörülü bir tavırla Maud'a açıkladı: "Sanatçının özgüvenine bir zarar gelmesin, demek istiyorum; çünkü son kertede onun mutluluğu özgüveninden gelir."

Bu söz üzerine Maud ağır ağır yerinden kalktı, yumuşaklılıkta ondan geri kalmayan güzel bir yüzle, "Benim mutluluğumu bozamazsınız siz"

dedi.

Vedalaşırlarken Albay bir an Maud'un elini tuttu. "Keşke bu mutluluğa bir katkım olabilse" dedi.

III

Voyt ayrılınca Bayan Dyott arkadaşına açıkça, Albay Voyt'u kaba ve çiğ mi bulduğunu sordu. Maud Blessingbourne karşılık vermek için hemen atılmadı, ama, tersine, onu çekici bulduğunu ve duygularını aşırı biçimde göstermekten korktuğunu söyledi. Bayan Dyott arkadaşına sesini çıkarmadıysa, sözlerinin anlamını düşünmek içindi bu. "Aşırı biçimde nasıl gösterebilirdin ki?"

Maud, "Çünkü ben sanki her şeyi hep ancak böyle gösteriyormuşum gibi bir duyguya kapılıyorum" dedi. "Saçmalık, de istersen, ama böyle gergin tartışmalar sırasında ne garip izlenimler uyandırabileceğimi hiç kestiremiyorum."

Arkadaşı eğlenmişe benziyordu. "Tartışma gergin miydi?"

Maud açıkça itiraf etti:

"Ben kendim gergindim."

"Öyleyse yazık olmuş, çünkü büyük bir yanılgı içindeydin. Biliyorsun, Albay Voyt haklı." Bu söz üzerine Maud Blessingbourne sessiz kalıp, başını yumuşak bir biçimde hafifçe salladı; çoğu zaman yüzünde neşeli bir pırıltıyla sık sık yaptığı bu harekette, gülümsemesinin gerisinden beliren bir parça inatçılığa karşın, kendine özgü bir incelik vardı. Tepeden tırnağa kendisini süzen arkadaşı bir an bu incelikten etkilenmiş gibi göründü; ama çok fazla olmamalı ki, arkasından bir karara ulaştı:

"Ah, şekerim, senin kadar güzel birinden farklı düşündüğüm için üzgünüm. Bu akşam gerçekten çok güzelsin; elbisen de üstünde gördüklerimin en zarifi. Ama Albay Voyt kesinlikle haklı."

Maud başıyla aynı hareketi yaptı. "Aslında, düşündüğü kadar haklı değil" dedi; bir an durdu, sonra, "Ya da diyebilirim ki, ben o kadar çok yanılmıyorum. Ne söylediğimi bir parça bilerek konuşuyorum ben."

Bayan Dyott'un süzen bakışları hâlâ arkadaşının üzerindeydi. "Sinirlenmişsin sen. Böyle bir yıkıma uğramak hoşuna gitmiyor elbette."

"Yıkım mı dedin?"

"Evet, boş hayallerinin yıkımı."

“Boş hayal değil ki benimkisi. Ayrıca, boş olsaydı bile yıkıma uğramazdı. İçimde bir parça ahlak duygusu var benim.”
Bayan Dyott gözlerini dikip uzun uzun arkadaşına baktı:
“Peki, diyelim ki var. Ne olmuş yani?”
“Aynı zamanda küçük bir serüven de yaşıyorum.”
“Bir gönül ilişkisi mi?”
“Gönül ilişkisi.”
“Olmaması gereken bir ilişki mi?”
“Evet, olmaması gereken.”
“Bir aşk mı?”
“Evet, aşk.”
“Karşılıklı mı?”
“Hayır! Şükürler olsun ki değil.”
Bayan Dyott arkadaşını süzüyordu:
“Sevdiğin kimse... Bilmiyor mu?”
“Hayır, hiç.”
Bayan Dyott düşündü:
“Emin misin?”
“Elbette.”
Bayan Dyott, “Var dediğin ahlak duygusu bu mu?” diye sordu. “Bu daha çok, sevdiğin adamın ahlak duygusu değil mi?”
“Hayır, hayır. Onunki şanslı olmaktan öte bir şey değil.”
Bayan Dyott güldü:
“Ya seninki, şekerim, senin şanslı oluşun bunun neresinde?”
“Neresinde mi? Sağladığı serüven duygusunda.”
“Neyin serüveni? Adamın bilmemesinin serüveni mi?”
“Hayır, benim onun bilmemesini istememin” dedi. Maud içe dokunan bir biçimde durumu iyice düşünmüştü. “Bilmesini isteseydim, o zaman dürüstlüğüm kalır mıydı?”
Arkadaşı bu soru karşısında, sanki neredeyse kendisini eğlendiren bir şaşkınlık içinde bir an durdu.
“Dilediğinde istemek, dilediğinde istememek olabilir mi? İstemiyorsan nerede kalır senin serüven?”
Maud Blessingbourne hâlâ gülümsüyordu; yüzündeki ifadeye yakışan küçük bir hareketle kalbinin oraya dokundu. “Burada işte!” dedi.
Arkadaşı hayranlık dolu bir şaşkınlıkla, “Serüven için çok hoş bir yer kuşkusuz! Ama görebildiğim kadarıyla, bu duyguyu ilişkiye dönüştürecek

bir yer değil pek.”

“Neden olmasın? Bir ilişkide *bana* daha ne gerekebilir ki?”

“Aa, bir sürü şey bence! Ve sözünü ettiğin kişi için de ilişki olacaksa, bunlara eklenecek pek çok başka şey gerekli.”

“Onun için de ilişki olmuş olmamış, beni ilgilendirmez. Ben ancak kendi adıma konuşuyorum.”

Maud’un bunu söyleyiş biçimi, yüzünde birtakım karışık ifadeler beliren Bayan Dyott’un birden dönüp uzaklaşmasına neden oldu. Bir şeyler ararmış gibi, belirsiz bir iki hareket yaptı; sonra kendini yeniden arkadaşının yanında buldu ve gene aynı çabukluk, hatta garip bir sertlikle onu öptü; bu öpücük, yüce bir tutarlılığa karşı gösterdiği takdir duygusunun ifadesi olabilirdi ya da tartışmayı nazik bir biçimde kapamak için düşündüğü bir şey. “Senin *adına* bir başkası konuşmalı. Buna hak kazanmışsın sen!” dedi.

Arkadaşı neşeli görünüyor ve anlaşılan kendini güvende hissediyordu. “Kim olduğunu bilmeden nasıl konuşabilirsin ki?”

“Tahminde bulunarak! Söyleyeyim sana kim ol...”

Ancak Bayan Dyott sözünü bitiremeden Maud, “Senin hiç görmediğin biri” dedi.

“Öyleyse senden ümidi kesiyorum ben!”

Maud Blessingbourne’un ziyaretinin geri kalan günlerinde Bayan Dyott bu sözünün anlamına uygun biçimde davrandı. Konuşma bir cumartesi gecesi geçmişti; Maud ertesi çarşambaya kadar kaldı; bu arada, pazar günü havanın yeniden açmasıyla, iki arkadaş daha değişik şeyler yapabilme olanağı buldular. Arabayla gezintiler yapıldı, ziyaretlere gidildi; uzaktan ilginç yerlere baktılar, aralarında rahatça konuştular ve daha büyük bir rahatlıkla sessizce durdular. Pazar günü Albay Voyt’un dönme olasılığından söz edilmişti, ama bütün gün ondan bir ses çıkmadı; Bayan Dyott açıklama olarak yalnız, Albay’ın sık sık aniden Londra’ya çağrıldığını, bu kez de aynı şekilde çağrılmış olması gerektiğini söylemekle yetindi. Perşembe günü öğleden sonra geç vakit Albay Voyt gelip de, olanları evde tek başına bulduğu Bayan Dyott’a anlatınca, durumun gerçekten böyle olduğu anlaşıldı. Pazar günkü mektuplarında belirttiği gibi, o gün 4.15 treniyle gelmişti. Karısı perşembe günü gene Londra’ya dönünce, kendisi de evle ilgili başladığı bir işi her zamanki hafta sonu konuklarından önce ve yerinde bitirmek için şimdi birkaç saatliğine acele eve koşmuştu. Son trenle yeniden Londra’ya dönecekti; şimdiki mutlu dakikalarını bir parça değerlendirmek

istemişti –Bayan Dyott'un artık alıştığı ve acı bir uysallıkla kabullendiği bir olguydu bu. Ancak, dakikalar sayılı da olsa, Albay Voyt doğrudan doğruya kendi durumlarıyla ilgisi bulunmayan bir iki şey soracak vakti buldu. İlkin bir önceki cumartesi günü Bayan Blessingbourne'un içeri girmesiyle karşılığını alamadığı soruyu anımsattı: Bu hanım aralarında bir şeyler olduğunu düşünmüş müydü?

Bayan Dyott, "Hayır, kesinlikle" dedi ve ekledi: "Onun aklında bir düşünce var ama bu bambaşka bir düşünce ve öyle harika bir yanı da yok."

"Nedir peki?"

"Âşık olduğunu düşünüyor."

Voyt'un ilgilendiği belliydi:

"Sana söyledi mi yani?"

"Ben ağzından aldım."

Voyt'un eğlendiği belliydi:

"Zavallıcık! Kime âşık?"

"Sana."

İkisi arasında bir ayrım yapılabilse, Albay Voyt'un duyduğu şaşkınlığın, hayretinin yanında zayıf kaldığı söylenebilirdi:

"Bunu da mı ağzından aldın?"

"Hayır, onun ağzından böyle bir şey çıkmadı. Kendisi için en iyisi de bu zaten. Senin öğrenmen, bu işin sonu olurdu."

Albay Voyt neşeliydi ama kafası karışmış gibiydi:

"Onun için mi bana söylüyorsun?"

"Senin bildiğini bilirse, diyorum. Dolayısıyla, bildiğini ona belli etmezsen, senin çıkarına olur."

Voyt biraz durdu; sonra, "Anlıyorum" dedi. "Senin asıl hesabına göre, çıkarım, gururumun okşanması uğruna feda edilecek. Şöyle ki, eğer senin öteki düşüncen doğruysa, arkadaşın benim pek sevindiğimi görünce, korkuya kapılacak ve o hastalığa varan dürüstlük duygusu yüzünden, içindeki aşk alevi sönecek. Ama sana söz veriyorum, bildiğimi belli etmeyeceğim. İşte bu kadar!" Bayan Dyott'un gözleri Albay Voyt'daydı; biraz sonra durumun "işte bu kadar" olduğunu anlaşılan o da kabullenmek zorunda kalmıştı. Ancak, izleyeceği yolu açıkça belirttiği halde Albay'ın içi rahat değildi:

"Sevdiği adamın ben olduğumdan neden bu kadar eminsin?"

"Sen olmadığını söyleyiş biçiminden."

"Bunu kendisine mi sordun?"

“Açık açık. Sen olmasaydın eğer, gerçek sevgilisini benden gizlemek için senin adını söylerdi.”

Zavallı Albay Voyt yeniden kahkahayı bastı:

“Ah, siz kadınlar!”

Arkadaşı, “Ayrıca” diye devam etti, “bunun dışında başka kanıtlar da vardı elimde.”

“Nedir onlar?”

Bayan Dyott, “Sen gelmeden önceki tedirgin hali... Sana daha önce onu ne kadar sık gördüğünü bunun için sordum” dedi. “Ayrıca sen gittikten sonraki hali” diye ekledi ve sözlerini, “Bir de senin burada olduğun sıradaki hali” diye bağladı.

“Ama ben buradayken çok hoş bir hali vardı.”

“İşte ben de bu hoş halini söylüyorum.”

Bayan Dyott bu sözleri, duruma iyice ışık tutan bir edayla söylemişti, bu ışık altında Albay’la ikisi, sevecen ve son derece duygulu bir biçimde durup, Maud’un güzel başını kendisine pek büyük gelen bir kuramın ağırlığıyla öne eğerek, boşluğa doğru yürüyüp gidişini izlediler. Ancak, son söz olarak Albay Voyt, bu kuramda Maud’un sağduyudan büsbütün yoksun olmadığını kabul etmelerini gerektirecek kadar bir doğruluk payının bulunduğunu belirtti. Kendileri ilişmezlerse –bundan böyle acıyıp ilişmemeleri gerekirdi elbette– aslında Maud’un içten içe yaşadığı da –utangaç, çekingen– bir tür serüvendi. Kendi aralarındaki gibi, işinin ustası bir yazarı –gerekli düş gücüne ya da cesarete sahip bir yazarı– ihya edecek bir serüven değildi onunki; kendine zarar vermeyecek, başkalarına da hiçbir yararı dokunmayacak, küçük, ürkek, aç bırakılmış, kişisel bir doyumdu, o kadar. Böyle bir ilişkide –Albay görüşünde direniyordu– budala bir yazardan başka hiç kimse, en ufak bir “öykü” kırıntısı görebilir miydi?

Ormandaki Canavar

I

Konuşmaları sırasında onu irkilten sözlere neyin yol açtığı önemli değil, çünkü yeniden tanıştıktan sonra arkada kalıp ağır ağır yürürlerken kendinin gelişigüzel söylediği bir şeyden başka bir neden olmayabilir ortada. Dostları onu genç kadının kaldığı bu eve bir iki saat önce getirmişti; kendi kaldığı öteki evin konukları buraya öğlen yemeğine çağrılıydı; o da her zamanki gibi konuk kalabalığı arasında göze çarpmadığını sanıyordu. Yemekten sonra herkes bir yana dağıldı; buraya gelişlerinin nedeni de buydu zaten: Weatherend'le, orayı nerdeyse ünlü bir yer yapan içindeki güzel şeyleri, evin kendine özgü yönlerini, resimleri, geçmiş kuşakların kalıtlarını, tüm sanat hazinelerini görmek... Büyük salonlar öylesine çoktu ki konuklar her yeri gönüllerince dolaşabiliyor, isterlerse topluluktan ayrılarak arkada kalabiliyor, böyle şeyleri fazlasıyla ciddiye alanlar canlarının çektiği gibi kendilerini gizemli hayranlıklara verebiliyor, nesneleri ölçüp biçmeye dalabiliyordu. Uzak köşelerde tek başına ya da bir başkasıyla birlikte, ellerini dizlerine dayamış, birtakım şeylere doğru eğilen, güçlü bir koku almışçasına başlarını sallayan insanlar görüyordunuz. İki kişiyseler ya çıkardıkları coşkulu sesleri birbirine karıştırıyor ya da daha da anlamlı sessizlikler içinde eriyip gidiyorlardı: Öyle ki, John Marcher, kimi yönleriyle bu durumda çok sözü edilen bir açık artırmadan önceki "gözden geçirme" anlarının insanda sahip olma düşünü canlandıran ya da bu düşü yok eden havasını buldu. Weatherend'de bir şeylere sahip olmayı düşlemek gerçekten çılgınlık olurdu. Bu türden düşünceler içinde, her şeyi bilenlerle hiçbir şey bilmeyenlerin varlığından hemen aynı ölçüde tedirgindi. Bir dolaptan burunlarına gelen kokuyla kendinden geçen köpekleri gibi davranan kimi dostlarına benzemiyordu, gene de kocaman salonlarda karşılaştığı şiirle geçmişin ağırlığı öyle bir güçle abanmıştı ki üstüne, bunlarla kendisi arasındaki ilintiyi doğru dürüst anlayabilmek için biraz uzaklaşmak gereğini duydu. İçinden gelen bu uzaklaşma isteği çok geçmeden beklenmedik bir olaya yol açacaktı.

Kısaca onun o ekim öğleden sonrasında May Bartram'la daha yakından tanışmasına yol açtı bu istek; upuzun bir masanın başında birbirlerinden ayrı yerlerde otururlarken genç kadının yüzü, tam bir anı olmasa da bir

şeyler anımsatmıştı ona; önce bundan yalnızca tatlı bir tedirginlik duydu. Sanki başlangıcını yitirdiği bir şeyi sürdürüyordu bu yüz. Bunu biliyor ve hoşnutlukla karşılıyordu ama sürüp gidenin ne olduğunu bilmiyor, genç kadın doğrudan bir şey belli etmediği halde kendi yitirdiği ipin ucunu elinde tuttuğunu nasılsa fark etmiş olmak Marcher'ın olaya duyduğu ilgiyi artırıyor, onu eğlendiriyordu. Genç kadın yitirmemişti o ipin ucunu ama Marcher elini uzatıp istemezse ona vermeye de niyeti yoktu. Yalnız bunu değil, başka şeyler de anlıyordu Marcher; özellikle gruplardaki rastgele bir değişme ikisini yüz yüze getirdiği anda bile geçmişte karşılaşmış olsalar da bunun ancak önemsiz bir karşılaşma olabileceği düşüncesiyle oyalandığına bakılırsa garip şeylerdi bunlar. Önceki karşılaşmaları hiçbir önem taşımıyorsa, genç kadının şimdi onun üzerinde çok önemliymiş gibi bir izlenim uyandırması nedendi? Bu soruya ikisinin şu anda sürdürdükleri yaşam biçiminde olayları olduğu gibi kabullenmekten başka çare bulunmadığı yanıtı verilebilirdi. Nedenini hiç bilmeden, genç kadının yoksul bir akraba konumunda olmasından hoşnuttu; onun burada kısa bir süre kalmak için gelen bir konuk değil de, bu düzenin az çok bir parçası, nerdeyse karşılığı ödenmiş bir parçası olarak bulunması da hoşuna gidiyordu. Öteki görevlerinin yanında, evi konuklara gezdirmeye yardım ederek, açıklamalar yaparak, can sıkıcı kimselerle uğraşarak, binanın yapıldığı tarih, eşyanın biçimsel özellikleri, ressamların kimler olduğu, hayaletin nerelerde dolaşmaktan hoşlandığı gibi konulardaki soruları yanıtlayarak ödemiyor muydu ara sıra burada barınabilmenin karşılığını? Eline birkaç kuruş sıkıştırılabilecek biri gibi görünmüyordu kuşkusuz – kesinlikle böyle bir hali yoktu. Gene de sonunda genç kadının yolu onun yanına düştüğünde belliydi ki, yaşlanmış –ilk görüştükleri güne göre oldukça yaşlanmış– olmasına karşın, belirgin bir güzelliği bulunan bu kadın, Marcher'ın son iki saat içinde konukların topundan çok kendisi üzerinde kafa yorduğunu tahmin ederek başkalarının akılsızlıkları yüzünden göremediği bir çeşit gerçeği kavramıştı. Evet, onun burada bulunuşunun koşulları herkesinkinden ağırdı; aradan geçen yıllarda şu ya da bu biçimde başına gelenlerin sonucuydu bunlar; üstelik Marcher'ın onu anımsadığı gibi o da Marcher'ı anımsamıştı; hem de çok daha iyi.

Böylece, sonunda konuşmaya başladıklarında, ocağın üstünde asılı duran portreyle tanınan bir odada dostları çıktıktan sonra yalnız kalmışlardı; işin hoş yanı ikisi de bir şey demeden arkada kalıp konuşmayı nerdeyse aralarında kararlaştırmışlardı. Başka hoş şeyler de vardı: Weatherend'in

hemen her köşesinde arkada kalınıp üzerinde konuşulacak bir şeyler bulunmasıydı bir parça da hoş olan; bitmekte olan sonbahar gününün yüksek pencerelerden içeri bakışıydı; kapanık, alçak gökyüzünden sıyrılarak süzülen uzun kırmızı renkli ışık demetinin duvardaki eski ağaç kaplamalar, eski duvar halıları, eski altın, eski renkler üzerinde oynamasıydı. En hoşu da genç kadının onun yanına gelirken, görevi daha basit kimselerle ilgilenmek olduğuna göre Marcher işi büyütmek istemezse onun kendisine gösterdiği hafif ilgiyi bu görevin bir parçası olarak alabileceğini sezdiren bir tavır takınmasıydı. Ancak Marcher onun sesini işitir işitmez zihnindeki boşluk doldu, eksik halka tamamlandı; genç kadının tutumunda bulunduğunu sezdiği yumuşak alayın sağladığı üstünlük de böylece ortadan kalktı. Ondan önce davranmak için neredeyse atıldı: “Sizinle yıllar yıllar önce Roma’da tanıştık. Nasıl olduğunu çok iyi anımsıyorum.” Anımsanmadığına emin olan genç kadın düş kırıklığını saklamadı. Marcher da ne kadar iyi anımsadığını kanıtlamak için düşündükçe birer birer aklına geliveren özel ayrıntıları sayıp dökmeye başladı. Genç kadının şimdi hep onun hizmetinde olan yüzü, sesi mucize yaratmış, uzun bir dizi gaz lambasını bir dokunuşta aydınlatan çubuğun alevi gibi bir etki uyandırmıştı. Yanan ışığın parlaklığı göğsünü kabartmakla birlikte aslında daha çok, genç kadının gülerek, her şeyi dosdoğru anımsamak telaşı içinde, çok şeyi nasıl da oldukça yanlış anımsadığını kendisine göstermesi hoşuna gitti Marcher’ın. Roma’da değil, Napoli’de tanışmışlardı; sekiz değil, daha çok on yıla yakındı tanışalı. Genç kadın teyzesi, eniştesiyle değil, annesi, ağabeyiyle birlikteydi; üstelik Marcher’ın yanında olduğu kimseler de Pemble’ler değil, Boyer’lerdi; Roma’ya onlarla gelmişti Marcher; bunda direniyordu genç kadın çünkü elinde kanıt vardı. Pemble ailesini duymuştu ama tanımıyordu, oysa Boyer’lerle tanışıyordu; ikisini tanıştıran da Marcher’ın birlikte geldiği bu kimseler olmuştu. Bir kazı yerine sığınmalarına yol açan o şiddetli fırtına olayı Sezar’ların sarayında değil, önemli bir bulgu dolayısıyla gittikleri Pompei’de geçmişti.

Tüm bunlar, genç kadının dediği gibi, onun kendisiyle ilgili gerçekten hiçbir şey anımsamadığını ortaya çıkarmış olsa bile Marcher yaptığı yanlışları kabul etti, tüm düzeltmeleri onayladı, ayrıca bundan hoşlandı; ancak her şey tam geçmişte olduğu gibi açıklığa kavuşunca geriye fazla bir şey kalmadığının anlaşılması gene de canını sıktı. Orada birlikte oyalanıp durdular, genç kadın görevini savsakladı (çünkü Marcher kendisini

anımsayınca ona yapacak başka şey kalmamıştı), ikisi de malikâneyi unutarak, bir iki anı daha belirip üzerlerine üfler mi diye durup beklediler. Ne de olsa her birinin elindeki anıları, bir destenin kâğıtları gibi masaya bırakması çok zaman almamıştı; ancak, ne yazık ki, destenin eksik olduğu çıkmıştı ortaya; seslenip yanlarına çağırdıkları, yüreklendirdikleri geçmiş, doğal olarak, kendinde var olandan fazlasını verememişti. Çok eskiden, genç kadın yirmi, kendisi de yirmi beş yaşındayken tanıştıklarını ortaya çıkarmıştı geçmiş, ancak bunu yapmışken onlara biraz daha fazla bir şeyler vermeyişini garip bulmuş gibiydiler sanki. Kaçırılmış bir fırsata bakar gibi bakıyorlardı birbirlerine; uzakta, yabancı bir ülkede yer alan o ilk karşılaşma böylesine budalaca ve zavallı olmasa şimdiki daha iyi olabilirdi. Anlaşılan aralarında topu topu bir düzine ufak olay geçmişti, hepsi o kadar: Gençliğin önemsiz şeyleri, tazeliğin saflıkları, bilgisizliğin budalalıkları hep küçük tohumlardı ama tümü de (görünüşe bakılırsa) bunca yıl sonra yeşeremeyecek kadar derinlere gömülmüştü. Marcher'ın içinde yalnızca, onun için bir şey yapmış olmalıydım duygusu vardı; koyda alabora olmuş bir sandaldan onu kurtarmış ya da en azından Napoli sokaklarında bindiği taksiden bıçaklı bir hırsızın kapıp kaçtığı çantasını bulup getirmiş olmalıydı. Ya da kendisi hastalanıp otelinde tek başına yatarken genç kız gelip ona bakmış, evine mektup yazmış, iyileşmeye başlayınca onu gezintilere çıkarmış olsa ne hoş olurdu. Gerçek durumda eksikliğini duydukları şey işte o zaman tamamlanacaktı. Şimdi bile bozulursa yazık olacak bir durumdu bu. Bu anı birkaç dakika daha uzatmak için sonunda, epeyce ortak dostları bulunduğu halde bunca yıldır yeniden bir araya gelmediklerine şaşmak gerektiğini konuştular. Açıkça söylemeseler de her geçen dakika ötekilere katılmayı biraz daha geciktirmekle, bu yeniden karşılaşmanın başarısızlıkla sonuçlanmasını gönüllerinin istemediğini itiraf eder gibiydiler. Bundan önce karşılaşmayışlarının nedenlerini sayma çabaları ancak birbirlerine ilişkin ne kadar az şey bildiklerini göstermeye yaradı. Öyle bir an geldi ki, Marcher içinde gerçek bir sızı duydu. Onu eski bir dost olarak düşünmeye çalışmak boşunaydı, çünkü bunun gereklerinden hiçbiri yoktu ortalıkta; oysa en iyisi onu eski bir dost olarak görmekti. Yeterince yeni dostu vardı; örneğin, öteki evdeki sahnede çevresinde görünenler hep onlardı; genç kadın yeni bir dost olarak belki dikkatini bile çekmezdi. Eskiden aralarında geçen romantik ya da çok önemli bir olay yaratmak, kendisiyle birlikte onun da buna inanmasını sağlamak istiyordu. İşe yarar bir şey bulmak için zamana karşı nerdeyse zorluyordu düş gücünü,

hiçbir şey çıkaramazsak bu yeniden başlama denemesini beceriksizce yüzümüze gözümüze bulaştırmış olacağız, diyordu kendi kendine. Ayrılacaklar, hem de bu kez ikinci, üçüncü bir fırsat geçmeyecekti ellerine. Denemiş, başaramamış olacaklardı. İşte tam bu sırada, sonradan kendi kendine düşündüğü gibi, tam dönemeç noktasında, başka her şeyden umudunu kesen genç kadın durumu kurtarmak istercesine işe el atmaya karar verdi. O daha ağzını açar açmaz, Marcher onun bu sözleri bilerek kendine sakladığını, elinden gelirse bunları hiç söylememeyi umduğunu anlamıştı. Üç dört dakika içinde onun bu duraksamasının anlamını daha iyi kavrayarak adamakıllı duygulandı. Her neyse, genç kadının söylediği şey havadaki bulanıklığı iyice dağıtmış, eksik halkayı tamamlamıştı. Marcher'ın öylesine anlaşılmaz bir biçimde yitirmeyi başardığı halkaydı bu.

"Biliyorsunuz, bana hiç unutmadığım, o günden beri birçok kez sizi düşünmeme neden olan bir şey söylediniz. Rüzgâr alır diye koyun karşı kıyısına geçip Sorrente'ye gittiğimiz o çok sıcak gündü. Dönüşte motorun tentesinin altında serinliğin tadını çıkarırken söylediğiniz şeyden söz ediyorum. Unuttunuz mu?"

Unutmuştu. Buna şaşıyordu ama şaşmaktan da çok utanıyordu. Ancak en güzeli, söylemiş olabileceği herhangi "tatlı" bir sözün bayağıca anımsatılmak istendiğini sanmayışıydı. Kendini beğenmişlik konusunda kadınların belleği güçlüydü, ancak bu genç kadın hiç de bir kompliman ya da yanılgı yüzünden onun üzerinde hak ileri sürecek biri değildi; yerinde bir başkası, ondan tümüyle farklı başka bir kadın olsa, yaptığı budalaca bir "öneri"yi anımsattığını sanıp korkabilirdi, bu nedenle gerçekten unuttuğunu söylerken bundan dolayı kazançlı çıktığını değil, yitirdiği bir şeyler bulunduğunu seziyordu; sözü edilen şeyde kendisinin bir çıkarı bulunduğunu daha şimdiden anlamıştı.

"Ne dediğimi düşünmeye çalışıyorum ama boşuna. Gene de Sorrente'ye gittiğimiz gün aklımda" dedi.

May Bartram bir an durduktan sonra gülümsedi: "Anımsadığınızdan pek emin değilim; bunu istediğimden de. Bir kimseyi herhangi bir anda on yıl önceki kişiliğine geri götürmek korkunç bir şey. Şimdi bu kişilikten uzaklaştıysanız daha iyi."

"Siz uzaklaşmadınızsa ben neden uzaklaşayım?"

"Ben kendi kişiliğimden uzaklaştımsa mı demek istiyorsunuz?"

"Benimkinden. Ben eşeğin biriydim kuşkusuz. Ancak sizin anımsadığınız bir şey olduğuna göre, tam ne çeşit bir eşek olduğumu hiç

bilmemektense bunu sizden öğrenmek isterim.”

O gene de duraksıyordu: “Ya tümüyle bıraktınızsa o çeşit?..”

“O zaman bunu bilmeye daha kolay katlanırım. Hem belki de değişmemişimdir.”

“Belki de. Yalnız, değişmemiş olsanız ammsardınız sanırım, kullandığınız o kötü sözcükle benim o zaman üzerimde bıraktığınız etki arasında en ufak bir ilgi yok aslında. Sizi yalnızca akılsız bile bulmuş olsam dediklerinizi bugüne dek anımsamazdım. Kendinizle ilgiliydi sözleriniz.” Anımsamasını bekler gibi durdu; ancak onun hiçbir şey anlamadan baktığını görünce, gemilerini yakarak, “Beklediğiniz oldu mu?” diye sordu.

Buydu demek! Bir yandan ona bakarken, zihninde yanan bir ışıkla neden söz edildiğini anlamış, yavaş yavaş yüzüne dolan kan yanaklarını tutuşturmuştu. “Demek söyledim size?” Ancak yanılmış olabileceği düşüncesiyle sözünü bitirmeden durakladı; kendini ele vermek istemiyordu.

“Kendinizle ilgili unutulmaz bir şey söylediniz bana. Demek istediğim, insan sizi anımsıyorsa o dediğinizi de doğallıkla anımsar. Bunun için sordum, sözünü ettiğiniz o şey oldu mu?” Genç kadın gülümsüyordu.

Ah, işte o zaman anladı, ama şaşırıp kalmış, hem de çok utanmıştı. Aynı zamanda gördü ki, genç kadın onun adına üzülüyor, bu konuyu açmakla doğru yapmadığını düşünüyordu. Marcher yapılanın, kendisini şaşırtmakla birlikte, yanlış bir iş olmadığını sezdi hemen. Tam tersine, ilk küçük sarsıntı geçtikten sonra, genç kadının bilmesi, biraz garip ama tatlı bir duygu uyandırdı içinde. Demek kendi dışında gizini bilen biri daha vardı yeryüzünde; genç kadın bunca yıldır sahipti bu gize, ama onu her nasılsa dışarıya vurduğu gerçeği kendi aklından silinmişti. Aralarında hiçbir şey geçmemiş gibi davranamayışlarına şaşmamak gerekirdi o zaman. Sonunda, “Ne demek istediğinizi anladım sanıyorum” dedi, “yalnız size bu kadar açıldığımı garip bir biçimde unutmuşum.”

“Başka birçok kişiye daha açıldığınızdan olmasın?”

“Başka hiç kimseye açılmadım. O günden bu yana tek bir varlığa söylemedim.”

“Demek bilen bir ben varım?”

“Yeryüzünde bunu bilen tek kişi sizsiniz.”

Genç kadın çabucak yanıtladı: “Eh, ben de hiç konuşmadım. Bana söylediğiniz şeyden kimseye, ama kimseye hiçbir zaman söz etmedim.” Onun kendisine bakışı tam anlamıyla inandırıcıydı. Bu son sözleri üzerine

gözleri karşılaştığı zaman Marcher'ın içinde en ufak bir kuşku bile kalmadı. Genç kadın daha sonra ekledi: “Hiçbir zaman da söylemeyeceğim.”

Bu sözleri ciddi, nerdeyse aşırı ciddi bir tavırla söylemesi genç kadının onunla alay etmediğini gösteriyor, onu rahatlatıyordu. Onun için yepyeni bir lüks olmuştu bu nedense, daha doğrusu, genç kadının gizini öğrenmesinden bu yana sahip olduğu bir lüks. Alaycı bir tavır takınmadığına göre demek anlayışla karşılıyordu onu; bu da onca zamandır sahip olmadığı bir şeydi. Bugün olsa ona açılmayı aklından bile geçirmeyeceğini seziyordu ama geçmişteki bir rastlantıyla bir kez bunu yapmış olması şimdi çok güzel işine yarayabilirdi.

“Gene de söylemeyiniz öyleyse. Bu durumda çok iyiyiz.” Gülerek yanıtladı onu genç kadın: “Sizce iyiysek, bence de öyledir” dedi. Sonra ekledi: “Demek bugün de aynı duyguyu besliyorsunuz?”

Çok şaşırtıcı olmasına karşın onun kendisiyle gerçekten ilgilendiğini kabul etmemek olamazdı. Öyle uzun bir süredir, berbat bir yalnızlık içinde bulunduğunu düşünmüştü ki... Ama bakın hiç de yalnız değildi. Sorrento vapurunda geçen o anlardan sonra bir saat için bile yalnız kalmamıştı anlaşılan; yakışıksız gerçek, kendisinin bağlılıkta kusur etmesi nedeniyle genç kadının yalnız kalmış, yalnız bırakılmış olmasıydı; ona bakarken bunu anlar gibi oluyordu. Düşüncesini ona söylemek ondan bir istekte bulunmaktan başka hangi anlama gelebilirdi ki? Genç kadın cömertçe bu isteği karşılamış, ama kendisi, ikinci bir görüşme yer almadığına göre, en azından o anı anımsamak, aynı ruhla karşılık vermek yoluyla bile olsa ona teşekkür etmemişti. İstediği şey başlangıçta yalnızca ona gülmemesi olmuştu. Gülmemişti genç kadın, güzel bir davranışla on yıl süreyle gülmemişti. Şimdi de gülmüyordu. Böylece sonsuz bir gönül borcu vardı ona şimdi. Yalnız bu yüzden bile olsa onun gözüne o zaman nasıl göründüğünü anlaması gerekliydi: “Size ne anlattım?” diye sordu.

“O duygunuz konusunda mı? Çok basit. Dediniz ki, kendinizi bildiniz bileli içinizdeki en köklü duygu, başına ender, garip bir olay gelmek üzere seçilmiş biri olduğunuz duygusuydu; bunun çok önemli, korkunç bir şey olacağı önsezisini kemiklerinizde taşıyordunuz; belki sizi yıkıp altüst edecek bir şeydi bu.”

John Marcher sordu: “Siz buna mı çok basit diyorsunuz?”

Genç kadın düşündü: “Belki siz konuşurken bu duyguyu anladım gibi geldi de ondan.”

Marcher sevinerek sordu: “Demek anlıyorsunuz?”

Genç kadının iyi yürekli bakışları gene onun üzerindeydi: “Bu inancınız şimdi de sürüyor mu?” dedi.

Marcher umarsız bir ah çekti. Söylenecek o kadar çok şey vardı ki. Genç kadın açıkça, “Olacak olan şey her neyse henüz olmamış” dedi.

Marcher artık tümüyle teslim olduğunu gösteren bir tavırla başını salladı:

“Henüz olmadı. Yalnız biliyorsunuz, bu benim *yapacağım*, başaracağım, toplumda kendimi göstermeme, hayranlık kazanmama neden olacak bir şey değil. Böylesine eşek değilim. Keşke olsaydım.”

“Yalnızca başınıza gelecek bir şey bu, öyle mi?”

“Eh, diyelim ki, olmasını bekleyeceğim, karşılaşmak, yüz yüze gelmek zorunda olduğum bir anda yaşamımda patlak verdiğini göreceğim, belki tüm bilincimi, belki beni yok edecek olan ya da belki yalnızca dünyamı kökünden sarsarak her şeyi değiştirip ortaya çıkan sonuçlarla –bunlar ne olursa olsun– beni baş başa bırakacak bir şey.” Bunların tümünü duyduğu halde gene de genç kadının gözlerinde alay ışığı yanmadığını gördü Marcher.

“Bu anlattığınız, çoğu kişinin yakından tanıdığı âşık olma beklentisi –ya da en azından– tehlikesi olmasın?”

John Marcher düşündü:

“Bunu daha önce sordunuz mu bana?”

“Hayır. O zamanlar bu kadar rahat değildim. Ancak şimdi bana böyle geliyor.”

Marcher bir an durduktan sonra dedi ki:

“Size öyle gelmesi doğal. Doğallıkla bana da öyle geliyor; kuşkusuz beni bekleyen bundan başka bir şey olmayabilir. Yalnız, düşünüyorum da, böyle olsaydı şimdiye kadar bilirdim.”

“Âşık oldunuz da ondan mı?” Marcher’ın kendisine sessizce baktığını görünce ekledi: “Âşık oldunuz ve bu sizin için öylesine bir yıkım, o kadar büyük bir olay olmadı, öyle değil mi?”

“İşte görüyorsunuz buradayım; yıkılıp altüst olmuş değilim.”

May Bartram, “O zaman aşk değilmiş” dedi.

“Eh, en azından ben böyle düşündüm. Öyle sandım, şu ana kadar da öyle sanıyorum. Hoştu, tatlıydı, çok acı verdi; ancak garip değildi. *Benim olayım*’ın olacağı gibi değildi.”

“Yalnız size özgü bir şey istiyorsunuz demek, öyle bir şey ki, kimse bilmesin ya da sizden başka kimsenin başından geçmiş olmasın.”

“Söz konusu olan benim ne *istediğim* değil. Tanrı bilir hiçbir isteğim yok benim. Bir türlü yakamı bırakmayan, bugünden yarına birlikte yaşadığım bu kavram söz konusu olan.”

Bunları öyle açık seçik, tutarlı bir biçimde söylemişti ki, yarattığı etkinin güçlendiğini görebiliyordu. Genç kadın şimdiye dek ilgi duymadıysa bile bundan sonra ilgilenecekti.

“Yaklaşan bir şiddet olayı var gibi mi geliyor size?”

Bu konudan yeniden söz etmenin şimdi de Marcher’ın hoşuna gittiği belliydi:

“Şiddet olayı olarak ortaya çıkması gerekmez diye düşünüyorum. Doğal olarak gelecek ve kuşkusuz en önemlisi, onu tanımakta yanılmayacağım. *O şey* diye niteliyorum onu düşüncelerimde. O şey kendiliğinden doğal bir görünüşe sahip olacak.”

“O zaman nasıl olur da garip görünür?”

“*Bana* garip görünmeyecek.”

“Kime garip görünecek o zaman?”

Sonunda o da gülümsedi: “Eh, size diyelim.”

“Ah, demek ben orada olacağım?”

“Oradasınız zaten... Bildiğinize göre.”

“Anlıyorum.” May Bartram biraz düşündükten sonra ekledi: “Yalnız o yıkım sırasında orada olacak mıyım demek istiyorum.”

Bunun üzerine bir an için hafifliği bırakıp ciddileştiler; uzun bir bakış sanki onları bir arada tuttu. Marcher, “Bu size bağlı” dedi. “Benimle birlikte beklerseniz...”

“Korkuyor musunuz?”

Marcher konuşmasını sürdürüyordu: “*Şimdi* beni bırakmayın.”

“Korkuyor musunuz?” diye yineledi genç kadın.

Marcher onu yanıtlamadan gene sözünü sürdürdü: “Aklımı kaçırdığımı mı sanıyorsunuz? Zararsız bir deliden başka bir şey değil miyim gözünüzde?”

May Bartram, “Hayır” dedi, “sizi anlıyorum. Size inanıyorum.”

“Demek bu benim zavallı saplantımı karşılayan bir gerçeğin bulunabileceğini seziyorsunuz?”

“Bir gerçek olabilir, evet.”

“O zaman benimle birlikte beklersiniz, değil mi?”

Duraksadı; sonra üçüncü kez aynı soruyu sordu: “Korkuyor musunuz?”

“Napoli’de size korktuğumu söylemiş miydim?”

“Hayır. Bu konuda bir şey demediniz.”

“O zaman bilmiyorum demektir. Bilmek de isterim. Bunu bana siz söylersiniz. Benimle beklerseniz korkup korkmadığımı göreceksiniz.”

“Çok iyi öyleyse.” Bu sırada yeniden yürümeye başlayarak odanın öbür ucuna gelmişlerdi. Kapıdan çıkmadan önce vardıkları anlaşmayı tam bir sonuca bağlamak istercesine durakladılar. May Bartram, “Sizinle bekleyeceğim” dedi.

II

Genç kadının “bilmesi”, bilip de onu alaya almaya ya da ele vermeye kalkışmamasıyla kısa sürede aralarında oluşan bağ, Weatherend’deki öğleden sonrayı izleyen yıl içinde buluşma fırsatlarının sık çıkmasıyla daha da güçlendi. Daha sık bir araya gelmelerini sağlayan olay genç kadının annesinin ölümü üzerine kanadının altına sığındığı büyük teyzesinin, malikânenin sahibi değil, yalnızca yeni sahibinin annesi olduğu halde, yüksek perdeden konuşması, çabucak kızmasıyla büyük evdeki üstün konumunu korumayı başaran bu çok yaşlı hanımın ölümüydü. Yaşlı teyzenin tahtından inmesi ancak ardından birçok değişiklik getiren ölümüyle oldu; özellikle Marcher’ın uzmanlaşmış dikkatine ilk bakışta, parasal bağımlılıktan dolayı gururu incindiği halde bunu belli etmeyen biri gibi görünen genç kadının yaşamında değişiklik yaptı bu ölüm. Bayan Bartram’ın incinen gururunun verdiği acının Londra’da küçük bir yuva edinmekle dindiğini düşünen Marcher çoktandır bilmediği bir rahatlama duyuyordu. Teyzesinin son derece karışık vasiyetnamesinde genç kadına bu lüksü ucu ucuna sağlamaya yetecek kadar gelir ayrılmış, o da pek uzun zaman alan işlemler çözümlenmeye başladığında, mutlu olayın ufukta belirdiğini Marcher’a bildirmişti. O günden önce de görmüştü onu Marcher; hem genç kadın yaşlı hanımın yanında birkaç kez kente indiğinde, hem de kendisi, konukları ağırlamanın çekici bir yanı olarak Weatherend’i kullanmayı uygun bulan dostlarını bir kez daha görmeye gittiği zaman. Bu dostlar onu gene Weatherend’e götürmüşler; o da gene sessiz bir yerde Bayan Bartram’la baş başa kalmayı başarmıştı. Londra’da da birkaç kez teyzesinden kısa bir süre ayrılmaya kandırmıştı onu. Böyle zamanlarda Ulusal Galeri’ye, South Kensington Müzesi’ne gitmişler, buralarda, canlı örnekler arasında genellikle İtalya’dan konuşmuşlar, ancak ilk başta olduğu gibi gençlik, cahillik günlerinin havasını geri getirmeye çalışmamışlardı. Bu

havayı canlandırmak Weatherend'deki o ilk gün amacına ulaşmış, onlara yeterince yardım etmişti; öyle ki Marcher'a göre şimdi derenin kaynak suları başında dolanıp durmuyorlardı artık; içinde bulundukları tekne güçlü bir akıntıyla itilip ilerlemekteydi.

Tam anlamıyla akıntıya kapılmış gidiyorlardı ikisi birlikte; dostumuz hem bunu, hem de nedenin genç kadının sahip olduğu bilginin gömülü hazinesi olduğunu aynı açıklıkla anlıyordu. Bu küçük gizli hazineyi, toprağa gömdükten sonra unuttuğu bu değerli nesneyi, gene kendi elleriyle kazıp gün ışığına çıkarmış, daha doğrusu, sıkı ağızlılıklarıyla, özel yaşamın saklılığına önem vermelerinden oluşan donuk aydınlığın erişebileceği bir yere getirip bırakmıştı. Eşsiz bir talihle buraya şimdi yeniden toslamış olması onu başka her şeye karşı ilgisiz bir duruma getirmişti; unutkanlığının bu rastlantının tatlılığını, gelecekte ona sağlayacağını umduğu rahatlığı nasıl taptaze korumaya yaradığını düşünmeye bu kadar çok zaman ayırmasa, hangi garip rastlantıyla belleğinde böyle bir boşluğun bulunabildiğini düşünmeye daha çok zaman ayıracaktı kuşkusuz. Kimsenin "bilmesini" tasarlamamıştı, çünkü o böyle şeyleri söyleyenlerden değildi. Söylemesi olanaksızdı, çünkü soğuk dış dünyanın bunu ancak alayla karşılaması beklenebilirdi. Ama değil mi ki gizemli bir yazgı bir kez ağzını açtırıp konuşturmuştu onu, şimdi bunu tüm susmasının bir karşılığı olarak alıp, olabildiğince ondan yararlanmaya bakabilirdi. Gizini bilenin tastamam bilmesi gereken kimse olması, çekingenliği nedeniyle önceleri düşünemediği ölçüde hafifletiyordu bu gizi taşımanın yükünü. May Bartram'ın yanılmadığı açıktı, çünkü... Çünkü oradaydı işte. Onun bilmesi her şeyi yalın bir biçimde kesinleştiriyordu; May yanılmış olsa Marcher o zamana dek kesinlikle anlardı bunu. Kendi durumunda, May'i yalnızca gizini paylaşan, tüm ışığını yalnız ve yalnız onun yazgısına duyduğu ilgiden, ona acımasından, gösterdiği anlayıştan, ciddiliğinden, onu gülünçlerin en gülüncü saymaya razı olmayışından alan biri olarak görmek eğilimi vardı kuşkusuz. Onun kendisi için taşıdığı değerin, çok güzel bir biçimde kendisine sağladığı bu koruma ve kollama duygusundan kaynaklandığını fark ettiğinden, genç kadının da, bir arkadaş olarak, ilgilenilmesi gereken, kendine göre bir yaşamı, onun da başına gelebilecek olaylar bulunduğunu unutmamaya özen gösteriyordu Marcher. Bu konuda bilincinde belli bir uçtan bir anda ötekine geçişle simgelenen son derece dikkat çekici bir şey oldu.

Gizini kimse bilmediği sürece kendini dünyanın bencillikten en uzak insanı saymıştı; yoğun yükünü, gerilim içindeki sonsuz bekleyişini sessizce taşıyan, dilini tutup bu konuda, bunun yaşamı üzerindeki etkisi konusunda başkalarına hiçbir şey göstermeden, onlardan hiçbir ödün beklemeyip, kendisinden tüm ödünleri veren bir insan. Özellikle bir türlü durup oturamadıklarını söyleyen kimseleri dinlerken bazen konuşmaya can attığı halde konuşmamış, insanları cin çarpmış birini tanımak garipliğiyle karşı karşıya bırakarak tedirgin etmemişti. Kendisi gibi yaşamlarında bir saat için bile "durup oturmak" nedir bilmeseler, işte o zaman anlarlardı bunun ne demek olduğunu. Gene de, bunu anlatmak ona düşmediğinden, yeterince saygı göstermişti onları dinlerken; davranışlarının belki biraz renksiz ama bu denli terbiyeli olması bundandı; en önemlisi açgözlü bir dünyada efendice, dahası, aslında biraz da görkemli bir tutumla, bencillikten uzak kalmış bir insan sayabilmesiydi kendini. Bizim belirtmek istediğimiz nokta, kişiliğinin bu yönüne gereken değeri verdiğinden, şimdi tam bu noktada yanılgıya düşmek tehlikesinin boyutlarını görebilmesiydi; bu yanılgıya düşmemek için her zaman tetikte bulunacağına kendi kendine söz verdi. Gene de birazcık bencil olmaya iyice hazırdı. "Birazcık" kısaca, May Bartram'ın zaman içinde kendisine izin verdiği ölçüde, anlamına geliyordu. Hiçbir zaman en ufak bir zorlamaya başvurmayacak, onun haklarına saygı –hem de en üstün saygı– sınırlarının nereden geçmesi gerektiğini hep göz önünde tutacaktı. İlişkilerinde genç kadının işlerinin, gereksinmelerinin, garipliklerinin –onlara bu adın kapladığı geniş alanı tanımaya kadar vardırıyordu işi– hangi başlıklar altında yer alacağını iyice belirleyecekti. Bütün bunlar ilişkinin kendisini ne ölçüde kaçınılmaz gördüğünü gösteriyordu. Bu konuda yapılacak fazla bir şey yoktu. İlişki vardı; bu ilişki Weatherend'deki sonbahar ışığı altında genç kadın Marcher'ın içine işleyen o ilk soruyu sorduğu an birden filizlenmişti. Büyük ölçüde üzerine oturduğu temele bakılırsa bu ilişki gerçekte ikisinin evlenmesi biçiminde olmalıydı. Ancak işin kötü yanı, gene aynı temelin evlenmeyi tümüyle engellemesiydi. Marcher'ın inancı, korkusu, kısaca saplantısı, bir kadını paylaşmaya çağıracağı bir ayrıcalık olmaktan uzaktı; onun derdi buydu işte. Ayların, yılların dolambaç ve dönemeçlerinde onu bekleyen şöyle ya da böyle bir şey vardı, tıpkı ormanda pusuya yatmış bir canavar gibi. Yazgı pusudaki canavarın Marcher'ı öldürmesi miydi, yoksa onun tarafından öldürülmesi mi, pek önemli değildi. Kesin olan nokta yaratığın önlenemez saldırısıydı; bundan alınacak kesin ders de, duyarlı bir erkeğin kaplan avına çıkarken

yanında bir bayanı götürmeyeceğiydi. Yaşamının nasıl olacağını düşünürken sonunda böyle bir imgeye ulaşmıştı Marcher.

Gene de başlangıçta, şurada burada birlikte bulundukları saatlerde olayın bu yönünü konuşmamışlardı; bu da gösteriyordu ki Marcher kendine yakışan bir tutumla, her zaman bu konunun açılmasını beklemediğini, dahası bunu istemediğini belli etmişti genç kadına. Bir insanın görünüşünde böyle bir özelliğin bulunması sırtında kambur taşıması gibi bir şeydi. Kamburun yarattığı başkalık, bundan hiç söz edilmese bile, günün her anında vardı. İnsanın kambur biri gibi konuşması doğaldı, çünkü en azından bir kambur yüzüydü taşıdığı. Bu böylece kaldı; genç kadın da onu gözlüyordu; ancak insanlar genellikle sessizlikte en iyi gözlerler; bu ikisinin tuttuğu nöbette de sessizlik egemen olacaktı; yalnız Marcher aynı zamanda, gergin, asık suratlı bir adam olmayı da istemiyordu. Başkalarına fazlasıyla gergin, asık suratlı göründüğünü kestirebiliyordu. Bilen tek insanın yanında ise en doğrusu rahat ve doğal davranmaktı –konuya değinmekten sakınıyor görünmektense değinmeli, değiniyor gibi görünmektense o sözü hiç açmamalı, ne olursa olsun, bilgiç, bozguncu bir hava takınmayıp, içtenliği, dahası şakayı elden bırakmamalıydı. Örneğin, Bayan Bartram'a şaka yollu, onun Londra'da ev almasından bu denli etkilendiğine göre, tanrıların kendisi için sakladığı büyük olayın belki de bundan başka bir şey olmadığını yazması kuşkusuz böyle bir düşünceden kaynaklanmaktaydı. O zamana dek yeniden değinmeye gerek duymadıkları bu konuya şimdi ilk kez değiniyorlardı; ancak genç kadın yanıtında, haberi verdikten sonra, böylesine özel bir bekleyişin en sonunda bu denli önemsiz bir doruğa erişmesini hiç de doyurucu bulmadığını yazmış, Marcher'ın neredeyse "Acaba kendimde gördüğüm başkalık kavramından ötede bir başkalık mı buluyor bende?" diye düşünmeye başlamasına neden olmuştu. Her ne hal ise, Marcher zaman geçtikçe yavaş yavaş şunu fark edecekti: Genç kadın, bildiği ve yılların kutsamasıyla aralarında artık yalnızca onun "asıl gerçeği" diye sözü edilen şeyin ışığı altında onun yaşamına bakıyor, onu yargılıyor, ölçüp biçiyordu. Bu şeyi Marcher kendi kendine hep böyle nitelemişti, ancak genç kadın öyle sessizce benimseyivermişti ki bu sözü, Marcher, aradan geçen bir dönemin ardından geri dönüp baktığında, May'in hangi anda, düşüncesinin sanki içine işlediğini ya da o güzel hoş gören tavrını bırakıp, daha da güzel olan inanan tavrını takındığını kestiremiyordu.

May'i her zaman kendisini yalnızca zararsız bir deli gibi görmekle suçlayabilirdi; kapsadığı geniş alan nedeniyle bu açıklama sonunda onun

için arkadaşlıklarını tanımlamanın en kolay yoluydu. Evet, May'e göre bir tahtası eksikti onun, ama gene de ondan hoşlanıyor, tüm dünyaya karşın parasız çalışsa da oldukça iyi vakit geçiren biri oluyor, daha yakın başka bağların yokluğunda, aklı başında iyi yürekli bir bakıcı konumunda hiç de saygınlıktan yoksun sayılmayacak bir iş görüyordu. Başkaları Marcher'ın garipliğini görüyorlardı elbet; ancak ne bakımdan garip olduğunu, en çok da hangi nedenle garip olduğunu bilen bir o vardı; işte onun Marcher'ın ardında saklandığı peçenin kıvrımlarını gerektiği biçimde düzenleyebilmesi bundandı. Marcher'dan gelen her şeyi olduğu gibi, onun bu neşeli halini de –değil mi ki aralarında neşe yerine geçmesi gereken bir bu vardı– May öylece kabulleniyordu; ancak genç kadının dokunuşundaki yanılmazlık, sonunda onu ne ölçüde inandırmayı başardığı konusundaki sezgisini haklı çıkarıyordu. En azından May, hiçbir zaman onun yaşamındaki gizi, "senin asıl gerçeğin" sözlerinden başka türlü dile getirmiyor, dahası bunu kendi yaşamındaki giz olarak göstermenin harika bir yolunu buluyordu. Marcher'ın genç kadının kendisine hoşgörüyle baktığını sürekli olarak duyumsaması da böyle oldu; bu bakışa genellikle hoşgörüden başka bir ad vermek zordu. Marcher kendini hoş görüyordu ama May tam tamına daha çok hoş görüyordu onu; nedeni de bir parça durumu ondan daha iyi görebilecek bir konumda bulunmasıydı; bu konumda Marcher'ın talihsiz sapıklığının tuttuğu yolu, onun kendisinin ulaşamayacağı yerlere varıncaya dek izleyebiliyordu. Marcher kendi duygusunu biliyordu; May bunu bildiği gibi, dışardan bakılınca Marcher'ın nasıl göründüğünü de biliyordu. Marcher yapmaktan sinsice alıkonulduğu önemli işleri tek tek sayabilirdi, ama May bunların tutarını hesaplayabildiği gibi, ruhunda daha hafif bir yük taşısa, Marcher'ın daha neler yapabileceğini de anlıyor, böylelikle de onun, akıllılığına karşın, başarısız bir insan olduğunu ortaya çıkarıyordu. Hepsinden de çok, Marcher'ın devlet dairesindeki işine gitmek, babadan kalma az buçuk gelirle, kitaplığıyla, çağrılarını kabul ettiği, karşılık verdiği Londralı insanlarla ilgilenmek gibi, biçimsel davranışlarının altında yatan ve bunların hepsine egemen olan, tüm davranışlarını, davranış sayılabilecek küçücük şeyleri, upuzun bir ikiyüzlülük hareketine dönüştüren, uzak ilgisizliğinin gizine de sahipti May. Sonunda Marcher, üzerinde yapay bir toplumsal gülümseme bulunan bir maske taşımaya başlamıştı; bu maskenin göz deliklerinin ardından ifadeleri yüzün öteki çizgileriyle hiç uyuşmayan gözler bakıyordu. Budala dünyanın yıllar sonra bile yarım yamalak olsun keşfedemediği buydu işte; yalnız May Bartram bunu anlamış, anlatılmaz

ustalıkla da, aynı anda ya da yalnızca sırasıyla, hem karşıdan gözlerini Marcher'ınkilerle karşılaştırmış, hem de sanki onun omzunun üstünden bakarak kendi görüş alanıyla deliklerden bakan gözlerininkini birleştirmeyi başarmıştı.

İkisi de yaşlanırken, May, Marcher'la birlikte işte böyle bekledi; işte gene böyle bu ilişkinin kendi yaşayışına biçim vermesine göz yumdu. Uzak bir ilgisizlik zamanla onun da yaşam biçimlerinin altına yerleşmiş, onun da toplumsal davranışları gerçek kişiliğini yansıtmaz olmuştu. Onun kişiliğine ilişkin söylenebilecek tek bir değişmez gerçek vardı; onu da doğrudan doğruya kimseye, hele John Marcher'a hiç açıklayamazdı. Genç kadının tüm tutumuyla dile getirdiği bir anlam vardı ama Marcher anlaşılan bunu ancak kalabalık etmesin diye bilincinden çıkarıp atması gereken pek çok şeyden biri olarak algılayabiliyordu. Üstelik, Marcher'ın kendisi gibi "asıl gerçek"leri uğruna özveride bulunmak zorunda kaldıysa bile kabul etmeliydi ki May elde edeceği karşılığın çok daha çabuk, çok daha doğal bir biçimde geleceğini düşünmüş olabilirdi. Bu Londra günlerinde bir yabancının ikisini dinlerken hiç de kulak kabartmak gereğini duymayacağı uzun dönemler oldu; öte yandan asıl gerçeğin her an su yüzüne çıkabileceği zamanlarda onları bir dinleyen olsa neden söz ettikleri konusunda meraka kapılırdı. Yaşadıkları çevrenin neyse ki akıllı bir toplum olmadığına çoktandır karar vermişlerdi; bunun onlara sağladığı hareket rahatlığı da aralarında fazlaca konuşulan konulardan biriydi. Gene de, çoğunlukla May'in bir sözünün etkisiyle durumun nerdeyse yeni baştan ele alındığı anlar oluyordu. May kuşkusuz aynı düşünceleri yineliyordu ama çok uzun aralıklarla: "Biliyorsun ki bizi kurtaran şey çok alışılagelmiş bir görünüşümüz bulunması: Arkadaşlıkları öylesine gündelik bir alışkanlık haline gelip de onsuz yapamayan ya da hemen hemen yapamayan, bir kadınla bir erkek." Örneğin bu May'in, değişik zamanlarda değişik gelişmelere yol açmakla birlikte, oldukça sık söylemek durumunda kaldığı bir sözdü. Bizi asıl bu konuşmanın May'in doğum günü dolayısıyla Marcher'ın ona gittiği öğleden sonra aldığı yön ilgilendiriyor. Bu yıldönümü koyu sisli, genellikle karanlık bir pazar gününe rastlamıştı; ancak artık May'i aralarında yüz tane küçük gelenek yerleştirecek kadar uzun süredir tanıyan Marcher gene de alışılmış armağanını alıp gelmişti. Doğum gününde ona verdiği bu armağan, Marcher'ın gerçek bir bencillik içine gömülmediğini kendi kendine göstermesine yarayan kanıtlardan biriydi. Çoğunlukla önemsiz, ufacık bir şeydi aldığı ama her zaman kendi

türünün iyilerindendi; hem de bunlar için ödediği ücretin her zaman ödeyebileceğini düşündüğünden fazla olmasına dikkat ederdi. May dedi ki: “Görüyor musun, alışkanlığımız seni kurtarmaya yarıyor; çünkü sıradan kimselerin gözünde senin öteki erkeklerden ayırt edilmemeni sağlıyor. Genellikle erkeklerin en değişmez niteliği nedir? Ne olacak, sıkıcı kadınlarla sonsuz vakit geçirme yetenekleri; sıkılmadan diyemem, ama sıkıldıklarına aldırmadan, sıkılıp da oradan teğet geçme gereğini duymadan zamanlarını harcayabilmeleri ki bu da aynı şey. Ben de senin can sıkıcı kadınınım; kilisede Tanrı’nın senden esirgememesini dilediğin gündelik ekmeğinin bir parçası. Her şeyden çok senin izini örten bu işte.”

Can sıkıcı kadını, kendisini sık sık bu denli eğlendirebilen Marcher sordu: “Peki, senin izini örten nedir? Başkalarının gözünde şu ya da bu biçimde beni kurtardığını söylemekle ne demek istediğini anlıyorum; bunu her zaman anladım zaten. Yalnız, seni kurtaran nedir? Bilir misin, ben bunu sık sık düşünürüm.”

May kimi zaman kendisi de, ama değişik bir biçimde, aynı şeyi düşünüyormuş gibi ona baktı: “Başka insanların gözünde mi demek istiyorsun?”

“Yani benimle öyle içlidışlısın ki –benim seninle böylesine içlidışlı olmamın bir çeşit sonucu olarak. Demek istediğim, sana böylesine büyük değer vermem, benim için tüm yaptıklarının fazlasıyla bilincinde olmam. Kimi zaman kendi kendime sana haksızlık edip etmediğimi soruyorum. Seni bu ölçüde bulaştırmam, ilgilendirmem diyebilirim, doğru mu acaba? Sanki başka bir şey yapmaya zamanın olmadı diye düşüneceğim geliyor.”

“İlgilenmekten başka bir şey yapmaya mı? İnsan daha ne ister ki? Çok önce karar verdiğimiz gibi seninle birlikte ‘beklemekteysem’, beklemek zaten her zaman tümüyle kendini vermektir.”

John Marcher, “Çok doğru” dedi. “Sendeki merak duygusu olmasaydı!.. Ama zaman geçtikçe bazen merakına pek bir karşılık alamadığını düşünmüyor musun?”

May Bartram biraz durakladı: “Bunu bana sakın senin merakının yeterince karşılığını bulmadığını duyumsadığın için soruyor olmayasın? Bunca zaman beklemek zorunda kaldığın için, demek istiyorum.”

Onun ne demek istediğini o kadar iyi anlıyordu ki! “Bir türlü olamayan şeyin olmasını beklediğimden mi? Canavarın çıkıp üstüme atlamasını beklediğimden mi? Hayır. Bu konuda eskiden nerdeysem gene oradayım. Benim seçme hakkım olan, değişiklik yapmayı düşünebileceğim bir olay

değil bu. Tanrılara kalmış bir iş. Her insan kendi yasasının boyunduruğu altındadır; elinden bir şey gelmez. Yasanın ne gibi bir biçim alacağı, nasıl işleyeceği, yaşamın kendi bileceği bir şeydir."

Bayan Bartram yanıtladı: "Evet, yazgının önüne geçilmez elbet; yazgı hep kendi biçiminde, kendi bildiği yoldan gelir, geldi. Yalnız, biliyorsun, seninkisi... Öylesine olağanüstü, ne desem, öylesine sana özgü bir şey olacaktı ki!"

Bu sözlerdeki bir şey Marcher'ın kuşkuyla ona bakmasına neden oldu: "'Olacaktı' diyorsun, sanki içten içe kuşkulanmaya başlamışsın gibi" dedi.

"Aman!" diyerek belli belirsiz karşı çıktı May.

Marcher konuşmayı sürdürdü: "Artık bir şey olacağına inanmıyormuşsun gibi konuştun."

May başını yavaşça ama anlaşılmaz bir biçimde salladı:

"Benim düşüncemden çok uzaksın."

Marcher gözlerini ondan ayırmıyordu:

"Ne oluyor öyleyse sana?"

Bir kez daha duraksadıktan sonra May, "Şu oluyor: Merakımın fazlasıyla giderileceğinden şimdi her zamankinden çok eminim" dedi.

Artık açıkça ciddileşmişlerdi; Marcher yerinden kalkarak yıllar yılı o kaçınılmaz konusunu getirdiği bu küçük konuk odasında bir kez daha dolandı; çok yakın arkadaşlıklarının her çeşnisini tattığını söyleyebileceği bu odadaki nesnelerin her biri ona kendi evinin eşyaları gibi tanıdık geliyordu; gelip geçen memur kuşaklarının eski yazıhanelerdeki masaları dirsekleriyle aşındırması gibi, Marcher da bu odadaki halıları tedirgin adımlarıyla aşındırmıştı. Onun sinirli ruhsal durumlarının gelip geçen kuşakları orada çalışmış tüm orta yaşının tarihçesini yazmıştı buraya. Arkadaşının az önce söylediği bir sözün etkisiyle nedense bunları daha çok fark ettiğini anladı; bir an sonra da onun önünde yeniden durarak, "Korkmaya başladığın için olmasın sakın?" dedi.

May, "Korkmak mı?" diyerek sözcüğü yinelerken, Marcher bu soru üzerine onun renginin biraz attığını düşündü; belki bir gerçeğe parmak basmış olabileceği düşüncesiyle çok sevecen bir tavırla açıkladı: "Anımsarsan sen bunu bana çok önce, Weatherend'deki o ilk gün sormuştun."

"Ah, evet, sen de bana korkup korkmadığını bilmediğini söylemiş, 'Kendin görürsün' demiştin. O kadar çok zaman geçtiği halde o günden beri bu konuda pek bir şey konuşmadık."

“Tastamam öyle” diyerek araya girdi Marcher: “Uluorta konuşulmayacak nazik bir konuymuş gibi. Sanki üzerine gidersek korktuğum ortaya çıkabilirmiş gibi. Çünkü o zaman ne yapacağımızı pek bilemezdik, öyle değil mi?”

May’in o anda bu soruya verilecek yanıtı yoktu: “Korktuğunu düşündüğüm günler oldu. Ancak, hemen her şeyi düşündüğümüz günler oldu elbet.”

Marcher, “Her şeyi, ah!” diyerek yarım kalmış bir iç çekmesiyle yavaşça inledi; onlardan hiç ayrılmayan düşlem sanki ilk kez şimdi böylesine açık seçik gösteriyordu yüzünü. Tıpkı canavarınki gibi kızgın gözlerle beklenmedik anlarda belirivermesine, o kadar alışkın olduğu halde bu yüz şimdi bile Marcher’ın varlığının derinliklerinden gelen bir iç çekmesine neden olabiliyordu. İkisinin birlikte ilk günden bu yana düşündükleri her şey birden üstüne geldi; geçmiş yalnızca kısır düşüncelere indirgenmişti sanki. Bu odanın şu anda dopdolu göründüğü şey buydu: bir merak durumunun dışında her şeyin yalınlaştırıldığı bir yerdi burası. Merak ancak çevresindeki boşluğa asılı kalmış gibi görünmekle sürdürüyordu varlığını. Marcher’ın ilk korkusu bile, korkuysa bu, çölün boşluğunda yitip gitmişti. “Sanırım şimdi korkmadığımı görüyorsun artık” dedi.

“Görebildiğim kadarıyla, tehlikeye alışmakta eşsiz bir başarıya ulaşmış bulunuyorsun. Bunca zaman tehlikeye bu denli yakın yaşamakla onun varlığını duyumsamaz oldun; orada olduğunu biliyorsun ama aldırmıyorsun; geçmişte yaptığın gibi karanlıkta ıslık çalmak gereğini de duymuyorsun artık. Tehlikenin ne olduğu düşünülünce, bu davranışında kimsenin seninle boy ölçüşemeyeceğini söylemek zorundayım sanırım.”

John Marcher hafifçe gülümsedi: “Kahramanca bir davranış mı bu?”

“Evet, böyle denebilir.”

Davranışına bu adı vermek onun da hoşuna gidecekti. “O zaman *ben* yürekli bir adamım demek?”

“Bana işte bunu gösterecektin.”

Ancak Marcher gene de merak ediyordu: “Ama yürekli adam neden korktuğunu ya da neden korkmadığını bilmez mi? Görüyorsun, ben bunu bilmiyorum. Açık seçik görmüyorum, adını koyamıyorum. Bütün bildiğim tehlikede olduğum.”

“Evet ama bu kadar... Nasıl desem? Doğrudan doğruya tehlikede, tehlikeyle böylesine iç içe. Bu yeterli olmalı.”

“Bekleyişimizin sonu ya da sonucu diyebileceğimiz şeyin benim korkmayışım olduğunu düşünmen için mi yeterli?”

“Korkmuyorsun. Ancak bekleyişimizin sonu değil. Daha doğrusu senin bekleyişinin sonu değil. Daha önünde göreceğin her şey var.”

“O zaman sen neden görmeyesin bunu?” diye sordu Marcher. Bugün ta baştan beri onun kendisinden bir şey sakladığı duygusu vardı içinde; bu duygu şimdi de sürüyordu. Onda böyle bir izlenim ilk kez uyandığı için bugün önemli bir tarih oluşturdu. May’in önce yanıt vermemesiyle durum daha da dikkat çekici bir hal aldı; bu da Marcher’ın konuşmayı sürdürmesine yol açtı: “Benim bilmediğim bir şey biliyorsun sen.” Sonra, yürekli bir insan için oldukça titrek bir sesle, “Ne olacağını biliyorsun sen” dedi. May’in yüz ifadesi, susmasıyla birleşince, bir itiraftı sanki. Marcher emindi artık, “Biliyorsun ve bana söylemeye korkuyorsun. O kadar kötü bir şey ki, benim öğrenmemden korkuyorsun!” dedi.

Bütün bunlar doğruydu belki; çünkü gizlice çevresine çizdiği gizemli çizgiyi hiç beklenmedik bir anda Marcher aşmış gibi duruyordu May. Ancak öte yandan belki de o hiç korkmamıştı, belki de onca gerçekten önemli olan nokta Marcher’ın, ne olursa olsun, korkmaması gerektiğiydi. “Bunu hiçbir zaman öğrenemeyeceksin!” dedi.

III

Dediğim gibi, bütün bunlar gene de bir tarih yaratacaktı; uzun bir süre sonra bile aralarında geçen her şeyin bugüne göre ancak bir anımsama ve sonuç niteliğini taşıması gerçeği de bunu gösteriyordu. Bu konuşmanın yarattığı ilk etki, üzerinde daha az durulması, nerdeyse ters bir tepki başlatması oldu; konu sanki kendi ağırlığıyla düşmüştü; dahası Marcher sanki bencilliğe karşı ara sıra aklına gelen uyarılardan birini almış gibiydi. Bencillik etmemenin önemini, hem de genellikle çok efendice bir biçimde, bilincinde koruduğunu düşünüyordu. Bu yönde işlediği günahı hemen terazinin öteki kefesi ağır basacak biçimde düzeltmeye çalışmaktan hiçbir zaman geri kalmadığı da doğruydu. Yaptığı bir hatayı çoğu kez arkadaşını mevsim uygunsa, operaya götürerek onarıyordu; sık sık May’in zihninin yalnız bir çeşit besinle beslenmesini istemediğini göstermeye çalışır; bu amaçla da ayın bir düzine akşamı birlikte operada görünmelerini sağlardı. Dahası bu gibi zamanlarda onu evine bıraktığında bazen, kendi deyimiyle “akşamı tamamlamak” için içeri girer, bunu ne amaçla yaptığını daha iyi

anlatmak üzere, onu bekleyen, alçakgönüllü ama her zaman dikkatle hazırlanmış küçük sofranın başına otururdu. Durmadan ona kendinden söz etmemekle ne demek istediğini açıkladığına inanırdı; örneğin, bu gibi zamanlarda ikisi de piyano çalmayı bildiğinden, May'in oracıkta duran piyanosunda kimi bölümlerin birlikte üzerinden geçerler, Marcher bununla ne demek istediğini ona iyice anlattığını düşünürdü. Gene de, son doğum günündeki konuşma sırasında sorduğu ve henüz yanıt alamadığı bir soruyu ona anımsatması böyle bir akşama rastladı. "Seni kurtaran nedir?" diye sordu ona. Onu alışılmış insan tiplerinden başka türlü bir görünüşe sahip olmaktan kurtaran nedir, demek istiyordu Marcher. May'in savunduğu gibi, Marcher'ı fazlaca göze batmaktan kurtaran şey, en önemli noktada çoğu erkeğin yaptığı gibi, yaşama yanıt olarak kendine benzer bir kadın bulup onunla bir çeşit yakınlık kurmak olmuşsa, o zaman May'in kendisi bu konuda ne yapmış, çevresinin az çok dikkatini çekmiş olması gereken yakınlıkları nasıl olup da onun hakkında çokça söz edilmesine yol açmamıştı?

"Yakınlığımız yüzünden benden fazlaca söz edilmediğini hiç söylemedim ki" diye yanıtladı onu May.

"O zaman sen 'kurtulmadın'."

"Benim için sorun değildi bu. Senin bir kadının vardıysa, benim de 'erkeğim' vardı."

"Bu da senin 'doğru dürüst' bir insan sayılmana yarıyor demek istiyorsun, öyle mi?"

Ah, her zaman sanki ne çok söylenecek şey bulunurdu! "Bunun, insan olarak (çünkü bundan söz ediyoruz) senin gibi beni de 'doğru dürüst' biri yapmaması için neden göremiyorum" dedi May.

"Anlıyorum. Elbette 'insan olarak' senin de bir şey için yaşadığını, yalnız benim için, benim gizim için yaşamadığını gösteriyor."

May Bartram gülümsedi: "Senin için yaşamadığımı tam olarak gösterdiğini savunmuyorum. Burada söz konusu olan ikimizin arasındaki yakınlık."

Onun ne demek istediğini anlayınca güldü Marcher: "Evet ama ben, senin dediğin gibi, insanların gözünde sıradan biriysem, sen de öyle değil misin? Sen benim herhangi bir erkek gibi görünmemi sağlıyorsun. Anladığım kadarıyla, gerçekten de öyle biri çıkarsam suçlanmamak için öyle mi?"

May bir kez daha sesini çıkarmadan bekledi, ama konuştuğunda yeterince açıktı sözleri: “Evet öyle. Beni tek ilgilendiren bu: Senin herhangi bir insan gibi görünmene yardımcı olmak.”

Marcher bu sözlerin değerini anladığını gerektiği gibi belirtmeye dikkat etti, “Bana karşı ne iyisin, ne güzel bir insansın! Nasıl ödeyeceğim senin hakkını?” dedi.

May, sanki seçilecek birkaç yol varmışçasına son kez, sessiz ve ciddi bekledi. Gene de, “Olduğun gibi kalarak” demekle yaptı seçimini.

İşte dönüp onun bu olduğu gibi kalmasına geldiler ve burada öyle uzun bir süre durdular ki sonunda biraz daha derinlere inmenin günü kaçınılmaz olarak geldi. Hafifliğine ve zaman zaman oldukça baş döndürücü bir boşlukta sallanmasına karşın yeterince sağlam bir yapının sürekli köprülediği bu derinlikler sırasında ikisinin de sinirlerinin sağlığı için iskandil atıp uçurumu ölçmeye çağırdı onları. Üstelik Marcher’ın, dile getirmeye cesaret edemediği bir düşünceyi kafasında sakladığını söyleyerek May’i suçlamasından bu yana geçen uzun süre içinde May’in bu ileri dönemin en önemli tartışmalarından birinin sona ermesinden hemen önce dile getirilen bu suçlamayı yadsımak gereğini duymaması da ilişkilerinde bundan sonra hep var olacak bir değişiklik yaratmıştı. Marcher birden May’in bir şey “bildiğini”, bu bildiğinin de kendisine söylenemeyecek kadar kötü bir şey olduğunu düşünmüştü. May’e, “Kötülüğü gözle görülebilecek büyüklükte olan bu şeyi benim kendiliğimden bulmamdan korkuyorsun” dediğinde, onun verdiği yanıt, hem bir yana bırakılamayacak kadar belirsizdi, hem de Marcher gibi duyarlı bir kimse için, nerdeyse yeniden yanına yaklaşılamayacak kadar da ürkütücüydü. Marcher bir açılıp bir daralan çemberler çizerek hep bu konunun çevresinde dönüp dolanıyor, May’in ne de olsa kendisinden daha iyi “bilebileceği” bir şey bulunmadığını bilmek onu bu konudan uzaklaştırmaya yetmiyordu. May kendinin de aynı ölçüde sahip olmadığı bir bilgi kaynağına sahip değildi – yalnız onun sinir uçları doğallıkla daha duyarlı olabilirdi. Kadınların ilgi duydukları alanlar için geçerliydi bu elbette; söz konusu olan insanın kendisinin tahmin edemediği şeyleri onlar bulup çıkarırdı. Sinirleri, duyarlıkları, düş güçleri onlara yol gösterir, açıklamalar yapardı; işte May Bartram’ın güzelliği de kendini onun davasına böylesine adamış olmasıydı. Bugünlerde gariptir daha önce hiç duymadığı bir şeyi, kesinlikle o beklenen yıkım olmayan başka bir yıkımın sonucu olarak May’i yitirmek korkusunun içinde büyüdüğünü duyar olmuştu Marcher; bunun nedeni, bir parça,

May'in birden kendisine her zamankinden daha çok yararlı görünmeye başlaması, bir parça da, gene son zamanlarda ve birdenbire, May'in sağlığının pek yerinde görünmemesiydi. Bu ana gelene dek başarıyla geliştirdiği uzak ilgisizliğin, bizim ona ilişkin tüm anlattıklarımızla göstermeye çalıştığımız ilgisizliğinin bir özelliği nedeniyle hiçbir zaman şu son durumdaki kadar güçlüklerin çevresinde yığıldığını düşünmemiş, dahası bu güçlükler yüzünden beklenen olaya gerçekten onu görüp duyacak, erişip dokunacak, yasalarının altında yaşayacak yakınlıkta olup olmadığını kendi kendine sormak noktasına hiç gelmemişti.

Zorunlu gün gelip de arkadaşı ona kanında köklü bir düzensizlikten kuşkulandığını açıklamak zorunda kaldığında, Marcher, üzerinde bir değişikliğin gölgesini, büyük bir sarsıntının soğukluğunu duydu. Birden hastalığın ağırlaştığı, felaketlerin yığıldığı kuruntusuna kapıldı; hepsinden de çok, May'in içinde bulunduğu tehlikenin doğrudan kendisi için, kişisel bir yoksunluk tehdidi oluşturduğunu düşünmeye koyuldu. Bu düşünce ona zaman zaman yeniden kazanmaktan hoşlandığı bir dinginlik duygusu getirdi aslında; çünkü şimdi bile kendisi için en önde gelen düşüncenin May'in yitirecekleri olduğunu gösteriyordu: "Ya öğrenemeden, göremeden, ölmesi gerekirse?" Hastalığın ilk aşamalarında bu soruyu ona sormak canavarlık olurdu; ancak kendi kaygısını dile getiren bu soru hemen Marcher'ın aklına gelmiş, May'e de en çok bu olasılık yüzünden acımıştı. Üstelik onun kim bilir hangi dayanılmaz aydınlanmayla bildiği bir şey varsa, ta başlangıçtan beri Marcher'ın duyduğu merakı kendi yaşamının temeli yapan May için durum daha iyi değil, daha kötüydü. Görülecek şeyi görmek için yaşamıştı o; düşlemleri gerçekleşmeden vazgeçmek zorunda kalırsa paramparça olurdu. Dediğim gibi, bu düşünceler Marcher'ın yaptığı cömertlikleri hızlandırdı, ama ne yaparsa yapsın, zaman ilerledikçe, keyfinin gitgide daha çok kaçtığını gördü. Onun için garip, düzenli bir dalga gibi geçen bu dönemin, rahatının kaçacağı tehdidini taşımasından başka, garibin garibi bir yanı da, tüm uğraşı boyunca (buna uğraş denebilirse) o güne dek rastlamadığı, kesinlikle şaşırtıcı olan tek olayı da getirmesiydi. May evine her zamankinden de iyi bakıyordu; geçmişte sevgili eski dostları Londra'nın buluşmadıkları bir köşesi kalmadığı halde, şimdi o Marcher'la hiçbir yerde buluşamadığı için, hep Marcher ona gidiyor, her zaman da onu ocağın başında, gittikçe daha az kalkabildiği derin, eski moda koltukta oturur buluyordu. Alışılmıştan daha uzun bir süre sonra bir gün gene ona gittiğinde, May'in birden düşündüğünden çok daha yaşlı göründüğünü fark

ederek sarsıldı; daha sonra bu birdenbireliğin yalnız kendisi için doğru olduğunu, yalnızca şimdi buna dikkat ettiğini anladı. Yaşlı ya da hemen hemen yaşlı görünüyordu May, çünkü bunca yıl sonra yaşlanması kaçınılmazdı; May'in arkadaşı için de daha büyük ölçüde doğruydu bu. May yaşlı ya da yaşlıcaydı, John Marcher da kesinlikle yaşlıydı, ama bu gerçeği gene de kendi görmemiş, May'in ona öğretmesi gerekmişti. Duyduğu şaşkınlıklar işte bu noktada başladı; bir kez başlayınca da çoğaldıkça çoğaldı, üst üste yığıldı; sanki çok garip bir biçimde, çok önceden kalın bir demet halinde toprağa ekilip, yaşamın bu geç öğleden sonrasında, beklenmedik şeylerin artık bulunmadığı bir zamanda, yeşermeleri için saklanmıştı bu şaşkınlıklar.

Bunlardan biri, başına gelecek büyük kaza yalnızca bu hoş kadının, bu iyi dostun şimdi ölüp ondan uzaklaştığını görmeye mahkûm olmak mıydı, diye gerçek bir merakla sorarken yakalamasıydı kendini. Şimdiye dek düşüncelerinde böyle bir olasılıkla yüz yüze geldiğinde, ölümü hiç böyle kaçınmadan ona yakıştırmamıştı; gene de durumunun böylesine güzel bir özelliğinin yok olması bile tek başına Marcher'ın uzun bilmecesinin yanıtı olarak son derece zavallı kalırdı kuşkusuz. Geçmişteki tutumuna bakılırsa onursuzluk sayılacak olan bu sonun gölgesinde yaşamak gülünç bir başarısızlığın ta kendisi olurdu. Marcher yaşamını başarıya dönüştürecek olan olayın ortaya çıkmasını beklediği sürece kendini başarısız saymaktan uzak kalmıştı. Beklenen olay bambaşkaydı, bunun gibi bir şey olamazdı o. Ancak, ne kadar çok beklediğini ya da en azından, arkadaşının ne kadar çok beklediğini fark edince duyduğu güven artık soluk alamaz oluyordu. Hiç değilse May boş yere beklemiş olarak geçecekti kayıtlara; bu düşünce Marcher'ı acı bir biçimde etkiledi; başlangıçta bu düşünceyi hafife almaktan fazla bir şey yapmamış olması şimdiki etkisini daha da artırıyordu. May'in durumu ciddileştikçe bu düşünce de ciddileşti; sonunda Marcher'ın, dış görünüşünde ortaya çıkan somut bir çirkinliği izler gibi izlemeye koyulduğu ruhsal bir durum yarattı; onu şaşkınlığa uğratan şeylerden biri de buydu denebilir. Bu şaşkınlığa ek olarak, cesaret edebilse bilincinde biçimlenmesine göz yumacağı, gerçekten insanı sersemleten bir soru daha vardı: Neydi bütün bunların anlamı? Daha doğrusu, May, onun boş yere bekleyişi, ölmesi olasılığı, bunların tümünün getirdiği sessiz kınama, zamanın artık çok geç, yalın ve önüne geçilmez bir biçimde çok geç olduğundan başka ne anlama gelebilirdi? Garip düşünce akışının hiçbir aşamasında böyle bir kınayışın kulağına fısıldamasına izin vermemişti; şu

son aylara gelinceye dek, ona bekleyecek zamanı var gibi gelse de gelmese de, başına gelecek olay için artık zaman kalmadığını düşünecek ölçüde ihanet etmemişti inancına. Sonunda, en sonunda, kendi zamanı hemen hemen tükenmiş ya da pek az kalmıştı; gidişe bakılırsa vardığı bu sonucu, eski saplantısının da çok geçmeden hesaba katması gerekecekti. Şimdiye dek uzun gölgesinde yaşadığı büyük belirsizliğin ortaya çıkıp kendini belli etmesi olanağının artık hemen hiç kalmadığı gitgide kesinleşmiş göründüğünden, bu iş hiç de kolay değildi. Yazgısıyla zaman içinde buluşacağına göre, yazgının da zaman içinde harekete geçmesi beklenirdi; şimdi içinde uyanan artık genç olmadığı duygusu, tıpatıp kendine benzeyen bayatlamış olmak duygusunu, o da güçsüzlük duygusunu uyandırdı; ikisi de (kendi ve o büyük belirsizlik) aynı eşit, bölünmez yasaya boyun eğmek zorundaydılar. Olasılıklar da bayatladığı, tanrıların gizi soluklaştığı, dahası, belki de uçup gittiği zaman, işte yalnız o zaman başarısızlık söz konusuydu. Başarısızlık, iflas, onurunu yitirmek, işkence görmek, asılmak değildi; hiçbir şey olmamaktı. Beklenmedik bir dönemecin karşısına çıkardığı bu karanlık vadide el yordamıyla yol alırken işte böyle şaşkın düşünüp durdu. Birden üstüne gelen yıkımın nasıl olacağını, adının nasıl bir onursuzluğa ya da sapıklığa karışacağını umursamıyordu; yeter ki bu gelen, yaşamı boyunca onu beklerken takındığı tavra yakışır büyüklükte bir şey olsun. Tek bir dileği kalmıştı: “kandırılmış” olmamak!

IV

Sonra Marcher, yılın henüz gelen taze baharında bir öğle sonrasında bu korkularını açık yüreklilikle dile getirdiği zaman, May ona tam kendine göre bir karşılık verdi. Biraz geç ama tam akşam olmadan gelen Marcher’ın karşısına, bizi çoğu zaman sonbaharın en karanlık saatlerinden daha keskin bir hüzünle etkileyen nisan günbitimlerinin o uzun, taze ışığında çıktı. O hafta havalar ılık gitmiş, baharın erken başladığı izlenimi vermişti. May Bartram da o yıl ilk kez ocağını yakmadan oturuyordu; Marcher’a göre bu olgu nedeniyle May’in bir parçası olduğu bu sahne durulmuş, tamamlanmış görünümü, kusursuz düzeni, soğuk, anlamsız neşesi içinde, sanki artık orada bir daha hiç ateş yanmayacağını bilen bir havaya bürünmüştü. Nedenini bilmiyordu ama May’in kendi görünüşü de bu etkiyi güçlendiriyordu. Mum beyazı yüzünde iğneyle oyulmuş gibi duran birçok ince çizgi, narin rengini yılların daha da olgunlaştırdığı solmuş yeşil eşarpla

aydınlanan yumuşak beyaz giysileriyle, huzur dolu, nefis ama anlaşılmaz; başına, tüm bedenine gümüş tozu serpilmiş bir sfenks gibiydi. Sfenksti, ancak aynı zamanda beyaz taçyaprakları, yeşil bileşik yapraklarıyla zambak da olabilirdi; ancak yapay bir zambak, duru camdan bir çanın altında sürekli tozdan, lekeden korunarak saklanan, aslının tıpkısı, ama azıcık boynu bükük, hafif kırışıkların karmaşık çizgilerinden uzak kalamamış bir zambak. Evinde her zaman tam bir düzen, pırıl pırıl bir bakım egemen olmuştu ama şimdi sanki evdeki her şey dürülüp katlanmış, derlenip toplanıp kaldırılmıştı. Marcher'ın görüşüne göre bir kenara çekilmişti o, işini bitirmişti; aradaki büyük bir boşluğun ötesinden ya da şimdiden eriştiği bir dinlence adasından seslenir gibi konuşuyordu; bu da Marcher'ın içinde garip bir yalnız bırakılmışlık duygusu uyandırdı. Bunca zamandır onunla birlikte beklediğine göre, sordukları sorunun yanıtı May'in görüş alanının içine süzülüp gelmiş, adını açıklayıp onun uğraşını gerçekten sona erdirmiş olamaz mıydı? Marcher aylar önce, bildiği bir şeyi daha o zaman bile kendisinden sakladığını söyleyerek nerdeyse bu suçlamayı yapmıştı. Aralarında bir düşünce ayrılığı, belki de anlaşmazlık konusu olur diye belli belirsiz korktuğundan o günden sonra üzerinde durmaya cesaret edemediği bir noktaydı bu. Yıllarca heyecan duymadığı halde, bu yeni dönemde heyecanlanmaya başlamıştı artık; işin garip yanı da kendinden emin olduğu yıllarda duymadığı heyecanın ortaya çıkmak için kuşkulanmaya başladığı zamanı beklemiş olmasıydı. Yanlış bir söz söylerse başına bir şeyler geleceğini, en azından içinde bulunduğu gerilimi hafifletecek bir şeyler olacağını seziyordu; ama o yanlış sözü söylemek, her şeyi çirkinleştirmek istemiyordu. Sahip olmadığı bu bilgi kendi kocaman ağırlığıyla gökten üstüne düşebilirse düşsün istiyordu. May onu bırakıp gidecekse ayrılık sözlerini söylemek de kuşkusuz ona düşerdi. İşte bu nedenle, ona ne bildiğini bir daha doğrudan doğruya sormadı; ancak gene aynı nedenle, o gün onu görmeye geldiğinde, konuya başka bir yönden yaklaşarak, "Sence şu anda başıma gelebilecek en kötü olay nedir?" diye sordu.

Geçmişte de aynı soruyu sık sık sormuştu; ateşli konuşmalarla, konuşmaktan sakınmaların garip, düzensiz ritmine uyarak, bu konuyla ilgili düşünce alışverişleri yapmışlar, sonra, daha serin aralıklarda, bu düşünceler yitirilmiş, deniz kumlarındaki izler gibi silinip gitmişti. Çok eski konuların bir süre göz ardı edilip ufak bir tepki sonucunda yeniden gündeme gelmesi her zaman konuşmalarının özelliği olmuştu. Marcher'ın sorusuna May işte gene bu nedenle yeniden, sabırla karşılık verebiliyordu: "Evet, sık sık

düşündüm bunu, ama eskiden bu konuda bir türlü bir karara varamayacakmışım gibi gelirdi; aralarından birini seçmekte güçlük çektiğim korkunç şeyler düşündüm; sen de aynı şeyi yapmış olmalısın."

"Hem de nasıl! Şimdi bundan başka pek bir şey yapmadım gibi geliyor. Tüm yaşamımı yalnız korkunç şeyler düşünerek geçirdim gibi geliyor. Bunların birçoğundan değişik zamanlarda sana söz ettim, ancak söyleyemediklerim de vardı."

"Çok korkunç oldukları için mi?"

"Çok, çok fazlasıyla korkunçtular... Kimileri."

May bir an ona baktı; konuyla ilgisi olmadığı halde, Marcher tüm duruluklarıyla ona bakan bu gözlerin şimdi de May'in gençliğindeki kadar güzel olduğunu fark etti... Yalnız şu anda güzelliklerinde garip, soğuk bir ışıltı vardı; bu ışıltı belki mevsimle akşam saatinin solgun, katı tatlılığının yarattığı etkinin bir parça nedeniydi ya da kendisi bu etkinin bir parçasıydı. May sonunda, "Gene de, değindiğimiz dehşet verici şeyler oldu" dedi.

Böyle bir sahnede böyle bir kişi olarak May'in "dehşet"ten söz ettiğini görmek garipliği artırıyordu; yalnız May az sonra, havada şimdiden titreşimleri duyulan ama Marcher'ın anlamını ancak sonradan kavrayabileceği çok daha garip bir şey yapacaktı. Gençlikteki pırıltının yeniden gözlerinde belirmesi bundandı. Gene de Marcher ona hak vermek zorundaydı. "Ah, evet, çok ileri gittiğimiz zamanlar oldu" derken sanki her şey olup bitmiş gibi konuştuğunu fark etti. Ah, keşke bitmiş olsaydı; ancak sonuca ulaşmasının açıkça arkadaşının elinde olduğunu gitgide daha çok düşünmeye başlamıştı.

Yalnız şimdi May'in yüzündeki gülümseme yumuşamıştı. "Ah, ileri..." dedi.

Garip bir alay vardı gülümsemesinde. Marcher, "Daha da ileri gitmeye hazır olduğunu mu söylemek istiyorsun?" diye sordu.

May ona bakmayı sürdürürken çelimsiz, çok yaşlı ve çok hoştu, yalnız sanki az önce neden söz ettiklerini unutmuş gibiydi: "Sana çok ileri gittik gibi mi geliyor?" dedi.

"Ben de senin tam bunu belirtmek istediğini sanmıştım... Gerçekleri olduğu gibi gördüğümüzü."

"Birbirimizi de mi?" Gene gülümsüyordu. "Ama hakkın var; birlikte büyük düşlemlerimiz, sık sık da büyük korkularımız oldu; yalnız bunların kimilerinden söz edilmedi."

“Sonra en kötüsü... Onunla hiç karşılaşmadık. Senin onu nasıl düşündüğünü bir bilsem, sanırım karşısına çıkabilirdim. Bu gibi şeyleri düşünme gücümü yitirdiğimi seziyorum” diye açıkladı Marcher. “Tükendi, gitti bu güç.” Bunu söylerken yüzünde boş bir ifadenin bulunup bulunmadığını merak ediyordu.

“O zaman neden benim bu gücümü tüketmediğimi sanıyorsun?”

“Çünkü bunun tersini gösterdin. Bu senin için bir düşünme, düşlemleme, karşılaştırma sorunu olmadı. Şimdi de seçme sorunu değil.” Ve en sonunda söyledi: “Benim bilmediğim bir şey biliyorsun sen. Bunu daha önce belli ettin.”

Marcher bir anda bu son sözlerinin onu çok etkilediğini anladı. May kesin konuştu, “Ben sana hiçbir şey belli etmedim, dostum” dedi.

Marcher başını salladı: “Saklayamazsın.”

May Bartram’dan bu saklayamadığı şey üzerine bir “Ah!” sesi çıktı. Sanki bastırılmaya alışılmış bir iniltiydi bu.

“Aylar önce, ondan, bulmamaktan korktuğun bir şey diye söz ettiğim zaman kabullendin bunu. Yanıtın, onu bulamadığım, bulamayacağımdı; ben de bulduğumu söylemiyorum. Ancak senin aklında olan bir şey vardı ve bu, tüm olasılıklar içinde, en kötüsü gibi görünüyordu sana; şimdi de kesinlikle öyle görünüyor. İşte bunun için yalvarıyorum. Bugün tek korkum bilmemek... Bilgiden korkmuyorum.” May’den bir süre ses çıkmadığı için ekledi: “Bundan emin olmamın nedeni, senin yüzünde, burada, bu havada, bu görüntülerin ortasında artık bu işin içinde olmadığını görmem, duyumsamam. Sen bitirdin. Deneyimini tamamladın. Beni yazgımla baş başa bırakıyorsun.”

May koltuğunda kımıldamadan, bembeyaz, alınacak bir kararı bekler gibi dinliyordu. Duruşunda şimdi bile ufak, ince bir katılık, tam teslim olmayan bir hal vardı ama gene de bir kabullenmeydi bu duruş. Sonunda dudaklarından, “En kötüsü işte bu olurdu” sözleri döküldü. “Şu hiç söylemediğim şey, demek istiyorum.”

Bunun üzerine bir an susan Marcher, “Sözünü ettiğimiz bütün o korkunç şeylerden daha mı korkunç bir şey bu?” diye sordu.

“Daha korkunç. En kötüsü demekle sen de bunu anlatmak istemiyor muydun?”

Marcher düşündü: “Elbette; senin demek istediğin de, benimki gibi, yitirilebilecek her şeyi, akla gelebilecek tüm utançları içine alıyorsa, evet.”

“Gerçekleşirse, evet. Unutma ki yalnızca benim düşüncemden söz ediyoruz.”

“Senin inancından söz ediyoruz. Bu da bana yeter. Senin inançlarının doğruluğunu içimde duyuyorum. Böyle bir inancın olduğu halde beni bu konuda daha fazla aydınlatmadığına göre, beni bırakıyorsun demektir.”

“Hayır, hayır! Seninleyim... Şimdi bile... Görmüyor musun?” Sanki bunu daha canlı bir biçimde göstermek istercesine koltuğundan kalktı (bugünlerde yapmayı pek göze alamadığı bir hareketti bu), giysileri, yumuşaklığı, tüm güzelliği, inceliğiyle Marcher’ın karşısında durdu, “Seni bırakmadım” dedi.

Güçsüzlük karşısında gösterilen bu büyük çaba cömert bir güvenceydi; içten gelen bu hareket neyse ki amaçladığı sonucu çok iyi başardı, yoksa Marcher’a hoşnutluktan çok acı verecekti. Ancak şimdi May’in gözlerindeki çekici, soğuk pırıltı tüm bedenine yayılmıştı; öyle ki o anda sanki yeniden gençleşmişti; gençleşti diye ona acıyamazdı; yalnızca, tıpkı şimdi karşısında durduğu gibi, o gün bile kendine yardım edecek güçte bir insan olarak görebilirdi onu; aynı zamanda da ışığı her an sönecek gibiydi; bu ışıktan elinden geldiğince yararlanmalıydı. En çok bilmek istediği üç dört şey şiddetle gözlerinin önünden geçti; ancak dudaklarından dökülen soru aslında bunların hepsini kapsıyordu: “Söyle bana, bilinçli olarak acı çekecek miyim?”

May hemen başını salladı: “Asla!”

Onda bulduğu gücü doğrulayan bu söz Marcher’ı olağanüstü etkiledi. “Eh, bundan daha iyisi olur mu? En kötüsü dediğin bu mu senin?”

“Bundan iyisi olmaz mı diyorsun?”

May bu sözleri öylesine özel anlam taşıyan bir havayla söylemişti ki, Marcher yeniden keskin bir merak duygusuna kapıldı. Ancak içinde aydınlanan rahatlama umudu gene de tümüyle gitmemişti. “Neden olmasın ki? İnsan bilmedikten sonra...” Onun bu sorusu üzerine gözleri sessizce karşılaştığında, zihnindeki aydınlık koyuldu; May’in yüzünde bulmak istediğini buldu. Anladığı şey alnına dek kıpkırmızı kesilmesine neden oldu; soluk kesici bir güç taşıyan bu anlamın içinde her şey yerli yerini bulmuştu. Tuttuğu soluğunun sesi havayı duldurdu; daha sonra konuşabildi: “Anladım... Acı çekmezsem!”

Ancak May’in bakışı kuşkuluydu: “Neyi anladın?” dedi.

“Ne demek istediğini... Eskiden beri anlatmak istediğin şeyi.”

May gene başını salladı: “Demek istediğim eskiden beri anlatmak istediğim değil ki. Başka.”

“Yeni bir şey mi?”

May bir an durakladı: “Yeni. Senin düşündüğün değil. Ne anladığını anlıyorum.”

O zaman tahmini rahat bir soluk aldı; yalnız sakın May’in düzeltmesinde bir yanlışlık olmasındı. Güçsüzlükle karamsarlık arasında sordu: “Yani budalanın biri değilim, tümüyle yanılgıya düşmedim, öyle değil mi?”

May acımayla onun sözlerini yankıladı: “Yanılgı mı?” Marcher, May’in böyle bir olasılığı gülünç bulacağını anladı; acı çekmeyeceği konusunda da güvence verdiğine göre, demek düşündüğü şey başkaydı. “Yok, hayır” dedi, “ilgisi yok. Yanılmadın.”

Marcher gene de, May’in bu sözleri, böyle üzerine varıldığı için, yalnızca onu kurtarmak amacıyla söyleyip söylemediğini sormaktan kendini alamadı. Tümüyle sıradan bir geçmişi olduğu ortaya çıkarsa işte o zaman tam anlamıyla çukura düşmüş demekti: “Bana doğruyu söylüyor musun? Söylemiyorsan bilmeye katlanabileceğimden de koca bir budalaymışım demektir. Boş bir düşlemle yaşamadım, ömrümü sarhoş bir kuruntu içinde geçirmedim değil mi? Tüm bekleyişim yalnızca kapının yüzüme kapandığını görmek için olmadı, öyle değil mi?”

May Bartram gene başını salladı: “Durum ne olursa olsun, doğru değil bu. Gerçek her neyse, bir gerçek. Kapı kapanmadı. Kapı açık.”

“O zaman bir şey olacak, öyle mi?”

May, soğuk, tatlı gözleri hep onun üzerinde, gene bekledi. “Hiçbir zaman çok geç değildir” dedi. Kayar gibi bir adımla yanına gelerek aralarındaki uzaklığı biraz daha azaltmıştı; bir an sanki şimdi bile söylenmeyen şeylerle dopdolu, yakınında durdu. Bu hareket duraksayıp söylemediği, bir yandan da söylemeye karar verdiği şey neyse onu incelikle vurguluyor gibiydi. Marcher içinde ateş yanmayan, üzerinde küçük, mükemmel bir Fransız saatiyle iki lokmacık gülpembe Dresden’den, başka süs bulunmayan ocağın başında ayakta duruyordu; May onu bekletirken ocağın rafını eliyle kavramıştı; bu raftan destek ya da cesaret almak istercesine biraz da sıkı sıkı tutunmuştu. Ancak onu yalnızca bekletti ya da Marcher yalnızca bekledi. May’in bu hareketi, bu duruşuyla ona verecek bir şeyi daha bulunduğunu güzel ve açık bir biçimde gösterdiğini birden anlamıştı; tükenmiş yüzünü ince ince aydınlatan bu şey, nerdeyse tüm

varlığındaki o gümüş beyazı ifadeyle ışıldıyordu. Tartışılmaz bir biçimde haklıydı o; çünkü Marcher onun yüzünde gerçeğin ta kendisini görmüştü; kullandıkları “korkunç” sözcüğü henüz havadan silinmediği halde, May sanki, sonucu değiştirmese bile, bunu sonsuz yumuşaklıkta bir şeymiş gibi gösteriyordu. Şaşkınlık uyandıran bu durum Marcher’ın onun yapacağı açıklamayı daha da büyük bir gönül borcuyla beklemesine neden oldu; öyle ki birkaç dakika daha sessiz kaldılar: May’in ona doğru kaldırdığı yüzünde pırıldama, dokunuşunda anlaşılmaz bir direnme, Marcher’ın ona bakışında ise tam bir sevecenlik, ancak tam da bir beklenti vardı. Gene de beklediği şey sonunda gelmedi. Onun yerine başka bir şey oldu; bu da ilk önce görünürde yalnızca May’in gözlerini kapamasıydı. Aynı anda her yanını yavaş, ince bir titreme sardı; Marcher ona bakmayı sürdürdüğü, dahası çok daha büyük bir dikkatle baktığı halde, o dönüp koltuğuna oturdu. Amaçladığı şeyin sonuydu bu; ancak Marcher bundan daha başka bir şey düşünemiyordu.

May dönüp giderken ocağın yanındaki düğmeye dokunmuş, yüzünde garip bir solgunlukla koltuğuna gömülmüştü. “Korkarım çok hastayım” dedi.

“Bana söyleyemeyecek kadar mı?” Onu aydınlatmadan ölebileceği korkusu birden tüm gücüyle uyandı içinde, dilinin ucuna dek geldi. Tam zamanında kendini tutup bu soruyu sormadı; ancak May sanki onu işitmiş gibi yanıt verdi.

“Bilmiyor musun... Artık?”

“Artık mı?” diye sordu Marcher. May sanki o an içinde bir şey değişmiş gibi konuşmuştu. Ancak zilin sesine koşan hizmetçisi yanlarına gelmişti bile. Marcher ekledi: “Hiçbir şey bilmiyorum.” Sonradan bu sözleri çirkin bir sabırsızlıkla, canı çok sıkıldığı için, artık önem vermediğini gösteren bir sabırsızlıkla söylemiş olmalıyım diye düşünecekti.

“Ah!” dedi May Bartram.

Yardımcısı ona doğru giderken Marcher sordu: “Ağrın mı var?”

“Hayır” dedi May Bartram.

Odasına götürmek üzere kolunu ona dolayan kadın, bu sözleri yalanlarcasına yalvarır gibi Marcher’ın yüzüne baktı; ancak buna karşın o gene de şaşkınlığını bir kez daha belli etti:

“Nen var öyleyse?”

Yanındakinin yardımıyla kalkmıştı, Marcher gitmesi gerektiğini sezinleyerek, yüzünde boş bir ifadeyle şapkasını, eldivenlerini bulmuş,

kapıya doğru yürümüştü. Şimdi bile onun yanıtını bekliyordu. “Olacak şey oldu” dedi May.

V

Ertesi gün geri geldi, ancak May onu göremedi; uzun süren dostluklarında ilk kez böyle bir şey olduğundan, yenilmiş, canı sıkkın, nerdeyse kızgın, en azından geleneklerinde böyle bir aksamanın sonun başlangıcı olduğu düşüncesiyle oradan ayrıldı; düşünceleriyle, özellikle aklından çıkaramadığı bir düşünceyle baş başa, dolaştı durdu. Ölüyordu; yitirecekti onu; ölüyordu; kendi yaşamı da bitecekti. Girdiği parkta durup, içi hiç aklından çıkmayan o kuşkuyla dolu, gözlerini önüne dikti. Ondan uzaktayken kuşkusu ağır basıyordu; oysa yanındayken ona inanmıştı; umutsuzluğunu içinde duydukça, kendisi için çok çok zavallı bir sıcaklık, en az da soğuk bir işkence olan bir açıklamaya sarıldı: Kurtarmak için kandırmıştı onu May... Birlikte yaşayabileceği bir şey söyleyerek onu oyalamıştı. Olacak olan, olmaya başlayandan başka ne olabilirdi ki? May’in ölüyor olması, ölümü; kendisinin sonuçtaki yalnızlığı –Ormandaki Canavar diye düşündüğü şey işte buydu. Tanrıların onun için kucaklarında sakladıkları işte buydu. Ayrılırlarken May bunu söylemişti... Başka ne demek istemiş olabilirdi ki? Çok büyük bir şey değildi bu; ender rastlanan, üstün bir yazgı değildi; insanı altüst eden, ölümsüzleştiren bir talih kuşu değildi; sıradan kötü bir yazgının damgasını taşıyordu. Ancak zavallı Marcher şu saatte artık sıradan bir yazgıyı yeterli görüyordu. Onunla yetinecek, dahası, gururunu yenip sonsuz bekleyişin tamamına ermesi olarak kabullenecekti onu. Alacakaranlıkta bir kanepeye oturdu. Hayır budalalık etmemişti. May’in çok önce dediği gibi, başına gelecek bir şey vardı. Kanepeden kalkmadan sonuçtaki olgunun ona erişmek için yürüdüğü uzun yola gerçekten uygun düştüğüne iyice inanmıştı. Bekleyiş heyecanını onunla paylaşan, tüm varlığını, yaşamını, bu bekleyişi tamamına erdirmeye adayan May, yolun her adımını onunla birlikte gelmişti. Marcher onun yardımıyla yaşamıştı; şimdi onu geride bırakmak, kötü, acımasız bir biçimde ondan yoksun olmaktı. Bundan daha yıkıcı, altüst edici bir şey olabilir miydi?

Eh, bu soru o hafta içinde yanıtlanacaktı; çünkü May, evine gidip göremeden geri dönmek zorunda kaldığı birkaç gün boyunca onu tedirgin, acınacak bir durumda bekletti ama sonunda her zaman karşıladığı yerde

kabul ederek sıkıntısına son verdi. Geçmişlerinin bir yarısını, bile bile ve boş yere oluşturan bu kadar çok şeyin bulunduğu odaya gelmekle tehlikeyi göze almasının tek nedeni açıkça Marcher'ın saplantısına son vermek, uzun süredir çektiği sıkıntıyı bitirmek istemesiydi. Tatlı bir istekti bu ama işe yarar bir yanı yoktu. May belli ki istiyordu bunu; elini uzatabildiği sürece kendi huzuru için artık tek isteği buydu. Durumu Marcher'ı öylesine etkiledi ki, May'in koltuğunun yanına oturduğunda, her şeyi bir yana bırakmaya hazırdı; onu geri göndermeden önce konuyu açan, geçen buluşmalarında son söylediği sözü anımsatan May'in kendisi oldu. Aralarındaki ilişkiyi bir düzene koyup öyle bırakmayı nasıl istediğini gösteriyordu May: "Anladığından emin değilim. Artık beklemen gerekmiyor. Oldu bitti o" dedi.

Öyle bir baktı ki ona Marcher: "Sahi mi?"

"Sahi."

"Senin deyiminle 'olacak olan' mı oldu?"

"Gençliğimizde olmasını beklemeye başladığımız şey."

Yüz yüze dururken bir kez daha inandı ona; bu sava karşı çıkacak bir şey yoktu ki elinde. Sordu: "Gerçek bir olay, günü, adı belli bir olaydı mı demek istiyorsun?"

"Gerçek. Kesin. 'Adını' bilmem ama, ah! Günü belli."

Marcher gene çaresiz bir boşluk içindeydi: "Karanlıkta geldi, ben görmeden geçip gitti, öyle mi?"

May Bartram'ın yüzünde garip, hafif bir gülümseme vardı: "Yok, hayır, geçip gitmedi!" dedi.

"Ama onun farkına varmadıysam... Bana dokunmadıysa?.."

"Ah, farkına varmana gelince..." May bir an bu sözcüğü nasıl karşılayacağını düşünerek duraklar gibi oldu: "Garibin garibi olan yanı da bu işte, senin farkına varmayışın. En şaşılası yanı da bu." Yumuşak, nerdeyse hasta bir çocuk gibi yumuşacık konuşuyordu, yalnız bu konuşma şimdi, her şey bitmişken, bir kâhin kadının sözleri gibi tümüyle dolaysızdı. Bildiğini bildiği, gözle görülebiliyordu; bunun Marcher üzerindeki etkisi ise onu yönetmiş olan yasanın üstün niteliğine uyan bir güçteydi; yasanın gerçek sesiydi bu; May'in ağzından yasanın işte tam böyle konuşması beklenirdi. "Sana dokundu; görevini yaptı; seni olduğun gibi kendisine mal etti" dedi.

"Benim hiç haberim olmadan mı?"

"Senin hiç haberin olmadan."

Marcher ona doğru eğilirken eliyle May'in koltuğunun kolunu tutmuştu, May de, donuk bir gülümsemeyle kendi elini onunkinin üstüne koydu, "Benim bilmem yeter" dedi.

Marcher son zamanlarda May'in sık sık yaptığı gibi, "Ah!" diyerek şaşkın bir soluk aldı.

"Çok önce söylediğim doğru çıktı. Hiçbir zaman bilmeyeceksin; sanırım bu kadarıyla yetinmen gerek. Elde ettin onu."

"Neyi elde ettim?"

"Neyi olacak, seni herkesten ayırt edecek olan şeyi. Yasanın kanıtını. Yasa hükmünü yerine getirdi." Sonra cesaretle ekledi: "Onun ne *olmadığını* görebildiğime çok seviniyorum."

Gözlerini ondan ayırmadan bakarken bütün bunları hiç anlamadığını, May'i de anlamadığını seziyordu; kendine söylenenleri bir vahiy dinler gibi inançla, sessizce dinlemenin dışında her davranış May'in güçsüzlüğünü kötüye kullanmak olurdu; yoksa ona sertçe karşı çıkmak geliyordu içinden. Konuştuysa yalnızca onu bekleyen yalnızlığı şimdiden bildiği içindi: "Ne olmadığını bilmek seni sevindiriyorsa, daha kötüsü de olabilirdi demek?"

May gözlerini ondan kaçırarak dosdoğru önüne baktı, bir an sonra da ekledi: "Eh, korkularımızı biliyorsun."

"Hiç korkmadığımız bir şey bu öyleyse?"

Bunun üzerine May yavaşça ona doğru döndü: "Düşlemlediğimiz şeylerin hiçbirinde oturup ondan bu türlü söz edeceğimiz aklımıza gelmiş miydi?"

Marcher kısa bir süre böyle bir durumun akıllarına geldiğini düşünmeye çalıştı; ancak bütün o sayısız düşlemleri sanki düşüncenin yolunu yitirdiği, koyu, soğuk bir sis içinde erimişti. "Konuşmadığımızdan olmasın?"

May ona yardım etmek için elinden geleni yapıyordu: "Eh bu kıyıdan konuşmadık. Görüyorsun ya, burası *öbür* kıyı."

Zavallı Marcher, "Benim için bütün kıyılar aynı" diyerek yanıtladı onu. Ancak May'in onun yanlışını düzelten baş sallayışı üzerine ekledi: "Yani, sözgelişi, karşıya geçemez miydik?"

"Şimdi bulunduğumuz yere mi?.. Hayır. Buradayız" diyerek güçsüzce vurguladı May.

Arkadaşı ise bunun üzerine açık sözlülükle dile getirdi düşüncesini:

"Eh, bu da ne işimize yarıyor ya..."

"Elinden geldiğince yarıyor işimize. Artık burada olmayışıyla, geçip gitmiş, arkada kalmış olmasıyla yarıyor. Daha önce..." dedi May Bartram

ama sesi çıkmadı.

Marcher onu yormamak için kalkmıştı, ancak öğrenmek isteğine karşı koymak güç geliyordu. Ne de olsa May ona hiçbir şey anlamadığından başka bir şey söylememişti; bunu o söylemeden de yeterince biliyordu zaten. “Daha önce?..” diyerek boş bir sesle May’i yankıladı.

“Biliyorsun, daha önce onun hep senin başına gelmesi bekleniyordu. Bu yüzden hep vardı.”

“Ne gelirse gelsin umurumda değil artık! Bana öyle geliyor ki, senin deyiminle, o ‘varken’ durumumdan senin yokluğunda olabileceğimden çok daha fazla hoşnuttum.”

“Benim yokluğum!” diyerek solgun elleriyle bunun önemsizliğini anlatan bir hareket yaptı.

“Her şeyin yokluğu.” Onları ayıracağını kanıtlayan bu şey, bu dipsiz çukur söz konusuyken onun önünde bir daha böyle duramayacağı gibi korkunç bir duyguya kapıldı. Dayanılmaz bir ağırlıkla üstüne çöktü bu duygu; içinde kalan son direniş sözcüğü de bu ağırlığın etkisiyle dudaklarından döküldü belki: “Sana inanıyorum; ama anladığımı hiç söyleyemem. Benim için hiçbir şey olup bitmiş değil; ben ölene dek de bitmeyecek (dilerim en kısa zamanda olur bu). Gene de senin savunduğun gibi pastamı son kırıntısına dek yedim bitirdim diyelim, duyumsadığım için beni herkesten ayrı bir kişi yapacak olan şey nasıl olur da ben hiç farkına varmadan geçip gidebilir?”

May belki daha dolambaçlı ama hiç şaşalamadan yanıtladı: “Duygularından fazlaca eminsin. Senin başına gelecek bir yazgı vardı. Bunun ne olduğunu bilmen gerekmiyordu ki.”

“Bilmek, başıma gelmesiyle aynı şey değil mi? Başka nasıl bilinebilir?”

May bir süre sessizce gözlerini kaldırıp ona baktı: “Hayır... Anlamıyorsun.”

“Acı çekiyorum” diye yanıtladı Marcher.

“Yapma! Yapma!”

“En azından acı çekmemek elimde değil, ne yapabilirim?”

“Yapma!” diyerek yineledi May.

Güçsüzlüğüne karşın öyle özel bir ses tonuyla konuşmuştu ki, ona bakarken Marcher’ın gözlerinin önünde bir an şimdiye dek ondan saklı kalan bir ışık yanıp söner gibi oldu. Karanlıklar yeniden boğdu ışığı; ancak parıltı şimdi bir düşünceye dönüşmüştü: “Hakkım olmadığı için mi?..”

May acıyarak üsteledi: “Bilmen gerekmediğine göre, bilme. Gerekmiyor... Çünkü yapmamalıyız!”

“Yapmamalı mıyız?” May’in ne demek istediğini bir anlayabilseydi!

“Hayır... Bu çok fazla!”

Marcher şaşkınlıkla, “Çok fazla olan nedir?” diye sordu, ancak bir an sonra bu şaşkınlık hemen yok olacaktı. Bu ışığın altında, bir de May’in tükenmiş yüzünün ışığında, Marcher’a göre bu sözlerin bir anlamı varsa, o da yalnızca *her şey* olabilirdi. May’in bildiği şeyin onun kendisini nasıl etkilediğini anlamıştı; bir soru döküldü dudaklarından: “Seni öldüren de bu mu öyleyse?”

May önce sanki bu sözü söyleyen Marcher’ın konumunu anlamak istercesine ciddi gözlerle baktı ona; sonra anlayışla karşıladığı bir şey görmüş ya da bir şeyden korkmuşçasına, “Elimde olsa gene de senin için yaşardım” dedi.

İçine çekilmiş bir insanın son kez çabalamasını andıran bir hareketle biraz gözlerini yumdu, “Ama elimde değil” derken yeniden ona bakarak veda etti.

Kısa sürede gerçekten de elinde olmadığı açıkça ve acı bir biçimde anlaşılacaktı. Marcher bundan sonra onu ancak kötü sonun karanlıkları içinde görebildi. O garip konuşmayla sonsuza dek ayrılmışlardı birbirlerinden. May’in acı içinde yattığı oda sıkı bir gözetim altında tutuluyor, Marcher’a hemen tümüyle yasaklanıyordu. Üstelik o şimdi doktorların, hemşirelerin, kuşkusuz May’in “bırakacakları”nın çekmesiyle oraya gelen iki üç akrabanın yanında, kendi ileri sürebileceği, böyle durumlardaki nitelemeyle, “hak”ların ne kadar az olduğunu, May’le arasındaki yakınlığın kendisine daha çok hak tanınmasını gerektirmeyişinin ne kadar garip olduğunu düşünmeye başlamıştı. May’e yaşamında hiç yer vermemiş olan, dördüncü göbekten en budala bir hısım bile daha çok hak sahibiydi onun üzerinde. Oysa May kendi yaşamının en önemli bir özelliği olmuştu; böylesine onsuz olamayışı başka nasıl açıklanabilirdi?

Yaşamın gariplikleri anlatılır gibi değildi; onun için bunca önem taşıyan bir şeyi yitirdiği halde, yoksun olma hakkını kullanamıyor, şaşırıp kalıyordu. Bir kadın kendisinin sanki her şeyi olabiliyor, gene de bu onunla aralarında insanların tanımaya gerek duydukları bir bağ oluşturmuyordu. Son haftalardaki durum buysa, arkadaşının ölümlü yanına, o çok değerli yanına karşı son görevlerini yerine getirmek için gittikleri, kocaman kurşun renkli Londra mezarlığındaki durum daha da belirgin biçimde böyleydi.

Mezarın başında büyük bir kalabalık yoktu; gene de bu mezarla bağlantısı sanki orada bulunan bin kişiden birininkiymiş gibi davranıldı ona. Kısaca, May Bartram'ın onunla ilgilenmiş olmasının bundan böyle kendisine hemen hiçbir yarar sağlamayacağı gerçeğiyle yüz yüze gelmiş bulunuyordu artık. Ne beklediğini pek bilemiyordu ama çift katlı bir yoksunluğa bu tür bir yaklaşım beklemediği kesindi. Yalnızca May'in ilgisinden yoksun olmakla kalmıyor, anlayamadığı bir nedenle, hiç değilse büyük bir yitime uğrayan bir adama gösterilmesi gereken seçkin, vakarlı, yol yordam bilen davranışlarla karşılaşmadığını düşünüyordu. Sanki toplumun gözünde büyük bir yitime uğramamıştı; sanki bunu gösterecek bir belirti, bir kanıt eksikti; sanki kişiliği gene de hiçbir zaman onaylanmayacak, eksikliği hiçbir zaman giderilmeyecekti. Haftalar geçtikçe öyle anlar oldu ki, nerdeyse saldırgan bir davranışla, yitirdiği kişiyle olan yakınlığı üzerinde direterek insanları buna karşı çıkmaya zorlamak, sonra da onlara verdiği yanıtın kayda geçtiğini görüp içinin rahatladığını duymak istedi; ancak hemen sonra daha umarsız bir öfkeye kapıldığı başka anlar oldu; rahat bir vicdanla ama açık görüşlülükle olayların üstüne gittikçe, sözgelişi, bu diretmeye çok daha önceleri başlamış olmasının gerekip gerekmediğini düşünmeye koyulduğunu fark etti.

Aslında çok şeyi merak ettiğinin farkına varıyor, bu sonuncu düşüncenin yanına başkaları da ekleniyordu. May yaşarken her ikisini de ele vermiş gibi görünmeden yapabileceği bir şey var mıydı? May'in onun başına gelecek olan bir şeyi beklediğini duyurmak Canavar efsanesini yaymak olurdu. Şimdi orman harman yeri gibi atıldığına, Canavar kaçıp gittiğine göre, artık hiç ağzını açamazdı. Çok budalaca, çok yavan görünürdü söylenenler; kendi yaşamında bu konuda yer alan başkalık, heyecan öğesinin artık yok olması, gerçekten şaşkına döndürmüştü onu; tam nasıl etkilendiğini pek bilemiyordu; belki her şeyden çok, tümüyle ses ve dikkate göre ayarlanan, tümüyle bunlarla dolu olmasına alışılan bir yerde, müziğin ansızın kesilmesini, kesinlikle yasaklanmasını andırıyordu bu etki. Geçmişte bir an dış dünyada yarattığı görünümün yüzündeki peçeyi kaldırmayı düşünebildiyse bile (zaten May için yaptığı bu peçeyi kaldırmaktan başka bir şey miydi?), bugün bunu yapmak, boşalmış ormandan söz etmek, artık orayı güvenli bulduğunu açıklamak, yalnızca onların kendisini masal dinler gibi dinlediğini görmek değil, aynı zamanda kendisinin de gerçekten masal anlattığını duymak olurdu. Aslında kısa sürede zavallı Marcher, hiçbir yaşam kıpırtısı görülmeyen, dövülmüş otlar

arasında dolaşarak belli belirsiz Canavar'ı aramaya, daha çok da onu acı acı özlemeye vardırdı işi. Garip bir biçimde genişleyen varlığında dolaşıp, yaşam örtüsünün sıklaştığını düşündüğü yerlerde birden durarak, acaba burada mı, yoksa şurada mı saklanmıştı diye özlemle kendi kendine soruyor, gizli, öfkeli bir merak duyuyordu. Her ne olduysa olmuş, Canavar *saldırmıştı*; en azından kendisine verilen güvencenin doğruluğuna tümüyle inanıyordu. Eski duygusundan yenisine geçiş tam ve kesindi: Olacak olan, öyle tastamam bir kesinlikle gerçekleşmişti ki, gelecekte kendisi için bir umut tanımadığı gibi, bir korku da tanımıyordu; kısacası gelecekte bir şey daha olacak diye bir sorun böylesine uzaktı ondan. Tümüyle öteki sorunla birlikte yaşayacaktı şimdi, niteliği belirlenmeyen geçmişinin sorunuyla, başına geleni kalın bir maskeyle örtülü olarak görmek zorunluluğu sorunuyla.

O zaman işte bu görünüm nedeniyle çektiği işkence onun sürekli uğraşı haline geldi; bir tahmin yapabileceği olasılığı bulunmasa yaşamaya katlanamazdı belki de. May arkadaşına gerçeği tahmin etmemesini söylemiş, bilebileceği kadarını da bilmesini yasaklamış, dahası, onda öğrenecek gücün varlığını bir çeşit yadsımıştı; işte bunların hepsi onun durup dinlenmesine engel olan şeylerdi. Hakkım yenmemeli, diyordu, olup bitmiş bir şeyin yinelenmesi değildi istediği; yalnızca, bilincinden yitirdiği nesneyi, beklentisinin tam tersine, düşüncesinin çabasıyla bile geri getiremeyecek ölçüde ağır bir uykuya dalmışken yakalamamaları gerekirdi onu. Zaman zaman, ya yitirdiğimi bulurum ya da sonsuza dek bilincimden vazgeçerim, diye ilan ediyordu kendi kendine; sonunda bu düşünceyi tek davranış nedeni haline getirdi; şimdiye dek başka hiçbir düşünceyle böylesine etkilenmemişçesine hırsla sarıldı ona. Çocuğunu yitirdiği ya da çaldırdığı için onulmaz acılar içinde kıvranan bir baba neler duyarsa, o da bilincinde yitirdiği nesne için aynı şeyi duyuyor; kapıları çalıp, polise başvururcasına her yerde onu arıyordu. Bu ruh durumuyla en sonunda yollara düşmesi kaçınılmazdı; uzatabileceği sürece uzatacağı bir yolculuğa çıktı; dünyanın öbür ucu buradan daha azını veremeyeceğine göre belki çağrıştıracağı şeylerle daha fazlasını verebilir, düşüncesi dolanıyordu usunda. Ancak Londra'dan ayrılmadan önce bir kez daha May Bartram'ın mezarını ziyarete gitti; asık suratlı büyük kentin eteklerindeki caddelerden geçip, mezar kalabalığının karmaşası içinde onu buldu, hem de, yalnızca veda etmek için geldiği halde, mezarın yanında ayakta dururken baktı ki olabildiğince güçlü duygulara kapılmış. Bir saat kaldı orada; ne geri

dönmeye gücü yetti, ne de ölümün karanlığını delmeye; taşın üzerinde yazılı olan adla tarihe gözlerini dikerek, sakladıkları gizin gerçeğine alnını çarpa çarpa, soluğunu kesip bekledi; sanki durumuna acıyan bir anlam çıkıp taşlardan yükselecekti. Üzerlerinde diz çöktü taşların ama boşuna, sakladıkları şeyi vermediler ona; taşın yüzü bir yüz gibi göründüyse de bu, üzerindeki iki adın onu tanımayan bir çift göz gibi bakmasındandı. Bu gözlere son bir kez daha baktı, ancak en solgun bir ışık bile gelmedi onlardan.

VI

Bundan sonra bir yıl uzaklarda kaldı; romantik niteliği, üstün kutsallığı bulunan sahnelere kendini vererek Asya'nın derinliklerini gezdi. Ancak, onun bildiklerini bilen bir adam için dünyanın bayağı ve boş olduğu düşüncesi nereye gitse ondan ayrılmadı. Yıllar yılı içinde yaşadığı ruhsal durum renk ve incelik getiren bir ışık gibi yansıyor, onun yanında Doğu'nun parıltısı cafcaflı, ucuz ve cılız kalıyordu. Korkunç gerçek şuydu ki, tüm öteki şeylerle birlikte bir seçkinliği de yitirmişti; kendisi sıradan biri olunca, gördüğü şeylerin de sıradan olması kaçınılmazdı. Şimdi o yalnızca gördüğü şeylerden biriydi; ayrıcalık duygusu veren bir tutamaktan yoksun, toz toprak içinde biri; gün oldu tanrıların tapınakları, kralların anıtmezarları karşısında ruhu, kendi soyluluk bağlantısı için Londra dışındaki gösterişsiz taş parçasına döndü. Bu taş onun için aradaki zaman ve uzaklık arttıkça görkemi artan bir geçmişin tek tanığı olmuştu. Geçmişin kanıtı ya da gururu olarak bir o kalmıştı, ama onu düşünmek firavunların geçmişteki görkemini hiçe saydırıyordu. Bu nedenle dönüşünün ertesi sabahında oraya gitmesine şaşmamak gerek. Onu bu kez buraya çeken, öbür gelişindeki gibi dayanılmaz bir istekti, ancak şimdi kuşkusuz aradan geçen birçok ayın etkisiyle kendine nerdeyse güveniyordu. Duygusunda yer alan değişikliğe kendine karşın alışmış, dünyayı dolaşırken, denilebilir ki, içinde yaşadığı çölün çevresinden merkezine ulaşmıştı. Güvenli yaşamaya alışmakla, bunun zorunlu olarak gerektirdiği yok oluşu kabullenmişti. Biraz renkli bir benzetmeyle, gördüğünü anımsadığı, zayıf, buruşmuş görünüşlerine karşın, zamanında yirmi düelloya katıldıkları ya da on prensesin onlara âşık olduğu söylenen kimi küçük, yaşlı adamlara benzetiyordu kendini. Aslında onlar başkalarının gözünde şaşılası kişilerken kendisi ancak kendi gözünde şaşkınlık uyandıran biriydi; yalnız işte tam bu nedenle, şaşkınlık uyandırma

niteliğini yenilemek için, acele geri dönüp, kendi deyimiyle, kendi "huzuruna" çıkmıştı. Adımlarını hızlandıran, gecikmesini önleyen buydu. Hemen buraya gelmişse, kendinin şimdi değer verdiği tek yanından bunca zamandır ayrı kalmış olmasındandı. Buna göre, gideceği yere yeniden ulaştığında, burada belli bir mutluluk, belli bir güven duygusu içinde durduğunu söylemek yanlış olmaz. Toprağın altında yatan varlık onun ender yaşantısını *biliyordu*; öyle ki burası ona artık boş bir ifadeyle bakıyor gibi gelmedi. Yumuşaklıkla karşıladı onu, eskisi gibi alayla değil; uzun süre sıkı sıkıya bizim olan, bizimle bağlantılarını kendiliklerinden açıklayan nesnelerin, bir ayrılıktan sonra bizi nasıl bilinçle karşıladığını sezersek, Marcher da bu taşta aynı havayı sezdi. Bu toprak parçası, yazılı taş, bakımlı çiçekler ona öylesine kendininmiş gibi geldi ki, o anda mülkünü gözden geçiren bir mal sahibini andırıyordu. Her ne olmuşsa olmuştu... Eski endişesiyle, artık nerdeyse tükenen "Ne, ne?" sorusunun kendini beğenmişliğiyle gelmemişti bu kez buraya. Gene de ileride bir daha burasıyla arasındaki bağı böylesine koparmayacaktı; her ay gelecekti, çünkü onun yardımıyla, başka bir şey yapmasa da en azından başını dik tutuyordu. Böylece mezar ona garip bir biçimde güç veren gerçek bir kaynak durumuna geldi; ara sıra oraya gitme düşüncesini gerçekleştirdi; sonunda bu onun en vazgeçilmez alışkanlıklarından biri oldu. Öyle ki artık bunca yalınlaşan dünyasında en dolu yaşadığı yer bu ölüm bahçesinin birkaç metrekarelik toprağıydı. Sanki başka hiçbir yerdeki hiçbir kimse için hiçbir şey olmayan, kendi için bile hiçbir şey olmayan Marcher, burada tam tamıyla her şeydi; bir tanık kalabalığı, dahası hiç tanık yoktu ama, açık bir sayfa gibi okuyabildiği bu kütük ona kesinlikle bu hakkı veriyordu. Açık sayfa arkadaşının mezarıydı; işte *orada* duruyordu geçmişinin olguları, yaşamının gerçeği, gerilerde kalmış, içinden kendini yitirebileceği uzaklıklar. Bu düşünce bazen öyle başarılı oluyordu ki, sanki bir dostun kolunda geçmiş yılları dolaşıyormuş gibi geliyordu ona; koluna girdiği bu dost öteki kendisi, kendi gençliğiydi; daha da garibi üçüncü bir kişinin çevresinde dönüp dolaşmasıydı... O kişi dolaşmıyor, yerinde kımıldamadan duruyor, ama gözleri kendisiyle birlikte dönerek bir an için olsun onu izlemekten geri kalmıyordu; onun bulunduğu yer sanki Marcher için bir nirengi noktası oluşturdu. Sözün kısası, böylece bir zamanlar *yaşadığı* duygusuyla beslenerek, yalnız destek almak için değil, aynı zamanda kimlik kazanmak için de bu duyguya dayanarak, bir yaşam kurdu kendine.

Bu yaşam biçimi ona aylarca yetti; yıl geçti gitti. Görünüşte önemsiz, ama onu Mısır'da, Hindistan'da gördüğü şeylerin hepsinden daha çok etkileyen bir rastlantıyla bambaşka bir yöne döndürülmese kuşkusuz böylece yaşamayı sürdürüp gidecekti. Salt bir rastlantıydı bu; kıl payı bir dönüşle yer aldığını düşünecekti sonradan; yalnız, yaşadıkça şuna da inanacaktı: Aydınlanma o biçimde gelmese başka bir biçimde nasıl olsa gelecekti. Evet, buna inanacağı günün geleceğini söylüyorum ama aynı kesinlikle şunu da söyleyebilirim ki, yaşayıp da bundan fazla bir şey yapacak değildi. En azından, geçmişte ne olmuş ya da olmamış olsa da, uğraşa didine sonunda bir aydınlanmaya ulaşacağı inancını ona çok görmüyoruz. Bir sonbahar gününün yaktığı kibritle ne zamandır çektiği acılarla kafasında yolu döşenen bir dizi düşünce alevlenmişti. Bu ışıkla son zamanlarda duyduğu acının bile, yalnızca bastırılmış, zonklayan ama garip biçimde uyuşturulmuş bir acı olduğunu anladı; acıyan yer dokunulunca kanamaya başlamıştı. Dokunan da bir başka ölümlünün yüzüydü. Kurşun renkli bir öğleden sonra yolları kalın bir yaprak örtüsüyle kaplanmış bulunan mezarlıkta karşısına çıkan bu yüz Marcher'ın yüzüne bıçak gibi keskin bir ifadeyle baktı. Daha doğrusu bu şaşmaz darbe benliğinin ta derinliklerine kadar işleyerek onu irkiltti. Ona böyle sessizce saldıranın, kendi gideceği mezara vardığı sırada az ötedeki bir mezarın başında dalgın dalgın duran biri olduğuna dikkat etmişti; mezarın taze görünüşünden ziyaretçinin yüzünde duygularını açıkça belli eden bir ifade bulunacağı anlaşılıyordu. Yalnız bu nedenle bile ona daha fazla dikkat etmek doğru olmayacağı için, orada kaldığı sürece, eğilmiş sırtı kümelenmiş anıtlarla porsuk ağaçları arasından sürekli görünen, yas giysileri içinde olduğu anlaşılan orta yaşlı komşusunun ancak belli belirsiz bilincinde oldu.

Mezarlıktaki nesnelerin kendine yeniden can veren öğeler olduğu konusundaki kuramı, kabul etmeli ki, o gün belirgin ve esaslı bir biçimde sarsıntıya uğramıştı. Şu son zamanlarda hiçbir gün ona bu sonbahar günü gibi korkunç gelmemiş, üstünde daha önce duymadığı bir ağırlıkla o gün May Bartram'ın adını taşıyan alçak taş masaya çökmüştü. İçinde ansızın bir şey kırılmış, garantili bir büyü sonsuza dek bozulmuş gibi, kendinde kımıldamaya güç bulamadan öylece oturuyordu. O anda, elinden gelse, onu kabul etmeye hazır bekleyen bu taşın üzerine uzanacak, son uykusuna yatacağı yer orasıymış gibi yapacaktı. Uyanık kalmasını gerektiren ne vardı ki şu koca dünyada? Bu soruyu sorarken başını eğmiş önüne bakıyordu;

oturduğu yerin yakınından geçen bir mezarlık yolunun yanına dek getirdiği yüzdeki sarsıntı işte o zaman gözüne çarptı.

Öteki mezardaki komşusu kalkmış, gücü yetse kendisinin de çoktandır yapacağı gibi, mezarlık yolu boyunca kapılardan birine doğru ilerliyordu. Yol onu Marcher'ın yakınına getirdi, ağır ağır yürüdüğünden ve hele yüzünde bir çeşit açlık bulunduğundan, ikisi bir an için tam yüz yüze geldiler. Marcher hemen onun kötü bir sille yiyen kimselerden olduğunu anladı; bu algı öylesine keskindi ki, yanında adamın ne giyimi, yaşı, ne de tahmin edilebilecek kişiliği, sınıfı göze çarpıyordu; onda göze çarpan tek şey yüz çizgilerinin gösterdiği yıkıntıydı. Asıl önemli olan nokta da bunu *göstermesiydi*; geçip giderken, ya anlayış beklediğini ya da daha büyük bir olasılıkla, karşısındakinin acısına meydan okuduğunu belli eden bir duyguyla sarsıldı. Belki de dostumuzun varlığını daha önce zaten fark etmiş, Marcher'ın buraya alışkın, dingin duruşunu görmüş ve bu duruştan aralarında açık bir anlaşmazlık varmışçasına tedirgin olmuştu. Her ne olursa olsun, Marcher'ın ilk bilincine vardığı şey karşısındaki bu yaralanmış tutku simgesinin buradaki havayı kirleten bir şeyin bulunduğunu bildiği, ikincisi de kendisinin, her ne kadar heyecanlanmış, şaşırmış, sarsılmış da olsa, geçip giden bu yüzün ardından bir an sonra bir kıskançlık duygusuyla baktığıydı. O güne değin başından geçen en olağanüstü olay (daha önce başka olayları da böyle nitelemiş olsa da) bu izlenimin sonucuydu. Yabancı uzaklaştı, ancak dostumuzun, hangi haksızlık, hangi kötülük, hangi onulmaz yarayı dile getiriyor acaba, diye düşünmesine neden olan kederinin çiğ parıltısı geçmedi. Bu adam neye sahip olmuştu ki bunu yitirmek onu böyle kanatıyor, hem de yaşatıyordu?

John Marcher'ın sahip olmadığı bir şey, diye düşündü Marcher birden içi sızlayarak; bunun kanıtı da John Marcher'ın kıraç sonuydu. Hiçbir tutku asla dokunmamıştı ona, çünkü gerçek tutku buydu işte; yaşamını sürdürmüş, ağlayıp sızlanmıştı ama nerdeydi kendi derin yıkıntısı? Sözünü ettiğimiz olağanüstü şey bu sorunun ansızın getirdiği bir sonuçtu. Gözlerinin önüne çıkıveren görüntü, çılgın gibi tümüyle elinden kaçırdığı bir şeyin adını ateşten harflerle önünde yazdı; bunları bir ateş zincirine dönüştürerek bir dizi zonklamayla içini dağladı. Yaşamının dış yüzünü görmüştü o, içten öğrenmemişti, sırf kendi için sevilen bir kadının ardından tutulan, şimdi bile bir meşale gibi gözünün önünde tüten, yasta olduğu gibi. Yabancının yüzündeki anlamın bu olduğuna böylesine büyük bir güçle inanıyordu. Bilgi ona yaşamının kanatlarında gelmemişti; bir kazanın

saygısızlığı, rastlantının küstahlığıyla onu itip kakmış, tedirgin etmişti. Artık aydınlanma başladığına göre bilgi dorukta parlamaktaydı ve şimdi karşısında bakakaldığı şey yaşamın dibi görünen boşluğuydu. Baktı, baktı, acıyla soludu, umutsuzlukla döndü, dönerken karşısında duran öyküsünün açık sayfasını her zamankinden daha keskin bir uçla kazılmış olarak gördü. Taşın üzerindeki ad, mezar komşusunun geçişi gibi çarptı onu; bu ad onun yüzüne karşı elinden kaçırdığı şeyin kendisi olduğunu söylüyordu. Dehşet veren düşünce buydu işte, tüm geçmişinin yanıtı olan gerçeğin görüntüsü öyle korkunç bir açıklıktaydı ki bunun etkisiyle altındaki taş gibi buz kesildi. Her şey yerini buldu, itiraf edildi, açıklandı, altüst oldu; en çok da o üstüne titrediği körlüğü karşısında şaşkın, kalakaldı. Başına gelmesiyle onu herkesten ayıracak olan yazgı fazlasıyla gerçekleşmişti... Bardağı dikip son damlasına kadar boşaltmıştı içindekini; zamanının adamı olmuştu, bu dünyada başına hiçbir şey gelmeyecek olan *tek* adam; yazgının eşi görülmemiş sillesi buydu işte... Tanrıların ona gönderdiği haber buydu. Dağınık parçalar birer birer yerlerini buldukça, dediğimiz gibi, yüzünün rengini artıran bir dehşet içinde gördü bu gerçeği. Demek ki kendi hiçbir şey görmezken, May gerçeği görmüştü; şimdi de onun gerçeği apaçık görmesini sağlıyordu. Bu canlı, bu korkunç gerçek, bekleyip dururken, yaşamdan alacağı payın bekleyişin kendisi olmasıydı. Tuttuğu nöbetin yoldaşı belli bir anda bunu anlamış, sonra da yazgısını şaşırtmak fırsatını sunmuştu ona. Ancak kötü yazgı hiçbir zaman şaşırtılamazdı; May yazgısının gelip çattığını söylediği gün, onun, önünde açtığı kaçış yoluna, budalaca bakıp durduğunu görmüştü.

Kaçış May'i sevmekle olabilirdi; o zaman, işte o zaman yaşamış olacaktı. May yaşamıştı... Kim bilir nasıl bir tutkuyla yaşamıştı; çünkü o Marcher'ı sırf kendisi için sevmişti; oysa Marcher, yalnızca (ah, bunu şimdi nasıl da korkunç bir açıklıkla görüyordu) bencilliğinin soğukluğu içinde kendine sağladığı yarar açısından düşünmüştü May'i, hepsi o kadar. May'in söylediği sözleri anımsıyor, zincir uzadıkça uzuyordu. Canavar gerçekten saklanıp beklemişti; Canavar saati gelince saldırmıştı; o soğuk nisan akşamının alacakaranlığında, solgun, hasta, tükenmiş ama çok güzel, belki o zaman bile kazanılabilir olan May koltuğundan kalkarak Marcher'ın düş gücünü kullanıp gerçeği tahmin etmesini sağlamaya çalıştığı sırada saldırmıştı Canavar. O tahmin etmeyince saldırmıştı; May umutsuzluk içinde dönüp gittiği zaman Marcher'ın üzerine atlamış, onun May'den ayrılmasından önce izini bırakacağı yere bırakmıştı. Korkusunu haklı

çıkarmış, yazgısına ulaşmıştı Marcher; tam bir şaşmazlıkla alnında başaramayacağı yazılan tüm her şeyi başaramamıştı; gerçeği bilmemesi için May'in dua ettiğini anımsayarak inledi. Bu korkunç uyanış... Bilgi *buydu* işte; esintisinden gözündeki yaşları bile sanki donduran bilgi buydu. Gene de gözyaşları arasından bu bilgiyi gözden kaçırmayıp pekiştirmeye çalıştı; acısını duymak için gözlerinin önünden ayırmadı onu. Geç ve acı da olsa, hiç değilse, yaşamanın tadından bir şeyler vardı bu bilgide. Ancak birden bu acılık midesini bulandırdı, sanki gerçeğin içinde, kendi imgesinin gaddarlığı içinde, yazılmış olanı, yerine getirilmiş olanı tüm korkunçluğuyla gördü. Yaşamının yabanıl ormanını gördü, gizlenen Canavar'ı gördü; sonra, bakarken, havadaki bir kıpırtıyla Canavar'ın yerinden kalktığını, kocaman, çirkin gövdesiyle, onun hesabını görecek olan atlayışa geçtiğini algıladı. Gözleri karardı... Çok yakınındaydı; düşlerindeki Canavar'dan kaçmak için içgüdüsel bir hareketle döndü, kendini mezarın üzerine attı.

[1] Elde tutulan monokl.
[2] Bu tatlı ülke Fransa'da.
[3] Sofu.
[4] Genç kız.
[5] Güzel çocuk.
[6] Güzelim.
[7] Eski kahramanlar.
[8] Büyük Senyör.
[9] Yaramazlıklar.
[10] Hadi canım!
[11] Böyle şeyler göze batar.
[12] Çapkın adam.
[13] Kendi aralarında bu şekilde anlaşmışlardır.
[14] Kötü Adam!
[15] Üstü meyvalı.
[16] Hanım.
[17] İlkesiz olur.
[18] Bırakın canım.
[19] Nazik.
[20] Bayım.
[21] Yemek salonu.
[22] Üç Taç.
[23] O kadarcık yani.
[24] Olması gerektiği gibi.
[25] Kuyulu zindan.
[26] Gösteriş yapıyor.
[27] İtalyan hükümetince avukatlara verilen en küçük soyluluk unvanı: Şövalye.
[28] Daha iyi aile kızı.
[29] İşte.